

Rovviltnemnda for region 8 – saksfremstillinger for møtet 19.8.2024–20.8.2024

Sted: Tromsø, Fylkeshuset, 1. etg., møterom Senja sør

Tid: Mandag 19.8 kl. 10–16 og tirsdag 20.8 kl. 9–15

Info: Dette blir et arbeidsmøte for rovviltnemndas medlemmer, viktig at alle møter fysisk.

Sakliste

35/24 Godkjenning av innkalling og sakliste

36/24 Orienteringer

37/24 Rullering av forvaltningsplan for rovvilt – gjennomgang av prosessen

38/24 Innspillene fra arbeidsgruppene og referansegruppa samt konsultasjoner

39/24 Rovviltnemnda arbeider med høringsinnspillene

35/24 Godkjenning av innkalling og sakliste

– Innstilling til vedtak –

Rovviltnemnda for region 8 godkjenner innkalling og sakliste til møtet 19.8.2024–20.8.2024.

36/24 Orienteringer

Nemnda orienterer om aktiviteter siden forrige møte

Orientering fra Statsforvalteren i Troms og Finnmark

37/24 Rullering av forvaltningsplan for rovvilt – gjennomgang av prosessen

Sekretariatet oppsummerer prosessen så langt i denne rulleringen av forvaltningsplanen, deriblant:

- Prosjektbeskrivelse – forvaltningsplan for rovvilt i region 8
- Prosjektbestilling – forvaltningsplan for rovvilt i region 8
- Program oppstartkonferanse forvaltningsplan

38/24 Innspillene fra arbeidsgruppene og referansegruppa samt konsultasjoner

Nemnda/sekretariatet går gjennom innspillene fra arbeidsgruppene og referansegruppa samt konsultasjonene som har vært:

- Arbeidsgruppe 1 – Innspill om implementering av tradisjonell kunnskap
- Arbeidsgruppe 1 – Innspill til de øvrige arbeidsgruppene
- Arbeidsgruppe 2 – Innspill om beiteprioriterte områder
- Arbeidsgruppe 3 – Innspill om rovviltprioriterte områder

- Arbeidsgruppe 4 – Innspill om internasjonalt samarbeid
- Arbeidsgruppe 5 – Innspill om prioritering av forebyggende og konfliktdempende
- Arbeidsgruppe 6 – Innspill om kongeørn

Referansegruppa:

- Anbefaling om arealdifferensiert forvaltning – Protokoll fra møtet den 28.2.2023
- Referansegruppas møte den 20.6.2023

Konsultasjoner:

- Protokoll. Konsultasjon med Troms og Finnmark bonde- og småbrukarlag 8. nov. 2023
- Protokoll. Konsultasjon med Troms og Finnmark bondelag 9. nov. 2023

39/24 Rovviltnemnda arbeider med høringsinnspillene

Sekretariatet har sortert alle deler av uttalelsene etter tema. På møtet den 11.6.2024 sak 30/24 så behandlet roviltnemnda høringsuttalelser til og med delmål i forvaltningsplanen. Nå starter behandlingen på det neste kapitlet som er om strategier. Sekretariatet legger her frem forslag til svar på høringsinnspill som sekretariatet har sortert under kapitlene fra og med «Strategier» til inn i kapitlet om «Forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov». Forslagene her blir derfor sekretariatets saksfremstilling. Disse går gjennom på møtet og blir i godkjent protokoll roviltnemndas svar på høringsinnspillene.

Teksten som var høringsforslaget er markert i grått. Tekst som på bakgrunn av høringsinnspillene foreslås tatt ut er merket rødt, mens tekst som foreslås tatt inn er merket med blått. For å gjøre det enklere å skille hva som er uttalelse og forslag til nemndas svar på uttalelsen så er teksten gitt i ulike skrifter, henholdsvis Arial og Open Sans. Her kommer andre del for behandling av nemnda.

Behandling av høringsuttalelser til revidert forvaltningsplan for rovvilt

Forord

Roviltforvaltning handler om rovvilt, beitedyr og mennesker, den har sitt fundament i politikk. Norge er et konstitusjonelt monarki der makten er fordelt mellom det lovgivende og bevilgende Stortinget, den utøvende Regjeringen og de dømmende domstolene. Ut fra dette systemet har vi fått rovviltforskriften, og med den har roviltnemnda fått myndighet.

I vår forvaltning skal vi forholde oss til rovviltforskriften som sier nøyaktig hvor mye rovvilt som skal registreres innenfor regionen. Den sier også hvordan vi skal registrere og telle rovviltet. Det er vår oppgave at de registrerte rovviltbestandene på sikt ligger på bestandsmålet. Med den forutsetningen skal vi gjennom differensiert forvaltning og prioritering av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak, samt anbefalinger om bruk av landbruks- og reindriftspolitiske virkemidler, minimalisere tap av beitedyr. Vi skal også redusere konflikter med utspring i beitedyr og rovvilt.

Rovviltartene og naturen de er en del av har en verdi i seg selv, også utover nytteverdien for mennesker. For mange er rovviltet symbolarter for intakt natur, som det har en verdi å kunne oppleve, eller bare vite at finnes. Naturmangfoldet har aldri før vært under større press, enten en ser det lokalt eller internasjonalt.

Vi ser at det å forvalte rovviltartene på bestandsmålene truer naturgrunnet for samisk kultur. Vi er klar over at rovviltforvaltning har psykososiale konsekvenser. Vi ser at vår forvaltning stedvis fører til at sauebruk blir lagt ned og at godt beiteland gror igjen, at kulturlandskap og arter som er knyttet til dette forsvinner. Dette er ytterligere aktualisert av den geopolitiske situasjonen, hvor Hurdalsplattformen svarer med et mål om 50 prosent norsk selvforsyning. Klimaendringer påvirker avlinger, reinbeiter og reinflytting. Stadig nye arealinngrep, utmarksbasert næringsliv og ferdsel i naturen beslaglegger arealer både fra beitedyr og rovvilt. Generasjoners opparbeidede kunnskap om matproduksjon og selvberging basert på lokale ressurser står i fare for å forsvinne. Det er krevende å oppnå den todelte målsetting om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

Vi vil takke alle som har bidratt med meninger og innspill til forvaltningsplanen. Videre vil vi takke Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget for konsultasjoner, og referansegruppa og de seks arbeidsgruppene for deres innspill. En særlig takk til arbeidsgruppe for erfaringsbasert kunnskap, som har levert et pionerarbeid som er viktig langt utover denne forvaltningsplanen.

Takk til Statsforvalteren og ikke minst til prosjektleder Ragnhild Oline Eliassen, som har administrert prosessen. Takk til Miljødirektoratet som gjennom økonomisk støtte har muliggjort en bred involvering i rulleringsprosessen. Med denne planen vil vi fortsette det kontinuerlige arbeidet for å komme nærmere det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i region 8.

Innhold

Behandling av høringsuttalelser til revidert forvaltningsplan for rovvilt ..... **Feil! Bokmerke er ikke definert.**

Forord	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Innledning.....	4
Forvaltningsmål	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Delmål	6
Strategier	6
Virkemidler	23
Medvirkning i regional forvaltning – samarbeid, dialog og kunnskapsutveksling	23
Erfaringsbasert kunnskap – samle inn, systematisere og bruke	23
Areal differensiert forvaltning – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr	32

Forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen (FKT)	53
Kriterier for tildeling av FKT-midler	54
Beitedyr og rovvilt i region 8	71
Reindriftsnæringa	73
Bufenæringa	76
Dyrevelferd	78
Psykososiale forhold	79
Rovvilt i region 8 – overvåking og bestandssituasjon	83
Bjørn	87
Gaupe	92
Jerv	92
Kongeørn	95
Havørn	98
Dusør for meldinger om rovvilt	100
Om rovviltforvaltninga	100
Felling av rovvilt	100
Samarbeid med naboland og rovviltregion 7	105
Samordnet virkemiddelbruk	108
Tilskuddsordninger i landbruket	109
Tilskuddsordninger i reindriften	110
Rammer for rovviltforvaltning i Troms og Finnmark	113
Lovverk i norsk rovviltforvaltning	113
Internasjonale avtaler	117
Roller i den regionale rovviltforvaltningen	120
Forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov	126
Kart – forvaltningsområder for bjørn, jerv og gaupe i region 8	151

Innledning

I Norge har vi bestander av fire store rovdyrarter: jerv, gaupe, brunbjørn og ulv. I tillegg har vi kongeørn. I Norsk rødliste for arter 2021 er jerv, gaupe og brunbjørn vurdert som sterkt truet, mens ulv er vurdert som kritisk truet. Kongeørn er vurdert som livskraftig. Rovviltnemnda er forpliktet til å forvalte i tråd med Stortingets todelte målsetting og de nasjonale bestandsmålene. Målsettinga skal nås gjennom geografisk differensiert forvaltning.

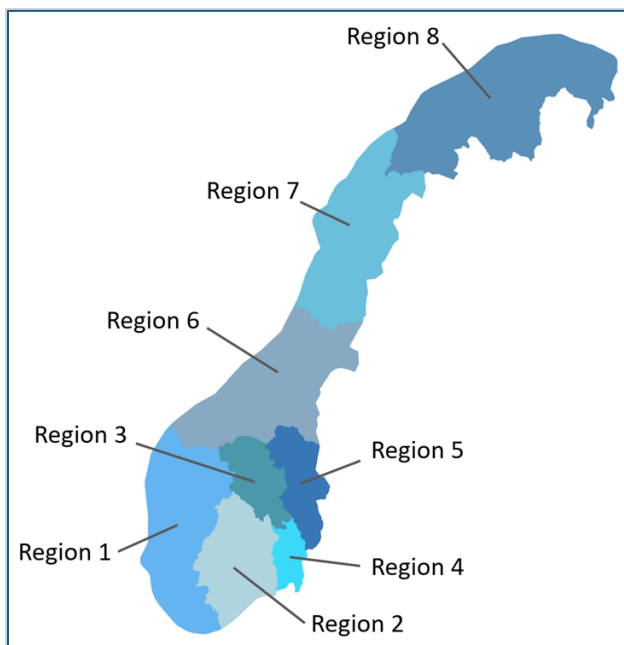
I 2004 ble rovviltforvaltningen i Norge delt inn forvaltningsregioner. Region 8 består i dag av Troms og Finnmark – Romsa ja Finnmárku og er den nordligste rovviltregionen. I sør grenser regionen til rovviltregion 7 - Nordland fylke, Sverige og Finland, mens den i øst grenser til

Russland. Region 8 har et areal på 74 546 kvadratkilometer.

I sør grenser regionen til rovviltregion 7, Nordland, mens den i sørøst grenser til Sverige, Finland og Russland. Rovdyrene beveger seg over store avstander og krysser både fylkes- og landegrenser. Derfor er rovviltforvaltningen i tilgrensende områder også av betydning for rovviltforvaltningen i region 8.

Det er rovviltnemnda i hver region som har hovedansvaret for forvaltningen av gaupe, jerv, ulv og bjørn. For kongeørnbestanden gis det ikke rom for bestandsregulerende tiltak, men myndigheten til å fatte vedtak om skadefelling på kongeørn er gitt til statsforvalteren.

Rovviltnemnda i Troms og Finnmark er satt sammen av seks personlig oppnevnte representanter og deres varaer. Fire av dem er fra Fylkestinget, oppnevnt av Klima- og miljødepartementet etter forslag fra Fylkestinget. De to resterende oppnevnes av Sametinget. Oppnevningsperioden er på fire år og nemnda velger sin egen leder.

Figur 1: Kart over rovviltregionene

FKT-midler

Miljødirektoratets tilskuddsordning til forebyggende og konfliktdependende tiltak. Kan søkes på av beitebrukere, forskningsinstitusjoner, kommuner m.m.

Søknadsfrist: 15. januar

Erfaringsbasert kunnskap

Generasjoners opparbeidede kunnskap, eksempelvis om naturen og samspill mellom arter. Kunnskap og praksis utvikles fortløpende i takt med endring av forutsetninger og behov. Kunnskapsoverføring skjer som regel muntlig og gjennom praktisk

I tillegg til å sikre levedyktige bestander av rovvilt i sine naturlige leveområder, skal rovviltnemnda ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser, samt naturgrunnlaget for samisk kultur.

Rovviltnemnda skal gjennom forvaltningsplanen og fornyinger av denne redegjøre for hvordan vi vil anvende vårt handlingsrom. Her skal vi fastsette rovviltprioriterte og beiteprioriterte områder og sette rammer for prioritering av midler til skadeforebyggende og konfliktdependende tiltak. Dessuten skal planen gi anbefalinger om en samordnet bruk av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler, for å redusere tap og konflikter. Forvaltningen må skje på en slik måte at rovviltbestandene på sikt vil være på regionens mål.

Forvaltningsmål

Roviltnemnda vil forvalte gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn presist på regionens bestandsmål. Bestandsmålene skal oppnås i A-områdene. I B-områdene tillates det ikke at rovvilt etablerer seg. Hensynet til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser skal ivaretas på best mulig måte.

Roviltnemnda vil forvalte gaupe, jerv og bjørn presist på regionens bestandsmål. Bestandsmålene skal oppnås i A-områdene. I B-områdene tillates det ikke at rovvilt etablerer seg. Innenfor rammen av den todelte målsettingen om både beitedyr og gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i norsk natur, skal næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser ivaretas på best mulig måte.

Delmål

1. Tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning
2. Pålitelig bestandsberegning
3. Effektivt uttak av rovvilt som representerer et skadepotensial i B-områdene
4. Minimere tap av reinkalv og lam
5. Forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga
6. Regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap
7. Lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler
8. Roviltnemnda skal være en tankesmie for forbedring innenfor vedtatt nasjonal rovviltpolitikk

Strategier

Beskriver kort hvordan vi som rovviltnemnd skal jobbe for å nå delmålene.

1. Tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Prosjekt Næring og rovvilt

Har vært forlenget med nye prosjektperioder siden oppstart i 2010. Styringsgruppa vedtok i 2023 ny videreføring minimum frem til og med 2026. Tidligere har prosjektet vært konsentrert om Finnmark, men i 2023 har virkeområdet blitt delvis utvidet til å gjelde også Troms. Dette gjelder spesielt tiltak rettet mot skadefellingslag og rovviltjegere, men også for beitenæringa når kapasitet.

Roviltnemnda ser det vil være et vedvarende behov for å gjøre den jobben som prosjektet gjør for å skape tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning. Roviltnemnda vil arbeide for å gjøre dette til en fast stilling som finansieres utenom den ordinære FKT-tildelingen.

Roviltnemnda mener det er viktig at prosjektleder har nordsamisk språkkompetanse, kjennskap til beitenæringene og konseptet erfaringsbasert kunnskap. Helst bør vedkommende også ha innsikt i naturforvaltning og naturvitenskaplige fag av relevans for rovdyrforvaltninga.

BirdLife Norge – prosjektet Næring og rovvilt

For å kunne nå delmålene i rovviltforvaltningen er det nødvendig med tillit og samarbeid der prosjektet Næring og rovvilt har hatt og bør ha en viktig funksjon.

Nemndas svar på uttalelsen fra BirdLife Norge – prosjektet Næring og rovvilt

Rovviltnemnda er enige.

Erfaringsbasert kunnskap i rovviltforvaltninga

Rovviltnemnda ønsker å opprette en stilling for å jobbe med implementering av erfaringsbasert kunnskap. Naturmangfoldloven § 8 har krav til at erfaringsbasert kunnskap blir brukt i forvaltninga. Det er en nasjonal oppgave å utvikle gode metoder for bruk av erfaringsbasert kunnskap. Gjennom arbeidet med rullering av forvaltningsplanen har vi fått innspill om temaet fra en egen arbeidsgruppe, som ble organisert av prosjekt Næring og rovvilt. Rovviltnemnda ser det derfor som en god løsning å legge en stilling for implementering av erfaringsbasert kunnskap til regionen, slik at den kan inngå i et regionalt fagmiljø for samhandling mellom beitenæring og rovviltforvaltning.

BirdLife Norge – erfaringsbasert kunnskap

Det er lagt stor vekt på begrepet erfaringsbasert kunnskap, og i forslaget til revidert plan framstilles dette som banebrytende og at det har manglet tidligere. Like fullt er det konkret uttrykt i naturmangfoldlovens § 8. Og det har vært en bakenforliggende drivkraft, manifestert gjennom det vi kaller tradisjoner, hvordan man «gjør det», ikke alltid like bevisst, men alltid med en del mennesker som har tenkt og forstått «hvorfor». Men skal erfaringsbasert kunnskap ha verdi, er det avhengig av at man kan faktadokumentere og tallfeste kunnskapen og gjøre den sammenlignbar med andre former for kunnskap. For BirdLife Norge, tidligere Norsk Ornitologisk Forening (NOF), er det naturlig å tenke tilbake på foreningens rolle i debattene som førte fram til at først ørnene, etterpå rovfugler og ugler generelt, ble fredet, og til slutt også de store rovpattedyrene. Det var NOF-medlemmer som initierte og ble feltmannskap da Vitenskapsselskapets muséum i Trondheim i 1975 tok på seg faglig ansvar for det første, spede forsøk 3 på feltstudier av hvordan havørn og kongeørn opererte på reinkalvingsplassene i vår- og sommerbeitene på Silda og Kvaløya i Finnmark, på Fosenshalvøya, og for sau i Sanddøladalen i Trøndelag. For de ansvarlige for prosjektet var det også den gang selvfølgelig at det måtte legges opp i nært samarbeid med dyreeiere og de som satt inne med erfaringene fra beitedrift. Valg av lokaliteter og utføring av arbeidet skjedde gjennom fagmyndighetene for landbruk og reindrift, men i praksis først og fremst gjennom kontakt og samarbeid med dyreeierne. For feltmannskapet var dette en selvfølgelighet. Alle var rekrutterte fra personer oppvokst i distrikter med aktiv beitedyrsdrift og med nært kjennskap til og erfaring med dyrehold. Prosjektet hadde sin bakgrunn i den tids avisoppslag og påstander om «omfattende» massakre på reinkalver og på lam på fjellbeite. Prosjektet var ubetydelig i omfang i forhold til vår tids millionprosjekter, men også den gang og etter to sesongers overvåking på Silda i Loppa kommune var konklusjonen at kongeørn og havørn (begge arter likestilte i forventning den gang) ikke kunne konstateres som skadevoldere av betydning. Seinere studier og oppsummeringer av kongeørnskade på beitedyr har stort sett hatt tilsvarende konklusjoner.

Nemndas svar på uttalelsen fra BirdLife Norge – erfaringsbasert kunnskap

Det er interessant hvordan erfaringsbasert kunnskap har vært med i tidligere

forskningsprosjekter. Rovviltnemnda tar innspillet til orientering.

Mattilsynet region nord – erfaringsbasert kunnskap

Mattilsynet støtter forslaget til ny forvaltningsplan på de fleste viktige områder. Mattilsynet er positiv til at erfaringsbasert kunnskap skal vektlegges i rovviltforvaltningen.

Nemndas svar på uttalelsen fra Mattilsynet region nord – erfaringsbasert kunnskap

Takker for innspillet.

Tana kommune – erfaringsbasert kunnskap

Tana kommune støtter rovviltnemndas arbeid for å fremme og implementere erfaringsbasert kunnskap i forvaltningen. Etter artikkel 8 i Biomangfoldkonvensjonen er moderne forskning og tradisjonell kunnskap likestilte kunnskapsgrunnlag både med tanke på vekt og relevans.

Nemndas svar på uttalelsen fra Tana kommune – erfaringsbasert kunnskap

Takker for innspillet.

Rovviltnemndsmøtene – arena for kunnskapsutveksling og dialog

Rovviltnemndsmøtene skal være åpne for de som ønsker å delta. Rovviltnemnda vil bruke møtene aktivt for å formidle kunnskap, både vitenskapelig og erfaringsbasert. Her skal næring, forskning, forvaltning og andre interessenter oppfordres til å bidra med kunnskap og synspunkter.

Samarbeid

Rovviltnemnda vil gjennom prioritering av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak stimulere til samarbeid både innen og mellom beitenæringene og med forskning og forvaltning. Nemnda vil bidra til å styrke samarbeidet med våre naboland og med region 7 om den grenseoverskridende reindrifta og om bestandsregistreringer av rovvilt. Rovviltnemnda vil prioritere FKT-midler til å skape møtearenaer og konferanser som styrker og utvikler samarbeid.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Reinbeitedistrikt 28, Cuokcavuotna, Bergsfjord – tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Reinbeitedistriktet mener det bør avholdes årlige seminarer initiert av rovviltnemnda. Dette seminar bør være åpent for alle involverte i beitenæringen, med formål om å dele kunnskap om beiteområdene. Videre vil seminaret fungere som en plattform for evaluering av forvaltningen av rovvilt, med sikte på å sikre en forsvarlig ivaretagelse av beitedyr i region 8.

Denne planen synes ikke å ta hensyn til et helhetlig arealperspektiv og undervurderer betydningen av klimautfordringer som påvirker beitenæringen i region 8. Klimaendringer påvirker ikke bare beitenæringen, men har også konsekvenser for rovvilt. Det bemerkes at den foreslåtte planen ikke tar opp denne viktige sammenhengen. Det anbefales derfor at det tas nødvendige hensyn til både større arealperspektiv og klimaendringer i utformingen av planen for å sikre en mer helhetlig tilnærming.

Nemndas svar på uttalelsene fra reinbeitedistrikt 23,28, 30A og 33 – tillit og samarbeid mellom næring og forvaltning

Rowiltnemnda er glade for ønsket om årlige seminarer initiert av rowiltnemnda. Vi vil gjennom prioritering av FKT-midler stimulere til samarbeid både innen og mellom beitenæringene og med forskning og forvaltning. Vi ønsker å skape møtearenaer og konferanser som styrker og utvikler samarbeidet. Rowiltnemnda har allerede sagt at vi vil invitere interessegruppene til vår årlige evaluering av vårt eget arbeid for å nå vår målsetting. Vi minner om at vi skal sikre en forsvarlig ivaretagelse av både beitedyr og rowilt. Om formen blir årlig seminar eller noe annet må nemnda vurdere fortløpende med bakgrunn i økonomi og kapasitet.

Rowiltnemnda har forsøkt å belyse arealperspektivet og mulige konsekvenser av klimaendringer. I innledningen skriver vi at «Klimaendringer påvirker avlinger, reinbeiter og reinflytting. Stadig nye arealinngrep, utmarksbasert næringsliv og ferdsel i naturen beslaglegger arealer både fra beitedyr og rowilt.»

Videre har vi et avsnitt hvor vi viser til at klimaendringer kan føre til at bjørnen oftere våkner før reinen er ute av vinterbeiteområdene. Under kapitlet om bufenæringen har vi skrevet «For de som driver med sau kan et varmere klima gi både muligheter og utfordringer. Klimaendringer kan gi en lengre beitesesong, men de kan også gi mer ekstremt vær med både tørke og flom som kan være negativt både på utmarksbeite og innmark. Videre kan klimaendringer i mange områder gi manglende snødekke og/eller veksling mellom mildvær og frost. Det kan gjøre at isbrann som reduserer avlingene blir mer vanlig. Et varmere og våtere klima kan gi bedre levekår for parasitter på sau.»

Vi har problematisert at klimaendringer gir vanskeligere spor- og registreringsforhold for rowilt, et tiltak her er registrering ved bruk av kamera. Rowiltnemnda har foreslått at det bør etableres et system for å vurdere og hensynta kumulative effekter av arealinngrep. Videre vil vi påstå at nemnda gjennom planen har forsøkt å legge til rette for at både vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap fortløpende skal legges til grunn for våre prioriteringer, noe vi ser på som en viktig forutsetning for at forvaltningen skal kunne tilpasses endrede forutsetninger. Avslutningsvis har nemnda etterspurt forskning som ser på hvilke følger klimaendringer har for samspillet mellom beitedyr og rowilt.

Tana kommune – tiltak for å bedre tilliten til forvaltningen

Det påligger forvaltningen et ansvar for å skape tillitt hos næringene. Svært strenge krav til dokumentasjon av tap til rovdyr, høy terskel for å innvilge skadefelling og avkortning av erstatning oppleves som belastende i beitenæringene. I B-områder hvor det ikke skal være skadepotensial, opplever man å måtte bruke mye tid og ressurser når man er i en skadesituasjon, og i tillegg får man ikke utført annet arbeid, f.eks. fiske, som også er en del av livsgrunnlaget. Dokumentasjon av rovdyr som ligger til grunn for forvaltning av bestandene og bestandsmålene er mangelfull. Beregningsmodell er også mangelfull. Bestander av rovdyr som det ikke naturlig er livsgrunnlag for holdes oppe ved at de lever på beitedyr. Dette

er noe av det som kan tas tak i for å bedre tilliten til forvaltningen.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – tiltak for å bedre tilliten til forvaltningen

Nemnda takker for innspillet. Dette er tema rovviltnemnda er opptatte av, og hvor vi gir innspill til øvrige myndigheter, og gjennom prioritering av FKT-midler intensiver for samarbeid og forbedret bestandsregistrering. Vi ser samtidig at det er viktig at registreringer og skadedokumentasjon er etterprøvbar.

2. Pålitelig bestandsberegning

Det er et nasjonalt ansvar å ha en best mulig registrering av rovviltbestandene, slik at bestandstallene er, og oppfattes som, pålitelige. Vi mener rovviltregistreringene må utbedres, og at det må gis tydelig informasjon om hvordan rovvilt registreres og telles når rovvilt også bruker naboland. Rovviltnemnda vil på møter og på vår hjemmeside spre kunnskap om registreringsmetodene som brukes, om deres styrker og svakheter, og være en aktiv pådriver for bedre registrering. Vi vil bruke FKT-midler til å stimulere publikum generelt og beitebrukere spesielt til bestandsregistrering av rovvilt.

Registreringsarbeidet er så viktig at der nasjonale tiltak for registrering ikke framstår som tilfredsstillende, så vil vi fortsatt vurdere bruk av FKT-midler til prosjekter for bedre registrering, men da med mål om at disse på sikt skal støttes nasjonalt.

ARV – Aktivt Rovdyrvern – bestandsregistrering

Frykter at bruk av viltkamera til bestandsregistrering kan bidra til økt ulovlig jakt, og også være i strid med personvernet for turgåere.

Ser en tendens til at FKT-midler for bedret overvåking utelukkende benyttes til å søke om skadefellingstillatelser i preventiv hensikt og dette er ikke akseptabelt, eller lovlig for den del.

Nemndas svar på uttalelse fra ARV – Aktivt Rovdyrvern – bestandsregistrering

Rovviltnemnda tror ikke bruk av viltkamera for bestandsregistrering vil bidra til økt ulovlig jakt. Vi har tro på at økt kunnskap reduserer konflikt og bedrer tillit mellom ulike aktører. Lovlig bruk av viltkamera skal ivareta personvernet for turgåere.

Det er alltid lovlig å søke om skadefellingstillatelse, så er det forvaltningsmyndigheten som i hvert enkelt tilfelle, basert på situasjon og status, skal vurdere søknaden i henhold til lovverk og føringer. Forvaltningsmyndigheten vedtak kan påklages, og også prøves rettslig.

BirdLife Norge – pålitelig bestandsberegning

I debatten rundt rovviltforvaltning blir ofte begrepet «pålitelig bestandsberegning» benyttet, ikke minst understreket som et behov (som underforstått ikke er oppfylt). BirdLife Norge sier dette må bygge på en fundamental misforståelse eller manglende kunnskap og viser til egne kommentarer om kongeørnbestanden.

Begrepet «pålitelig bestandsberegning har dobbel bunn. Selvfølgelig må grunnlaget for bestandsdefinisjon og -beregning være pålitelig, dvs. ha et solid og dekkende faktagrunnlag, først og fremst basert på omfattende feltarbeid og feltkunnskap/-kjennskap. Alle de freda rovviltartene er territoriale og av den grunn knyttet til definerbare landskaper og områder som kan kartlegges og gjenkjennes på ulike spor. Derfor kan territoriene og den territoriale og reproduktive delen av bestanden benyttes til tallfesting. Men det gir også en konkret basis for å tallfeste den ikke territoriale del av bestanden, som for alle artene er mer eller mindre mobile individer før forplantningsdyktig alder. Gjennom merking, gjenfunn og overvåking er det for alle artene solid faktagrunnlag for å beregne størrelsen på den ikke reproduktive delen av bestandene, og når bestandene angis i antall reproduserende enheter, betyr det ikke at det er kunnskapsmangel for rekrutteringsdelen. For skadepotensialet er det ofte denne delen av rovviltbestandene som kan være mest aktive. Alle konklusjoner for kongeørnskade konkluderer med at det i hovedsak er den vandrende, ikke reproduktive del av bestanden som står for det vesentlige av skadene. Men kunnskap om bestandene også for disse individene er en konsekvens av størrelsen på den reproduktive delen og er i høyeste grad pålitelig. Med den mobilitet som rekrutteringsbestanden besitter, ikke minst for kongeørn, er det metodisk ganske håpløst å tro at den bare kan tallfestes med sikkerhet gjennom feltarbeid.

For «de fire store» kan det være viktig å involvere publikum og lokalbefolkning, både for å bevisstgjøre på hvilken måte og i hvilket omfang publikum generelt og beitedyrnæringene spesielt kan bidra til økt kunnskap om fåtallige og fredete rovviltarter, og for å formidle kunnskap om hvordan og hvorfor «de fire store» og kongeørn økologisk sett har helt ulike roller i naturen og derfor ikke kan bestandsforvaltes etter samme prinsipper. Og rovviltnemnda som sådan kan ikke være et organ som er kunnskaps- og kvalitetskontrollerende over for de faginstansene og fagmyndighetene som er ansvarlige for metodikk og datakvalitet. For kongeørn kan publikum bare i begrenset grad skaffe supplerende kunnskap om hekkelokaliteter, og med henvisning til merknader foran, er det vanskelig å se hvordan publikum skal kunne bidra med ny og avgjørende kunnskap her. Derfor bør det være en viktig oppgave for rovviltnemnda å formidle kunnskap om den avgjørende forskjell det nødvendigvis er for bestands- og forvaltningsmål for kongeørn kontra de øvrige fredete rovviltartene. Ikke minst gjelder det det faktum at alle «de fire store» har klauvdyr som viktig eller viktigste byttedyr slik at beitedyr kan være naturlig førstevalg som bytte. Derfor er arealforvaltning i A- og B-soner som tiltak et nødvendig valg, men likevel utfordrende for å oppnå best mulig fordeling i terreng og areal og med klart og mest mulig naturgitt skille mellom rovviltprioriterte og beitedyrsprioriterte områder. For kongeørn er ikke klauvdyr, heller ikke klauvdyrunger, førstevalg, slett ikke for reirperioden. Den har åtsler, også store sådanne, som en naturgitt og attraktiv del av næringsgrunnlaget, og derifra til å være disponert for også angrep på levende klauvdyr er en like naturlig disposisjon, men da i all hovedsak energioekonomisk dirigert slik at den raskt kan utnytte situasjonsbetinget mulighet for et lettvinnt bytte. I sum er dette unntakstilfellene. Derfor er det i praksis umulig å forvalte en kongeørnbestand ut fra arealforvaltningsprinsippet. Når bestandsmålet for forvaltning av kongeørn er å holde bestanden på det naturgitte balansenivået, er det de interne bestandsreguleringsmekanismene hos kongeørna som vil være den beste regulatoren. I praksis vil det da, og spesielt fra tidlig vårvinter til august-september, i gjennomsnitt være bare to voksne kongeørnindivider på ethvert areal, med unntak av når det oppstår situasjoner der vandrende, ikke-territoriale individer tiltrekkes av høy tetthet av naturgitte byttedyr, eller eventuelt forekomster av åtsler. Derfor kan ikke forvaltning av A- og B-områder inkludere kongeørn.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – pålitelig bestandsberegning

Når rovviltnemnda ønsker pålitelig bestandsberegning så har dette flere lag. Vi ønsker å bidra med innspill for ytterligere å forbedre bestandsberegningene som gjøres. Videre vil vi bidra til å spre kunnskap om registreringsmetodene som brukes. Vi ser det som viktig å inkludere publikum og spesielt beitebrukere i denne registreringen. Da får vi brukt erfaringsbasert kunnskap for bedre bestandsregistreringer, og vi får bygget tillit.

Når det gjelder kongeørn er vi enige i at det er begrenset hvor mye avgjørende kunnskap publikum kan bidra med. Nemnda ser det likevel som en styrke både for registreringene og for tilliten til disse om SNO får et større og mer formalisert ansvar for registreringer av kongeørn.

Karasjok kommune – trenger troverdige bestandsestimater

Bestandsestimatene som legges til grunn i forvaltningen stemmer ikke med erfaringsgrunnlaget i beitenæringene. Bestandsestimatene må oppleves troverdige i både de beiteprioriterte områdene, og i de rovviltprioriterte områdene. har vist seg å fungere dårlig. Det er positivt at en ønsker å prioritere arbeidet med registreringer.

Nemndas svar på uttalelse fra Karasjok kommune – trenger troverdige bestandsestimater

Bestandsberegningene skal være pålitelige for alle. Dette vil nemnda jobbe videre med, både gjennom å formidle kunnskap om registreringsmetodene som brukes og gjennom å bidra til enda sikrere bestandsberegninger, her har erfaringsbasert kunnskap en viktig rolle ved videreutvikling av registreringsmetodene som brukes samt gjennom næringenes direkte bidrag i form av meldinger om rovvilt.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt – bestandsregistrering

Dette er vel det springende punkt, der man ofte er uenige. Det burde settes mere ressurser inn på dette, samtidig som man burde jobbe tettere sammen med beitenæringene om registreringen.

Nemndas svar på uttalelse fra Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt – bestandsregistrering

Ja, nemnda vil jobbe videre for mer ressurser til bestandsberegning og for at beitenæringene er mer aktivt med både i metodeutvikling og aktivt registreringsarbeid.

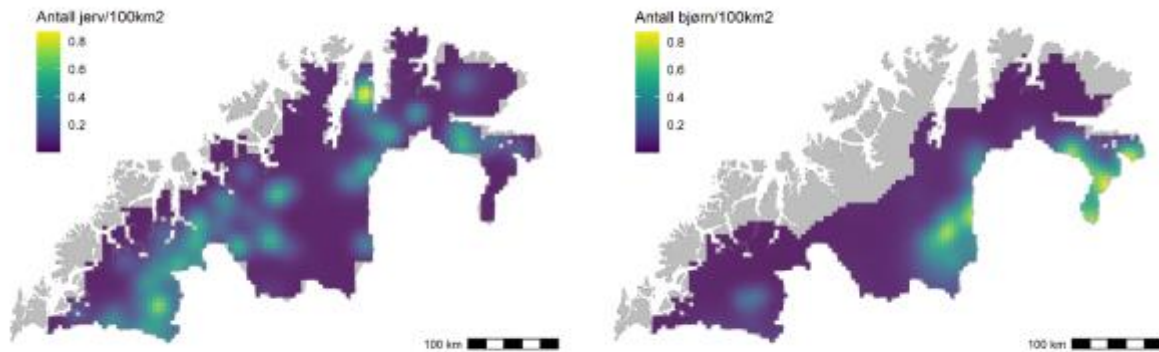
NMBU – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – pålitelig bestandsberegning

I den reviderte forvaltningsplanen for region 8 ble behovet for pålitelig bestandsberegning nevnt. Vi ønsker her å påpeke at vi allerede har utviklet modeller som gir disse etterspurte estimatene.

NMBU har utviklet analyseverktøy for å beregne bestandsstørrelser og lage årlige tetthetskart for jerv, bjørn og ulv. Modellene bruker overvåkingsdata samlet i Rovbase og Skandobs. , som NMBU-prosjektet heter, startet i 2017 og er finansiert av Miljødirektoratet,

Naturvårdsverket og Forskningsrådet. Årlige anslag for bestandsstørrelse og tetthetskart er tilgjengelige for de siste 10 årene eller lengre. Anslag kan ekstraheres for ethvert land, forvaltningsregion eller sone, inkludert region 8.

Som et eksempel beregnet vi antall jerv i Region 8 til å være mellom 79-96 individer i 2023 og antall bjørn til å være mellom 41-60 individer i 2022 med tetthetsfordeling innen Region 8 vist i figuren under.

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – pålitelig bestandsberegning

Beregninger om antall individer og deres fordeling i regionen gir viktig kunnskap. Likevel, modellene baserer seg på registreringer i felt, da er det viktig at registreringsmetodene er så gode som mulig. Videre er det viktig for tilliten til rovviltforvaltninga at vi makter å formidle hvordan registreringene gjennomføres og videre hvordan disse dataen brukes i modellene.

For eksempel, når en beitebruker ser at det er to binner med unger i sitt beiteområde, mens en modell basert på en serie forutsetninger og tunge matematiske beregninger beskrevet med vitenskapelige artikler på engelsk, beregner at det er 0,3 ynglinger i dette området. Og disse 0,3 ynglingene samtidig gir økt arbeid, redusert inntekt, døde og skadde beitedyr og dårlig nattesøvn. Da kan det være en pedagogisk utfordring å forklare at både beitebrukerens observasjoner og modellens beregninger er viktige verktøy for forvaltninga.

[Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – pålitelig bestandsberegning](#)

[Reinbeitedistrikt 28, Cuokcavuotna, Bergsfjord – pålitelig bestandsberegning](#)

[Reinbeitedistrikt 30A Oarjabealli – pålitelig bestandsberegning](#)

[Reinbeitedistrikt 33 Spalca – pålitelig bestandsberegning](#)

Bestandsmålene er fastsatt med fokus på yngling, og ikke enkeltstående rovviltindivider. Dette er problematisk, da enkelte individer påføre like mye skade enn ynglinger. Det er derfor hensiktsmessig å inkludere enkeltstående rovviltindivider i bestandsmålene. Dette perspektivet er viktig da det er utfordrende å skille mellom yngling og enkelt individ ved hjelp av metoder som for eksempel sporing og håranalyse under registreringen av rovvilt.

Problemet forsterkes av utfordringene med å oppdage ynglinger, spesielt når de holder til i utilgjengelig terreng. I tillegg bidrar dagens klimaendringer til økt vanskelighetsgrad ved sporing av rovvilt. Det har dessverre vist seg at registreringen av rovvilt har vært begrenset på grunn av vanskelighetene med å gjennomføre sporingsarbeidet og registreringen. Det er derfor nødvendig å anerkjenne at det foreligger en underrapportering av rovvilt, og det bør arbeides videre med å justere bestandsmålene for å inkludere en bredere definisjon som omfatter både ynglinger og enkeltindivider. Dette vil bidra til å gi et mer realistisk bilde av den faktiske rovviltbestanden, samt fremme en mer nøyaktig registrering.

I tillegg er det viktig å arrangere veiledning og eventuelt kursing for beitenæringen angående sporingsmetoder og individregistrering. Dette blir spesielt relevant når Statens Naturoppsyn står overfor utfordringer med å gjennomføre sporing og registrering av rovvilt på grunn av klimaendringsutfordringer. Å gi næringen kunnskap og ferdigheter vil bidra til bedre selvstendig overvåkning og rapportering, og dermed bidra til et mer helhetlig bilde av rovviltsituasjonen.

Dette er et tillegg til det som allerede er nevnt i forslaget til forvaltningsplanen.

Nemndas svar på uttalelse fra reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 –pålitelig bestandsberegning

Rovviltnemnda er opptatte av at bestandstallene er pålitelige, og vi arbeider med de midlene vi har tilgjengelig og vi gir innspill for forbedret bestandsberegning. Når det gjelder bjørn mener vi det hadde vært bedre med et mål for antall binner. Dette fordi dagens bjørnekullsimuleringsmodell tar utgangspunkt i registrerte binner dokumentert ved DNA, hovedsakelig fra prøver av skit eller fra hår. Så er det disse dataene som modelleres videre for å få en simulering av antall norske ynglinger disse representerer. Da mener rovviltnemnda det er bedre å ha et mål for antall binner.

Når det gjelder jerv, er det antall registrerte ynglinger som avgjør om bestandsmålet er nådd. Det er SNO som fra mars og utover våren og sommeren kontrollerer hiplasser hvor det tidligere er registrert at jerv har født valper. Det blir også lagt ned en betydelig innsats i å lete etter hiplasser i nye områder. Denne metoden blir supplert ved å samle inn prøver til DNA-analyse hvert år. Det gjør det mulig å følge de samme individene fra år til år. På denne måten kan en også se hvilke individer en ikke fanger opp hvert år, og slik få materiale til å beregne bestandens størrelse ganske nøyaktig. På denne måten kartlegges også områdebruk og overlevelse og reproduksjon i bestanden.

Gaupe har det vist seg mer utfordrende å samle DNA fra, per nå har det derfor ikke vært noen god løsning å kartlegge bestanden ved å bruke DNA. Gaupene, særlig her nord, bruker svært store områder. Vi kjenner ikke gode metoder for å skille enkeltdyr fra hverandre. Imidlertid har vi gjennom prosjekter med radiomerkede gauper fått mye kunnskap om områdebruk og bestandsdynamikk, på den måten har vi også gode anslag for hvor mange gauper som er i bestanden per yngling. Kameraovervåking ser ut til å bli et viktig supplement til registreringer på sporsnø.

Rovviltnemnda ser at beitenæringene har kunnskap om rovviltet, som vi er enige i at kan bidra til et mer helhetlig bilde av rovviltsituasjonen. Det er da viktig at de i næringen opplever at de får noe igjen for innsatsen de legger ned for bedre bestandsregistrering. Dette har vi også beskrevet i avsnittet «Bedre bestandsregistrering av jerv, gaupe og ørn».

Tana kommune – rovviltregistreringene må utbedres

Tana kommune deler rovviltnemndas syn at rovviltregistreringene må utbedres. Det må være en selvfølge at rovviltregistreringen er best mulig og bestandsberegningen pålitelig. Et registrerings- og beregningssystem som ikke teller alle dyr og underberegner innskrenker i praksis muligheten til å ta ut skadevoldende rovdyr.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – rovviltregistreringene må utbedres

Nemnda er enig i at bestandsberegningene må utbedres. Imidlertid mener vi at gaupebestanden best kan beregnes ved å registrere familiegrupper. Det er mulig å gjøre det uten å underberegne den totale bestanden, men det trengs en større innsats og flere systemer for å fange opp og ev. beregne ynglinger en ikke får registrert.

Troms reindriftssamers fylkeslag – bestandsregistrering

I forvaltningen av rovvilt er en oversikt av bestandene ett av kriteriene, og også grunnlag for manglende tillit mellom næring og forvaltning. Rigide regelverk på blant annet gaupe, der publikum skal melde ifra, absolutte datoer for sporing tiden, og vær og føreforhold, gjør at en ikke får fullgode tall. På ørn virker det som at en ikke har oversikt. En må ha en gjennomgang av forskrifter og metoder for bestandsregistreringer, dagens system har lite tillit.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms reindriftssamers fylkeslag – bestandsregistrering

Bestandsberegningene skal være pålitelige for alle. Dette vil nemnda jobbe videre med, både gjennom å formidle kunnskap om registreringsmetodene som brukes og gjennom å bidra til enda sikrere bestandsberegninger. Kongeørnbestanden i Norge overvåkes ved å kartlegge hekketerritorier over hele landet. Fra våren 2013 er det i tillegg satt i gang en intensiv hekkeovervåking av arten i flere utvalgte områder, tre av områdene er i region 8.

3. Effektivt uttak av rovvilt som representerer et skadepotensial i B-områdene

Rovviltnemnda vil føre en tydelig differensiert forvaltning gjennom prioritering av FKT-midler og forvaltningsvedtak, for å sikre områder der det er mulig å rekruttere nye generasjoner til reindrift og landbruk. Rovviltnemnda vil fortsette satsningen på godt rustede skadefellingslag.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – rovviltfrie områder

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – rovviltfrie områder

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – rovviltfrie områder

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – rovviltfrie områder

Når det gjelder effektivt uttak av rovvilt i B-områdene, etterlyser reinbeitedistriktet klare retningslinjer og muligheten for å etablere egne områder, for eksempel C-områder, der rovvilt ikke er tillatt. Dette skal sikre velferden til beitedyrene og adressere begrensningene i gjeldende forvaltningsplan.

For å minimere tap av reinkalv og lam, foreslår reinbeitedistriktet etablering av C-områder eller justeringer i bestemmelsene for rovviltuttak i B-områdene. Dette spesielt for å beskytte simler og kalver i kalvings områdene, som har stor betydning for reindriftnæringen.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – rovviltfrie områder

I rovviltforvaltningen skal en ta motstridende hensyn til rovvilt på den ene siden og til beitedyr på den andre siden. Som forvaltningsområdene overlapper disse hensynene slik at det er kritisk for både rovvilt og beitedyr. Rovviltartene trenger store arealer og i region 8 er de til en viss grad avhengige av tamme beitedyr. Om nemnda gjør enda mer areal til rovviltprioriterte områder så kan terskelen for uttak senkes i resterende beiteprioriterte områder. Om nemnda reduserer arealet for rovviltprioriterte områder så vil terskelen for uttak av rovvilt i beitedyriprioriterte områder økes.

Rovviltnemnda ser på skadefellingsregimet som et bedre egnet tiltak enn enda en områdekategori, fordi skadefelling skal settes inn der skadepotensialet er størst og under forutsetning at tap ikke kan forebygges på annen måte og at uttak ikke er skadelig for rovviltbestandens overlevelse.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – Ulv i region 8
Ulv må det automatisk gis skadefelling på i reindriftsområder. Det er vedtatt at det ikke skal være ulv i reindriftsområder, så alle som kommer inn må skadefelles.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – ulv i region 8

Nemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for skadefelling av ulv. Innenfor den rammen skal Statsforvalteren vurdere om felling etter kriterier som for de andre rovviltartene.

4. Minimere tap av reinkalv og lam

Rovviltnemnda vil føre en forvaltning som gir kalven og lammet de beste forutsetninger innenfor det todelte målet om både beitedyr og rovvilt. Det handler om å minimere alt tap av rein og sau, særlig med fokus på tap forårsaket av rovvilt.

BirdLife Norge – minimere tap av reinkalv og lam

Hvorfor skal det være særlig søkelys på tap forårsaket av rovvilt? I sum er andre tapsårsaker betydelig større enn rovvilttap, og særlig for tap til kongeørn bør det være hevet over tvil at bakenforliggende årsaker i stor grad utløser kongeørnangrep med dødelig utgang.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge –minimere tap av reinklav og lam

Rovviltnemnda har særlig fokus på tap forårsaket av rovvilt fordi vårt mandat ligger innenfor rovviltforvaltningen.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om tap av reinkalv og lam

Vi trenger bedre informasjon om husdyr, ikke bare rovdyr

Effektiv konfliktdemping krever ikke bare kunnskap om rovdyrbestander, men også om husdyr og årsakene til tap av husdyr. For eksempel hindrer mangel på detaljert kvantitativ informasjon om fordeling av antall tamrein vår evne til å forstå hva som påvirker jervens romlige fordeling, kartlegge konfliktrisiko og forutsi jervens bestandsutvikling. Viktige spørsmål som må stilles er: 1) Hvordan er beitedyr fordelt i landskapet? 2) Hvor mye beitedyr går tapt, og hvor? 3) Hva er bidraget fra rovdyr til disse tapene? Vi mener en omfattende oversikt over antall og fordeling av beitedyr (sau og rein), sammen med allerede eksisterende informasjon om rovdyrbestanders størrelse og fordeling, vil kunne brukes for å lage kvantitative risikokart, som kan gi et grundig grunnlag for avgrensning av forvaltningsområder og være et verktøy til målrettede tiltak.

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om tap av reinkalv og lam

Rovviltnemnda er enig. For å få en oversikt over beitedyrenes områdebruk som er god nok til dette formålet trengs det elektronisk overvåking og sporlogger fra et representativt utvalg av sau og rein i regionen. Så må beitebrukerne dele disse, og de må behandles i egnede verktøy for å kunne leses og aktivt brukes av både beitenæring og forvaltning.

5. Forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga

For å gi bedre forutsigbarhet og mer lokal innflytelse, vil rovviltnemnda stimulere og oppfordre til styrket dialog mellom aktørene innen «næring – politikk – forskning – forvaltning». Rovviltnemnda vil søke en tett dialog med næringene og med andre interessenter. Arenaer for å møtes, og for å utveksle kunnskap og erfaringer blir viktig. Arealinngrep og disponering av arealer er en økende utfordring som gjør at rovvilt og beitedyr presses sammen på stadig mindre arealer. Vi oppfordrer kommunene til å se til denne planen som del av kunnskapsgrunnlaget i egne plansaker.

BirdLife Norge – forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga

«Mer lokal innflytelse» må være basert på en aksept for den tosidige målsettingen for Rovviltforliket. Det innebærer et ansvar for at lokal medvirkning også må være tufta på faktisk og dokumenterbar kunnskap.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga

Rovviltnemnda forventer ikke at det alltid er mulig for kunnskapsbærer å dokumentere sin kunnskap, men kunnskapen kan hjelpe forskningen ved utforming av spørsmål, ved

valg av metoder og ved tolkning av resultater. Erfaringsbasert kunnskap kan hjelpe forvaltningen til å gi bedre veiledning til beitebrukere som opplever tap til rovvilt. Rovviltnemnda mener lokal medvirkning er et viktig bidrag i et samspill der næring, politikk, forskning og forvaltning skal virke til det beste for den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt.

6. Regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda vil støtte forebyggende tiltak med best mulig effekt. For å kunne ha beiteprioriterte områder uten etablerte rovviltbestander må de rovviltprioriterte områdene være store nok til at bestandsmålene kan nåes og opprettholdes i dem. Videre må vi legge til rette for effektivt uttak av rovvilt som i situasjon eller predatoradferd utgjør forhøyet skaderisiko, samtidig som vi forsøker å unngå felling av rovviltindivider med lavere predasjonstakt på tamme beitedyr. En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter at både næringenes erfaringsbaserte kunnskap og den vitenskapelige kunnskapen legges til grunn og forsterker hverandres bidrag. Vi vil stimulere til at næringas erfaringsbaserte kunnskap blir anvendt i forskning, politiske beslutninger og forvaltning.

BirdLife Norge – regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

I utgangspunktet er det viktig at problemstillingene rundt rovvilt og tapsproblematikk inkluderer erfaringsbasert kunnskap, og da ikke bare konsentrert til de fredete rovviltartene, men også rovviltarter som tidligere ble betraktet som sentrale tapsfaktorer, i første rekke for sau og lam, men også periodevis og områdevis for reinkalv. Da må forutsetningen være at denne kunnskapen kan kvantifiseres og dokumenteres på en måte som gjør det mulig å klarlegge sammenhengene i forhold til rovviltets reelle rolle i det totale tapsbildet. Det må også innebære å klargjøre hvordan og hvorfor det gjennom tidsskiftene har vært betydelige endringer i det som kalles tradisjonelle driftsformer og hvordan dette er påvirket av rovvilt som tapsfaktor.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

Næringene besitter erfaringskunnskap om hvordan en skal forebygge tap av beitedyr, både til rovvilt og til andre årsaker, og de kan med sin erfaringsbaserte kunnskap bidra for eksempel med registrering av rovvilt, og med å finne kadaver. Ved behandling av søknader om rovvilterstatning er det Statsforvalteren som skal bruke relevant kunnskap sammen med dokumentasjon av rovvilt og rovvilt drepte dyr til å vurdere sannsynlig rovvilttap.

Driftsformer har alltid vært i utvikling og stadig tilpasning, hvor mer eller mindre tilstedeværelse av rovvilt har vært en av mange påvirkningsfaktorer.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap
Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap
Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

Reinbeitedistriktet observerer at til tross for gjennomført reintallstilpasning i reindriften, har inngrep i beitearealer fra andre næringer ikke avtatt; tvert imot har det økt.

Reinbeitedistriktene opplever en reduksjon i beitearealer på grunn av aktiviteter som kraftutbygging, hyttebygging og lignende. Dette har intensivert presset fra rovvilt på reinflokkene. Arealinngrep i beiteområder reduserer også tilgjengelige områder for rovvilt, og denne sammenhengen er ikke tilstrekkelig ivaretatt i de planene som er utarbeidet gjennom årene. Det bør derfor kreves samtykke fra reinbeitedistriktene før noen form for arealinngrep blir godkjent i vedtak eller planer. Erfaringsbasert kunnskap som reindriftnæringen besitter, har kapasitet til å bidra til solide beslutningsgrunnlag. Denne kunnskapen tar hensyn til beitedyr, rovvilt og andre næringers behov for ressurser tilgjengelige i beiteområdene til reinsdyrene. Derfor blir det viktig å innhente samtykke fra reinbeitedistriktene før det gjennomføres handlinger som kan påvirke disse områdene. Dette sikrer en helhetlig tilnærming som balanserer interessene til reindriftnæringen, rovviltforvaltningen og andre aktiviteter som påvirker beiteområdene. Samtykke fra reinbeitedistriktene blir dermed en nødvendig del av en ansvarlig og bærekraftig forvaltning av disse verdifulle naturressursene.

Erfaringsbasert kunnskap spiller en avgjørende rolle i rovviltforvaltningen. De som arbeider innenfor næringen, etter flere års arbeidserfaring, har opparbeidet seg innsikt i faktorene som øker risikoen for at rein blir drept av rovvilt. Det anbefales at erfaringsbasert kunnskap og vurderinger basert på dette tas med allerede i politiske veivalg, som deretter overføres til forvaltningen av rovvilt. Erfaringsbasert kunnskap kan også være relevant for håndtering av grensekryssende rovviltsituasjoner.

Reinbeitedistriktet fremhever viktigheten av forutsigbarhet, lokal medvirkning og regional rovviltforvaltning basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap. Erfaringsbasert kunnskap fra reindriftnæringen skal integreres i utformingen av nasjonal rovviltpolitikk, og distriktet anbefaler jevnlig møter og samarbeid med næringen for å gi konstruktive innspill til myndighetene.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda har et eget kapittel i forvaltningsplanen viet nettopp at kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas. Staten, fylkeskommuner og kommuner har en plikt til å konsultere Sametinget og andre samiske interesser i saker som angår dem.

Vi i rovviltnemnda er rovviltforvaltningens korteste vei fra beitebruker/interessent til departement og Storting. Møtene våre samler alle aktører i rovviltforvaltningen, og er en egnet arena for samarbeid og konstruktive innspill for en bedre rovviltforvaltning. Rovviltnemnda oppfordrer beitenæring og andre interessegrupper i rovviltforvaltningen til å delta på møtene våre.

7. Lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Rovviltnemndas nettside skal gi oppdatert informasjon om ulike økonomiske virkemidler i rovviltforvaltninga, om søknadsfrister for de ulike ordningene og om hvilken rapportering som kreves.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Det er av stor betydning at informasjon om tilgjengelige økonomiske virkemidler gjøres tilgjengelig på en lettfattelig måte. Det er positivt at nettsiden oppdateres jevnlig, men reinbeitedistriktet anbefaler at denne informasjonen også publiseres i sosiale medier. Det har til tider vært utfordrende å identifisere alle tilgjengelige økonomiske virkemidler, da disse ikke alltid blir tilstrekkelig kommunisert, kun tilgjengelig på deres nettside. Reinbeitedistriktet ønsker likevel å understreke at siden de økonomiske virkemidlene for reindriftsnæringen er begrensede, bør tildelingspotten for reindriftsnæringen økes for å få fullverdig håndtering av rovviltproblematikken.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – lett tilgjengelig informasjon om økonomiske virkemidler

Rovviltnemnda ser at det ideelt skulle vært informert om økonomiske virkemidler gjennom flere kanaler. Vi klarer likevel ikke å se at nemnda har kapasitet til å jobbe med dette over flere digitale plattformer. Vi har enda et stykke igjen før vi har samlet informasjon om alle økonomiske virkemidler, og hvor disse holdes oppdatert.

Rovviltnemnda har jobbet for, og jobber fortsatt for økte FKT-bevilgninger til regionen. Det beste tiltaket for å sikre beitenæringer som kan tilpasse seg å leve med rovvilt er likevel økt lønnsomhet i beitenæringene.

8. Rovviltnemnda – en tankesmie for forbedring innenfor vedtatt nasjonal rovviltpolitikk

Rovviltnemnda er et forvaltningsorgan bestående av politikere som representerer regionen. Vi er tett på forskning, øvrig rovviltforvaltning, beitenæringene og andre aktører og interessenter. Våre møter samler alle disse aktørene til erfaringsutveksling, og dette gir rovviltnemnda et godt bilde av kompleksiteten innen fagfeltet rovvilt, beitedyr og samfunn. Innsikten vi får vil vi bruke til å gi øvrige myndigheter innspill som kan forbedre rovviltforvaltninga.

BirdLife Norge – rovviltnemnda – en tankesmie

BirdLife Norge har ved enkelte tilfeller vært til stede på rovviltnemndas møter og ser på dette som gode anledninger til å få og kunne gi informasjon «over bordet». Organisasjonen ser derfor slike møter som gode arenaer for å kunne føre god dialog.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – rovviltnemnda – en tankesmie

Rovviltnemnda er enig. Dialog og informasjonsutveksling på disse møtene er viktig i arbeidet for å finne de beste løsningene for å nå det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – rovviltnemnda, en tankesmie

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – rovviltnemnda, en tankesmie

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – rovviltnemnda, en tankesmie

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – rovviltnemnda, en tankesmie

Det er av stor betydning å ta med erfaringsbasert kunnskap i utformingen av nasjonal rovviltpolitikk, med spesielt fokus på ivaretagelse av beitedyr for å bevare den samiske reindriften kultur.

Reinbeitedistriktet fungerer som en brobygger mellom reindriftsutøvere, forskning, øvrig rovviltforvaltning, og andre interessenter. Våre møter gir en unik arena for erfaringsutveksling og dialog, som gir oss et inngående bilde av kompleksiteten innen fagfeltet rovvilt, beitedyr og samfunn. Den innsikten vi opparbeider oss, forplikter vi oss til å dele med relevante myndigheter for å styrke rovviltforvaltningen.

Rovviltnemnda har også ansvar for den kulturelle arven til samiske reindriftnæringen. Å bevare og respektere denne kulturen er av avgjørende betydning, og også å sikre at nasjonal rovviltpolitikk reflekterer dette.

Reindriftnæringen besitter erfaringsbaserte kunnskap og det anbefales at rovviltnemnda samarbeider med reindriftnæringen for å få et solid fundament for å gi konstruktive innspill til myndighetene.

Anbefalinger:

Inkluder reindriftsutøvere i beslutningsprosesser:

Sikre aktiv deltakelse fra reindriftsutøvere i rovviltnemndas møter og beslutningsprosesser. Dette vil bidra til å integrere erfaringsbasert kunnskap og perspektiver fra dem som direkte påvirkes av rovviltforvaltningen.

Fremme dialog og samarbeid:

Legg til rette for jevnlig dialog mellom rovviltnemnda, reindriftsutøvere, forskere, og andre interessenter. Dette vil bidra til å skape gjensidig forståelse og finne felles løsninger.

Styrke forskning og kunnskapsgrunnlag:

Investér i forskning som spesifikt fokuserer på samspillet mellom rovvilt, beitedyr og samfunn, med særlig vekt på reindriftnæringen og erfaringsbasert kunnskap. Dette vil gi nødvendig innsikt for å utvikle effektive forvaltningsstrategier.

Utvikle skreddersydde forvaltningsplaner:

Arbeid sammen med reindriftnæringen for å utvikle og evaluere forvaltningsplaner jevnlig som tar hensyn til erfaringsbasert kunnskap, beiteområder og sesongvariasjoner. Dette vil bidra til å skape en mer bærekraftig og tilpasset rovviltforvaltning.

Stimulere til forebyggende tiltak:

Fremme og støtte økning av tilskuddspotten til reindriftnæringen for forebyggende tiltak for å redusere konflikter mellom rovvilt og beitedyr.

Opprettholde nødvendig kompensasjon og erstatning:

Sikre at erstatningsordninger er på plass og fungerer effektivt for reindriftnæringen. Sikre at satsene i erstatningsordningen er oppdatert i tråd med det reieneiere faktisk hadde fått ved salg av rein til slakteriet. Dette vil bidra til å kompensere for faktiske tap på grunn av rovviltskader og opprettholde reindriftsutøveres økonomiske bærekraft.

Informere og involvere lokalsamfunn:

Kommuniser åpent med lokalsamfunnene som er berørt av rovviltpolitikken. Informasjon og involvering er nøkkelen til å skape forståelse og aksept for nødvendige tiltak.

Kontinuerlig evaluering og tilpasning:

Evaluer forvaltningstiltakene regelmessig i samarbeid med reindriftsnæringen, og vær villig til å tilpasse strategier basert på erfaringer og endringer i situasjonen. Ved å implementere disse anbefalingene, kan rovviltnemnda bidra til å skape en mer inkluderende, kunnskapsbasert og bærekraftig rovviltpolitikk som ivaretar behovene og kulturen til reindriftsnæringen.

Nemndas svar på uttalelse fra reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – rovviltnemnda, en tankesmie

Rovviltnemnda er opptatt av å sikre at beitenæringenes erfaringsbaserte kunnskap integreres i alle ledd av rovviltforvaltningen. Vi mener at vi allerede jobber med disse anbefalingene, men dette er en vedvarende prosess der vi hele tiden må arbeide for å bli bedre.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – konklusjon

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – konklusjon

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – konklusjon

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – konklusjon

Reinbeitedistriktet har gjennomgått grundig bakgrunnstall og det geografiske omfanget av region 8, som er blant de mest omfattende reindriftsområdene i hele Norge. Sommerbeiting ved kystområdene og vinterbeiting mot Finsk- og Russiskgrenseområdet er sentrale elementer i denne vurderingen.

I vår vurdering av forvaltningen av rovvilt i region 8, fremhever vi behovet for økt tillit og samarbeid mellom næringen og forvaltningen. Årlige seminarer initiert av rovviltnemnda, åpne for alle involverte i beitenæringen, er foreslått som en metode for å dele kunnskap om beiteområdene og evaluere forvaltningen.

Nemndas svar på uttalelse fra reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – konklusjon

Rovviltnemnda er ikke fremmed for å initiere seminarer, vi er likevel bevisste på at å arrangere seminarer koster ressurser, både i form av FKT-midler og saksbehandlerkapasitet i rovviltforvaltningen. Det er ofte kostnadseffektivt å bruke nemndsmøtene for å dele kunnskap, og nemnda vil årlig evaluere vårt eget arbeid for å nå vår målsetting. Alle interessenter inviteres inn i denne evalueringen. Videre vil vi jobbe aktivt for å oppsøke og delta på relevante arenaer som allerede finnes. Der vi ser det er udekte behov, hvor vi kan være arrangør eller medarrangør i seminarer vil vi fortløpende vurdere dette, spesielt er vi opptatt av samarbeid over landegrensene.

Virkemidler

Arealdifferensiert forvaltning og prioritering av midler til forebyggende og konfliktdependende tiltak er blant de viktigste virkemidlene i vår verktøykasse. I tillegg er samarbeid, dialog og kunnskapsveksling avgjørende for å nå forvaltningsmålene.

Medvirkning i regional forvaltning – samarbeid, dialog og kunnskapsutveksling

Roviltnemnda vil invitere interessegruppene til vår årlige evaluering av vårt eget arbeid for å nå vår målsetting. Roviltnemndas møter er åpne for alle interessegrupper, til å delta og belyse ulike problemstillinger innen rovvilt, beitedyr og samfunn. Vi oppfordrer alle deltakere til å lytte aktivt til andres, også meningsmotstanderes, kunnskap og innfallsvinkler. En reell medvirkning i vårt arbeid forutsetter også at berørte grupper uttaler seg ved høringer og innspill til kommende rullinger av forvaltningsplanen. Dersom alle som engasjerer seg fokuserer på å søke løsninger gjennom samarbeid, dialog og kunnskapsutveksling, vil medvirkningen styrke og forbedre forvaltningen på måter utover det forvaltningen alene er i stand til å oppnå.

Erfaringsbasert kunnskap – samle inn, systematisere og bruke

Roviltnemnda viser til innspill fra arbeidsgruppe for erfaringsbasert kunnskap, og gjengir her noen utdrag fra innspillet sammen med egne tilføyelser og vurderinger. Arbeidsgruppa har gått gjennom et utvalg av rapporter om innsamling, organisering og implementering av erfaringsbasert kunnskap, og med bakgrunn i dem kommet med egne vurderinger og forslag. Det presiseres at det i det enkelte prosjekt må gjøres særskilt metodevalg og tilpasning avhengig av blant annet tema, kunnskapstype og formål, samt etiske vurderinger relatert til eierskap og tilgjengeliggjøring.

I Norge er Sámi allaskuvla – Samisk høgskole en sentral aktør i arbeidet med erfaringsbasert kunnskap og dokumentasjon av denne, særlig i fra reindrifta. Vi ser det som naturlig at de har en sentral rolle i framtidig arbeid for innsamling og systematisering av erfaringskunnskap til bruk i rovviltforvaltninga. Også andre forskningsinstitusjoner, som NIBIO og UiT – Norges arktiske universitet, arbeider med erfaringskunnskap i sammenheng med naturvitenskapelig forskning og miljø- og arealforvaltning. Det er viktig at disse tar del i arbeidet, dersom man skal oppnå en tilnærming mellom de involverte kunnskapsmiljøene og tankesettene; herunder teoretiske og praktiske, vitenskapelige og erfaringskunnskapsbaserte, norske/nordiske og samiske perspektiver. Det langsiktige målet må være et velfungerende samarbeid, gjensidig tillitsforhold på tvers av kunnskapsmiljøer og innfrielse av lovkrav og internasjonale forpliktelser.

Innsamling, systematisering og tilgjengeliggjøring av erfaringskunnskap er i seg selv et enormt arbeid som må gjøres i egne prosjekt i regi av kompetente faginstusjoner. Jobben må gjennomføres med reindrifts- og bufenæringa som forskningspartnere og i henhold til forskningsetiske retningslinjer.

I rapporten *Reindriftnæringens erfaringsbaserte kunnskap om reindrift og rovvilt* foreslår Eira og Sara å etablere en base som fylles med data/beretninger og oppgir følgende tema som eksempler på hva som kan fylles inn:

Áigi

opplysninger relatert til døgn- og årssyklus i reindriften.

Dálkedilli

opplysninger relatert til omstendigheter knyttet til vær, snø og øvrige klimatiske forhold.

Guohtun

opplysninger relatert til beite- og snøforhold, beitingens spor og omdanning av snø (eks. fieski).

Guodoheapmi

opplysninger relatert til vokteres opplegg for beiting og kontroll over flokk.

Eallu

opplysninger relatert til reinflokkens sammensetning, bevegelser, spredning, reaksjoner og adferd.

Boazu/rábbi

opplysninger relatert til rein som er forstyrret/skadet/drept og til omstendighetene rundt den før og etter rovdyrangrep.

Eatnamat

opplysninger om rein-rovdyr i ulike årstidsbeiteområder og terrengforhold knyttet til hendelsesforløp i forbindelse med rovdyrnærvær/-skade.

Boraspire

opplysninger relatert til rovdyrets tilstedeværelse, adferd, jakt og øvrig skade for reindriften.

I rapporten *Tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap i reindriften arealbrukskart* foreslår Risvoll mfl. 2022 å tilgjengeliggjøre reindriften kunnskap i faktaark som knyttes til reindriften arealkart. Tekst, filmer og bilder kan igjen knyttes til faktaarkene.

Roviltnemnda ser at slike kunnskapsbaser/faktaark kan utformes, både for reindriften og for bufenæring, pr. tema, beiteområde og beitelag/siida. Disse kan eksempelvis knyttes til Rovbase, som blant annet brukes til publisering av registrert rovilt og undersøkte kadaver av beitedyr. Videre kan roviltforvaltningens vedtak fortløpende legges inn i en slik base, og relevant korrespondanse mellom beitenæring og forvaltning kan også legges inn fortløpende. Når forvaltningen blir oppringt for eksempel av en siida, eller en saueier så kan forvaltningen gå direkte inn i kartbase og få oppdatert informasjon. Basen vil kunne gi bedre dialog og bedre saksbehandling av søknader om forebyggende tiltak og vurderinger av rovilterstatning. Melding om reindriften og søknader om rovilterstatning kan leveres direkte inn i en slik base.

Roviltnemnda mener at tilsvarende arbeid kan gjøres for å samle inn, systematisere og tilgjengeliggjøre den erfaringsbaserte kunnskapen fra bufenæringen også, og se til forskning som allerede er gjort på det feltet.

Innsamling av erfaringskunnskap

Roviltnemnda ser for seg flere nivåer når det gjelder innsamling av erfaringskunnskap. Noe må samles inn direkte fra kunnskapsbærer gjennom utfylling av faktaark. Noe må samles inn av forskningsinstitusjoner med kompetanse på erfaringskunnskap. Videre vil det være en stor jobb å utvikle brukervennlige plattformer for å legge inn, og for å benytte denne kunnskapen. Her

kreves det et samarbeid mellom ekspertise på IT, forskningsinstitusjoner, bærere av erfaringskunnskap og forvaltning.

BirdLife Norge – erfaringsbasert kunnskap – samle inn, systematisere og bruke

Skal erfaringsbasert kunnskap kunne innlemmes i helhetstenkning og helhetsforståelse av de forvaltningsmessige utfordringene, må de kunne konkretiseres i en sammenlignbar form som annen kunnskap. Planutkastet for Region 8 ser det som naturlig at regionale faginstusjoner får en sentral rolle, naturlig etter som samisk tamreindrift vil stå sentral, men det må ikke overskygge at også for tamreindrift er viktig kunnskap å hente i andre regioner, ikke minst fordi rovviltskadeproblematikken er langt mindre dominerende i noen av de andre regionene. Derfor bør det etableres samarbeid med andre aktører enn de som er nevnt i planutkastet.

Beklageligvis er det ikke bare erfaringskunnskap som er forsømt og der det kreves mye arbeid for å gjøre kunnskapsgrunnlaget rundt tapsproblem hos beitedyr i beitesesongen tilgjengelig og satt inn i en helhetssammenheng, enten det er sesong-beitende eller dyr på helårsbeiting på naturgitt beitegrunnlag. Etter BirdLife Norges oppfatning gjelder det i omfattende grad også det som er målretta innsamling av dokumenterbar kunnskap. Det har gjennom en mer enn 50 års periode vært gjennomført en lang rekke studier og prosjekter på både de enkelte fredete rovviltartene og på tapsproblematikk på beitedyr, når det gjelder rovdyras rolle og når det gjelder tapsproblem generelt og av helt andre årsaker. Ikke minst er det samlet et enormt materiale for skadedokumentasjon for fredet rovvilt og derved også kunnskap om slike tap i forhold til andre tapsfaktorer. Dette gjelder tallfesting av dokumentert skade forvold av de enkelte fredete rovviltartene og i forhold til erstatningskrav og erstatningsutbetalinger etter gjeldede lovverk og forskrifter.

Parallelt er det gjennom Organisert beitebruk (OBB) fra 1970 av tilgjengelige tall fra flertallet av norske sauebesetninger (og andre beitedyr) som setter tapsomfanget inn i en totalramme. Tilsvarende tallgrunnlag er tilgjengelig gjennom de årlige ressursregnskaper for reindriftnæringen, og der er bl.a. tapsfaktorer i de siste års rapporter vurdert inn i en helhetsforståelse av utfordringene i en kulturbærende beitedriftsnæring som illustrerer hvilke faktorer man står over for i en i utgangspunktet helt naturbasert næringsdrift. For de enkelte prosjektene foreligger rapporter med konklusjoner for de problemstillingene som initierte prosjektet, men til nå og spesielt når det gjelder materiale som er samla i Rovbase.no (mer enn 200.000 enkeltrapporter om skadedokumentasjon bl.a.), mangler dette kunnskapsgrunnlaget satt inn i en helhetssammenheng i forhold til tapsproblematikk generelt og for fredete rovviltarters rolle spesielt. I en slik sammenheng er erfaringsbasert kunnskap like viktig som rene faktaregistreringer, men det er vanskelig å se at reindrifts- og bufénæringa skal ha faglig vetorett og være kontrollinstans for en forskningsmessig og vitenskapelig behandling og forståelse av sammenhengene i problemstillingene.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – erfaringsbasert kunnskap – samle inn, systematisere og bruke

Rovviltnemnda ønsker samarbeid med alle relevante aktører, spesielt vet vi at BirdLife Norge har en unik kompetanse på kongeørn. Vi har et forvaltningssystem som er basert på dokumentasjon og etterprøvnbarhet, vi er derfor ikke redde for at påstander fra den ene eller andre siden vil styre rowiltforvaltningen. Vi vil prøve å absorbere den

kunnskapen som finnes, og sette denne i riktig kontekst slik at den kan brukes for å få en rovviltforvaltning som på best mulig måte ivaretar den todelte målsetningen om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

I rovviltnemndas arbeid er best mulig kunnskap om eksakt omfang av tap og skade både til rovvilt og til andre forhold mest aktuelt for å vite hvordan en kan forebygge tap og skader. Så er det Statsforvalteren som kan bruke denne kunnskapen for å sannsynliggjøre hvilke dyr som er drept av fredet rovvilt.

Organisert beitebruk og ressursregnskapet for reindriftsnæringen gir mye informasjon, det gjør også rovbaser med rovviltregistreringer og undersøkte kadaver av beitedyr (bare dyr der dyreeier i utgangspunktet har mistenkt at rovvilt er skadeårsak kommer inn i rovbaser). Dette sammen med mange tiårs ganske intensiv forskning gir et unikt innblikk i interaksjoner mellom rovvilt og beitedyr, særlig når beitenæringenes erfaringsbaserte kunnskap bidrar til forståelse for disse sammenhengene. Tross alt dette er det stor usikkerhet knyttet til hvor mange beitedyr den enkelte dyreeier har tapt til fredet rovvilt det enkelte år. Per i dag er dette opp til Statsforvalteren å vurdere ved skjønn, men innenfor lovverkets føringer. Rowviltnemnda tror at uansett hvor mange parameter en legger inn i denne vurderingen og automatiserer den, så vil usikkerheten være svært stor. På liten skala vil faktorer som for eksempel enkeltindividers adferd og tilfældigheter gi store utslag. Per i dag er vi ikke i stand til å hente ut noe som ligner en fasit uten å sette inn lagt mer ressurser enn hva vi kan høste. Likevel vil kunnskapsbasert forvaltning og beitebruk kunne minimere tap og skader på større skala.

ARV – Aktivt Rovdyrvern – erfaringsbasert kunnskap versus fagkunnskap

Det legges stor vekt på erfaringsbasert kunnskap i forvaltningsplanforslaget. Dette innebærer å lytte til beitenæringens erfaringer og det retoriske grepet 'opplevd rovdrytrykk' som er kommet stadig oftere i bruk i det siste. Det er svært viktig ikke å få en følelsesbasert forvaltning av rovdyra, hvor følelsen av at rovdyras nærvær er forstyrrende eller plagsomt, skal få styre forvaltningen. Dette er et aspekt ved en antielitistisk og antiakademisk holdning og er en skremmende utvikling. Forvaltningen av rovdyr skal og må i hovedsak være tuftet på fagkunnskap, forskning, statistikk, kunnskap fra overvåkning av bestandene osv. Føleri, økonomiske motiver, fordommer og artsrasisme (speciesisme) kan ikke få styre forvaltningen av truede arter.

Det er viktig at FKT-midler (konfliktdependende midler) ikke bare benyttes til mer effektiv skadefelling og styrking av lokale jaktlag, men også brukes til møteplasser, diskusjonsfora, seminarer, kunnskapsutveksling, fagseminarer, forebyggende tiltak, avvergende tiltak osv. som gir en nyansert og balansert kunnskap. Vernerforeninger vil mer enn gjerne inviteres til dialogiske fora og til arrangementer som bidrar til heving av kompetanse på rovdyr. Vi må alle huske at næringsinteressene snakker for seg selv og egeninteresser, mens vernerforeningene er rovviltets stemme, som oftest historisk ikke er blitt invitert inn i drøftingsrom om rovdyr.

Nemndas svar på uttalelse fra ARV – Aktivt Rovdyrvern – erfaringsbasert kunnskap versus fagkunnskap

Roviltnemnda ser ingen motsetning mellom erfaringsbasert kunnskap og fagkunnskap. Snarere mener vi disse kunnskapsformene kan bygge opp om hverandre og forsterke hverandre. Føleri, økonomiske motiver, fordommer og artsrasisme har ikke noe med erfaringsbasert kunnskap å gjøre. Roviltnemnda bruker i dag FKT-midler til et bredt spekter av tiltak som går på å innhente og formidle kunnskap for og om rovviltforvaltningen. Til rovviltnemndas møter er alle interessenter velkomne. I det siste har også verneinteressene oftere frekventert møtene våre, det er vi glade for. En best mulig oppnåelse av målet om både beitedyr og rovvilt i norsk natur trenger innspill fra og samspill med alle synsvinkler.

Dyrøy kommune – erfaringsbasert kunnskap

8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – erfaringsbasert kunnskap

Det er flott at rovviltnemnda ønsker å opprette en stilling for å implementere erfaringsbasert kunnskap i forvaltninga til regionen, og la den inngå i et regionalt fagmiljø mellom beitenæring og rovviltforvaltning.

Når det kommer til innsamling, systematisering og bruk av erfaringsbasert kunnskap er det i planen påpekt at dette vil være ressurskrevende og det er vektlagt mye i forbindelse med innsamling ifra reindrifta. Dyrøy kommune ønsker å påpeke at innsamling av erfaringsbasert kunnskap er viktig også i tilknytning til bufenæringen. Uten innsamling ifra denne delen av beitenæringa i like stor grad, gis det inntrykk av at rovdyrta ifra bufenæring ikke er like viktig å forebygge.

Med bakgrunn i dette foreslås det konkret endring i 2. avsnitt på side 8 i forvaltningsplanen.

Vi foreslår endring

fra:

«Roviltnemnda mener at tilsvarende arbeid kan gjøres for å samle inn, systematisere og tilgjengeliggjøre den erfaringsbaserte kunnskapen fra bufenæringen også, og se til forskning som allerede er gjort på det feltet».

til:

«Tilsvarende arbeid skal gjøres for å samle inn, systematisere og tilgjengeliggjøre den erfaringsbaserte kunnskapen fra bufenæringen også, og se til forskning som allerede er gjort på det feltet».

Nemndas svar på uttalelse fra Dyrøy kommune og 8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – erfaringsbasert kunnskap

Nemnda tar med seg at det gis støtte for å opprette en stilling for å implementere erfaringsbasert kunnskap i forvaltninga i regionen. Videre har vi ment at dette er like viktig for bufenæringa som for reindriftsnæringa. For å understreke dette hadde vi et eget avsnitt der vi skrev at tilsvarende arbeid bør gjøres for bufenæringa, men ser nå at det å ekstrahere bufenæringa i dette avsnittet virker mot sin hensikt, for vi har allerede

over omtalt at arbeidet bør gjøres både for reindrift og bufenæring. Vi vil nå forsterke dette med å tydeliggjøre det i teksten for så å fjerne avsnittet som ble foreslått endret. Vi mener det på best måte sidestiller bufenæring og reindrift.

Finnmark fylkeskommune – erfaringsbasert kunnskap

Fylkesutvalget støtter arbeidet med å øke innhenting og bruk av erfaringsbasert kunnskap inn i rovviltforvaltningen.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark fylkeskommune – erfaringsbasert kunnskap

Takker for støtten.

Foreningen våre rovdyr – erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda skriver at de i arbeidet med den nye forvaltningsplanen særlig har lagt vekt på den erfaringsbaserte kunnskapen, spesielt fra beitenæringene. Som naturvernorganisasjon så er vi svært skuffet over at faglig og biologisk kunnskap i liten grad har blitt tatt i bruk i dette arbeidet. Det er ikke slik kunnskapsbasert forvaltning kan utøves videre. Vi henviser til naturmangfoldlovens §8 om krav til kunnskapsgrunnlaget, som skal stå i et rimelig forhold til risiko for skade på naturmangfoldet. Med kunnskapsgrunnlaget legges til grunn at den skal være av faglig karakter, og at det også skal legges vekt på erfaringsbasert kunnskap. Forutsetningene for å ta inn slik lokal kunnskap i beslutningsprosesser er at den skal bidra til et avveid bruk og vern av naturmangfoldet. I dette tilfellet er faglig kunnskap, som er høyst relevant for et nødvendig vern av en sterkt truet art, blitt nedprioritert. Vi kan ikke se at dette representerer riktige avveininger.

Erfaringsbasert kunnskap blir i forvaltningsplanen forklart som «Generasjoners opparbeidede kunnskap, eksempelvis om naturen og samspill mellom arter». Erfaringsbasert kunnskap om reindrift og hvordan denne utøves er selvsagt viktig. Men når det gjelder samspillet mellom arter i naturen og kunnskap om rovdyrenes økologi så har vi i Norge i dag veldig grundig og god forskning som kan legges til grunn for best mulig forvaltning. Det finnes også omfattende forskning om hvordan de ulike beitenæringene blir påvirket av rovdyr. Man bør skille tydelig mellom forskningsbasert kunnskap om rovviltartene og deres biologi og beitenæringenes opplevelser av rovdyr. Det bør være naturlig å legge størst vekt på biologisk kunnskap i forvaltningen av en sterkt truet art, og dernest forsøke å tilpasse vedtakene til beitenæringen.

Naturmangfoldloven § 8 krever at man bedriver en kunnskapsbasert forvaltning. Det forutsetter at den vitenskapelige kunnskapen legges til grunn for rovviltforvaltningen i regionen.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – erfaringsbasert kunnskap

Vi kjenner ikke igjen at faglig og biologisk kunnskap i liten grad er tatt i bruk i vårt arbeid. Hele rovviltforvaltninga er bygd opp om et solid kunnskapsgrunnlag. Bestandsmålene og den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt i norsk natur er politisk satt, mens alle parameter for å måle status er vitenskapelig fundert og etterprøvbare. Slik skal det være, og dette står ikke i motsetning til å vektlegge erfaringsbasert kunnskap fra beitenæringene. Denne kunnskapen skal bidra til at vi når målet om både beitedyr og rovvilt med lavest mulig tap av beitedyr.

Rovviltnemnda ser ikke at det kan trekkes et skille mellom kunnskap om beitenæringene og kunnskap om samspillet i naturen og rovdyrenes økologi. Dette er tettvevd erfaringsbasert kunnskap om næringer som drives på naturens premisser.

Indre Lyngenfjord Beitelag – erfaringsbasert kunnskap

Vi er særdeles fornøyde med at det er ønskelig å ta i bruk erfaringsbasert kunnskap når forvaltningsplaner skal utarbeides. Vi håper at vi får erfare at vår lokalkunnskap og erfaringer som er opparbeidet og videreført igjennom generasjoner blir tatt på alvor og tatt til følge i offentlige beslutninger. Flere av oss har arvet gårdsbruk med historie som strekker seg langt tilbake før første verdenskrig. Vi er mange som er vokst opp med fortellinger av hvordan det var å drive med beitedrift, den før det ble bestemt av noen andre at det områdene skulle bli prioritert til rovdyr. Det som i dag kalles A-områder. Den gang tenkte man nok at det ikke ville oppstå konflikter, fordi det omtrent ikke ble mistet dyr til rovdyr. Jerven var noe svært få hadde hørt om. Og da det ble oppdaget gaupespor i området for første gang rundt 60-tallet, så var det ingen som visste hva det var de hadde oppdaget. «Gaupe finnes ikke nord for Saltfjellet» sto det i leksikonene den gang, det var ikke så rart at ingen som bodde her viste hva det var. Og jerven hadde knapt ingen noen gang sett levende eller spor ifra.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord Beitelag – erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda vil legge til rette for at lokalkunnskap og erfaringer opparbeidet gjennom generasjoner skal komme til nytte. Samtidig må vi presisere at vår tilnærming til erfaringsbasert kunnskap er hvordan denne kan bidra til å nå den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt i norsk natur, dette med minst mulig tap og skade for beitenæringene. Det betyr at svarene vi søker har plass både til beitedyr og til rovvilt.

Kautokeino flyttsamelag – tradisjonell kunnskap

Kautokeino Flyttsamelag (GJS) anser at foreslått forvaltningsplan tar på alvor de utfordringer beitenæringene har i forhold til rovvilt. GJS er fornøyd med at rovviltnemnda har implementert tradisjonell kunnskap i utarbeidelsen av planen, og ønsker å ta hensyn til tradisjonell kunnskap i fremtidig forvaltning av rovvilt.

GJS anser det som positivt og fremtidsrettet av rovviltnemnda å involvere tradisjonell kunnskap på et systematisk nivå. De største utfordringene med innsamling av tradisjonell kunnskap er eierskap, tilgang, gjennomføring og finansiering. Etter vårt syn kan ikke arbeidet pålegges reinbeitedistriktene uten tilstrekkelig finansiering og kvalitetssikring. Innsamling og bruk av tradisjonell kunnskap i forvaltningen, fordrer at forvaltningen makter å holde en god dialog med reindriftsutøverne.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamelag – tradisjonell kunnskap

Gode betraktninger som rovviltnemnda tar med videre i arbeidet.

Norges Miljøvernforbund – erfaringsbasert kunnskap

NMF er positiv til reindriftsnæringens erfaringsbaserte kunnskap. Det er viktig at denne kunnskapen blir håndtert riktig.

Nemndas svar på uttalelse fra Norges Miljøvernforbund – erfaringsbasert kunnskap

Ja, rovviltnemnda forsøker å få et godt system for å håndtere den erfaringsbaserte kunnskapen riktig. Så vil vi presisere at både reindrifts- og husdyrnæringen besitter erfaringsbasert kunnskap.

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – erfaringsbasert kunnskap

Reinbeitedistrikt 30A Oarjabealli – erfaringsbasert kunnskap

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – erfaringsbasert kunnskap

Reinbeitedistriktet understreker betydningen av å integrere erfaringsbasert kunnskap, som reindriften innehar, i utformingen av politiske retningslinjer som danner rammer for forvaltningen. Dette utgjør en kritisk forutsetning for å sikre at forvaltningsbestemmelser reflekterer den innsikten og erfaringen som reindriften kan bidra med. Det er av økende betydning å gjennomføre pilotprosjekter basert på erfaringsbasert kunnskap, deretter evaluere og justere forvaltningsbestemmelser for å tilpasse dem, slik at det er mulighet til å forvalte rovvilt på en måte som ikke hindrer utviklingen av reindriftnæringen, og slik at reindriftnæringen har mulighet til å overføres til neste generasjon. Dette skal sikre en harmonisk samhandling mellom rovvilt, beitedyr og andre elementer i utnyttelsen av naturressurser.

Det er essensielt å skape beiteområder der velferden til beitedyrene er forsvarlig ivaretatt. Å gi rom for medvirkning er en viktig faktor, og det er nødvendig å styrke kapasiteten til beitenæringen slik at den kan delta aktivt i disse prosessene. Dette kan oppnås gjennom tilskudd eller andre former for ressursøkning for beitenæringen, med sikte på å øke deres kapasitet til å håndtere prosesser som de for øyeblikket ikke har tilstrekkelig kapasitet til. Støtte i form av økte ressurser vil muliggjøre en mer effektiv og deltakende rolle fra beitenæringens side i utviklingen av forvaltningsrammer og politiske beslutninger.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 28, 30A og 33 – erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda er opptatt av at beitenæringene skal være robuste, det oppnås i første rekke gjennom god lønnsomhet i drifta. Det vil gi større kapasitet til å delta i prosesser der næringene kan bidra med sin kunnskap for å finne de beste løsningene innenfor den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt. Da er det mulig å gjøre forebyggende tiltak som både vil øke dyrevelferden og ytterligere øke fortjenesten i beitenæringene. Det gjelder å bruke FKT-midlene slik at beitenæringene på sikt blir uavhengige av disse, og til det trenger vi beitenæringenes erfaringsbaserte kunnskap.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – erfaringsbasert kunnskap

Ittunjárga reinbeitedistrikt anser at foreslått forvaltningsplan for rovvilt tar på alvor de utfordringer beitenæringene har i forhold til rovvilt. Vi er fornøyde med at rovviltnemnda har implementert tradisjonell kunnskap i utarbeidelsen av planen, og ønsker å ta hensyn til tradisjonell kunnskap i fremtidig forvaltning av rovvilt.

Vi anser det som positivt og fremtidsrettet av rovviltnemnda å involvere tradisjonell kunnskap på et systematisk nivå. De største utfordringene med innsamling av tradisjonell kunnskap er eierskap, tilgang, gjennomføring og finansiering. Etter vårt syn kan ikke arbeidet pålegges reinbeitedistriktene uten tilstrekkelig finansiering og kvalitetssikring. Innsamling og bruk av

tradisjonell kunnskap i forvaltningen, fordrer at forvaltningen makter å holde en god dialog med reindriftsutøverne.

Nemndas svar på uttalelse fra reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – erfaringsbasert kunnskap

Gode betraktninger som rovviltnemnda tar med videre i arbeidet.

Troms Bondelag – erfaringsbasert kunnskap

Allerede i forordet til planen skriver Rovviltnemnda at de ser at dagens forvaltning er en trussel mot samisk kultur, gir psykososiale konsekvenser og bidrar til at sauebruk blir lagt ned. Generasjoners opparbeidede kunnskap om matproduksjon og selvberging står i fare for å forsvinne – vi mener at forståelsen av situasjonen er et godt utgangspunkt, og at vi videre kan jobbe mot en endret praksis.

Troms Bondelag mener det er bra at erfaringsbasert kunnskap inngår i planen, men hele beitenæringa må inkluderes. Det er viktig at også beitenæring som defineres som landbruk blir en bidragsyter til kunnskap om beiting i utmark. Dette har også vært diskutert i konsultasjon i november 2023, der Troms Bondelag ga innspill på at det er vanskelig å få med sauebønder til å bidra, men at man med en egen stilling som skal jobbe konkret med dette kan implementere kunnskap både fra aktive bønder, landbruksskolene, universitet og andre kunnskapsutviklere.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms Bondelag – erfaringsbasert kunnskap

Målet er en praksis som på en bedre måte ivaretar det todelte målet om både rovvilt og beitedyr. Forvaltningen trenger erfaringsbasert kunnskap både fra reindriftsnæringen og fra husdyrnæringen. Vi jobber med å få en stilling til regionen, som spesifikt kan jobbe med erfaringsbasert kunnskap både fra reindriftsnæringen og fra landbruksnæringen.

Troms fylkeskommune – erfaringsbasert kunnskap

Fylkeskommunen forventer at erfaringsbasert kunnskap samles inn, systematiseres og brukes som en viktig og naturlig del av ren naturlig og viktig del av rovviltforvaltningen. Det må tilrettelegges slik at det skjer.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms fylkeskommune – erfaringsbasert kunnskap

Rovviltnemnda forsøker å tilrettelegge for at erfaringsbasert kunnskap skal samles inn, systematiseres og brukes i rovviltforvaltninga. Vi jobber for å få en stilling til regionen som spesifikt kan arbeide med implementering av erfaringsbasert kunnskap i rovviltforvaltninga.

WWF Verdens naturfond – erfaringsbasert kunnskap

Når det gjelder erfaringsbasert kunnskap er det selvfølgelig positivt at Sápmi involveres in prosessen av samling av kunnskapsgrunnlaget. Det støtter WWF fullt ut da urfolks rettigheter må stå sentralt i naturforvaltningen både i verden og i Norge. Samtidig vil vi peke på viktigheten av å bruke den vitenskapelige informasjonen som allerede finnes, f.eks. i NINA, en av de vitenskapelige institusjoner i Norge som har jobbet desidert mest med

rovviltspørsmålene.

Nemndas svar på uttalelse fra WWF Verdens naturfond – erfaringsbasert kunnskap

Dette støtter rovviltnemnda fullt ut. Erfaringsbasert kunnskap skal ikke settes opp mot eller være et alternativ til vitenskapelig kunnskap.

Arealdifferensiert forvaltning – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

En av de vanskeligste og viktigste oppgavene rovviltnemnda har, er å avgjøre i hvilke områder den enkelte rovviltart skal ha prioritet framfor beitedyr. Å sette forvaltningsgrenser for rovvilt berører natur og økosystemer, men også mennesker som har sitt virke og livsgrunnlag i regionen.

I utgangspunktet skal det ikke være rovvilt som representerer skadepotensial i kalvingsområder for tamrein. Imidlertid er det slik at store deler av regionene er kalvingsområder for tamrein samtidig som oppnåelse av bestandsmålene for rovviltartene krever store arealer. For at bestandsmålene skal kunne nås innen A-områdene, kommer ikke nemnda utenom overlapp med kalvingsland. Når det gis tillatelse til uttak av rovvilt innenfor A-områdene, prioriteres disse områdene og til tiden før kalvingen starter.

Rovviltprioriterte områder

Også kalt A-områder, ulvesone, gaupesone, jervesone, bjørnesone. Viser områder hvor man ønsker at rovvilt skal etablere seg og yngle. Innenfor disse områdene er terskelen for å ta ut rovvilt høyere og det er i større grad aktuelt med forebyggende tiltak for å beskytte beitedyr. Det medfører at beitenæringen der må gjøre tilpasninger for å hindre tap av beitedyr.

Beitedyriprioriterte områder

Også kalt B-områder. Viser områder hvor det skal tilrettelegges for beitedyr og man ikke ønsker at rovvilt skal etablere seg eller representere et betydelig skadepotensial.

Bestandsmål for region 8

De nasjonale bestandsmålene for region 8 er fastsatt i rovvilforskrifta § 4 bokstav h, som sier at det skal være 10 ynglinger av gaupe – hvorav 4 i Finnmark, 10 ynglinger av jerv – hvorav 3 i Finnmark og 6 ynglinger av bjørn.

Forvaltningsområde bjørn

Nasjonalt bestandsmål bjørn

13 årlige ynglinger i Norge,
hvorav 6 ynglinger i region 8

Fordeling av ynglemål mellom områder

Rovviltnemnda vil videreføre fordelingen av ynglemål mellom områder. Det skal være én beregnet yngling i Troms, tre beregnede ynglinger i Karasjok og Kautokeino og to beregnede ynglinger i Sør-Varanger.

Bebygde områder

I det nye forslaget til forvaltningssoner for bjørn har rovviltnemnda ikke lagt vekt på å legge A-områdene utenfor bebygde områder. Det er uansett ikke aktuelt å felle bjørn fordi den er i nærheten av bebyggelse. Dersom en bjørn har uønsket adferd og Miljødirektoratet vurderer å bruke SNO til felling for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn, er det ikke relevant om området er A- eller B-område.

Endring i A-området i Pasvik

I Pasvik endrer rovviltnemnda sonen slik at den i mindre grad overlapper med kalvingsland, og samtidig får et mer naturlig skille mot beiteområder for sau i Neiden.

A-området i Troms

Rovviltnemnda gjør ingen endringer på dagens A-soner i Troms.

Forvaltningsområde jerv

Nasjonalt bestandsmål jerv

39 årlige ynglinger i Norge,
hvorav 10 ynglinger i region 8,
hvorav 3 i Finnmark

Rovviltnemnda beholder dagens forvaltningssoner for jerv. Vår erfaring er at jerv og sau bør være skilt i størst mulig grad. Videre vurderer vi at det er vel så viktig å skjerme sentrale vinterbeiter for rein, som å unngå jerv i kalvingsområder. Med denne tilnærmingen har jervesonen blitt presset sammen mellom kystnære sauebeiter og innlandsvinterbeiter. I tillegg til å spise beitedyr som den dreper, spiser jerven også åtsler og annet vilt. Rovviltnemnda forventer at det vil ha en forebyggende effekt å ha et begrenset A-område hvor jerven kan yngle i de områdene den forventes å gjøre minst skade og forstyrrelse på beitedyr. Da vil den hente en større del av sitt matbehov uten å drepe eller forstyrre sau eller rein.

Forvaltningsområde gaupe

Nasjonalt bestandsmål gaupe

65 årlige ynglinger i Norge,
hvorav 10 ynglinger i region 8,

Rovviltnemnda erfarer at soneforvaltningen på gaupe ikke fungerer. Det er hele tiden gauper som utgjør et betydelig skadepotensial på sau og rein i B-området for gaupe. Det er ikke mulig å forene effektivt uttak av disse med at bestandsmålet for gaupe skal nås på sikt. Samtidig er det per i dag et krav at gaupeforvaltningen skal være differensiert, underforstått at det skal finnes områder for beitedyr uten fast forekomst av gaupe. Rovviltnemnda mangler myndighet til å tilrettelegge for dette, all den tid antall registrerte familiegrupper ligger under bestandsmålet. Derfor velger vi å prioritere forutsigbarhet og gjør ingen endringer på forvaltningssonen for gaupe.

Mattilsynet region nord –til avsnitt om arealdifferensiert forvaltning

Rovviltforliket sier at det ikke skal være rovvilt som representerer skadepotensial i kalvingsområder for tamrein. Dette fordi reinen er inne i en svært sårbar periode. Mor med speddyr har om et særskilt vern. Rovvilt innenfor et område hvor reinen kalver er ikke forenelig med god dyrevelferd. Vi mener derfor at det å ha overlapp mellom rovviltprioritert område og kalvingsland er å utsette dyrene for store påkjenninger og belastninger og ikke er i tråd med norsk dyrevelferdsregelverk.

Nemndas svar på uttalelse fra Mattilsynet region nord - til avsnitt om arealdifferensiert forvaltning

Med de sauebeiter og kalvingsområder som er i region 8 ser rovviltnemnda ingen alternativer der en vil kunne oppnå bestandsmålene med mindre påkjenninger og belastninger for rein og sau. Med dagens forvaltningssoner klarer vi i noen grad å føre en differensiert forvaltning av bjørn og jerv, mens vi i tilnærmet ingen grad klarer å føre en differensiert forvaltning av gaupe. Om vi skulle unnta alle kalvingsområder fra rovviltprioriterte soner så ville det blitt umulig å både oppnå bestandsmålene og føre en differensiert forvaltning. Små og/eller fragmenterte rovviltsoner ville gjort at bestandsmålene ikke kunne nås innenfor sonene, og det ville samtidig i enda større grad ført til at de samme rovviltindividene bruker både rovviltprioriterte og beitedyrprioriterte områder.

NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningssoner for rovdyr og beitedyr i region 8

Rovviltnemnda er forpliktet til å se nærmere på rovdyrenes biologi og atferdsmønster, samt bruk av leveområder, og velge soner ut ifra denne kunnskapen. Rovviltartene har behov for store arealer og sammenhengende forvaltningssoner. Derfor er det helt avgjørende at det legges til rette for større yngleområder uten konstant press fra beitende dyr og annen menneskelig aktivitet. Erfaring viser at rovdyr blir definert som «skadedyr» så fort de beveger seg i et beiteprioritert område. Snarere enn vern, er dette en kontroll-politikk som begrenser rovdyrenes tilstedeværelse på mange måter – rovdyrene får kun bevege seg i et svært begrenset område. Selv om man vet det er naturlig for rovdyr å vandre langt, kreves det gjerne skyting hvis man ser dem i områder der «det ikke skal være rovdyr». Forslag som dette blir presentert som nødvendige for konfliktdempingens skyld. Det er ikke henvist til noen forskning eller annet kunnskapsgrunnlag for å støtte opp dette. NOAH er av den oppfatning at tiltak som dette ikke demper konflikten, men tvert om øker den, samt at det strider med Bernkonvensjonens artikler 4 og 6. Bernkonvensjonen forplikter særlig til å sikre vern av leveområdene for ville arter av flora og fauna, særlig dem som er angitt i vedleggene I og II, og vernet av truede habitater, herunder ta hensyn til overvintrings-, hvile-, nærings-, yngle- eller myteområder, jf. artikkel 4 første og tredje ledd.

Når det gjelder forvaltningssonene for rovdyr i region 8, har forslagene til utforming av sonene store mangler som må rettes opp i umiddelbart. I rapporten om evaluering av regional rovviltforvaltning har NINA vurdert størrelse, form og plassering av de ulike rovviltprioriterte sonene i Norge. Tabellen nedenfor er basert på NINAs vurdering og utarbeidet av Riksrevisjonen i sin undersøkelse av rovviltforvaltningen. Fargene grønn, gul

og rød angir hvor godt de vedtatte sonene oppfyller de tre kriteriene. Tabellen viser at den gaupeprioriterte sonen i region 8 ikke oppfyller noen av kriteriene, at jervesonen ikke oppfyller kriteriene om form og plassering, og at bjørnesonen bør justeres av hensyn til form og plassering. NOAH vil utdype dette nærmere for hver rovviltart nedenfor.

Tabell 8 Størrelse, form og plassering av regionenes rovviltprioriterte soner i 2016

Region	Jerv			Gaupe			Bjørn			Ulv		
	Størrelse	Form	Plassering	Størrelse	Form	Plassering	Størrelse	Form	Plassering	Størrelse	Form	Plassering
1 Vest-Norge												
2 Sør-Norge												
3 Oppland												
4 Oslo/Akershus/Østfold												
5 Hedmark												
6 Midt-Norge												
7 Nordland												
8 Troms/Finnmark												

Kilde: NINA (2016) Evaluering av regional rovviltforvaltning

NINA har også påpekt i sin evalueringsrapport fra 2016 at det i praksis ikke praktiseres geografisk differensiert forvaltning når rovdyrsonene er for små og fragmenterte. Uegnede habitater for rovdyr gir ikke «prioritet» i de sonene de er politisk tildelt. Rovdyr er avhengig av sammenhengende leveområder som gir arten mulighet til lengre vandringer og leveområder uten store naturinngrep slik at det kan være en mulighet til å yngle på en måte som sikrer overlevelse i norsk natur. Det er ikke konfliktdempende, men derimot øker konflikt i rovviltforvaltningen når man definerer områder som er nødvendige for rovdyreneres overlevelse som beiteprioriterte områder.

Nemndas svar på uttalelse NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningssoner for rovdyr og beitedyr i region 8

Rovviltnemnda er klar over problematikken. Det er en utfordring at jerv og gaupe i region 8 i stor grad lever av tamme beitedyr. Og at bjørn har stort skadepotensial på tamme beitedyr. Rovviltnemndas forståelse er at en vurdering av rovviltets påvirkning på dyrevelferden for tamme beitedyr også er rød i flere områder, både innenfor og utenfor forvaltningssonene. Da er vår oppgave å forhindre den mørkeste rødfargen for både beitedyr og rovvilt.

En i størrelse stor nok jervesone er forsøkt skvist mellom beiteområder for sau, kalvingsområder for rein og vinterbeiteområder for rein, den overlapper med alle disse, men nemnda mener det er her jerven i størst grad kan leve av andre byttedyr og kadavre heller enn å jage på tamme beitedyr.

Gaupas ynglesuksess avhenger av tilgangen til rein gjennom hele året. For å nå

bestandsmålet for gaupe må tilnærmet alt fastlandsareal i region 8 være gaupeprioritert område, alternativt at gaupe i stor grad må tolereres i beitedyrprioriterte områder. Det skal føres en tydelig arealdifferensiert forvaltning, rovviltnemnda har derfor gjort de kystnære kalvingsområdene for rein og beiteområdene for sau til beitedyrprioriterte områder, og vi har gjort indre Karasjok og Kautokeino, som har tettest med rein på vinterbeite til beitedyrprioriterte områder. Med det har vi på papiret en tydelig differensiert forvaltning, og det er for gaupe det beste vi klarer.

Sau på utmarksbeite har vist seg uforenlig med fast tilhold av bjørn i samme områder. Bjørn i kalvingsområder for rein utnytter gjennom noen uker lett tilgjengelig føde i form av nyfødte reinkalver, noe som gir store tap for reindriften. I Finnmark klarer vi i stor grad å differensiere beiteområder for sau/kalvingsområder for rein og bjørneprioriterte områder. I Troms er det imidlertid ikke mulig, her har vi valgt å legge forvaltningssonene for bjørn tilgrensende Sverige, dette for å unngå at forvaltningssonen blir en øy. Dette har medført at svenske samebyer som har rein på kalving i Norge har sitt kalvingsland i bjørneprioritert område. Skyddsjakten på svensk side de siste år har likevel gjort at forvaltningssonen i Troms er en øy for bjørnebestanden, men den er dog nærmere enn om vi hadde lagt den til kysten.

Norges Miljøvernforbund – rovdyprioriterte områder

Det er viktig at de rovdyprioriterte områdene er på en slik størrelse at det er levelig for rovdyprene der. De må bl.a kunne formere seg uten å komme i konflikt med befolkning og beitenæring.

Nemndas svar på uttalelse fra Norges Miljøvernforbund – rovdyprioriterte områder

Rovviltnemnda forsøker å gi de rovviltprioriterte områder slik form, størrelse og plassering som rovviltet trenger, og samtidig minimere konflikt med beitenæringene.

Polmak Flyttsamelag – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

Polmak Flyttsamelag vil fremheve at B-soner skal være prioritert for beitedyr. Forvaltningen i dag ser kun på aktuelle situasjoner når det er rovdypangrep på beitedyr. Datagrunnlag for flere år gir forvaltningen en erfaring med rovdyp i B-soner. Dermed skal dette i større grad gi grunnlag for uttak av rovdyp i B-soner når rovdyp er representert over flere år. Her vil erfaring tilsa at rovdyp vil gi tap av beitedyr. Dette vil gi redusert tap av beitedyr i tillegg så vil lidelsene til beitedyr i utmark bli redusert.

Nemndas svar på uttalelse fra Polmak Flyttsamelag – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

Ved kvoter for kvotejakt og lisensfelling differensierer rovviltnemnda mellom områder prioritert rovvilt og områder prioritert beitedyr. Rovviltnemnda har ikke myndighet til å vurdere uttak i enkeltsituasjoner, det er det statsforvalteren eller Miljødirektoratet som har. Da er det i fremste rekke skadepotensialet i en pågående skadesituasjon som skal legges til grunn i vurdering av skadefellingstillatelse. Videre er det absolutt krav til at

formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og at uttak ikke skal være skadelig for bestandens overlevelse. Når bestandsmålet ikke nåes i rovviltprioriterte områder ser rovviltnemnda at terskelen for skadefellingstillatelse økes også i beitedyrprioriterte områder.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – arealdifferensiert forvaltning

I forhold til arealdifferensiert forvaltning ser vi at arealdifferensiering ikke fungerer etter formålet, når vilkår om at det ikke skal være rovvilt som representerer skadepotensial i kalvingsområder for tamrein, ikke oppfylles. Av den grunn burde soneforvaltningen tas bort, og bestandsoppnåelse ses på et helhetlig perspektiv. Dagens bestandsmål må reduseres.

Nemndas svar på uttalelse fra Polmak Flyttsamelag – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

Rovviltnemnda ser at soneforvaltning av gaupe i region 8 ikke fungerer i praksis. Nemnda har likevel ikke noen bedre forslag, og det er bestemt at det skal føres en tydelig differensiert forvaltning. Når det gjelder jerv opplever nemnda at det til en viss grad lykkes med arealdifferensiert forvaltning, dette er også tilfellet for bjørn. Region 8 har ikke bestandsmål for ulv, det er etter rovviltnemndas mening en forutsetning for tradisjonell tamreindrift og også for tradisjonelt utmarksbeite for sau. Kongeørn er det ikke differensiert forvaltning av.

30. april 2024 mottok Statsforvalteren brev fra Klima- og miljødepartementet *Om tiltak for å redusere tap av tamrein under kalvingsperioden*. Tre punkter skulle iverksettes umiddelbart:

1. Miljødirektoratet skal ha en økt innsats for å gjennomføre ekstraordinære uttak av jerv, med særlig fokus på områder hvor det over tid har vært store tap til jerv og i områder med bestandstall som har ligget over det regionale bestandsmålet. Uttak i eller i tilknytning til kalvingsområder for tamrein skal prioriteres.
2. Der lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, skal miljøforvaltningen så langt det er mulig sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene der lisensfellingskvoten er gitt. Uttak i eller i tilknytning til kalvingsområder for tamrein skal prioriteres. Miljødirektoratet skal gi dette svært høy prioritet.
3. Senket terskel for skadefelling av rovdyr i kalvingsområder for tamrein som ligger innenfor prioriterte yngleområde for rovvilt, innenfor rammene av rovviltforliket.

Troms Bondelag – todelt målsetting

Rovviltforvaltningen er et politikkområde med svært stor konflikt og store omkostninger for bønder som driver med beitebasert husdyrproduksjon. Troms Bondelag mener at beitebruk må prioriteres i større grad og at skadefelling må innvilges der rovdyr utgjøre skadepotensiale eller er bevist skadevolder.

Soneforvaltning er utfordrende, men det er et felles mål at tapstallene for beitenæringen må ned. Soneinndelingen må forvaltes tydelig. I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt, og i slike områder må miljøforvaltningen i større grad enn i dag bidra til å effektivisere slikt uttak, uavhengig av om bestandsmålet er nådd.

Vi krever effektive uttak av skadegjørere som har tilhold utenfor artens forvaltningsområde før beitesesong selv om bestandsmålet ikke er oppfylt. Troms Bondelag vil gjenta og understreke at skal beitenæringa i fylket kunne overleve må skadegjørere kunne tas ut langt mer effektivt enn i dag.

Spesielt vil vi påpeke behovet for forebyggende tiltak hvor uttak av potensielle skadegjørere vil være sentralt. I prioriterte rovviltområder skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet. Men det **skal ikke** være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for tamrein.

Nemda har beskrevet at de vil forvalte gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn presist på regionens bestandsmål og at hensynet til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser skal ivaretas på best mulig måte. Troms Bondelag mener nemda bør jobbe for å redusere bestandsmålene.

Bruk av utmarksbeite representerer verdier i form av god dyrevelferd, ivaretagelse av kulturarv og ikke minst biologisk mangfold. De store rovdyrene i Norge utgjør derimot en trussel mot denne delen av primærnæringen. Alle rovdyr har tamrein og småfe på menyen, og både gaupe og jerv lever i mindre grad av ville byttedyr.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms Bondelag – todelt målsetting

Den todelte målsettingen har motstridende hensyn som overlapper hverandre der det er kritisk både for beitenæringene og for rovviltet. Alle rovdyrene har tamrein og småfe på menyen, så lenge region 8 har både rovvilt og beitedyrprioriterte områder på fastlandet, så vil det i større eller mindre grad være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområder for tamrein. I større grad om de rovviltprioriterte områdene er mindre, i mindre grad om de rovviltprioriterte områdene er større. I tillegg utgjør kongeørn et skadepotensial på tamme beitedyr over hele regionen.

Rovviltnemnda er opptatt av å effektivisere skadefelling, og skadefelling er et tiltak som i gitte situasjoner kan iverksettes selv om bestandsmålet ikke er nådd. Uttaket kan likevel ikke være skadelig for bestandens overlevelse.

Troms reindriftssamers fylkeslag – soneinndelingen A- og B-soner

50% av reinbeiteområdene er innenfor A-sonene, og skal være forbeholdt rovvilt. I Troms opplever vi å ha mer rovvilt i B-sonen enn i A-sonen. Alt av ynglinger til gaupe har vært på grensen mellom A og B sonen. Vi merker oss at Rovviltnemnda i sitt forslag ikke ønsker å redusere omfanget av A-sonene. Soneinndelingen fungerer ikke for reindriften. Soneforvaltningen må opphøre.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms reindriftsamers fylkeslag – soneinndelingen A- og B-soner

Rowiltnemnda er av den oppfatning at soneforvaltning av ulv er en forutsetning for dagens reindrift. Når det gjelder gaupe ser rowiltnemnda at soneforvaltningen ikke fungerer innad i region 8, fordi gaupa trenger store arealer, og den lever hovedsakelig av tamme beitedyr. For bjørn og jerv i forhold til sau er soneforvaltning potensielt et godt tiltak, mens det blir vanskeligere når det gjelder rein, fordi det er reindrift over hele regionen, og den enkelte reineier har ikke frihet til å flytte reinen bort fra rowiltet.

Jo mindre de rowiltprioriterte sonene blir, jo mer rowilt vil det måtte være i beitedyrprioriterte områder, for å opprettholde en levedyktig bestand. Nemnda har forsøkt å finne en balanse der det er en differensiert forvaltning, men også rom for uttak av enkeltdyr, for eksempel dyr som utgjør et forhøyet skadepotensial i kalvingsområder for rein som er innenfor forvaltningsområde for rowilt.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – bestandsmålene trumfer beitenæringa

Skillet mellom beiteprioriterte (B-områder) og rowiltprioriterte (A-områder) områder er så godt som ikkeeksisterende. Manglende dokumentasjon på yngling i A-områder gjør at rovdyr i større grad etablerer seg og yngler i B-områder. Her er spesielt utviklingen i bjørnebestanden og praksisen fra forvaltningen til stor bekymring for reindriften. Terskelen for å få skadefelling i B-områder er hevet de siste åra, hvor bestandsmålene trumfer beitenæringa.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – bestandsmålene trumfer beitenæringa

Rowiltnemnda har sett denne endrede praksisen når det gjelder uttak av bjørn i beitedyrprioriterte områder. Endringen har skjedd parallelt med at binnefronten har beveget seg inn i beiteprioriterte områder, noe som kan være medvirkende. Rowiltnemnda deler bekymringen, og har derfor et eget avsnitt om utfordringer med bjørnebestanden under *Forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov*.

Reinbeitedistrikt 6 – rullering på A-områdene

Ved dårlige beiteforhold på vinteren, så kalver deler av flokken på vinter/vårbeite. Siden Stortinget har det som ett klart mål at det ikke skal være rovdyr som representerer et skadepotensiale i kalvingsområde for tamrein så anser vi det som svært urimelig at vinterbeite forblir A-område for jerv og gaupe, slik som den foreslåtte planen legger opp til. Det har alltid vært slik at ved dårlige beiteforhold på vinteren og at våren lar vente på seg, så kalver deler av flokken på vinterbeite for så etter hvert å trekke inn på Varangerhalvøya. På grunn av klima endringene ser vi at det er hyppigere dårlige beiteforhold på vintrene siden det oftere kommer mildvær, gjerne flere ganger, i løpet av vinteren. Dette fører til at deler av flokken må vi la bruke lenger tid til å flytte fra vinterbeite/vårbeite til sommerbeite, ved hårde vintre vil denne delen av flokken kalve inne på A-området (vinterbeite). Den stadig økende rovdyrbestanden på vinterbeite gjør at flokken jages og sprer seg, blant annet inn i nabodistriktet 5C. Det oppståtte høye rovdyrtrykket pga. at hele vinterbeite er A-området og har vært i lang tid gjør at vi har store problemer med å unngå at reinen går i 5C. Dette har

ført til at vi ikke har fått utbetalt rovdyrerstatning, noe som er fullstendig urimelig da det nettopp er pga. det høye rovdyrtrykket som staten selv påfører oss som er stor del av grunnen til dette. En løsning er at A-området må rulleres på, helst med korte intervaller slik at ikke ett reinbeitedistrikt eller reinbeiteområdet belastes urimelig mye og lenge med ett altfor høyt uønsket rovdyrtrykk.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 6 – rullering på A-områdene

Det er store og vanskelige problemer dere trekker frem om rovvilt og klimatiske påvirkninger i deres vinterbeiteområder. Rovviltnemnda ser ikke alternative rovviltprioriterte områder for gaupe eller jerv som vil redusere konflikten. Per i dag er det vanskelig å ivareta en differensiert forvaltning, dette ville blitt enda vanskeligere om forvaltningsområdene skulle blitt rullert. Dessuten er arealene som kreves for at bestandmålene skal kunne nåes innenfor forvaltningssonene såpass store at en eventuell rullering likevel ville ha berørt deres distrikt på en eller annen måte. Per i dag er det ikke forvaltningsområde for bjørn innenfor deres beiter, og sommerbeiteområdene deres er beitedyrprioriterte områder. Rovviltnemnda mener det er viktig å jobbe for å finne tiltak som på en best mulig måte forebygger problemene dere beskriver initieres av en kombinasjon av ugunstige klimatiske forhold og rovvilt.

Karasjok kommune – forvaltningssone bjørn

Karasjok kommune har de siste årene opplevd en økning av bestandene av rovvilt i Karasjok. I det siste har spesielt økte bjørnebestander påvirket beitenæringene og befolkningen i Karasjok kommune. Befolkningen opplever at bjørn befinner seg nær boliger og turområder. De fleste av oss som bor her i Karasjok er brukere av naturen og nærområdene. Reindriften har de senere årene hatt en økning i skader til bjørn. Karasjok kommune har tatt opp dette med Statsforvalteren i Troms og Finnmark der også Statens Naturoppsyn og Miljødirektoratet deltok, og senere Klima- og Miljødepartementet. Karasjok kommune er også bekymret for den psykososiale belastningen for beitenæringene over tid. Karasjok kommune noterer seg at mange av kommunens innspill er fulgt opp i forvaltningsplanen. Her kan nevnes A-området for bjørn består slik tidligere, og bedret bestandsovervåking. Forvaltningsplanens oppbygging med mål og delmål sammenfattet gjør planen tydeligere.

Nemndas svar på uttalelse fra Karasjok kommune – forvaltningssone bjørn

Rovviltnemnda forventer at det fremover vil bli mer bjørn nær bebyggelse flere steder. Det kommer vi ikke bort fra når bestanden i regionen skal dobles. I den forbindelse har rovviltnemnda en oppgave i å formidle informasjon om bjørn. Videre ser vi at klimaendringer påvirker bjørn og reinflytting slik at det oftere blir møter mellom rein på tur ut av vinterbeite og bjørn som nylig har kommet ut av hiet. Dette er noe vi har oppmerksomhet ved, og vi oppfordrer reindriften til å vurdere mulige tiltak for å minimere skadene ved slike møter. Vi tar med oss at dere opplever dialog nytter samt at planens oppbygging med mål og delmål gjør planen tydeligere.

NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningsområdet for bjørn

NOAH mener at forvaltningsområdet for bjørn må utvides med arealer som egner seg som

leveområder for bjørn, slik at man som et minimum oppnår bestandsmålet. I den forbindelse har NINA vurdert at rovviltnemnda bør justere form og plassering av sonen. Konkret anbefales at «Mindre justeringer av bjørnesonene vil øke muligheten for å nå bestandsmålet raskere. Det bør for eksempel vurderes å utvide bjørnesonen i Pasvik og Anarjohka-området».8 NOAH forventer at disse anbefalingene blir fulgt opp av nemnda.

NOAH minner om at bjørn er kategorisert som sterkt truet på den norske rødlista, hvilket betyr at den har svært høy sannsynlighet for å dø ut fra norsk natur. Bestanden ligger fremdeles langt under det nasjonale bestandsmålet på 13 årlige ynglinger, og det regionale bestandsmålet er heller ikke nådd. Dette er en konsekvens av stor avskyting av bjørn hvert år. For at bestanden skal øke må hver enkelt region i Norge redusere sin avskyting av bjørn, og forvaltningsområdene må utformes på en slik måte at de tar utgangspunkt i bjørnens leveområder og arealbruk.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningsområdet for bjørn

I Pasvik har nemnda foreslått å utvide bjørnesonen med arealer som egner seg godt som leveområder for bjørn, og som allerede i dag brukes av bjørner. Til gjengjeld tar vi ut et tilsvarende fjell/viddeområde som i liten grad egner seg som leveområde for bjørn, kanskje med unntak av akkurat i kalvingsperioden for tamrein. Her har vi altså justert form og plassering av sonen til det bedre både for bjørn og beitenæring.

Vi har sett på muligheten for å justere sonen også i Anarjohka og i Troms, men i disse områdene har vi vurdert at en utvidelse i for stor grad vil øke møtene mellom bjørn og rein/sau, og har ikke funnet det hensiktsmessig å utvide sonene. De er store nok til at bestandsmålet kan nåes på sikt.

Utviklingen i den norske bjørnebestanden har sammenheng med forvaltningen i våre naboland. På slutten av 2000-tallet var den svenske bjørnebestanden i rask vekst, mens det i de senere år har vært en hardere avskytning. Det vises på den norske statistikken, likevel, 14 år med landsdekkende DNA-basert overvåking viser en jevn, men langsom økning i beregnet antall ynglinger fra 5,7 beregnede ynglinger til 9,6 i 2023. I region 8 har beregnet antall ynglinger økt fra 2 til 3,1 i denne perioden.

Reinbeitedistrikt 6 – hensynet til reindriften næringsutøvelse

Om forvaltningsplanen blir vedtatt vil distriktet bli utsatt for større belastning enn hva som kan tåles. I forvaltningsplanen er det flere punkter som er motstridende og kan true naturgrunnet for utøvelse av samisk kultur og herunder i særdeleshet den belastning reindriften utsetter for, som også er nemndas oppgave å ivareta. Ved å vedta foreslått plan mener vi at rovviltforskriftens formålsparagraf brytes da hensynet til reindriftnæringens utøvelse ikke ivaretas.

Under avsnittet om arealdifferensiert forvaltning heter det at nemndas viktigste oppgave er å avgjøre hvilke områder rovdyr skal ha prioritet. I 2013, når gjeldende rovviltplan ble vedtatt, ble A-området flyttet til sørsiden av Varangerfjorden, som er distriktets viktigste vinterbeite og

minimums faktor. Dette har ført til at rovdyrbestandene har økt i området som igjen fører til høye rovdyrtap og over tid store følgeskader som at flokkens produksjon går ned pga flokken ikke for beite ro, dette er særs uheldig når beiteforholdene har vært varierende. Vi opplever at terskelen for å ta ut jerv ved skadefelling er urimelig høy, blant annet sesongen 2022/23 ble dette forsøkt da vi hadde hatt store dokumenterte tap, men som resulterte i avslag. Ut ifra det vi er kjent med har det ikke blitt tatt ut restkvoter og hi uttak i våres vinterbeite, kvote og lisensfelling på distriktets vinterbeite taes ikke siden fremkommelig- og tilgjengeligheten er veldig dårlig og samt rovdyr med høy predatoradferd og skaderisiko ikke blir tatt ut.

Med dagens plan så ser vi at økosystemet på vinterbeitene forstyrres, dette vil føre til en videre negativ utvikling om gjeldene plan for området forblir uendret. Rovdyr trykket gjør at flokken trekker til de samme områdene på vinterbeite år etter år. Når dette skjer, får ikke flokken utnyttet alle områdene av vinterbeite - uavhengig av beiteforhold. Dette er områder hvor reinen har større oversikt og bedre fluktmuligheter fra rovdyrene. Beitetrykket økes på områder flokken skulle ha utnyttet seint på vinteren, men som nå trekker mye tidligere inn i disse områdene, gjerne allerede i desember. På lang sikt vil det føre til en større og vedvarende forstyrrelser i økosystemet, og erfarings basert kunnskap om bruken av vinterbeitene kommer til på sikt å bli svekket. Dette er nemnda forpliktet til å ivareta.

Reindrift er en av få levende samiske kulturutøvelser som er igjen i Varanger. Om dagens rovvilt plan fortsetter så blir det vanskelig å oppnå en tilfredsstillende næringsutøvelse av reindriften, mye grunnet det høye rovdyr trykket som er oppstått. Reindriftnæringsutøvernes fysiske påkjenninger økes betraktelig med det uønskede rovdyr trykket, da gjeting av flokken skjer i ett utfordrende og kupert terreng samt værhardt område da vi er ved kysten vinterstid også. I tillegg gir det en psykisk påkjenning for reindriftnæringsutøveren med å ha store tap hvert år, dette dokumenteres i forskjellige forskningsrapporter blant annet:

``I forskningsprosjektet "Reindriftnæringsutøveren" ble det funnet at fredet rovvilt er den faktoren som rammer flest reindriftnæringsutøvere og utgjør hele 87 % av den totale belastninga, med konsekvenser i form av psykisk belastning, merarbeid og økonomisk tap (Møllersen m.fl., 2016, s. 69).

Funn fra rapporten "Helse Miljø og Sikkerhet i reindriften" bekrefter dette. I undersøkelsen av hvordan tilstedeværelsen av rovvilt påvirker reindrift, sier 84 % av de spurte at rovdyr/rovdyrforvaltning utgjør psykisk stress/belastning i hverdagen (Bongo, Steinfjell og Logstein, 2022, s. 47).

Reindriften kjenner allerede negative konsekvenser av klima endringene, med høyt rovdyrtrykk på toppen utgjør det en ekstra stor påkjenning for næringen, som over tid kommer til å gå utover næringsgrunnlaget og rekrutteringen til reindrift.

Under avsnittet om forvaltningsområdet for jerv, står det i foreslått rovviltplan at ``sentrale vinterbeiter bør skjermes``. Når dagens rovviltplan ble vedtatt i 2013 ble hele vinterbeite til Distrikt 6 definert som A-område. Dette er et sentralt vinterbeite for distriktet og med dagens plan så blir ikke vinter beitet skjermet, dette vinter beitet er ett minimumsfaktor og særverdi område for distriktet. Når gjeldende rovviltplan ble vedtatt var den ikke på høring før den ble vedtatt og distriktet fikk ikke uttalt seg i om saken. Dette er veldig uheldig for reindriften på Varangerhalvøya da det kun er reindrifts utøveren i distriktet som sitter på den erfaringsbaserte kunnskapen som kan sikre bærekraftig forvaltning og en levende reindrift i Varanger.

Om rovviltplanen blir godkjent uten endring av A-område i Varanger, oppstår det motsatte av rovviltnemndas intensjon. Det har allerede siden 2013 oppstått et uønsket høyt rovdrytrykk i vinterbeite. Når rovviltplanen sier at ``jerv og sau bør i størst mulig grad skilles`` fører det i praksis til at reinen skal ofres for at sauen skal berges, noe reindriftnæringa mener er veldig urimelig siden reinen er på beite 365 dager i året i værharde og kuperte områder og har tap året rundt, mens sauen kun er på beite par måneder i året.

Slik forvaltningsplanen i praksis legger opp til er det beitenæringa i A område som skal tilpasse seg aktuelle rovvilt art. Fra distriktets side er det helt uakseptabelt at våre dyr skal være matfattet til rovviltet som staten har forpliktet seg til å ivareta. Reindriften er her ufrivillig med på å bygge opp bestand av rovvilt som igjen påfører oss økte tap og reduserte inntekter.

På ett generelt grunnlag og særdeles i A-områder, så må være det slik at staten pålegges bevisbyrden for at tapene IKKE er forårsaket av rovvilt slik at man for fullt ut erstattet alt som går til fore å rovvilt.

Nemndas svar på uttalelse fra reinbeitedistrikt 6 - hensynet til reindriftnæringens utøvelse

Nemnda er fullt ut klar over at forvaltningsplanen har motstridende punkter, og at disse overlapper der det er kritisk for både beitenæringene og rovviltet. Nemnda ser ikke at hensynet til reindriftnæringens utøvelse bedre kan ivaretas ved å redusere forvaltningsområdene for rovvilt, samtidig som bestandsmålene skal være de samme.

Rovviltnemnda ønsker å i størst mulig grad skjerme både vinterbeiter og kalvingsområder fra forvaltningsområder for gaupe og jerv. Vi har likevel ikke mulighet til å gjøre det fullt ut. Vi forsøker å finne metoder som bedre fordeler FKT-midler slik at disse bidrar til å redusere tapene der rovvilttrykket er høyest.

Med bakgrunn i arbeidsgruppenes innspill til inneværende rulleringsprosess la sekretariatet på møtet den 3.3.2023 frem et forslag til soneinndeling gaupe, hvor distrikt 6 ikke var i forvaltningsområde for gaupe. Forslaget som innebar et betydelig større forvaltningsområde for gaupe med mer overlapp med kalvingsområder og beiteområder for sau, møtte motstand i referansegruppa for rulleringen, og det ble nedstemt på nemndas møte den 13.4.2023.

Vi ser at klimaendringer i kombinasjon med rovvilttrykk påvirker lønnsomheten i næringa og at dette får konsekvenser for naturgrunnlaget for samisk kultur. Det er selvfølgelig også en alvorlig psykisk belastning for de som berøres direkte. Rovviltnemnda er prinsipielt enig i at tamme beitedyr ikke kan brukes som fôr for rovvilt, og vi er opptatt av en erstatningsordning som erstatter merkostnader og stimulerer til å forebygge rovvilttap.

Rovviltnemnda vil avvise at forvaltningsplan av 10.10.2013 ikke var på høring. Planen var resultat av en bred medvirkningsprosess som var annonsert blant annet i relevante

aviser, og til alle reinbeitedistrikter og flyttsamelag både per post og e-post. Rowiltnemnda ba interessenter melde seg for å sitte i en referansegruppe. Referansegruppa hadde en kreativ oppstartsprosess på møte den 7. april 2011. På dette møtet var det Jan Ivar Juuso Smuk som representerte Varanger reinsamelag. Han var fortsatt deltager i referansegruppa ved deres andre fysiske møte 25.-26. oktober 2011, men møtte ikke på dette møtet.

Høring av revidert forvaltningsplan for rovvilt i region 8 ble sendt per post den 2.7.2012, Høringsforslaget ble blant annet sendt til alle reinbeitedistriktene i Troms og Finnmark og til Varanger reinsamelag. Høringsfristen var 1. desember 2012. Høringsbrev og høringsutkast ble også lagt ut på Fylkesmannens nettside. Den 18.7.2012 sendte Fylkesmannen e-post med lenke til høringen, denne ble blant annet sendt til ji.smuk@gmail.com. Rowiltnemnda besvarte alle høringsuttalelsene i et eget dokument og dette ble sendt per e-post 21.6.2013. Reinbeitedistrikt 6 ga ingen høringsuttalelse, det er likevel klart at nemnda gjorde en vesentlig innsats for å nå ut med informasjon til alle interessenter og at prosessen burde vært godt kjent for reinbeitedistrikt 6.

WWF Verdens naturfond – flytting av bjørnesonen

Flytting av bjørnesonen til mindre optimalt (for bjørn) område er svært lite hensiktsmessig. Forskere har allerede påpekt at dagens rovviltsoner ofte ikke er tilpasset rovdynenes behov, de er for små, fragmentert og er henvist til områder som er suboptimale for rovdynenes behov. Det vil bare øke konflikten på sikt og vil ikke hjelpe å nå bestandsmålet for bjørn for regionen.

Nemndas svar på uttalelse fra WWF Verdens naturfond – flytting av bjørnesonen

Den eneste endringen rovviltnemnda foreslår på forvaltningssonen for bjørn er i Pasvik. Endringen som her foreslås er å flytte bjørnesonen fra et fjell/viddeområdet til et skogområde. Deler av bjørnesonen flyttes altså fra et for bjørn mindre optimalt til et for bjørn mer optimalt område som per i dag allerede brukes av bjørner.

Finnmark fylkeskommune – flytting av forvaltningsområde for bjørn i Pasvik

Fylkesutvalget vurderer at flytting av forvaltningsområde for bjørn i Pasvik kan være hensiktsmessig for å hindre overlapping med kalvingsområde for rein.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark fylkeskommune – flytting av forvaltningsområde for bjørn i Pasvik

Rowiltnemnda er enig.

Foreningen våre rovdyr – flytting av forvaltningsområde for bjørn i Pasvik

Vi ser at rovviltnemnda ønsker å flytte bjørnesonen i regionen slik at den innbefatter større områder der det er bebyggelse. Dette kan være problematisk både av hensyn til mer konflikter med mennesker og at området blir mindre egnet for bjørnen.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – flytting av forvaltningsområde for bjørn i Pasvik

Rovviltnemnda ser at fastboende kanskje kan oppleve dette som invaderende. På den andre siden er det bjørner som bruker dette området i dag, og dersom det er snakk om bjørner som er nærgående mennesker har det ikke betydning om området er A- eller B-område for bjørn. Da er det Miljødirektoratet som vurderer om SNO skal gis oppdrag om å skremme eller eventuelt felle nærgående bjørner. Rovviltnemnda vurderer at området tross noe menneskelig aktivitet er bedre egnet bjørnehabitat enn det fjell/vidde-området som gjøres til beitedyrprioritert område.

Norges Miljøvernforbund – endring i A-området for bjørn

Rovviltnemnda ønsker å redusere A-området for bjørn i Sør-Varanger for å unngå ynglende bjørn i kalvingsland. Forståelig. Imidlertid må reduksjonen av A-området kompenseres med et likeverdig A-område lenger sør. NMF krever det.

Nemndas svar på uttalelse fra Norges Miljøvernforbund – endring i A-området for bjørn

Reduksjonen av A-området i Sør-Varanger er foreslått erstattet med et for bjørn bedre egnet område i Sør-Varanger.

NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningsområdet for jerv

Rovviltnemnda har foreslått å beholde dagens forvaltningssone for jerv. NOAH ber nemnda om å endre form og plassering av jervesonen, i tråd med anbefalinger i NINAs evalueringsrapport. I rapporten kommer det frem at størrelsen på forvaltningssonen er stor nok, men at sonen ikke er plassert der jerven naturlig oppholder seg, og at sonene ikke er utformet på en slik måte at de reduserer sannsynligheten for at jerven beveger seg utenfor sonen. NINA påpeker «Vi vurderer det som lite trolig at regional målsetning om antall jerveynglinger kan oppnås innenfor dagens jervesone i Region 8. Arealet vurderes som stort nok, men hovedproblemet er plassering og form på sonen. Måloppnåelse ville kunne sikres med en breiere sone i Nord-Troms og deler av Finnmark, som inkluderer kystnære områder.»

Tatt i betraktning at jerv er en sterkt truet art, og oppført i vedlegg II av Bernkonvensjonen som spesielt beskyttet art, forventer NOAH at rovviltnemnda endrer jervesonen i tråd med NINAs anbefalinger. For øvrig bemerkes at det å «bygge opp en bestand» av et truet dyr slik som jerven, er nettopp det Norge er forpliktet til av Bernkonvensjonen – særlig for en nasjonal ansvarsart.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningsområdet for jerv

I 2023 ble det registrert ti ynglinger innenfor forvaltningsområdet for jerv. Nemnda er likevel enig i at deler av bestandsmålet for jerv kommer til å nåes innenfor beitedyrprioritert område. Det er ikke mulig å helt forhindre at jerv bruker beitedyrprioriterte områder. Rovviltnemnda har angitt A-området for jerv primært i områder hvor den forventes å gjøre minst skade og forstyrrelse på beitedyr. Da vil den

hente en større del av sitt matbehov uten å drepe eller forstyrre sau eller rein.

BirdLife Norge – arealdifferensiert forvaltning

Prinsippet er nedfelt i rovviltforskriften og skal være bærende hovedprinsipp, men vil kun være mulig for «de fire store» rovdyra, mens kongeørn ikke kan forvaltes på denne måten verken formelt eller reelt. Problemstillingen er kommentert også i andre sammenhenger.

For forskningsrettede prosjekter, spesielt for behovet for oppsummering av fakta som er samlet over mer enn 50 år, sammen med supplerende erfaringskunnskap opptil dagens status, må forventes blir behandlet gjennom anerkjent metodikk. Rovviltnemnda må ha adgang til synspunkter og innspill, men den har ikke en overordnet posisjon for å stille krav. Rovviltnemnda må bevisstgjøre den todelte funksjonen og ansvaret som nemnda skal ha for både å ta vare på natur på den ene sida og å høste fra natur gjennom beitedyr på den andre sida. For arealdifferensiert forvaltning vises det til tidligere kommentarer.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – arealdifferensiert forvaltning

Rovviltnemnda tenker heller ikke det er noen god løsning å forsøke arealdifferensiert forvaltning av kongeørn. Det finnes mye kunnskap om kongeørn, både vitenskapelig og erfaringsbasert. Nemnda ønsker å bidra til at disse kunnskapsformene i større grad enn i dag utfyller hverandre i søken etter de beste løsningene for den todelte målsettingen om både kongeørn og beitedyr.

ARV – Aktivt Rovdyrvern – arealdifferensiert forvaltning

Rovdyra trenger store, sammenhengende og egnede arealer hvor de har forrang og særlig beskyttelse. Arealene må gi mulighet for migrasjon og genetisk utveksling. I A-områdene skal det ikke forekomme beitedyr.

Rovviltnemnda skriver at «Bestandsmålene skal oppnås i A-områdene. I B-områdene tillates det ikke at rovvilt etablerer seg». Lovverket legger ikke opp til en nulltoleranse for rovdyr i B-områdene.

Rovviltnemnda i region 8 har erfart at sau på utmarksbeite i regionen ikke er forenlig med fast tilhold av bjørn i samme område. ARV støtter dette synspunktet. Sauer bør derfor holdes fysisk, geografisk atskilt fra bjørn. Dette gjelder også for rein. Løsningen er ikke å redusere bjørneprioritert område ytterligere. Dette området er allerede svært avgrenset og forslaget er uforenlig med migrasjon av bjørner med viktig tilførsel av gener fra øst og deres mulighet til å etablere seg i regionen. Kun en liten del i Pasvikområdet, inkludert Kirkenes by, er nå bjørneprioritert. Det er helt uakseptabelt. Rovviltnemndas arealfordeling vanskeliggjør allerede bjørners naturlige etablerings- og migrasjonsmønster. Dette bør derimot utøkes vesentlig for å gi bjørn mulighet til å forekomme i levedyktig bestand i naturlige og sammenhengende utbredelsesområder (Nml §5).

Nemndas svar på uttalelse fra ARV – Aktivt Rovdyrvern – arealdifferensiert forvaltning

Rovviltnemnda lurer på det er en misforståelse angående foreslått forvaltningssone for bjørn i Sør-Varanger. A-området som foreslås tatt ut er i det aller vesentligste fjell og vidde som er lite egnet bjørnehabitat, som også er kalvingsområde for rein og som grenser tett opp til beiteområder for sau. Arealmessig tilsvarende stort område mellom

Svanvik og Kirkenes foreslås endret fra beitedyrprioritert til A-område for bjørn, en vesentlig større del av dette arealet er egnet bjørnehabitat. Bjørnebestanden bruker allerede dette området. Rovbase per 19.2.2024 viser at det siste år var to registreringer av bjørn i området som foreslås tatt ut, mens det var 126 registreringer i området som foreslås tatt inn som A-området (Flere individer som er registrert mange ganger). Pasvikdalen er foreslått å fortsatt være A-område for bjørn.

I Region 8 brukes tilnærmet alt areal av rein og/eller sau som noen eier. Disse byttedyrene er en viktig del av livsgrunnlaget for gaupe og jerv, og de inngår i større eller mindre grad i dietten til kongeørn og bjørn. Aktivt Rovdyrvern mener rein bør holdes fysisk adskilt fra bjørn. I praksis er det en kompleks oppgave. For eksempel er det per i dag forvaltningsområde for bjørn i indre Troms. I det samme området har svenske samebyer rett til sommerbeite. Vel 40 000 rein, før kalving, beiter i dette området gjennom kalvingsperioden og sommeren. Sommerbeite i indre Troms gir disse reinene og deres kalver den næringen de trenger for å kunne klare seg gjennom vinteren, og for at samebyene kan slakte et overskudd, som er en forutsetning for deres virke, livsførsel og kultur. Roviltnemnda verken vil eller kan stoppe dette.

Det er heller ikke noe bedre alternativ å flytte bjørnesonen ut på kysten. Da ville bjørnebestanden blitt adskilt fra resten av den skandinaviske bestanden. Videre er det heller ikke her områder hvor det ikke er rein eller sau på beite. Disse dyrene har eiere som har beiterettigheter til bestemte områder. Roviltnemnda verken vil eller kan beslutte at disse dyreeierne skal oppgi sitt yrke og kulturen som er knyttet til det.

Dyrøy kommune – arealdifferensiert forvaltning og forvaltningssoner

Ulike prioriterte områder gir forutsigbarhet for næringsaktørene og gir rom for tilpasning og forebygging med tanke på dyrevelferd og tapsbegrensning. Det er dog viktig at beitedyra faktisk får en prioritet i B områdene, også i praksis for å unngå uthuling av forvaltningsplanen.

Nemndas svar på uttalelse fra Dyrøy kommune – arealdifferensiert forvaltning og forvaltningssoner

Roviltnemnda er bevisste dette, og vi jobber for en tydelig differensiert forvaltning. Roviltnemnda ser at jo større de roviltprioriterte områdene er, jo lettere er det å oppnå en tydelig prioritering av beitedyrene i B-områdene. Samtidig er det sau og/eller rein i hele regionen, roviltnemnda forsøker å finne kompromissene som når målet om både rovilt og beitedyr med minst mulig tap og skade av sau og rein.

8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – forvaltningssoner og skadefelling

Det er flott at vi har prioriterte A og B områder, men roviltet har tidligere fått prioritet også i B områdene som skal være beiteprioritert, så lenge bestandsmålene for regionen i sin helhet ikke har vært oppnådd. Dette er en uheldig vridning, og uthuling av intensjonen til forvaltningsplanen. Ved sviktende forvaltning og skadevoldende dyr som ikke tas ut, ønsker

vi å påpeke de uheldige virkningene dette kan føre til.

Enkelte kan ta saken i egne hender ved observasjoner istedenfor å varsle om observasjonen. Dette er uheldig for både rovviltet, men også næringa.

Noe tap innenfor normalen må vi i næringa tåle for å få benyttet oss av ressursene som utmarka har å by på å det må finnes en balansegang som gjør at rovvilt og beitenæring kan leve side om side. Men tap langt utover normaltap vil påvirke både dyrevelferden til beitedyra negativt og påfølgende bondevelferd og helse negativt. Ved for høy belastning på enkelte over tid, vil det også gi økt risiko for nedleggelse eller i verste fall dyrevelferdstragedier. Ved en reduksjon på næringsutøvere som benytter seg av utmarka vil det påfølgende igjen bli økt predasjonstrykk på de besetningene som er igjen.

Det er derfor viktig med en aktiv forvaltning av rovvilt. Problematikken som oppstår, bør tas tak i før den blir for alvorlig. En dårlig forvaltning oppfordrer til uønskede situasjoner.

Vi ønsker derfor å fremme forslag om å dele forvaltningsregionen i 2 deler. Slik at skadefelling av rovvilt i B-områder som utøver skade i f.eks Troms, og som har nådd sitt bestandsmål for den delen av regionen ikke skal hindres av at antall individer/familiegrupper i Finnmark ikke har nådd sin del av bestandsmålet.

Vi ønsker også å fremme forslag om at antall skadelidde beitedyr eventuelt hvor mye og hva som skal til før skadefellingstillatelse blir gitt og skadefellingslag blir tilkalt i de ulike prioriterte områder.

Nemndas svar på uttalelse fra 8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – forvaltningssoner og skadefelling

Rovviltnemnda jobber for en tydelig differensiert forvaltning. Rovviltprioriterte områder som er store nok er vesentlig for å kunne prioritere beitedyr i B-områdene. Når bestandsmålene er nådd, har nemnda mulighet til å differensiere mellom beitedyrprioriterte og rovviltprioriterte områder når det gis kvoter for lisensfelling og kvotejakt. Når bestandsmålet er nådd er det også rovviltnemnda som gir Statsforvalteren kvote for betinget skadefelling, men den konkrete vurderingen av om skadefelling skal gis er det Statsforvalteren som gjør i den enkelte sak. Skadefellingstillatelse kan bare gis for å stoppe eller avverge en akutt tapssituasjon og det skal alltid vurderes om det finnes andre tilfredsstillende løsninger. Hva som er en tilfredsstillende løsning avhenger av om området er A- eller B-område for aktuelle rovviltart. Det er likevel et krav at uttak ikke kan true bestandens overlevelse.

Beitedyrenes velferd er viktig, og nemnda har ikke problemer med å se at tap og lidelser forårsaket av rovvilt også kan påvirke psyken til dyreeier. Rovviltnemnda vil likevel presisere at rovviltforskriften, som regulerer myndighetenes adgang til å tillate felling av rovvilt, ikke hjemler å vektlegge beitedyrs lidelser eller dyreeiers psyke eller økonomi. Det er dyreeier som har ansvar for beitedyrenes velferd og Mattilsynet har myndighet til å følge opp dette.

Rovviltnemnda har sett at det gjennom årene som forvaltningsregionen har virket har

vært noen få tilfeller der lisensfelling eller kvotejakt i den ene delen av regionen har gjort at videre lisensfelling eller kvotejakt er stoppet i den andre delen av regionen, kanskje tusen kilometer ifra. Vi ser at dette er uheldig, og vil forsøke å unngå at dette skjer når vi setter kvoter og samtidig arbeide mot direktoratet for å forhindre at kvoter settes slik at dette kan bli utfallet. Vi ser likevel flere fordeler enn ulemper ved å ha en stor region med enhetlig forvaltning av rovvilt som bruker store arealer.

Skadefellingstillatelse gis aldri som straff for drepte dyr, det gis for å forhindre videre tap. Videre er det en rekke forhold som skal vurderes konkret i den enkelte situasjon. Blant annet skal potensialet for videre tap vurderes, og det skal vurderes hvilke muligheter det er for å forebygge tap på annen måte enn skadefelling. Videre er det et krav at skadefelling ikke skal være skadelig for bestandens overlevelse. Det blir derfor umulig å kvantifisere en generell terskel for fellingstillatelse.

Finnmark Bondelag – arealdifferensiert forvaltning

I forslaget står det at bestandsmålene skal oppnås i A-områdene (rovdyrprioriterte områder), mens i B-områder (beitedyrprioriterte områder) tillates det ikke at rovvilt etablerer seg. Slik det er i dag fungerer ikke arealdifferensiert rovviltpolitikk. Når bestandsmålet ikke er nådd, omgjøres også B-områdene i praksis til A-områder. Bønder opplever at det er høy terskel for å gi skadefellingstillatelse i beiteprioriterte områder. Dette er ikke i tråd med rovviltforliket fra 2011. Stort sett hele Finnmark er i utgangspunktet beiteområde for sau og rein. Hvis B-områdene innskrenkes og brukes som A-områder vil beitenæringene forsvinne. Bestandsmålene for Finnmark bør derfor reduseres slik at rovvilt ikke invaderer B-områdene.

Ynglinger skal være i A-områder. Ynglinger må ikke tillates i B-områder, selv om en ikke oppnår nok registrerte ynglinger i A-områder.

De rovviltprioriterte områdene (A-områder) skal ikke utvides i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag –arealdifferensiert forvaltning

Det er rovviltnemndas ansvar å på best mulig måte oppnå det todelte målet om både rovvilt og beitedyr. Et viktig verktøy er arealdifferensiert forvaltning. Samtidig er bestandsmålene de samme, uavhengig av soneinndelingen. Registrert rovviltbestand avgjør om rovviltnemnda har myndighet til å vedta fellingskvoter, og den er en viktig del av beslutningsgrunnlaget når Statsforvalteren eller Miljødirektoratet vurderer uttak av rovvilt. Følgelig gir større rovviltprioriterte områder større mulighet for en tydelig differensiert forvaltning. Enda større rovviltprioriterte områder gir økt mulighet for uttak også innenfor forvaltningsområdet. Motsatt så gir større beitedyrprioriterte områder mindre rom for uttak av rovvilt innenfor beitedyrprioriterte områder.

Da tilnærmet alt areal i regionen er beiteområde for sau og/eller rein, er det en krevende oppgave å skulle fastsette soner som på best mulig måte ivaretar beitedyrene samtidig som bestandsmålene for rovvilt kan nås og opprettholdes. Nemndas forvaltningsmål er:

«Rowiltnemnda vil forvalte gaupe, jerv og bjørn presist på regionens bestandsmål. Bestandsmålene skal oppnås i A-områdene. I B-områdene tillates det ikke at rovilt etablerer seg. Innenfor rammen av den todelte målsettingen om både beitedyr og gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i norsk natur, skal næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser ivaretas på best mulig måte.»

Finnmark sau og geit – ynglinger skal være i A-områdene

Vi støtter forslaget om at ynglinger skal være i A område, det skal ikke tillates ynglinger i B områder, selv om ikke en oppnår nok registrerte ynglinger i A områder. Soner, A områder, for rovdyr skal ikke utvides i region 8.

Det må stå tydelig i forvaltningsplanen at bestandsmålene skal nås innenfor A-områdene og ikke i B-områdene.

Soneforvaltningen i Norge fungerer dårlig, der finnes store skade potensialer i beiteprioriterte områder. Dette er en trussel for dyrevelferden ifølge beitenæringene, her har vi full støtte fra Mattilsynet. I Troms og Finnmark finnes det ikke nok tilgjengelig ville byttedyr for gaupe og jerv og disse blir i stor grad avhengig av å nære seg på sau og rein, tamdyr. Vi i Finnmark har friske besetninger med beitedyktige dyr, tap ut over normaltap skyldes i hovedsak rovdyr. Besetningene er spredt over hele fylket og vi har lite problemer med sykdom. Tilsyn er forsterket de siste årene ved bruk av radiobjeller, droner, kadaverhunder og økte tilsyns runder i utmarka på grunn av økt rovdyraktivitet.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark sau og geit – ynglinger skal være i A-områdene

Forslaget innebærer ingen endring i forvaltningssonene for gaupe og jerv, men en justering av forvaltningssonen for bjørn i Sør-Varanger.

I vårt forvaltningsmål er vi så tydelige som vi kan være om at bestandsmålene skal nås innenfor A-områdene, og at næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser skal ivaretas på best mulig måte innenfor rammen av den todelte målsettingen om både beitedyr og rovilt. Imidlertid hjelper det ikke hvor tydelig vi skriver dette om vi ikke også har en plan for hvordan forvaltningsmålet skal oppnås i praksis, det er hva nemnda forsøker med denne forvaltningsplanen. Så er vi vel vitende om at gaupe og jerv har tamme beitedyr som viktige byttedyr, og at motstridende hensyn overlapper hverandre der det er kritisk for både beitenæringene og rovviltet.

Foreningen våre rovdyr – samspeillet mellom rovdyrartene

Forvaltningsområdene må tilpasses bedre til de biologiske behovene som de store rovdyrene har. Sameksistens av de store rovdyrene må prioriteres bedre, spesielt ettersom en slik anerkjennelse vil bidra til å redusere arealkonflikter.

At flere roviltarter lever innenfor samme områder viser seg å være svært positivt, både for å faktisk minske behov for leveområder og tap av beitedyr. De ulike roviltartene benytter åtsler fra de større rovdyrartene og trenger dermed ikke å ta egne bytter, de foretrekker

heller åtsler. Sameksistens av flere rovdyrarter er også gunstig med tanke på å minske behovet for forvaltningsområder som da bør og kan overlappe. Dette tar rovviltnemnda altfor lite hensyn til. Det bør forventes at rovviltnemnder skal inneha kompetanse til å implementere fagkunnskap i sine vedtak og synspunkter. Vi minner om at det meste av fagkunnskapen som foreligger for store rovdyr er finansiert via statlige ordninger (f.eks Norges Forskningsråd), og den politiske intensjonen med slike forskningsprosjekter er at kunnskapen skal prege fremtidig forvaltning. Mye av denne kunnskapen har eksistert i flere tiår, uten vesentlig grad av anvendelse i forvaltningen. Dette til tross for at slik kunnskap gjør det enklere å foreta bærekraftige avveininger.

Streifende ulv må tas hensyn til, spesielt ettersom en slik anerkjennelse vil bidra til å redusere arealkonflikter.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – samspillet mellom rodyrartene

Rovviltnemnda har vektlagt sameksistens av de store rovdyrene, imidlertid er det et komplekst bilde med mange avveininger for og mot ulike alternativer. I høringsforslaget er alt av jerveprioritert område overlappet av gaupeprioritert område. Jerv er langt mer tilbøyelig enn gaupe til å spise åtsler. I Troms overlapper jerv og gaupe også bjørneprioritert område, her er det i mindre grad rein på vinterbeite i det bjørneprioriterte området. I Finnmark derimot er bjørneprioritert område lagt til viktige vinterbeiteområder for rein, det går fordi bjørnen sover mens reinen beiter der, men det ville vært en dårlig løsning å ha forvaltningsområde for gaupe og jerv i disse områdene. Det hadde også vært en dårligere løsning å flytte eller utvide bjørnesonen til kysten hvor det er kalvingsområder for rein og beiteområder for sau.

Streifende ulver tas hensyn til, og eventuelle tiltak vurderes av Statsforvalteren og/eller Miljødirektoratet i det enkelte tilfellet.

Kautokeino flyttsamelaag – arealdifferensiert forvaltning

I forhold til arealdifferensiert forvaltning ser vi at arealdifferensiering ikke fungerer etter formålet, når vilkår om at det ikke skal være rovvilt som representerer skadepotensial i kalvingsområder for tamrein, ikke oppfylles. Av den grunn burde soneforvaltningen tas bort, og bestandsoppnåelse ses på et helhetlig perspektiv. Dagens bestandsmål må reduseres.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamelaag – arealdifferensiert forvaltning

Rovviltnemnda er av den oppfatning at soneforvaltning av ulv er en forutsetning for dagens reindrift. Når det gjelder gaupe ser rovviltnemnda at soneforvaltningen ikke fungerer innad i region 8, fordi gaupa trenger store arealer, og den lever hovedsakelig av tamme beitedyr. For bjørn og jerv i forhold til sau er soneforvaltning potensielt et godt tiltak, mens det blir vanskeligere når det gjelder rein, fordi det er reindrift over hele regionen, og den enkelte reineier har ikke frihet til å flytte reinen bort fra rovviltet.

Jo mindre de rovviltprioriterte sonene blir, jo mer rovvilt vil det måtte være i beitedyrprioriterte områder, for å opprettholde en levedyktig bestand. Nemnda har

forsøkt å finne en balanse der det er en differensiert forvaltning, men også rom for uttak av enkeltdyr, for eksempel dyr som utgjør et forhøyet skadepotensial i kalvingsområder for rein som er innenfor forvaltningsområde for rovvilt.

NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningsområdet for gaupe

NOAH er svært kritisk til at rovviltnemnda har valgt å beholde dagens forvaltningsområde for gaupe. Ifølge NINA har region 8 et forvaltningsområde som ikke er egnet for å nå bestandsmålet, verken når det gjelder størrelse, form eller plassering. NINA påpeker: «Regional målsetning om antall gaupeynglinger kan ikke oppnås innenfor dagens gaupesone i Region 8. Arealet vurderes som noe lite, men hovedproblemet er at sonen er for smal til å romme de store leveområdene til gauper i region. Dagens plassering av gaupesonen tar i stor grad hensyn til kalvingsland til rein i kystnær strøk, men dette er de samme områdene hvor man har funnet de fleste ynglinger av gaupe. Dette var også områdene som primært ble brukt av de radiomerket gaupene.»

Gaupene i nord kan benytte revir på mer enn 4000 kvadratkilometer. NINAs forskning har funnet at «gaupene særlig nord i landet gjerne vandrer mellom disse forvaltningssoner for rovdyr og beitedyr. Faktisk er det slik at samtlige gauper med GPS-sendere i Troms og Finnmark hadde leveområder som strakk seg på tvers av forvaltningssonene. De vandret altså fra rovdyrprioriterte områder den ene dag til beiteprioriterte områder neste dag, og tilbake igjen». Forskningen viser at dagens forvaltningsområder er for små til å holde rovdyr og beitedyr atskilt i tid og rom, og at sonene dermed ikke fungerer tapsreducerende. NOAH forventer at rovviltnemnda tar tak i dette umiddelbart, og utformer soner som tar hensyn til gaupenes arealbruk.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – forvaltningsområde for gaupe

Gaupene i region 8 trenger tilnærmet alt fastlandsareal i regionen for at bestandsmålet skal kunne nås årlig. Andelen hunngauper som får frem unger avhenger av om gaupene har tilgang på tamrein gjennom hele året. I store deler av regionen flytter reinen mellom sommer og vinterbeiter. Rovviltnemndas oppgave er å føre en tydelig differensiert forvaltning. Om vi gjør alt fastlandsareal til gaupeprioritert område vil forvaltninga bli akkurat like lite differensiert som om vi gjør alt fastlandsareal til beitedyrprioritert område i forhold til gaupe. Uansett så skal bestandsmålene nås og uttak skal ikke være skadelig for bestandens overlevelse. Med denne forutsetning har vi klemt inn en gaupesone som overlapper vesentlig med både vinterbeiter for rein, sauebeiter og kalvingsområder for rein, og vi mener det er et bedre svar på oppdraget enn å gjøre tilnærmet alt areal til det ene eller det andre.

Skibotn Saubeitelag – forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

Forvaltningen av gaupe kan ikke som i dag baseres på fiktive modeller helt uten sammenheng med virkeligheten. Soneforvaltninga for gaupe har ingen mulighet til å fungere. Dette er empirisk utvetydig fastslått gjennom omfattende forskning. Bla Skandlynx prosjektet. Arealbehovet til gauper er her nord enormt mye større enn de ulike A-områdene for gaupe. Når tilgrensende Finland nå tar ut all gaupe i nord (Lappland) som i sin helhet er beiteprioritert område i forhold til gaupe, må hele bestandsmålet for gaupe i vår region oppnås i Troms. Da grenseoverskridende gaupebestand bare kan bli livskraftig i

sammenhengen over svenskgrensen. Av den grunn blir det en opphopning av gauper i Troms. Som lever av beitedyr. I Finnmark vil man ikke kunne etablere en gaupebestand.

Nemndas svar på uttalelse fra Skibotn Saubeitelag –forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr

Det er klart at forvaltningsregimet i våre naboland påvirker en felles bestand, og da også muligheten for å oppnå bestandsmål i region 8. De samme gaupene bruker både A- og B-sone og de krysser landegrenser.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen (FKT)

Rammen for midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak foreslås årlig i proposisjon til Stortinget og vedtas i statsbudsjettet. Klima- og miljødepartementet delegerer til Miljødirektoratet å fordele hoveddelen av midlene mellom rovviltnemndene, samtidig som de har mulighet til å beholde en andel for bruk i ekstraordinære situasjoner.

Det er forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak, med kommentarer, som setter rammene for hva midlene skal brukes til. Rovviltnemnda har ingen andre midler å tildele, enn de FKT-midlene som årlig blir tildelt.

Søknad

Fristen for å søke om ordinære FKT-midler er 15. januar. Statsforvalteren har anledning til å utsette denne fristen. Statsforvalteren sammenstiller søknadene og systematiserer etter formål. Statsforvalteren får tildelt de økonomiske rammene for årets FKT-budsjett i siste halvdel av februar, med Miljødirektoratets brev om planleggingsrammer for regionale rovviltnemnder. Der er det satt hvilke summer nemnda får disponere til FKT, tjenestekjøp og drift av nemnder og sekretariat.

Fordeling

Videre skriver Statsforvalteren en saksfremstilling for rovviltnemnda, hvor det foreslås hva midlene skal prioriteres til. Saksfremstillingen er basert på planleggingsrammene fra direktoratet, rovviltnemndas forvaltningsplan, FKT-forskriften og rovviltnemndas signaler om prioriteringer.

I starten av mars har rovviltnemnda et møte der prioriteringer for bruk av FKT-midler vedtas. Fra FKT-midlene må nemnda også sette av midler til godtgjørelse i forbindelse med skadefelling og til akutte tapssituasjoner til rovvilt. Når møteprotokollen er godkjent av nemndas medlemmer begynner Statsforvalteren å svare på søknadene.

Tilsagn og avslag

Svar på søknadene kommer ut fra midten av mars, og alle kan forvente svar innen første **halvdel av april**. Ved tilsagn gjelder det også en **frist for aksept**, som gjennomføres i Elektronisk søknadssenter.

Rapportering

Det er et vilkår for utbetaling at gjennomføringen rapporteres i Elektronisk søknadssenter innen fastsatt frist, som oppgis i tilsagnsbrevet. Vedlagt rapporten skal det ligge dokumentasjon for

kostnadene ved tiltaket. Når rapportering er levert og Statsforvalteren har undersøkt og godkjent denne så legges tilskuddet til utbetaling.

Rapporteringsfristen tilpasses tiltaket som omsøkes, slik at tiltak som gjøres på høsten har en senere rapporteringsfrist. For å rekke kontroll og utbetaling av tilskudd før årsslutt er Statsforvalteren avhengig av at hoveddelen av rapporteringer kommer inn så tidlig som mulig på sommeren/høsten og det bør oppgis i søknaden når rapportering kan leveres. For å rekke kontroll, utbetaling og oversikt i egne regnskaper, kan ikke Statsforvalteren ha senere rapporteringsfrist enn **15. november**. Tildelte FKT-midler som ikke er benyttet skal tilbakeføres til Miljødirektoratet. For at Statsforvalteren skal ha mulighet til å omdisponere ubrukte midler til andre tiltak bør flest mulig rapportere tidlig på høsten.

Søknad på etterskudd

Om det ikke er mulig å rapportere før 15. november, er det en mulighet å søke etterskuddsvis. Det kan søkes støtte til tiltak i perioden 15.11–15.4, men da vil svar på søknaden komme etter at tiltaket er gjennomført, slik at det da alltid vil være en risiko for at tiltaket ikke støttes og en usikkerhet i hvor mye som eventuelt gis i støtte.

Kriterier for tildeling av FKT-midler

FKT-forskriften har føringer for hvilke tiltak som kan støttes og for hvordan det skal rapporteres. I tillegg til vilkårene i forskriften setter rovviltnemnda her ytterligere vilkår som skal sikre bedre måloppnåelse.

Krav til forskningsprosjekter

For forskningsrettede prosjekter setter rovviltnemnda krav til at anerkjent metodikk blir benyttet, og at det brukes kontrollområder eller et før/etter-design i prosjekter av en slik art at dette kan gi sikrere kunnskap. Større forskningsprosjekter av nasjonal betydning bør finansieres via andre finansieringsordninger.

Tiltak for å samle og tilgjengeliggjøre erfaringskunnskap

Rovviltnemnda oppfordrer til å søke om tiltak som kan samle inn og tilgjengeliggjøre erfaringsbasert kunnskap. Vi ønsker et større nasjonalt prosjekt finansiert nasjonalt, men mener at det vil være naturlig å støtte beitebrukere som bidrar inn i et slikt prosjekt med FKT-midler.

Krav til implementering av erfaringskunnskap i forskningsprosjekter

Forsknings- og utviklingsarbeider samt overvåkningsarbeid kan ikke tildeles FKT-midler uten at de i søknaden viser hvordan de vil involvere de berørte næringene gjennom hele prosessen; både under planlegging, formulering av problemstillinger, gjennomføring av eventuelle feltforsøk, og når resultatene skal analyseres og formidles.

Det er også et vilkår for utbetaling at rapporten viser hvordan kravet er oppfylt.

Når det planlagte prosjektet for implementering av erfaringsbasert kunnskap er i drift, skal alle aktuelle søknader og rapporter til vurdering og uttalelse der. En av prosjektets oppgaver blir å samarbeide med relevante fagmiljøer om utvikling av metoder for å sikre at kravene ivaretas, herunder kriterier for søknad og rapportering.

Egenandel ved investeringer

Potten med forebyggende midler er begrenset. Det innebærer at det normalt kreves en egenandel ved søknader som innebærer investeringer. På denne måten kan en sikre at flere brukere får støtte, og i tillegg at søker er motivert for å gjennomføre tiltaket. Størrelsen på egenandelen vil variere med omfang og type prosjekt.

Prioritering av midler til næringene

Selv om det gjennom differensiering i størst mulig grad søkes å holde beitedyr og rovdyr atskilt i tid og rom, er dette vanskelig å få til. En ønsker ikke etablert bestand av rovvilt i B-soner, men det vil være streifyr i disse områdene. Rein vil ha både vinterbeite, sommerbeite og kalvingsområder innenfor A-soner, hvor bestandsmålet for rovviltarten skal opprettholdes. Grensene mellom A- og B-områder er i prinsippet veiledende når det skal fordeles forebyggende midler. A-områdene vil ha høyest prioritet, men avhengig av tapsituasjonen vil det likevel være åpning for tildeling av midler også i B-områder.

Rovviltnemnda vil særlig prioritere tiltak som styrker beitedyrberedskapen i randsonene til A-områdene. Eksempel på egnet tiltak er elektronisk beitedyrovervåking, som kan bidra til at skadesituasjoner oppdages raskt, og effektive tapsforebyggende tiltak som for eksempel skadefelling eller akutt sanking kan settes inn.

Prioritere FKT-midler til kommunalt administrerte skadefellingslag

Rovviltnemnda vil fortsette satsningen på de kommunalt administrerte skadefellingslagene. Dette innebærer å prioritere FKT-midler til kompetanseheving, materiell og trening av skadefellingspersonell. En slik satsning på disse lagene betyr også at det er disse som skal brukes ved fellingsoppdrag fra Statsforvalteren. Skadefellingslagene skal dekke hele regionen, de skal ved behov kunne samarbeide om oppdrag, og det skal være et mål at de har personell som til sammen har god lokalkunnskap over hele regionen. Vi oppfordrer kommunen til å arbeide for å knytte de beste hundeevipasjene til fellingslagene, og rovviltnemnda vil forsøke å støtte opp om det ved prioritering av FKT-midler. Per 2023 har regionen åtte kommunalt administrerte skadefellingslag. Rovviltnemnda vurderer at disse dekker regionen godt. Det er viktig at det ikke er for mange fellingslag i forhold til antall oppdrag som gis.

Stimulere til effektiv kvotejakt og lisensfelling

Rovviltnemnda vil ha en tydelig satsning på kvotejakt og lisensfelling, slik at bestand og utbredelse av rovviltartene effektivt kan reguleres i tråd med en tydelig differensiert forvaltning, og minst mulig ulempe for beitenæringene. For å klare dette trenger regionen mange motiverte og kompetente rovviltjegere. Forvaltningen er avhengig av videre prosjekter som Næring og rovvilt, for å skape og vedlikeholde interesse for rovviltjakt- og lisensfelling.

Helhetlig vurdering av effekten av tapsforebyggende tiltak

Tapsreducerende tiltak skal vurderes helhetlig geografisk og med hensyn til effekter på omkringliggende siidaer og beitelag, herunder hvordan man kan unngå tiltak som overfører rovdyrtrykket til andre siidaer og beitelag. Beitenæringenes kunnskap om dyrevelferd og andre relevante forhold skal være del av vurderingen. Det skal stilles krav til samarbeid med, og internt i, beitenæringene ved tildelinger til skadeforebyggende tiltak og utprøving av slike.

En slik vurdering vil måtte bety en omfattende grovsiling av søknader, der mange får avslag. Det

er fordi Statsforvalteren ikke har kapasitet til å gjøre slike vurderinger på ca. 500 ulike tiltak som det årlig omsøkes fra reindrifta. Videre vil det bety at det blir en snevrere eller ingen anledning til å selv velge tiltak i etterkant av at søknaden er levert.

Erfaringskunnskap i forvaltninga

Prosjektet for erfaringsbasert kunnskap skal videreformidle til forvaltninga informasjon om tilgjengelige kurs, konferanser og studietilbud som omhandler erfaringskunnskap relatert til beitenæring og utmarksforvaltning.

Styrket beitedyrberedskap

Det er viktig å prioritere FKT-midler til tiltak som oppdager ekstraordinære tapssituasjoner, og videre til tiltak som gjør det mulig å sette inn effektive områdetilpassede tiltak dersom tapssituasjoner oppstår. Det bør prioriteres støtte til beredskapsplaner i kommuner, reinbeitedistrikt og beitelag.

Krav om godkjente kadaverhundekvipasjer

For å sikre best mulig effektivitet ved ordinære FKT-tiltak stiller rovviltnemnda krav til at kadaverhundekvipasjer skal være godkjente etter Norske Kadaverhunder sin godkjenningsordning. Rovviltnemnda vil gjennom bruk av FKT-midler søke å bidra til at det er tilstrekkelig kapasitet med kadaverhundekvipasjer.

Nasjonale standarder må følges

Statsforvalteren må følge opp og sikre at standardene for tidlig sanking, beredskapsareal, bruk av vokterhund samt oppsett og vedlikehold av rovviltavvisende gjerder følges.

Opplysninger om rovdyrobservasjoner og skadeomfang

Det er viktig at forvaltninga er så transparent som mulig om opplysninger om rovdyrobservasjoner og skadeomfang. Det kan indirekte redusere tap av dyr ved at en skadesituasjon oppdages raskt, og nødvendige tiltak settes inn. Ideelt burde Statsforvalteren fortløpende gi alle beitebrukere informasjon når det ble registrert rovviltaktivitet i nærheten av deres beitedyr. Imidlertid har ikke Statsforvalteren oversikt over hvem som har beitedyr hvor til enhver tid. Med unntak av registrerte kongeørnreir og hilokaliteter for jerveynglinger er det aller meste av den rovviltaktiviteten som registreres, offentlig tilgjengelig.

Rovviltnemnda oppfordrer beitebrukere til aktivt å bruke rovbases.no for oppdateringer om beitedyr som dokumenteres tatt av rovvilt og for rovviltobservasjoner. Videre oppfordrer vi til å bruke skandobs.no for å se uverifiserte rovviltobservasjoner og legge inn egne observasjoner. Rovviltnemnda oppfordrer beitelag og reinbeitedistrikt til å lage egne rutiner for varsling av rovviltaktivitet. Slike rutiner kan være del av en beredskapsplan, som det også er mulig å søke om FKT-midler for å lage og drifte.

Meld fra ved funn av kadaver

Dokumentasjon av rovviltdrepte beitedyr står sentralt i dagens forvaltningssystem. Dokumenterte skader er av stor betydning når det skal søkes støtte til tapsforebyggende tiltak, særlig akutte tapsforebyggende tiltak og skadefelling. Videre danner dokumentasjon en stor del av grunnlaget for utmåling av rovvilterstatning.

Ved funn av kadaver der rovvilt mistenkes som skadevolder, oppfordrer vi til å raskt ringe til rovviltkontakt. Statens naturoppsyn har et nettverk av rovviltkontakter, deres telefonnummer finner en på Miljødirektoratet sine nettsider. Rovviltkontaktene har andre jobber og er ikke nødvendigvis alltid innen rekkevidde. Derfor bør dyreeiere ha telefonnummer til flere rovviltkontakter lett tilgjengelig. Om en ikke får tak i rovviltkontakt, så ring rovviltansvarlig i Statens Naturoppsyn, deretter Statsforvalteren. Miljødirektoratet har en beredskapstelefon for rovvilt som er bemannet alle dager mellom 06.00 og 22.00.

Skadedokumentasjon rein Finnmark

Generelt er undersøkelser på funnstedet det beste, men det er ofte ikke mulig å få gjort. Årsaker til at undersøkelse på funnstedet er problematisk kan være lange avstander, forstyrrelser av reinflokkene samt at frosne kadaver må tines før undersøkelse. Da kan det være bedre at reineier/gjeter tar egne bilder fra funnstedet og frakter kadavrene til SNO sine kadaverkontainere ved neste anledning.

SNO drar likevel ofte ut i felt når det er akutte skader med mange kadaver, når det er søknader om fellingstillatelse eller siidaen ønsker at SNO kommer. SNO skal være imøtekommende og dra ut i felt til siidaer som melder om rovdyrproblemer og som ønsker at SNO kommer ut i felt.

I Finnmark er det en meldingssentral for skadedokumentasjon rein, denne har vært virksom i perioden januar til juni hvert år siden 2000. Den er betjent mandag til fredag 08.00–15.30. Sentralen er bemannet av en samisktalende person med god kjennskap til reindriften og fagkunnskap om kadaverundersøkelser.

Bjørnen kan våkne før reinen er ute av vinterbeiteområdene

I Finnmark er A-områdene for bjørn i viktige vinterbeiteområder for rein. Vi har de siste årene sett noen eksempler på at bjørn som er tidlig ute av hiet har forstyrret rein like før og under flytting. Klimaendringer kan gjøre at bjørner oftere forlater hiet tidlig, og at det blir større hyppighet av slike møter. Forvaltninga må sammen med reinnæringa finne løsninger for å minimere skadene ved slike situasjoner. Rovviltnemnda ønsker å sette av FKT-midler til dette formålet og oppfordrer reindriften til å vurdere mulige tiltak med slikt formål.

Gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Selv om det ikke bør være familiegruppe av gaupe i kalvingsområder eller beiteområder for sau, må vi erkjenne at så lenge det er gauper i regionen, så vil det forekomme. Rovviltnemnda vil iverksette et prosjekt der siidaer eller beitelag som har fått dokumentert familiegruppe av gaupe i sine kalvingsområder/beiteområder foregående registreringsår (oktober – februar), og hvor uttak ikke lykkes før kalving/beiteslipp, deler en fastsatt pott med midler fra konfliktdepende og skadeforebyggende tiltak.

Prosjekt Næring og rovvilt administrerer ordningen og fordeler midlene på siidaene/beitelagene som har levert krav innen 1. august. Ved kravet skal siidaen legge kart som viser detaljert hvor siidaen hadde kalving inneværende år. Beitelag kan vise til beitelagskart.

Tanken er at en slik kompensasjon kan være et bedre alternativ enn å gi midler for forebyggende tiltak som føring, gjeting og samling, som i forhold til gaupetap kan se ut til å ha den motsatte

effekten av hva en ønsker. Fordi hvert angrep fra gaupe vil stresse flere dyr når de er samlet enn når de beiter spredt. Det er nærliggende å tenke at gaupa får en vanskeligere jakt når beitedyrene voktes/gjetes, at gaupa da angriper oftere uten å lykkes, og når gaupa dreper beitedyr, blir den gjerne forstyrret så den ikke får utnyttet det dyret den har drept, og da må drepe igjen. Scandlynx har vist at hunngauper som ikke har tilgang på rein hele året sjeldnere får frem unger, det vil bety at om vi gjør det vanskelig for gauper å drepe rein, trengs det flere hunngauper for å nå bestandsmålet. Altså kan konsekvensen av forebyggende tiltak bli flere gauper, som hver for seg både stresser og dreper flere beitedyr.

Rovviltnemnda vil teste denne ordningen fordi vi erkjenner at vi ikke har generelle forebyggende tiltak med effekt for å hindre tap av beitedyr til gaupe. Om det finnes mulighet for lokale tiltak med effekt, så tror vi reineiere og beitelag selv vet best hvordan midlene skal brukes effektivt.

Finnmark Bondelag – behov for mer FKT-midler

Rovviltnemnda bør arbeide for større tildelinger av FKT midler, da det virker som om stadig flere oppgaver skal dekkes over FKT budsjettet.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – behov for mer FKT-midler

Nemnda er enig, og dette er noe vi arbeider med fortløpende. Vi har uttalt dette behovet i flere brev til KLD og vi presiserte det sist i møte med politisk ledelse i KLD den 28.6.2024.

Finnmark sau og geit – behov for mer FKT-midler

Rovviltnemnda må arbeide for større tildelinger av midler, og mål rette tilskuddene til foretak med produksjonsdyr i landbruket, kommuner og lokalsamfunn. Jfr paragraf 1 og 2. Da det virker som om stadig flere oppgaver skal dekkes over FKT budsjettet.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark sau og geit – behov for mer FKT-midler

Nemnda er enig, og dette er noe vi arbeider med fortløpende. Vi har uttalt dette behovet i flere brev til KLD og vi presiserte det sist i møte med politisk ledelse i KLD den 28.6.2024. Nå er midler til styrking av kommunale og interkommunale skadefellingslag øremerket. Nemnda arbeider for at også midler til prosjektet Næring og rovvilt skal øremerkes, og vi jobber videre med å få en stilling til regionen som arbeider spesifikt med å implementere erfaringsbasert kunnskap i forvaltningen.

NOAH – for dyrs rettigheter – ikke-letale tiltak fremfor skyting

NOAH mener at forebyggende tiltak som ikke innebærer skyting av dyr har fått for lite oppmerksomhet i planlegging og gjennomføring av rovviltforvaltningen. Det satses betydelige summer av penger på utvikling av beredskaper til å skyte dyr, men relativt få ressurser er brukt på utvikling av løsninger som reduserer tap av beitedyr til rovdyr uten at rovdyr skytes. Fokus på skyting av rovdyr er heller ikke en rimelig fremgangsmåte i en situasjon hvor regelverket gir adgang til å felle dyr kun unntaksvis, siden både Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven som utgangspunkt forbyr skyting av de truede rovdyrartene. Det bør

heller være et overordnet mål om å legge til rette for aksept og toleranse for rovdyr i Norge, og et mye større fokus på ikke-letale forebyggende tiltak i rovviltforvaltningen.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – ikke-letale tiltak fremfor skyting

Av tildelte 13 millioner i FKT-midler i 2024 fordelte rovviltnemnda ca. 3,5 millioner til forskning og formidling. Tapsforebyggende ikke-letale tiltak direkte til beitenæringene fikk ca. 7 millioner. Akutte ikke-letale tiltak i beitenæringene ble budsjettert med 1 million. Videre ble det budsjettert med 1 million i skadefellingsvederlag for fellingspersonell i eventuelle fellingsforsøk og det ble bevilget ca. 500 000 til prosjekter angående jakt og felling av rovvilt. Utover dette er det en nasjonal pott øremerket kommunale og interkommunale skadefellingslag.

Rovviltnemnda forsøker å bruke tildelte midler for best mulig oppnåelse av det todelt målet om både beitedyr og rovvilt i norsk natur, og samtidig legge til rette for økt kunnskap blant alle aktører, oss selv inkludert.

NOAH – for dyrs rettigheter – forebyggende og konfliktdempende tiltak

NIBIO har i sin rapport «Vurdering av FKT-ordningen» understreket at «En forutsetning for konfliktreduksjon (...) er at både verne- og næringssida anerkjennes som legitime aktører i konflikten» og at «Slik er det trolig ikke nå, i alle fall ikke på regionalt nivå hvor det sentrale forvaltningsorganet, rovviltnemndene, i stor grad ser det som sin oppgave å støtte beitenæringene.» NOAH oppfordrer derfor til at rovviltnemnda tar en grundig vurdering av hvilken effekt de ulike tiltakene i den foreslåtte planen kan ha i et helhetlig samfunnsperspektiv. Det er ingen som tjener med et økt konfliktnivå på lang sikt og det er dermed nødvendig å unngå innføring av kortsiktige tiltak (skyting av rovdyr) som fører til enda mer polarisering i et felt som allerede lider av et meget høyt konfliktnivå.

NOAH mener generelt det må være langt høyere terskel for å gi skadefellingstillatelse, både innenfor og utenfor forvaltningssonene for rovvilt. Prioritering av letale metoder er en politisk beslutning i Norge, men etter NOAHs mening er det for tiden ikke basert på vitenskapelig grunnlag eller på en langsiktig visjon om hvordan man effektivt kan dempe konflikten mellom rovdyr og næringsinteresser. En av hovedkonklusjonene fra studiene om hvordan å redusere rovdyr- og husdyrkonflikter er at det bør legges mer vekt på ikke-letale forebyggende tiltak, i stedet for reaktive tiltak (som felling er). Selv om permanente forebyggende tiltak kan virke dyrere når de settes i gang, er de ikke det på lang sikt, samtidig som at de er mer effektive i et langtidsperspektiv. Det finnes ikke noe vitenskapelig bevis for at skyting av rovdyr fungerer for å redusere konflikter mellom rovdyr og menneskelige interesser. NOAH vil utdype mer om konfliktdemping lenger ned i dette skrevet.

NOAH mener forvaltningsplanen trenger gode strategier for forebyggende tiltak som er ikke-letale, altså tiltak som ikke innebærer skyting av rovdyr. Det bør i mye større grad lages strategier for bruk av rovviltavvisende gjerder som vedlikeholdes, beredskapsbeiter slik at man kan ta hensyn til streifområder, ly om natten (da rovdyrene er mest aktive om natten), utvidet tilsyn, flaggliner, vokterhund, flytting av husdyr til områder uten rovdyr, bruk av skremmeapparater og tidlig nedsanking. Statsforvalteren og rovviltnemnda bør sørge for at ikke-letale forebyggende tiltak er gjort klart før beitesesongen, slik at det raskt kan settes i

gang om det dukker opp rovdyr i områder med beitedyr. I tillegg bør man hente erfaring fra andre land hvor det er ansatt egne team som rykker ut i områder hvor rovdyr har tatt beitedyr.

Når det gjelder ulv, er flaggliner («fladry») et tiltak som har vist seg svært effektivt i forebyggende arbeid i blant annet USA, særlig for å unngå ytterligere skader ved en lokalitet. I Norge kan NOAH imidlertid ikke se at dette er forsøkt anvendt som forebygging i særlig grad – tvert imot bruker man det i jakt på ulv. NOAH ser det som et paradoks at et hinder som viser seg å være så sterkt at det effektivt hindrer ulven å flykte fra livsfare, ikke brukes i avskrekking av ulv som forebyggende tiltak, selv om det benyttes til dette i andre land. Det bør også undersøkes om flaggliner kan brukes til avskrekking av de andre rovviltartene fra beiteområder.

NOAH understreker at ikke-selektiv skyting av rovdyr har kun kortsiktig effekt og er ikke effektivt med hensikt å forhindre ytterligere angrep. Dette er på grunn av at det vandrer inn andre individer av den samme arten i området. En undersøkelse gjennomført i Spania kom til at skyting av ulv er kontraproduktiv fra et skadehåndterings- og bevaringsperspektiv. Studien anbefalte å sette fokus på bedre dyreholdpraksis (ubeskyttet husdyr er mer utsatt for predasjon). Studien baserte seg på flere nye vitenskapelige publikasjoner og konkluderte med at felling av bestander av store rovdyr er uberettiget av vitenskapelige grunner. Felling undertrykker visse egenskaper i rovdyr og endrer dermed rovdyrenes rolle i økosystemet. Forskerne påpekte dessuten at gjennomføring og utfall av forvaltningstiltak rettet mot store rovdyr bør vurderes av etiske grunner.

Videre er det bevis fra flere forskningsstudier at lokale forhold, ikke antallet rovdyr, spiller en nøkkelrolle for å redusere omfanget av tap til rovdyr. Forskning gjennomført i Slovakia konkluderer med at faktorer forbundet med økt risiko for tap av beitedyr er blant annet landskapstrekk, avstand til skogdeksel, redusert tilgjengelighet av ville byttedyr og mangel på menneskelig tilstedeværelse. I stedet for fjerning av rovdyr gjennom skyting, vil endring av miljøet hvor beitedyrene befinner seg, være mer effektivt. Dette kan for eksempel være å gi beitedyrene flere muligheter for gjemsel, og ly om natten da risikoen for at rovdyr tar beitedyr øker.

Beitepraksisens rolle

Resultatene fra den slovakiske undersøkelsen er bekreftet av en studie om ulvepredasjon i Portugal fra 2017. Denne forskningen konkluderte med at nivået av tapene er betydelig påvirket av beitepraksis. Undersøkelsen kom til at predasjonen var spesielt høy på beitearealer hvor dyrene går fritt i utmarksbeite. Predasjonsproblemet med denne praksisen var imidlertid i stor grad konsentrert om de få besetningene som ble etterlatt ubeskyttet om natten, mens det semi-begrensede husdyrholdet led mye lavere tap på grunn av ulveangrep.

Undersøkelsen gjennomført i Portugal foreslår videre å fokusere på den bestemte beitepraksisen fremfor selve systemet, på grunn av den sterke økonomiske oppmuntringen for å opprettholde store besetninger. Slike rutiner kan omfatte gjerding eller bruk av vokterhunder, spesielt om natten, og ikke å bringe husdyr yngre enn tre måneder til beite. Sistnevnte tiltak hadde en særlig sterk effekt på ulvepredasjon i den frittgående praksisen, knyttet til den høye sårbarheten hos unge dyr.

For norske forhold kan det være kompliserende at viljen til å forebygge skader i visse situasjoner er lavere enn viljen til å få bort rovdyr i seg selv. Fravær av rovdyr kan for noen miljøer være selve målet, og fravær av skader på beitedyr uten fravær av rovdyr, kan dermed bli sett på som mindre ønsket. NINAs undersøkelse om holdninger til rovdyr (2017) antyder et slikt problem, da viljen til å bruke forebyggende tiltak eller justere seg til rovdyr i naturen er lav, nettopp fordi det primære målet er at rovdyr ikke skal være i naturen. En slik holdning må i så fall avdekkes. NOAH trekker frem et eksempel vedrørende den statlige støtteordningen

for kommuner med ulverevir, opprettet i juli 2017, hvor 9 av 25 kommuner som kunne søke om støtte, har unnlatt å søke eller til og med nektet å motta penger fra ordningen. Enkelte av kommunene som har søkt, har valgt ren kompensasjon for å «synliggjøre de store tapene i jaktinntekter» istedenfor forebygging og kunnskapsarbeid – noe NOAH for øvrig mener er feil bruk av midlene. Det må gjøres klart at motivasjonen for tiltak fra myndighetenes side og for konfliktdemping, er at det er de potensielt negative effektene av rovdyr i kontakt med menneskelig aktivitet som skal fjernes. Det er ikke målet at rovdirene selv skal fjernes.

Om konfliktdemping

Når det gjelder konfliktdemping må man først forstå de ulike dimensjonene som påvirker interaksjoner mellom mennesker og store rovdyr. Hvis man er opptatt av å dempe eventuelle konflikter (negative interaksjoner), må ikke-letale løsninger prioriteres. Den foreslåtte forvaltningsplanen inneholder ingen tydelig tilnærming til konfliktdempende og forebyggende tiltak og hvordan de skal prioriteres. Nemnda henviser til generelle og vage påstander om «konflikt», uten noen dokumentasjon eller resultater av relevante undersøkelser.

Konfliktdemping bør først og fremst være målrettet mot å øke toleranse og aksept for de store rovdirene og for å legge til rette for sameksistens. Sameksistens er basert på holdninger om toleranse på den ene siden og vilje til og evne for tilpasninger på den andre siden. Dette innebærer at man finner kompromisser som gjør det mulig at mennesker og rovdyr kan leve ved siden av hverandre. Vi henviser her til en studie fra 2013 hvor det ble belyst at kommunikasjon om fordeler av rovdyr har avgjørende betydning dersom man er opptatt av å skape mer toleranse for rovdyr (og dermed dempe konflikten): «Information about the benefits people gain from bears, in combination with information about how to reduce risks posed by bears, increased subjects' acceptance of bears in their region. Information about how to reduce risks alone (without accompanying information about benefits) decreased subjects' acceptance of bears, possibly by increasing the salience of risks.» Resultater fra andre vitenskapelige undersøkelser viser at dersom målet er konfliktdemping er det mest effektivt å jobbe med holdningsendringer ved å informere befolkningen om fordeler av å ha rovdyr i naturen.

Etter ulveforliket fra 2016 er det en forpliktelse for regionale rovviltmyndigheter å utvide konfliktdempende tiltak på sikt. Etter forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak skal slike tiltak «bidra til økt kunnskap om og forståelse for rovvilt og/eller rovviltforvaltning». Skyting er ikke en av disse tiltakene. Det er regionale myndigheters oppgave å sikre en balansert og kunnskapsbasert formidling av informasjon om rovdyr og å iverksette tiltak slik at uenigheter i samfunnet rundt ulv og ulvebestandens størrelse ikke først og fremst løses gjennom skyting. Dette gjør seg gjeldende også for de andre store rovdirene.

I 2020 ble det publisert en evaluering av FKT-ordningen hvor en av konklusjonene var: «I dag fordeler forvaltningen midler etter søknad. Konsekvensen er at arbeidet med konfliktdemping blir tilfeldig og lite systematisk. Å gi forvaltningen et aktivt ansvar for å iverksette mer målrettede konfliktdempende tiltak kan føre til bedre samordning og styring, men det krever at forvaltningen har kompetansen som skal til for å etterspørre tiltak som har effekt.»

Som forskning har vist, har de negative holdningene i de fleste tilfeller mer med oppfatningen av rovdirenes atferd enn med reelle forhold å gjøre. Dette betyr at man i første rekke må sette i gang tiltak som spredning av informasjon til folk og å skape en kunnskapsbasert kommunikasjon rundt de store rovdirene.

NOAH mener at skyting av utrydningstruede rovdyr og omtale av bestandsmålet som et maksimumstak på bestandene av store rovdyr i seg selv er meget konfliktskapende. I lys av dette ville den første og mest effektive løsningen være å stoppe å skape en slik forventning

av bestandsregulering. NOAH understreker igjen at planen må legge opp til et bestandsnivå for hver art som garanterer den fastsatte målsetting som et minimum, ikke et maksimum.

Når man sikter mot økt aksept og toleranse for de store rovdyrene, har økning av forståelse for rovdyrenes rolle i økosystemer, deres biologi og adferd gjennom kommunikasjon og undervisning sentral betydning. Det er dermed viktig at man først og fremst fokuserer på å legge til rette for sameksistens med rovdyr. Vi henviser her til forvaltningsplan for ulv i Finland hvor aksept for ulv er blitt definert som toleranse for at det finnes ulv i området selv om man ikke liker ulv. Det er påpekt i planen at lisensfelling ikke nødvendigvis vil øke toleranse for ulv og kan i stedet forsterke sosiale normer som godtar dreping av dyr som en akseptabel måte å forholde seg til truede dyr på.

Den finske forvaltningsplanen er uttrykk for tilnærming som man ser også i andre land i Europa. Norge skiller seg ut som unntakstilfellet, uten noen politisk vilje til å finne løsninger hvor rovdyrenes tilstedeværelse brukes til fordel av lokalsamfunnet gjennom utvikling av fototurisme og naturopplevelser som ikke baserer seg på dreping av dyr. Dette vil være enda mer aktuelt i lys av naturkrisen som vi står midt i. Sunne økosystemer kan kun sikres ved tilstedeværelse av nøkkelarter og beskyttelse av landarealer som disse artene bruker for sine habitater. Ulv og andre rovdyr er slike nøkkelarter, og må derfor beskyttes, og ikke skytes.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – forebyggende og konfliktdepende tiltak

Rovviltnemnda ser til forskning og vi leter etter gode tapsforebyggende tiltak. En vesentlig forskjell mellom region 8 og mange andre områder det er forsket på rovilt og beitedyr, er nok at i region 8 er tamrein det viktigste byttedyret til jerv og gaupe. Tamrein bruker tilnærmet alt areal i hele regionen som fra vest til øst er ca. 600 km og fra sør til nord inntil 300 km. Regionen grenser videre til Sverige, Finland og Russland. Tamrein kalver ute, og de lever hele året i utmarka. Bestandene av jerv og gaupe som vi har i dag avhenger av tamrein i utmarka gjennom hele året. Klimatiske forhold har gjort at vi oftere har beitekrise for reindriften. Vi forventer at jerv dreper færre rein om det er god tilgang på kadavre, samtidig forventer vi at jerven dreper flere rein om reinen er i dårlig kondisjon. For gaupe forventer vi mindre påvirkning av drapstakt på rein grunnet eksterne forhold som for eksempel beitekrise. Om vi lykkes å gjøre byttedyrene vanskelig tilgjengelig vil yngelsuksessen hos roviltet gå ned, da trengs det å fø flere jerv og gaupe før bestandsmålet nås.

NOAH nevner flere tapsforebyggende tiltak som nemnda gir støtte til og som lokalt har effekt, særlig tiltak som fysisk skiller rovilt og beitedyr, slik som tidlig nedsanking av sau eller flytte sauene til utmarksbeiter med mindre rovilttrykk, har tapsreduserende effekt. Nemnda forventer likevel at en del av denne effekten forskyves til tamrein.

Når det gjelder bruk av flaggliner er nemnda skeptiske fordi det er snakk om veldig store områder på nordkalotten hvor tamrein beiter. Om en skulle lykkes å jage ulv ut fra et område hvor rein beiter vil den med stor sannsynlighet komme til et nytt område hvor rein beiter osv. Det vil ikke ivareta dyrevelferden hverken for ulv eller rein. Imidlertid har vi eksempler på streifulver som har vandret gjennom store deler av regionen uten at vi har sett tap av tamme beitedyr, men da har de fått gå i fred. Når det er ulv i regionen er det Statsforvalteren eller Miljødirektoratet som fortløpende vurderer tiltak.

Skibotn Saubeitelag – Forebyggende og konfliktdepende tiltak

Det gir lite mening og skille beitedyr og rovvilt i en region hvor rovviltet lever av beitedyr. Annet leved grunnlag enn beitedyr fins ikke for spesielt gaupe. Et eller annet sted i regionen må beitedyr miste livet skal bestandsmålet oppnås. Man kan flytte problemet med rovvilttap rundt i regionen eller fordele problemet ved å skille rovvilt og beitedyr. Men uten beitedyr er det ikke grunnlag for bestand av gaupe i nord. Skulle man lykkes i og skille disse effektivt kan bestandsmålene ikke oppnås.

Nemndas svar på uttalelse fra Skibotn Saubeitelag – Forebyggende og konfliktdempende tiltak

Rovviltnemnda ser denne utfordringen, og vi har selv belyst den i planen. Samtidig er det vår oppgave lete etter de beste løsningene innenfor målet om både beitedyr og rovvilt.

Troms reindriftssamers fylkeslag – forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen

Her opplever reindriften at det stort sett bare er navnet som er igjen. Ordningen som den er i dag, har liten praktisk betydning for næringen. Dagens regelverk er tilpasset sauenæringen, for reindriften må søknadsfristen flyttes til høsten, slik at næringen kunne gjort tiltak over vinteren. Næringen opplever også at tildelinger som blir gitt reindriften, er veldig små, og bare en brøkdel av de kostnadene som tapsforebyggende tiltak koster reindriften. Vi registrerer også at en større og større andel av FKT midlene går til alt annet enn det som går på å begrense tapene. Tiltak i ordningen går også utenfor den etablerte saksgangen som finnes i distriktene. Dette kan mange ganger skape problemer for de øvrige i distriktet, ved f.eks. inngjerding av store områder til kalvings gjerder. Reindriften har gjennom årene prøvd mange forskjellige tiltak uten at tapene er blitt redusert. Antall rovvilt i området vil fortsatt avgjøre hvor store tapene blir.

Reindriften foreslår at ordningen avvikles, og at midlene overføres til uttak av rovvilt.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms reindriftssamers fylkeslag – forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen.

Det har vist seg vanskelig å finne gode generelle tapsforebyggende tiltak tilpasset reindriften. Det er også noe av bakgrunnen for at nemnda foreslår et prosjekt der siidaer og beitelag med gaupeynglinger i sine kalvingsområder/beiteområder deler en fastsatt pott med midler fra FKT-ordningen. Rovviltnemnda har skrevet om dette i avsnittene om

- Prioritering av midler til næringene
- Prioritere FKT-midler til kommunalt administrerte skadefellingslag
- Stimulere til effektiv kvotejakt og lisensfelling
- Helhetlig vurdering av effekten av tapsforebyggende tiltak

BirdLife Norge – prioritering av midler til næringene

Det er også her nødvendig å minne om at B-soner ikke åpner for tiltak mot kongeørnterritorier all den tid bestandsmålet tar utgangspunkt i den naturgitte tetthet av kongeørnterritorier i Norge.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – prioritering av midler til næringene

Det er ikke soneforvaltning av kongeørn. Dette er nemnda klar over.

Indre Lyngenfjord beitelag – prioritering av FKT-midler

Når det gjelder FKT midler, så mener vi at det må prioriteres i områder der det er størst

problem mellom beitedyr og rovvilt og der man kan forvente å få det. Det oppleves dessuten også uforutsigbart å planlegge tiltak over flere år, når det bare vedtas FKT midler for et år av gangen.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord beitelag – prioritering av FKT-midler

Det er intensjonen med midlene at de skal settes inn der den tapsforebyggende effekten er størst. Tildelingene til FKT kommer årlig over statsbudsjettet, og det er forvaltningens oppgave å tildele og utbetale innenfor det årlige budsjettet. Innenfor denne rammen forsøker nemnda å legge til rette for forutsigbarhet.

Karasjok kommune – prioritering av FKT-midler

Vi ber også om at FKT-midler prioriteres til de kommunene som erfarer økning av rovviltbestander, som Karasjok kommune. FKT-midler bør prioriteres til områder der rovviltskader er økende.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord beitelag – prioritering av FKT-midler

Når det gjelder FKT-midler til kommunene så går disse til å dekke utgifter i forbindelse med kommunale og interkommunale skadefellingslag (8 i region 8), videre kan alle kommuner søke om midler til konfliktdempende tiltak som har til hensikt å dempe konflikter forårsaket av rovvilt. Disse tiltakene skal bidra til økt kunnskap om og forståelse for rovvilt og/eller rovviltforvaltning. Tiltak rettet mot barn og unge skal prioriteres. Generelt forsøker nemnda å prioritere midler der de har størst måloppnåelse.

8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – skadefellingslag

Det er positivt at rovviltnemnda ønsker å satse videre på de kommunalt administrerte skadefellingslagene da dette sikrer representasjon av lokalkunnskap. I planen oppfordrer dere kommunene til å knytte de beste hundeevipasjene opp til fellingslagene, og at dere ønsker å støtte opp om det ved prioritering av FKT – midler. Vi ser for oss at det her er en fordel dersom det presiseres hvilke kurser og godkjenninger det er som trengs av en slik hundeevipasje for å sikre tilgangen i regionen.

Nemndas svar på uttalelse fra 8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – skadefellingslag

På dette feltet har ikke nemnda lyst til å detaljstyre. Fellingsledere i lagene har gjerne god kunnskap om hva som fungerer for de ulike oppdragene, og SNO kan bistå fellingsleder med råd, og i noen tilfeller også med hunder. Videre vil vi anbefale kommunene å hente kunnskap fra regionens prosjekt; Næring og rovvilt.

Finnmark Bondelag – skadefellingslag

Slik dette er organisert i dag fungerer det ikke tilfredsstillende, dette fordi det er for mange skadefellingslag. Det blir for få oppdrag og lagene får for lite praksis og erfaring. Antallet lag kan med fordel reduseres og heller settes sammen av personer fra forskjellige kommuner som har solid erfaring og interesse for dette. Vi anbefaler regionale jaktlag framfor kommunale. Dette bør lønnes som en jobb, framfor at det blir en hobby. SNO sitt personell bør være en del av dette jaktlaget. Deltakere i skadefellingslagene bør etter vår mening i

større grad profesjonaliseres. Har man ikke hund, bør disse hentes inn utenfra. Dyreeier bør helst ikke delta i selve jakta, men bidra som kjentmann. Bonden kan risikere å måtte fortsette oppdraget utenfor sitt eget område fordi bjørnen vandrer. Bonden har i utgangspunktet arbeid nok. Vi tenker likevel at de forskjellige beitenæringene og skadefellingslagene skal samarbeide tett for å utveksle erfaringsbasert kunnskap.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – skadefellingslag

Dette med antall lag er en vanskelig balansegang, de siste årene er det noen lag som har hatt en god del oppdrag, men andre har hatt få. Når det gis skadefellingstillatelse bør det være flere personer, avhengig av oppdrag rundt 2–10 som kan stille på kort varsel, det gjør at det bør være en del fellingspersonell rundt om i distriktet. Samtidig bør ikke de enkelte lagene være for store. Også de kommunale skadefellingslagene dekker flere kommuner, så om de er interkommunale eller kommunale er mer et spørsmål om hvordan kommunene administrativt har organisert seg. Nemnda mener begge deler fungerer.

Med lønn for fellingsoppdrag og midler til trening og kursing har vi de siste årene hatt en betydelig profesjonalisering av skadefellingslagene. Målet er at rovviltbestandene skal reguleres gjennom kvotejakt og lisensfelling, og at tap av beitedyr skal avverges gjennom forebyggende tiltak. Derfor er det et godt tegn når det er få oppdrag, samtidig er det viktig at det er personell som er genuint motiverte for oppdrag når dette blir nødvendig. Etter dagens regelverk er det ikke adgang til å lønne fellingspersonell for at de er i beredskap, det er bare når de er på oppdrag de får lønn. Dette er etter rovviltnemndas syn den mest økonomiske ordningen. Videre har fellingsleder adgang til å be SNO om bistand. Rovviltnemnda er enige i at det bør samarbeides med SNO, blant annet om hunder for fellingsoppdrag, noe som også gjøres i dag. Videre er vi enige i at dyreeier i første rekke skal bidra med kunnskap, og at beitenæringene og skadefellingslagene må samarbeide tett for å nyttiggjøre ferdigheter og kunnskaper.

Karasjok kommune – skadefellingslag

Vi viser også til at Karasjok kommune har opprettet et eget skadefellingslag for rovvilt, men får ikke tilskudd til drift av denne.

Nemndas svar på uttalelse fra Karasjok kommune – skadefellingslag

Dette med antall skadefellingslag er en vanskelig balansegang. Rovviltnemnda har støttet 8 kommunale eller interkommunale skadefellingslag i region 8. Og vil på nåværende tidspunkt ikke utvide eller endre på disse. Karasjok kommune er ikke administrator for noen av disse lagene. Med henblikk til antall fellingsoppdrag i kommunen mener rovviltnemnda at eventuelle oppdrag kan løses av andre fellingslag. Så vil vi oppfordre kommunen til å tipse andre vertskommuner for fellingsoppdrag om aktuelt personell med base i Karasjok.

Tana kommune – satse på lokale kommunale skadefellingslag

Tana støtter at det satses på lokale kommunale skadefellingslag og mener at det er klokt å satse lokalt på bjørnehunder når det finnes jegere med interesse for det lokalt.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – satse på lokale kommunale skadefellingslag

Nemnda mener det er klokt at kommunene som administrerer skadefellingslag, bruker sine fellingsledere, SNO og prosjektet Næring og rovvilt til selv å avgjøre hva som er de beste løsningene for å ha gode bjørnehunder tilgjengelig, om det oppstår behov for skadefelling av bjørn.

Indre Lyngenfjord beitelag – forebyggende tiltak

Siden det ligger i jervens natur å gjemme unna kadaver, ofte på utilgjengelige plasser så kan det ofte ta tid før en oppdager angrep. Radiobjeller med bevegelsessensor som varsler flukt/stress alarm og dødsalarm i kombinasjon med kadaverhund ekvipasjer bidrar til å avdekke pågående angrep tidligere, og man kan avverge katastrofetap slik vi sist erfarte i 2018 og 2023. Effektiv nedsanking med bruk av gjeterhund, drone og termisk kikkert bidrar til å finne gjenlevende dyr ved beitesesongens slutt eller ved akutte angrepssituasjoner. Vi har særlig troen på å bruke drone med termisk kamera, da det kan dekke et mye større område for å lokalisere dyr. Slik det er i dag bruker vi ekstremt mye tid på å lete etter dyr som vi ikke finner, fordi de er drept av rovvilt. Det er en ekstra belastning for beitebrukeren, fordi fortvilelsen og bekymringene øker i takt med tid brukt ute i marka uten å finne levende dyr.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord beitelag – forebyggende tiltak

Nemnda er enige i at det ligger et stort potensial for effektivt tilsyn og deteksjon av tapssituasjoner i elektronisk overvåking og andre tekniske hjelpemidler. Videre at kadaverhundekvipasjer kan bidra til å dokumentere omfanget av skadesituasjoner og at gjeterhunder kan være effektive ved nedsanking. I dokumenterte pågående akuttsituasjoner finnes det midler som kan bidra til dette, og det er mulig å søke om for eksempel støtte til radiobjeller over ordinære FKT-midler. Målet er beitenæringer der lønnsomheten er så god at dette er tiltak som det er økonomisk lønnsomt å investere i, slik at det blir en positiv selvforsterkende effekt av de tiltakene som settes inn.

BirdLife Norge – erfaringskunnskap i forvaltninga

Det må forventes at slike kurs, konferanser og studietilbud også omfatter tema som på en helhetlig måte formidler kunnskap om og helhetsforståelse for hvordan rovviltet opptrer og fungerer i forhold til beitedyr, spesielt fredet rovvilt, og hvordan tapsproblemer kan unngås eller reduseres uten at det nødvendigvis trenger å ekskludere forekomster av fredet rovvilt. Spesielt er det BirdLife Norges bestemte oppfatning at tap til kongeørn kan reduseres til null i en del områder og til nær null i andre områder ved tiltak som fjerner eller reduserer sykdom, skader eller parasittproblemer som ellers ville ha trigget kongeørnangrep.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge erfaringskunnskap i forvaltning

Det BirdLife her skriver om er det rovviltnemndas ansvar å formidle på en så kunnskapsbasert måte som mulig. Rovviltnemndas tanke om dette avsnittet i

forvaltningsplanen er at et prosjekt for erfaringsbasert kunnskap skal kunne bidra til å gjøre kjent for forvaltninga hvilke arenaer relevant erfaringsbasert kunnskap blir formidlet gjennom. Og at nemnda og øvrig forvaltning på den måten også ble bedre til å delta på slike arrangementer, slik at vi fanger opp meninger, kunnskap og argumenter fra en bredere base enn vi gjør i dag.

Finnmark Bondelag – kadaverhund

Vi ønsker egentlig ikke å ha en rovdyrforvaltning som innebærer behov for kadaverhunder. Tiltak som dette er med på å bygge opp under at vi ønsker rovdyr i Finnmark. Bonden får likevel ikke dekt tapet ved bruk av kadaverhund (jf. motsatt bevisbyrde).

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – kadaverhunder

Rovviltnemnda forholder seg til det todelte målet om både rowilt og beitedyr i norsk natur, og vi forvalter etter de til enhver tid fastsatte bestandsmål for regionen. Innenfor den rammen vil vi gjerne ha synspunkter på i hvilke tilfeller kadaverhundekvipasjer er et formålstjenlig tiltak. Vi registrerer at mange ønsker kadaverhundekvipasjer for å avklare omfanget av tapssituasjoner og da kunne iverksette videre tapsforebyggende tiltak.

BirdLife Norge – meld fra ved funn av kadaver

BirdLife Norge er enig i at kadaverdokumentasjoner, så raskt som mulig etter funn eller meldinger, blir gjennomført, og det er også riktig at dokumentasjon er sentral i erstatningsforskriften, men dessverre står ikke dette for en rekke fylker i Norge, og det er direkte feil at det utgjør en stor del av grunnlaget for utmåling av rovvilterstatning, særlig ikke for Region 8, som har desidert lavest dokumentasjonsandel for utbetaling av erstatning for kongeørnskade i Norge. For erstatning av sau og lam er dokumentasjonsfrekvensen mindre enn 3 %, og for rein/reinkalv litt over 4 %. Det kan heller ikke være tvil om at for sau (voksen sau!) og lam har dette en helt spesiell tilknytning til 14 års drift av en besetning av gammalnorsk sau («villsau») på Åkerøya i Harstad med dispensasjon etter småféforskriftens § 18 i et område som ligger minst 200 km nord for det aller nordligste område på kysten av Norge hvor det i så fall på helt spesielle premisser, kunne være tenkelig å tillate slik drift. Dette medførte også at Troms fylke i en årrekke var de fleste år det eneste fylke som gav erstatning for kongeørndrepte voksne søyer.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – meld fra ved funn av kadaver

Rovviltnemnda er ikke myndighet for å vurdere rovvilterstatning, når vi skriver at dokumentasjon danner en god del av grunnlaget for utmåling av erstatning er dette med henblikk på forskrift om rovvilterstatning for husdyr, samt forskrift om erstatning for tap av tamrein, som begge angir en rekke forhold som skal vurderes for å sannsynliggjøre hvilke dyr som er drept av fredet rovvilt. Dokumenterte tap i området samme sesong og også tidligere dokumenterte tap er del av vurderingsgrunnlaget.

Rovviltnemnda er kjent med dispensasjonen som var for driften på Åkerøya. Vi er kjent med at Statsforvalteren jf. forskrift om rovvilterstatning for husdyr erstattet voksne søyer og åringer som etter undersøkelse var dokumentert eller antatt drept av kongeørn. Vi er kjent med at disse tapene bidro til å sannsynliggjøre ytterligere tap av

lam. Vi er også kjent med at Mattilsynet for flere år siden gjorde en ny vurdering, og trakk dispensasjonen.

Kautokeino flyttsamslag – gaupe i kalvingsland

Når det gjelder utfordringer med gaupe i kalvingsland, støtter GJS rovviltnemndas forslag om utprøving av nye tiltak.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamslag – gaupe i kalvingsland

Nemnda takker for tilbakemelding.

Mattilsynet region nord – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Til avsnittet om gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau Rovviltnemnda ønsker å iverksette et prosjekt der siidaer/beitelag som har dokumentert familiegruppe av gaupe i sine kalvings - /beiteområder og uttak ikke har lyktes, skal tildeles midler. Det er tenkt at dette er et bedre alternativ til andre forebyggende tiltak som føring, gjeting og samling. Dette med bakgrunn i at Scandlynx har vist at gauper som ikke har tilgang på rein hele året sjeldnere får frem unger og at det derfor trengs flere hunngauper for å nå bestandsmålet. Konsekvensen av forebyggende tiltak som forstyrrer gaupa i jakt på tamrein, kan bli flere gauper, som hver for seg både stresser og dreper flere beitedyr.

Dyrevelferdsmessig kan ikke Mattilsynet støtte en forvaltningsform som legger opp til at man «fører» rovvilt med tamme beitedyr. På side 39 avsnitt to og tre i forslag til forvaltningsplan henvises det til Mattilsynets beitedyrrapport for 2022 til Landbruks- og matdepartementet hvor vi skriver: «Mattilsynet kan ikke akseptere at beitedyra brukes som levende åte til rovdyra. Det er et alvorlig brudd på dyrevelferdsloven. I henhold til dyrevelferdsloven § 14 er det forbudt å bruke levende dyr som før.»

Nemndas svar på uttalelse fra Mattilsynet region nord – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Rovviltnemnda skal forvalte gaupebestanden på bestandsmålet. Gitt et visst antall familiegrupper av gaupe i regionen, så mener rovviltnemnda at de tiltakene forvaltningen kan tilby å støtte for å forebygge tap til gaupe, samlet virker tapsforsterkende på tamme beitedyr. Det er dyreeiers ansvar å ivareta dyrevelferden. Når forvaltningens virkemidler virker mot sin hensikt, er det beste nemnda kan gjøre å gi dyreeier størst mulig frihet til å velge tiltak. Det mener vi å gjøre ved en slik ordning.

Norges Miljøvernforbund – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Prosjektet mht. gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau er interessant og NMF ser fram til å se resultatet.

Nemndas svar på uttalelse fra Norges Miljøvernforbund – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Nemnda takker for tilbakemelding.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – gaupe i kalvingsland

Når det gjelder utfordringer med gaupe i kalvingsland, så støtter reinbeitedistriktet rovviltnemndas forslag om utprøving av nye tiltak.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – gaupe i kalvingsland

Nemnda takker for tilbakemelding.

Skibotn Saubeitelag – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Gaupebestanden må flyttes ut av region 8. Det er bevist at beitedyr er grunnlaget for bestanden av gaupe i vår region. Troms og Finnmark. Gaupebestanden må opprettholdes i områder hvor det fins et naturlig byttegrunnlag/levegrunnlag for en gaupebestand. Det fins slike områder i vårt land med slike naturlige bestander av rådyr og hjort og villrein. Hvor gaupa har naturgitte gode muligheter. Hvor gaupa kan leve uten at beitedyr er grunnlaget for gaupebestanden. Men overraskende nok er det i disse områdene lite eller ingen gauper i dag. Gaupene avlives i dag i Norge straks de kommer inn i områder hvor det er gode naturlige forhold for gaupa som for eksempel på Hardangervidda og på Vestlandet. Jeg legger ved et kart over gaupeynglinger i Finland. Alle ynglinger skjer sør i landet hvor gaupebestanden kan finne mat utover beitedyr. Og dette har direkte innvirkning på konsentrasjonen av gauper innad i vår region 8, Troms og Finnmark. Grenseoverskridende bestand i naboskap med Finland er helt uaktuelt. Da man i Finland forvalter gaupebestanden i områder det er naturgitte forhold for en slik bestand. Og hvor gaupebestanden følgelig har en lang historie. Bare langs svenskegrensen kan denne grensebestand- effekten fungere.

Nemndas svar på uttalelse fra Skibotn Saubeitelag – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Nemnda takker for tilbakemeldingen, vi har et eget avsnitt i forvaltningsplanen under *forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov* som går på omfordeling av måltallene for gaupe.

Tana kommune – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Tana kommune mener forslaget om kompensasjon for gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau er prinsipielt feil og stiller spørsmål ved om det vil fungere i praksis.

Prinsipielt er det problematisk å kompensere beitebrukere for tilstedeværelsen av gaupe i beitet. Beitedyr har en egenverdi, jmfør dyrevelferdsloven §3. En situasjon der beitebrukere kompenseres økonomisk på forskudd for skader fra gaupe gjør på beitedyr rokker ved beitedyras egenverdi. En kompensasjonsordning kan anses som en ansvarsfraskrivelse for de lidelsene beitedyr blir utsatt for på grunn av rovilttrykk på beitet. Utmarksbeite har lange tradisjoner i Norge, og det er et velferdsgode å få komme på beite.

Kompensasjonsordningen kan også rokke ved beiteretten, fordi den vil være et insentiv til å ta dyr inn på beite på innmark. Dyrka mark skal brukes til å produsere vinterfôr til husdyr. Dersom innmarksarealene er bundet opp til beiting, vil det ikke være nok areal tilgjengelig å produsere vinterfôr. Tilveksten hos dyr i vekst er ofte bedre på utmarksbeite enn på innmarksbeite, både fordi dyra alltid har tilgang til nytt friskt beite og fordi det er mindre smittepress. Så selv om beitebrukerne blir kompensert for å ikke slippe dyr i utmarka, er det grunn til å tro at de vil tape økonomisk på å holde dyr på innmarksbeite. Beite i utmark er også viktig som klimatiltak. Det er fordi det bidrar til å binde karbon i jorda, og fordi beiting bidrar til å hindre gjengroing.

I stedet for en kompensasjonsordning, bør roviltnemnda vurdere om midlene kan benyttes til andre tiltak, for eksempel til bedre dokumentasjon av både roviltforekomst og bedre muligheten for dokumentasjonen av roviltskader.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Ansvar for dyrevelferden ligger uansett hos dyreeier. Det er ikke ønskelig med gaupe som utgjør et skadepotensial i kalvingsland for rein eller i beiteområder for sau. Nemnda er likevel klar over at så lenge det er gaupe i regionen, så vil det også være gaupe der rein kalver og der sau og rein beiter. Kompensasjonen er for de tiltak dyreeier iverksetter for å ivareta dyrevelferden tross tilstedeværelse av familiegruppe av gaupe. Med denne ordningen ønsker vi å forenkle rapportering og saksbehandling. Det vil ikke være snakk om summer som er i nærheten av å kunne kompensere for ikke å slippe dyr i utmarka.

Troms Bondelag – Gaupe i beiteområder og kalvingsland

Troms Bondelag mener at bestandsmålene for gaupe må senkes i vår region, i tillegg til at terskelen for uttak må senkes. Det er stor usikkerhet angående gaupebestanden i Troms og Finnmark på grunn av vanskelige registreringsforhold, samt lite folk i terrenget. Som et eksempel ble det i 2022 dokumentert at gaupa gjorde svært store skader i Finnmark, samtidig som det ikke finnes noen registrerte gauper i fylket.

I henhold til dyrevelferdsloven § 14 er det forbudt å bruke levende dyr som fôr. Det er også i strid med dyrevelferdslovens § 3 som sier at dyr har egenverdi, og at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, samt § 23 om dyrs levemiljø. Tamrein og sau skal ikke være avgjørende for livsgrunnlaget til rovilt.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms Bondelag – Gaupe i beiteområder og kalvingsland

Nemnda har et eget avsnitt under kapitlet *forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov* om omfordeling av måltallet for gaupe. I 2022 ble det ikke registrert familiegrupper av gaupe i Finnmark, men det ble registrert betydelig gaupeaktivitet av enkelt dyr. Gaupene i Finnmark har i det vesentligste god tilgang på rein bare deler av året, da er det å forvente at en mindre andel av de voksne hunngaupene får frem unger. Det er også naturlig at andelen voksne hunner som får frem unger varierer mellom år. Det kan ha vært ynglinger som ikke ble påvist, men det er også meget godt mulig at det kan være år hvor det ikke er familiegrupper av gaupe i Finnmark når registrerings sesongen starter 1. oktober.

Troms fylkeskommune – Gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau

Roviltnemndas forslag til prosjektet «Gaupe i kalvingsland og beiteområder for sau» støttes for da vil lokale reieiere og beitelag selv kunne beslutte hvordan hvilke tiltak som er mest effektivt.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms fylkeskommune – Gaupe i Kalvingsland og beiteområder for sau

Nemnda takker for innspillet.

Beitedyr og rovvilt i region 8

Troms og Finnmark har en lang kystlinje med mange dype fjorder og store øyer. I vest og sør er landskapet preget av høye og bratte fjellformer, mens det lengre nord og øst er mer avrundete fjellformasjoner. Regionens store utstrekning og varierte topografi fører til store forskjeller i klima og værforhold. Fjord- og kyststrøkene har et våtere klima med milde vintre og kjølige somre, mens innlandet har mindre nedbør og et klima preget av kalde vintre og varme sommerdager.

Regionen er den tinnest befolkede i landet og spesielt gjelder dette Finnmark. Tre firedeler av befolkningen bor i byer og tettsteder. Troms og Finnmark har den største andelen av Norges samiske befolkning. Rovviltnemnda er tydelige på at både reindrift og landbruksnæringen representerer samiske interesser.

Primærnæringene er av stor betydning for næringslivet i Troms og Finnmark. Når rovviltforvaltningen bidrar til at sauebruk legges ned får vi en uttynning i lokale fagfelleskap og kunnskapsbærere. Vi ser at høyt rovvilttrykk i enkelte områder truer grunnlaget for samisk næringsutøvelse. Å forvalte rovviltbestandene slik at vi også i framtiden har sterke og bærekraftige primærnæringer, som omsetter lokale beiteressurser til mat, og tilbyr gode kulturelle rammer for mennesker og spesielt den oppvoksende generasjonen, er et stort ansvar som hviler på rovviltnemndas skuldre. **Det handler om å uttøve en forvaltning som bidrar til økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft for beitenæringene.**

BirdLife Norge – beitedyr og rovvilt i region 8

Spennvidda er stor i klima og andre miljøfaktorer i Region 8, men sammenlignet med landet ellers vil neppe kyststrøkene her bli oppfattet som særlig våte og milde. Tvert om vil en nøktern vurdering konkludere med at kystvinterklimaet i denne regionen er av det barskeste i landet.

Når rovviltundersøkelser viser at en betydelig del av næringsgrunnlaget for gaupe og jerv er tamrein, vil det nødvendigvis true grunnlaget for den delen av samisk næringsutøvelse som er basert på tamreindrift, men da må også fokus settes på nettopp denne sammenhengen og ikke generaliseres til å gjelde alle fredete rovviltarter.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – beitedyr og rovvilt i region 8

Klimaet i regionen er barsk enten det er kyst eller innland, nemnda vil bare få frem at det er betydelig variasjon i både klima og topografi. Ja, det er i første rekke gaupe og jerv som har tamme beitedyr som en viktig del av sitt næringsgrunnlag. Så vet vi at bjørn på kort tid kan gjøre stor skade i sauebeiter eller under reinkalvingen. Og uten at vi vet omfanget, så vet vi at enkelte kongeørner trekker fra Trøndelag og til Finnmark i tiden reinkalvingen pågår her. Hvor store tap kongeørn står for, og hva av dette som er

kompensatorisk og additivt vet vi mindre om. Rovviltnemnda mener at vi utdyper mer om de ulike artene andre steder i planen.

Karasiok kommune – hvordan har rovvilt påvirket beitenæringene?

Karasiok kommune anmoder rovviltnemdene om å søke bredere kunnskap om hvordan rovviltsituasjonen over tid har påvirket beitenæringene.

Nemndas svar på uttalelse fra Karasiok kommune – hvordan har rovvilt påvirket beitenæringene?

Howdan rovviltsituasjonen over tid har påvirket beitenæringene er et vanskelig spørsmål å svare konkret på. Politikk og forvaltning samt mennesker, beitedyr, rovvilt, øvrig natur og økonomi er faktorer som påvirker hverandre. Det er derfor vanskelig å si hvordan beitenæringene hadde sett ut dersom det ikke var tap til rovvilt på utmarksbeiter.

Norges Miljøvernforbund – levedyktige bestander av bjørn, jerv, gaupe og toleranse for streifende ulv

NMF mener det er viktig at vi har levedyktige bestander av bjørn, jerv, gaupe og kongeørn både i Troms og Finnmark. Det må være terskel for streifende ulv uten at den skytes så snart den viser seg. Forvaltningen skjer i både rovdyprioriterte (A-områder) og beitedyprioriterte områder (B-områder). Dette gjør forvaltningen bedre.

Nemndas svar på uttalelse fra Norges Miljøvernforbund – levedyktige bestander av bjørn, jerv, gaupe og toleranse for streifende ulv

Det er nemndas oppgave å oppnå dette, konkretisert gjennom bestandsmålene, differensiert forvaltning samt føringer for eksempel om vurderinger som skal gjøres i forhold til genetisk viktig ulv.

WWF Verdens naturfond – løft blikket

WWF vil oppfordre rovviltnemnda til løfte blikket og se at å løse naturkrisen krever tilpasninger og økt sameksistens med ville arter. Det gjelder også rovvilt i region 8. Skal vi ha velfungerende økosystemer (som til syvende og sist gagnar oss mennesker), må vi lære å leve med rovdyp og tilpasse oss.

Nemndas svar på uttalelse fra WWF Verdens naturfond – løft blikket

Nemnda løfter blikket og vi ser at overlevelsen til gaupe og jerv i regionen i stor grad er basert på tamrein og sau. Vi ser at det å forvalte rovviltartene på bestandsmålene truer naturgrunlaget for samisk kultur. Vi ser at vår forvaltning stedvis fører til at sauebruk blir lagt ned og at godt beiteland gror igjen, at kulturlandskap og arter som er knyttet til dette forsvinner. Dette er ytterligere aktualisert av den geopolitiske situasjonen, hvor Hurdalsplattformen svarer med et mål om 50 prosent norsk selvforsyning. Vi ser at klimaendringer allerede påvirker reinbeiter og reinflytting. Vi ser at stadig nye arealinngrep, utmarksbasert næringsliv og ferdsel i naturen beslaglegger arealer både fra beitedyr og rovvilt.

Vi ser femåringens små hender som stryker pelsen på den nyfødte reinkalven, som for litt siden var så full av liv. Vi ser avmakten, fortvilelsen og frustrasjonen hos foreldrene som opplever at klør fra oven punkterer grunnlaget for deres identitet, og for alt de vil gå videre til femåringen.

Rovviltartene og naturen de er en del av har en verdi i seg selv, også utover nytteverdien for mennesker. For mange mennesker er rovviltet symbolarter for intakt natur, som det har en verdi å kunne oppleve, eller bare vite at finnes. Naturmangfoldet har aldri før vært under større press, enten en ser det lokalt eller internasjonalt. Om ikke vi i Norge skal kunne ivareta levedyktige rovviltbestander, hvordan kan vi da forvente at andre skal ivareta naturen som pumper næring, luft og vann i våre egne årer?

Vi kan bli svimle av alle motstridende hensyn som skal ivaretas innenfor målsettingen om både beitedyr og rovvilt i norsk natur, derfor lager vi en forvaltningsplan å gripe til.

Reindriftsnæringa

Reindrifta er en nomadisk gjeterkultur som gjennom sin mobilitet er tilpasset marginale ressurser og stadige endringer i naturen. Derfor utøves reindrifta over store områder med sesongmessige flyttinger mellom vinterbeite på innlandet og sommerbeite mot kysten. Dette er i tråd med reinens naturlige atferd hvor flokkene flytter seg mellom ulike årstidsbeiter for å dra nytte av de ulike klimasonene og vekstsesongene. Reindrifta har lenge vært basert på lokale, naturgitte ressurser.

Reindrifta er ikke bare en viktig del av næringslivet i regionen, men også en svært viktig samisk tradisjons- og språkbærer. Næringen opplever stadig større utfordringer og press på beitearealene til andre arealformål, herunder mineralutvinning, vindkraftutbygging og kraftforsyning, forsvarets aktiviteter og annen utbygging.

Reindriftsnæringen opplever også stadig større utfordringer knyttet til klimaendringene som har ført til mer ustabile vintre med hyppigere temperatursvingninger under og over null grader. Dette har ført til mer is, låste beiter og jevnlig goavvi (uår) for reindrifta. Næringen har blitt mer avhengig av å kjøpe fôr i perioder av året. Klimaendringene fører også til vegetasjonsendringer som reduserer forekomsten av reinlav.

I tillegg har arbeidsgruppa for erfaringsbasert kunnskap vist til flere utfordringer som dagens rovviltforvaltning påfører reindrifta, blant annet innenfor temaene rovviltstatning og tilskuddsordninger. Den erfaringsbaserte kunnskapen er viktig for reindriftas beredskap og bærekraft. Tilskuddsordninger som ikke er basert på og tilpasset den erfaringsbaserte kunnskapen kan svekke reindriftens robusthet. Dette gjelder for eksempel flokkstruktur og muligheten til fleksibel bruk av arealer. Den erfaringsbaserte kunnskapen er lokal og kan ha løsninger som står i fare for å gå tapt i den regulerende forvaltningen.

Foreningen våre rovdyr – flerbrukslandskapet

Hvis reindrifta blir truet av å ha noen få ynglinger av gaupe og jerv i regionen, så bør man se

på endringer i driften og ikke enda mer skyting av store rovdyr. På grunn av rovdyrenes utstrakte arealbruk vil bevaring av disse artene måtte foregå i det flerbrukslandskapet som dekker mesteparten av landet.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – flerbrukslandskapet

Reindrifta er tilpasset å utnytte marginale ressurser over store arealer. Nemnda sitter dessverre ikke med entydige løsninger på hvordan reindrifta kan endres så tapene går ned, lønnsomheten går opp og kulturen bevares. Vi jobber likevel for å finne de beste løsningene innenfor målet om både beitedyr og rowilt i region 8.

NOAH – for dyrs rettigheter – beitedyr og rowilt i region 8 – reindriftsnæringen

Rovviltnemnda har ikke klart å samle og kartlegge årsakene til tap av tamrein til rovdyr, og retter i stedet skylden på forvaltningen av fredet rowilt i tamreinområder. Ifølge forskning er hovedårsaken til tap av tamrein ikke rovdyr, men forholdene rundt tamreindrift. NOAH påpeker at redusering av roviltbestandene vil være lite hensiktsmessig for å ivareta reindriften. Eksempelvis har forskning om reinkalvtap til rovdyr som ble gjennomført av NINA i 2008-2012 vist at «intensiv utskyting av gaupe ser ikke ut til å redusere det totale vintertapet».

Forskere fra NINA har konkludert med at lave vekter og høyt reintall er mellom 2–7 ganger viktigere for å forklare tapene enn størrelsen på gaupebestanden. I tillegg har forskerne i denne sammenheng påpekt at «tap har (...) flere årsaker og for å kunne bestemme hvor stor betydning rovdyrene har, er det ikke tilstrekkelig å summere opp hvor mange som blir drept av rovdyr, vi må samtidig avklare hvor stor andel av tapene som er tilrettelagt av andre forhold som matmangel på grunn av ugunstige værforhold og høyt reintall.»

NINA har også publisert en rapport i 2013 hvor det konkluderes med: «Resultatene som presenteres i denne rapporten gir ikke støtte til påstanden om at gaupe og jerv er den viktigste årsaken til lav kalvetilgang og høye tap i norsk reindrift». Derimot viser resultatene at det finnes «en nøyte sammenheng mellom slaktevektene foregående høst, klimatiske forhold om våren og andelen kalv som registreres per simle den påfølgende sommeren og høsten.» Rapporten peker videre på at det faktisk er omfanget av rapportert tap av både kalv og voksne øker med økende ynglebestander av gaupe og jerv, betyr ikke at disse forholdene er den eneste (og primære) årsakssammenheng. Forskerne har kommet til at «negativ tetthetsavhengighet og ugunstige klimatiske forhold var imidlertid langt viktigere faktorer for å forklare tap av både kalv og voksne dyr enn rovdyr» og at «reintallsutviklingen var i motsetning til rapporterte tap ikke relatert til størrelsen på ynglebestandene av gaupe og jerv». Det er dermed viktig at det ikke blandes tilleggstop og kompensatorisk tap, siden «tapet til gaupe og jerv primært er kompensatorisk til annen mortalitet».

NINA konkluderer videre i sin rapport om rowilt og reindrift i Finnmark at: «Resultatene fra de ulike studiene er entydige og støtter opp under tidligere studier som viser at tapet av rein til rovdyr i Finnmark i stor grad er kompensatorisk, m.a.o. primært består av dyr som det er grunn til å tro ellers ville dødd av sult. Inntil reintallet går betydelig ned og slaktevektene tilsvarende opp vil det trolig være rikelig tilgang på avmagrede og svake dyr for fredet rowilt i regionen. Rovdyrene i Finnmark har per i dag derfor trolig liten effekt på produktiviteten innen reindriften i regionen.»

Tveraa et al. har belyst at studiene i Finnmark, Troms, Nord-Trøndelag og Sarek i Sverige

har dokumentert at «tapene til jerv og gaupe er mindre enn det som tidligere har blitt hevdet» og at «gaupe og jerv tar flere rein når kondisjonen i flokkene er lav eller når tettheten av rein er høy». Disse konklusjonene er viktig å ta med ved vurdering av, ikke kun tap til rovdyr, men alt tap, siden «ressursknapphet både øker det naturlige tapet og det tapet som voldes av rovvilt».

NOAH ber rovviltnemnda om å undersøke om tap av tamrein til jerv og gaupe skyldes flere faktorer, og om dette eventuelt kan løses på andre måter (tilpasse driftsformen), enn å skyte flere sterkt truede rovdyr som egentlig skal ha strengt vern.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – beitedyr og rovvilt i region 8 – reindriftsnæringen

Rovviltnemnda er opptatt av at det skal være lønnsomhet i beitenæringene, for å oppnå god lønnsomhet er det vesentlig å kjenne årsaker til tap og hvordan disse påvirker hverandre. Hva som er kompensatorisk og additivt tap, er interessant for oss og for dyreeier. Dette får vi hjelp av fra forskning, og vi vet i dag mye. Tross alt vi vet er det enda stor usikkerhet om hvor stort det totale rovvilttapet er, og hvor mye av dette som er additivt og hvor mye som er kompensatorisk. Vi vet at kalvetilgangen mellom år kan variere fra nesten alle simler med kalv til nesten ingen simler med kalv, det er i stor grad drevet av andre faktorer enn rovvilt, men også rovviltet påvirkes av disse svingningene, og det påvirker igjen beitedyrene.

Rovviltnemnda er del av rovviltforvaltningen, det er derfor vår oppgave og fokusere mest på rovvilt som tapsårsak. Rovviltnemnda ser klart at tap av tamrein til jerv og gaupe påvirkes av flere faktorer, samtidig ser vi tydelig at tamrein er det klart viktigste byttedyret til jerv og gaupe, og at deres reproduksjonssuksess i region 8 avhenger av tilgangen på tamrein.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – klima og arealperspektiv

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – klima og arealperspektiv

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – klima og arealperspektiv

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – klima og arealperspektiv

Distriktet understreker at den foreslåtte planen mangler helhetlig arealperspektiv og undervurderer klimautfordringer som påvirker beitenæringen.

Samlet sett understreker reinbeitedistriktet behovet for en helhetlig tilnærming som tar hensyn til erfaringsbasert kunnskap, lokalmedvirkning og bærekraft, for å sikre en ansvarlig og effektiv forvaltning av reindriftsnæringen i møte med rovviltutfordringer.

Nemndas svar på uttalelse fra reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – Klima og arealperspektiv

Rovviltnemnda er klar over at rovviltutfordringene bare er en av fargene i det store bildet om beitenæringene. Nemnda har bare nyanser av denne fargen i vårt pennal. Derfor setter vi søkelys på det todelte målet om både rovvilt og beitedyr, samtidig

prøver vi å belyse andre faktorer og aktører som påvirker dette. Vi har viet mye oppmerksomhet til lokal medvirkning og erfaringsbasert kunnskap, det har vi gjort for å finne løsninger som økologisk, kulturelt og økonomisk er bærekraftige.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – realiteten

Reindriften er under press fra mange hold, her nevnes klimaendringer, tap av beiteland (både direkte og indirekte) og tap til rovdyr. Reinen er et byttedyr for alle de store rovdyrene og dermed må det påregnes at rovdyr tar rein når de får oppholde seg i reindriftsområder. Tamrein kan ikke sammenlignes med andre byttedyr fordi reinflokkene har en annen sammensetning enn naturlige (ville) populasjoner. Det bør være kjent at rovdyrene ikke er der for å regulere reinflokkene med tanke på syke og svake dyr. Det bør også være kjent at rovdyr tar sunne og friske reinsdyr. Ettersom reinen er tam, er det reieneierne som regulerer reinflokkens struktur, hvor tilskuddsordninger og regelverk bidrar sterkt. Hver reieneier har fått en ramme for sin flokkstørrelse og vil naturligvis ønske å ha en produksjon det er mulig å leve av. I reindriftsområdene kommer rovdyr inn som en forstyrrelse og gjør skade og påfører tap av rein. Uforutsigbarheten i tapene gjør det vanskelig for reieneierne å planlegge for fremtiden. Store og plutselige tap til rovdyr kan gjøre at mange års arbeide med å bygge en flokk kan bli satt år tilbake. En av de største utfordringene med rovdyr og rovdyrforvaltningen er uforutsigbarheten. Ett element er tap av livdyr, det andre er forstyrrelser i flokken pga. jaging og skader rovdyr påfører. Videre vil inntog av rovvilt gjøre at reieneierne får en forstyrrelse som gjør at ordinær drift må innstilles, eller at det går utover annet nødvendig arbeid.

Rovdyr og rovdyrangrep i reinflokken får også følgeskader for reinen og reieneieren. En konstant jaging fra rovdyr vil føre til at reinen ikke får ro til å ta i seg den næringen den trenger for å overleve i et karrig landskap. Dette fører til dårligere fettreserver gjennom vinteren og tap av slaktevekt. Barmarkssesongen er den tiden på året rein trenger ro for å bygge opp fettreserver til den harde vinteren. Dette er den arktiske tilpasningen som rein har. En kunstig høy rovdyrbestand av jerv, gaupe, bjørn og ørn vil påvirke sluttresultatet til reindriftsutøverne. Dette igjen gir lavt resultat på statistikker som blir brukt av det offentlige. Dette går utover utvikling og andre tiltak som er nødvendig for å sikre en best mulig økonomisk og økologisk drift.

Mye av rovviltforvaltningen er snudd på hode, hvor det er reieneieren og bonden som kommer dårligst ut.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – realiteten

Rovviltnemnda følger resonnementet, utover at hva som eventuelt er opp og ned i rovviltforvaltningen nok handler mest om hvor en står. Rovviltnemndas oppgave er å ivareta beitenæringene innenfor det todelte målet om både rovvilt og beitedyr. Det er primært på grunn av beitenæringene og det reieneieren og bonden gir samfunnet, at vi har en forvaltning med regulering av rovviltbestander, rovvilterstatning og tilskudd.

Bufenæringa

Jordbruket er en viktig næring i Troms og Finnmark. I regionen er det 327 000 dekar dyrket jord, som utgjør 0,7 prosent av det totale landarealet. Husdyrproduksjon er bærebjelken i landbruket i

Troms og Finnmark. Melkeproduksjon på ku og geit er størst, deretter kommer kjøttproduksjon på sau og storfe. Antall gårdsbruk går ned, men primærproduksjonen er relativt stabil. Som ellers i landet har utviklingen lenge gått i retning færre og større gårdsbruk. Landbruksforetakene i Troms og Finnmark utgjør cirka 1800 årsverk.

Omtrent 85 prosent av sauebrukene i Troms og Finnmark, er medlemmer av et beitelag. Beitelagene er ujevnt fordelt i regionen, og det er stor variasjon i tettheten av sau i de ulike beiteområdene (Figur kart som viser beitelagene). Formålet med beitelagsordninga er å stimulere til samarbeid for å utnytte beiteressursene i utmark på en god måte og forebygge tap. Samarbeidet kan gjelde tilsyn, sanking og ettersyn og vedlikehold av gjerder og installasjoner.

For de som driver med sau kan et varmere klima gi både muligheter og utfordringer. Klimaendringer kan gi en lengre beitesesong, men de kan også gi mer ekstremt vær med både tørke og flom som kan være negativt både på utmarksbeite og innmark. Videre kan klimaendringer i mange områder gi manglende snødekke og/eller veksling mellom mildvær og frost. Det kan gjøre at isbrann som reduserer avlingene blir mer vanlig. Et varmere og våtere klima kan gi bedre levekår for parasitter på sau.

BirdLife Norge – bufenæringa

Når prosentandelen av sauebrukene i Troms og Finnmark er markert høyere enn på landsbasis (mellom 70 og 75 % i landsnitt), burde det også gi et bedre statistisk grunnlag for å vurdere de ulike tapsårsakene i forhold til totaltap. Vurderes kadaverundersøkelser i rovbaser i forhold til totaltap, er det slående at antall kadaver av sau/lam med konklusjon «drept av fredet rovvilt» er beskjedent i forhold til det som erstattes som drept av fredet rovvilt, og spesielt stort avvik i forhold til kongeørn som skadegjører.

Når klimaendringene de seinere åra går i retning av «varmere og våtere klima», er det viktig ikke uten videre å forutsette at dette manifesterer seg med nye tapsproblemer, bl.a. i form av parasitter på sau. Fremdeles bør Region 8 legge til grunn at vinterhalvåret er utfordrende på den måten at den mørke årstid i snitt fremdeles har for barske værforhold til at det åpner for særlig lengre periode for utmarksbeite. Medio oktober 2023 ble vi vitne til at en hel flokk med sau på Malangshalvøya ble fanget at snøvær i en høyde på nær 900 m over havet. Nøkernt sett var det mer flaks enn dyktighet at flokken ble berget ned uten alvorlige tap. Under slike værforhold øker sjansene for rovviltskade betydelig, særlig for små predatorer som kongeørn og rødrev. Langt verre eksempler på tendens til å praktisere driftsmetoder som det ikke finnes grunnlag for i Troms, ble demonstrert i perioden 2003- 2017 da en besetning av gammalnorsk sau fikk dispensasjon og ble holdt i utedrift (§ 18 i småféforskriften) på Åkerøya i Harstad. Dette er en driftsform som vurderes meget nøye før det blir gitt dispensasjoner, vanligvis ikke nord for Helgelandskysten, og den medførte da også betydelige vintertap på Åkerøya. En feltstudie i månedsskiftet mars-april 2008 dro den konklusjon at dyra var i meget dårlig forfatning og at tapene i all hovedsak var at dyra sultet i hjel. Studiene ble igangsatt av Fylkesmannen i Troms og rapporten var nødvendigvis kjent både for embetet og for Mattilsynet som forvaltningsmyndighet, uten at det utløste annen form for reaksjon enn at det ble gitt tre skadefellingstillatelser på kongeørn, hvorav den ene resulterte i felling av en havørn først og deretter en kongeørn, en annen gav felling av en kongeørn, mens den siste ikke gav resultat. Først 2017 ble Mattilsynets dispensasjon trukket tilbake, altså ni år etter at hovedårsak til store tap var konstatert.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – bufenæringa

Nemnda ser det også som en styrke at en stor andel av sauebrukene i Troms og Finnmark er medlemmer av et beitelag. Nemnda behandler ikke erstatningssøknader for rovvilttap, det er det Statsforvalteren som gjør. Nemnda ønsker mer kunnskap om tap og tapsårsaker, spesielt om kongeørnas betydning som predator på sau og rein. Rovviltnemnda tar lærdom av erfaringer, slik som det her vises til.

Dyrevelferd

Dyrevelferdsloven (lov av 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd) sier blant annet at

Alle dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Det er dyreeier som har det direkte ansvaret for velferden til sine dyr også på utmarksbeite, men alle aktører, inkludert rovviltforvaltningen, har plikt til å ta hensyn til dyrs velferd. Tap på beite er alltid forbundet med lidelse. I forarbeidene til dyrevelferdsloven vises det til at rovdyr utgjør den største enkeltårsaken til tap av sau på beite. Imidlertid er beite i utmark et vesentlig velferdsgode for dyrene, og et visst skade- og tapsomfang må påregnes ved beite i utmark. Tilsvarende oppgis rovviltskader å utgjøre en viktig årsak til tap i reindriften, en næring som er helt avhengig av utmarksbeite naturgitt beitegrunnlag.

Tamrein er semidomestiserte, i hovedsak selvbergende, dyr. Rovviltnemnda ser at vurdering av dyrevelferd i reindriften bør ha et annet utgangspunkt enn for domestiserte dyr, og at det er en forutsetning for tradisjonell reindrift med sine kunnskapssystemer og etiske perspektiver.

Samtidig har reinen krav på den samme velferden som andre dyr, da ut fra sine behov.

Rovviltnemnda mener fagpersoner fra reindriften, både med formell og erfaringsbasert utdanningsbakgrunn, sammen med Mattilsynet må bidra til slike vurderinger.

De politiske føringene for forvaltningen av rovvilt og beitedyr tilsier at forvaltningen skal gjennomføres på en slik måte at risikoen for tap og lidelse reduseres mest mulig gjennom forebyggende tiltak og bestandsregulering. Beiterestriksjoner skal være siste utvei.

Rovviltnemnda presiserer at beitenekt ikke skal være en løsning i beitedyrprioriterte områder. Her må det gjennomføres effektivt uttak av skadevoldende dyr.

BirdLife Norge – dyrevelferd

Når det vises til lovforarbeidene for dyrevelferdsloven og at det der framgår at rovviltskade er den største enkeltårsak til tap av sau på beite, er det nødvendig å kreve dokumentasjon. At rovviltskade i gitte situasjoner, for enkelte saueiere og i enkelte områder kan være dominerende tapsårsak, betviles ikke, men å generalisere dette som den største enkeltårsak kan umulig være korrekt. Ellers er «utmarksbeite» ikke korrekt ordbruk i tamreindrift. Samisk tamreindrift ER EN INTEGRERT DEL av de naturgitte økosystemene og er avhengig av naturgitt beitegrunnlaget, ikke som «utmarksbeite», men som medspiller i å høste nyttbare naturressurser.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – dyrevelferd

Rovdyr utgjør den største enkeltårsak til tap av sau på utmarksbeite, forarbeidene til dyrevelferdsloven.

Nemnda er enig i at samisk tamreindrift er en integrert del av økosystemene og er avhengig av naturgitt beitegrunnlag. Vi retter i denne sammenheng «utmarksbeite» til «naturgitt beitegrunnlag»

Mattilsynet region nord – dyrevelferd

Det som står om hva dyrevelferdsregelverket sier om beitedyr, mener vi er godt oppsummert. Når det gjelder det at rovviltnemnda mener at vurdering av dyrevelferden i reindriften bør ha et annet utgangspunkt enn for andre dyr, stiller vi oss undrende til det. Vi mener at reinen har krav på samme velferd som andre dyr, da ut fra sine behov. Reinen skal ha krav til samme beskyttelse for unødige påkjenninger og belastninger som andre dyr. Samtidig er Mattilsynet enig i at det er viktig å ha gode vurderinger på hva som er god dyrevelferd ut fra reinens behov.

Nemndas svar på uttalelse fra Mattilsynet region nord – dyrevelferd

Vi er enige i at reinen har de samme krav på dyrevelferd som andre dyr. Vi presiserer dette ved å sette inn denne teksten «Samtidig har reinen krav på den samme velferden som andre dyr, da ut fra sine behov.»

Psykososiale forhold

Rovviltnemnda mener sammenhengen mellom tap til rovvilt og psykisk og fysisk helse til utøvere og deres familier må løftes frem. I Innst. S. nr. 174 (Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om rovvilt i norsk natur) skriver komiteen at de

mener livskvalitet og bosetning og næringsutvikling i distriktene må tas hensyn til ved forvaltningen av rovdypene.

I kommentarer til forskrift om forvaltning av rovvilt § 1 står

Stortinget har dessuten ved behandling av rovviltmeldingen lagt vekt på at det skal være mulig med levedyktige næringsvirksomheter i landbruket, herunder næringsdrift basert på utmarksbeiting både for bufe og tamrein. Dessuten skal det tas hensyn til bosetting og livskvalitet i områder med rovvilt.

Rovviltforvaltningen mangler gode verktøy for å vurdere konsekvenser for livskvalitet, bosetning og næringsutvikling. Vi kan se til historisk utvikling når det gjelder næringsutvikling og bosetting, men årsakene er sammensatte, og det er vanskelig å si hvor mye som skyldes rovvilt. Enda vanskeligere er det å måle effekter på livskvalitet. Like fullt er det utvilsomt mange næringsutøvere som opplever redusert livskvalitet som følge av rovvilt og/eller rovviltforvaltning.

I forskningsprosjektet “Reindriften hverdag” ble det funnet at fredet rovvilt er den faktoren som rammer flest reindriftsutøvere og utgjør hele 87 % av den totale belastninga, med konsekvenser i form av psykisk belastning, merarbeid og økonomisk tap (Møllersen m.fl., 2016, s. 69).

Funn fra rapporten “Helse Miljø og Sikkerhet i reindriften” bekrefter dette. I undersøkelsen av hvordan tilstedeværelsen av rovvilt påvirker reineiere, sier 84 % av de spurte at rovdyr/rovdyrforvaltning utgjør psykisk stress/belastning i hverdagen (Bongo, Steinfjell og Logstein, 2022, s. 47). I samme rapport framkommer følgende:

Rovvilt er et annet tema når det gjelder psykisk stress fordi rovviltet beslaglegger beiteland når reinen og reineieren prøver å unngå områder med mye rovvilt. Det er vanskelig å få fellingstillatelse, og tap av rein til rovvilt får store økonomiske konsekvenser bl.a. fordi erstatningsordningen er uforutsigbar.

I tillegg er det en ekstra belastning for mennesker i beitenæringene at de noen ganger blir møtt med hets og fordommer. Det er i dag få kommentarfelt innen temaet rovvilt og reindrift som får stå uten mistenkeliggjøring og forutinntatte slengkommentarer myntet på reindriften, ofte omtalt som en enhetlig kategori. Alt dette er med å påvirke mennesker og deres livskvalitet.

Rovviltnemnda ønsker å løfte frem utøvere i beitenæringene. De er avgjørende for bosetting, for å ivareta kulturarven som beitenæringene bærer, og for å ha en høy grad av selvforsyning av kjøtt. En feilslått rovviltforvaltning vil påvirke lysten til å drive med beitedyr og slik påvirke rekruttering til næringene. Beitenæringene er avgjørende for å ivareta kulturlandskapet som er viktig for overlevelsen til mange arter, men også estetisk viktig.

Rovviltnemnda mener beitenæringene må ha ressurser, menneskelig og økonomisk kapital, og de må gis forutsigbarhet, som gjør de i stand til å være frempå og møte utfordringer, inkludert rovviltkonflikter, på en innovativ og effektiv måte som ivaretar både beitedyr og rovvilt, uten at de på sikt er avhengige av FKT-midler eller rovvilterstatning. Vi ønsker at beitenæringene skal være genuine forbilder i kampen for å oppfylle naturmangfoldlovens formål:

at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Levende beitenæring er en forutsetning for å oppnå formålet med naturmangfoldloven.

BirdLife Norge – psykososiale forhold

Når rovviltnemnda løfter fram sammenhengen mellom tap av beitedyr til rovvilt årsak til sviktende psykisk og fysisk helse, er det et realitet i situasjoner med store, gjentatte og dramatiske tap til rovdyr. Men mandatet og utfordringen for nemnda er først og fremst å legge til rette for en tosidig målsetting, både sikre bærekraftige bestander av fredet rovvilt og sikre beitedyrdrift i overensstemmelse med dyrevelferdslov og et dyrehold uten vedvarende trussel om rovviltangrep. Det må nødvendigvis bygges på kunnskap og erfaring, og det er i dette skjæringspunktet rovviltnemnda må søke å løse oppgaven.

Naturmangfoldloven har et mangfoldsmålsetting ut fra et biologisk mangfoldsperspektiv der hensynet til det naturgitte samspillet, både i genuine naturmiljøer, og kulturlandskapets økosystemer, skal være det førende. Derfor er det viktig ikke å være blind for at det kan være

kort vei fra et kulturlandskap i dynamisk balanse med naturgitte prosesser, til overbelastning.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – psykososiale forhold

Vi takker for innspillet. Mener vi holder fokus på den todelte målsettingen, og her hvordan psykososiale forhold blir påvirket av, og påvirker muligheten til å oppnå denne på best mulig måte.

NOAH – for dyrs rettigheter – psykososiale forhold

NOAH mener at det ikke er noe grunnlag for å hevde at skyting av rovdyr vil bidra til å lindre den psykososiale «belastningen» som noen innbyggere vil kunne oppleve i områder med rovdyr. Det finnes ikke dokumentasjon på hvor stor del av befolkningen som synes rovdyr er en «belastning», og hvor stor del av befolkningen som tvert imot synes at jakt på truede rovdyr er en belastning. NOAH mener at rovviltnemnda skaper en forventning hos grupper i allmennheten at rovdirene skal «forvaltes» etter de har oppnådd et konkret antall av individer, spesielt når det henvises til kun generelle sosialøkonomiske og psykososiale hensyn som begrunnelse for bestandsreduksjon. Det skaper også konflikt og mistillit til myndigheter når den forventningen ikke oppfylles. Med en slik omtale skaper myndighetene en forventning i visse deler av befolkningen om at det skal skytes rovdyr når bestanden ligger over et visst antall, selv om det ikke finnes noen juridisk hjemmel for skyting. I lys av dette ville den første og mest effektive løsningen være å stoppe å skape en slik forventning av bestandsregulering.

Når rovviltnemnda kontinuerlig setter hovedfokuset på felling av rovdyr fremfor å finne andre løsninger, forskyver dette holdninger overfor dyr generelt i samfunnet. Dette kan påvirke hvordan mennesker behandler dyr og innvirker på dyrevelferd i hverdagslivet. Vi mener at skiftet til ikke-letale løsninger i rovviltforvaltningen kan ha en bredere positiv holdningsskapende effekt i samfunnet. Dette kan oppfordre mennesker til å se på eventuelle konfliktsituasjoner med empati og forståelse for andre arter.

NOAH anbefaler at det rettes langt større fokus på å øke toleransen for tilstedeværelsen av rovdyr i region 8. Dette bør innebære aktivt engasjement for å øke forståelsen, kunnskap og aksept for rovdirene, samtidig som det må legges til rette for sameksistens mellom mennesker og tamdyr på den ene siden og rovdyr på den andre siden. Dette vil også hjelpe med å håndtere problematikken rundt opplevelse av frykt og utrygghet blant deler av lokalsamfunnet.

NOAH foreslår at rovviltnemnda setter mål om å arbeide for å finne langsiktige og kunnskapsbaserte løsninger for videre reduksjon i tap av beitedyr til rovvilt. NOAH anbefaler også at rovviltnemnda fokuserer på informasjonstiltak om økt toleranse for og positive holdninger til rovdirene. Det er sterkt forebyggende i henhold til konflikter med ville dyr at offentlige myndigheter gir informasjon og fremmer holdninger som skaper forståelse for artene, og toleranse for at også store rovdyr har rett til å eksistere. En viktig del av toleranseskapende arbeid er positiv omtale, og tilbakevisning av myter som kan skape frykt. Her har rovviltnemnda mulighet til å gå frem med et godt eksempel og tale for positive holdninger og toleranse for rovdyr i den nye forvaltningsplanen.

NOAH ser dessverre at den foreslåtte planen inkluderer svært mange negative, og misvisende, formuleringer som omtaler rovdyr. Ord som «høyt rovvilttrykk», «belastning», «drept», «rovdyrproblemer», «rovviltskader» og «skadevoldende dyr» bidrar til å skade et negativt fokus på rovdyr som et «problem». Dette negative synet på rovdyr stemmer ikke

overens med det flertallet i den norske befolkningen mener. Opinionsundersøkelser utført de siste årene viser tvert imot at flertallet i den norske befolkningen ønsker levedyktige bestander av alle de fire store rovdyrartene. Dette gjelder også flertallet av dem som lever i områder med rovdyr. En undersøkelse av Respons Analyse for NOAH høsten 2019 viser at et stort flertall av nordmenn sier seg enig i at «jakt på rødlistede dyr bør stanses»: 73 % er klart enige i dette, kun 6 % er imot. Hele 70 % av den norske befolkningen er enig i at «Norge har en forpliktelse til å sørge for at ingen dyr i norsk natur er utrydningstruet».

For mange er tilstedeværelse av rovdyr noe positivt som blir forbundet med økt livsglede, livskvalitet og naturglede. Mange personer blir også negativt påvirket av skyting av rovdyr, selv om disse ikke roper like høyt som andre grupper. Vi vet at i små bygder og småsteder er det en belastning å stå fram som positiv til rovdyr. Det er et flertall som ønsker rovdyr, også i de områder hvor rovdyrene allerede er. Og der har rovviltnemnda en viktig oppgave i å ivareta alle grupper i samfunnet, ikke bare de som roper høyest.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – psykososiale forhold

Rovviltnemnda er enig i majoriteten med den norske befolkning i at «Norge har en forpliktelse til å sørge for at ingen dyr i norsk natur er utrydningstruet» Så kan spørsmålet selvfølgelig kompliseres og nyanseres med landegrenser, delbestander, genetikk, innvandrede arter, innførte arter osv.

I Rødlista fra 2015 var lirype vurdert som nært truet, det var fortsatt jakt på lirype gjennom perioden da lirype hadde denne statusen. Om vi da hadde presentert i en spørreundersøkelse «Lirype er nå rødlistet, derfor må all jakt på lirype stanses», så er det mulig færre hadde vært enige.

Kongeørn er i rødlista vurdert til å ha en livskraftig bestand, i motsetning til rype kan den drepe tamme beitedyr. Nemnda mener likevel ikke at det bør åpnes for ordinær jakt på kongeørn, det tror vi mange er enige i. Videre tror vi at vi har deler av Norges befolkning med oss om vi sier at «i Norge bør rein og sau utnytte utmarka til beite, det er god ressursutnyttelse og gir god dyrevelferd.» Vi trekker frem disse eksemplene for å belyse at det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i norsk natur har motstridende hensyn som overlapper der det er kritisk for begge.

Rovviltnemnda bruker i dag, og vil fortsette å bruke midler på å formidle kunnskap om rovdyr og om deres biologi, økologi og adferd. Dette er viktig for å hindre unødvendig frykt for rovvilt, og det er viktig for at flere skal glede seg over at det er rovvilt i naturen.

Samtidig må vi formidle at statens politikk er at det skal drives med tamrein i hele region 8, at tamreindrift handler om å utnytte marginale beiter over hele regionen, gjennom hele året. Vi må formidle at statens politikk er at det skal være sau på utmarksbeiter i store deler av regionen. Vi må også formidle at statens politikk er at det skal være levedyktige rovviltbestander i regionen, vi må formidle rovviltets behov for arealer og for byttedyr. Vi må formidle at i region 8 er det ikke villrein, her er det ikke hjort og her er det tilnærmet ikke rådyr. Her er tamrein og sau viktige byttedyr for gaupe og jerv, her er

tamrein og sau del av dietten til kongeørn og bjørn.

Den enkelte dyreeier jobber, med økonomisk støtte fra staten, for goder til befolkningen. Godene er ikke begrenset til, men omfatter mat, matsikkerhet, kulturlandskap, kultur samt bosetting i distriktene. I det samme flerbrukslandskapet har staten bestemt at det skal være rovdyr som til dels lever av beitedyrene. Dyreeier har ansvaret for sine dyrs velferd, samtidig er dyreeier avhengig av at beitedyrene henter et overskudd fra naturen. Lønnsom drift krever at det er en margin mellom innsatsen som legges ned for å passe dyrene og overskuddet som hentes ut.

Når nemnda skriver om psykososiale forhold, så anerkjenner vi at det er tøft for dyreeiere som kjenner på kroppen at de står midt i det todelte målet om både rovvilt og beitedyr. Vi mener beitenæringene skal ha ressurser og forutsigbarhet slik at de er i stand til å møte rovviltutfordringer på en innovativ og effektiv måte som ivaretar både rovvilt og beitedyr. Til det beste for naturen og for mennesket som del av naturen.

Rovvilt i region 8 – overvåking og bestandssituasjon

Den skandinaviske overvåkingen av store rovdyr er unik i omfang, nøyaktighet og presisjonsnivå, også globalt sett. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt skal sikre at kartlegging og overvåking av rovvilt blir utført på best mulig måte og likt over hele landet. Det innsamlede materialet skal også bearbejdes, sammenstilles og rapporteres på nasjonalt nivå av en uavhengig instans. Overvåkingsprogrammet ble etablert i 2000. De første årene omfattet det gaupe, jerv, brunbjørn og ulv. Fra 2006 ble også kongeørn tatt med. Miljødirektoratet er ansvarlig for programmet. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og videreutvikling. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for datainnsamling og feltarbeid i overvåking av store rovdyr i Norge.

Prosjektet RovQuant ved NMBU har utviklet metoder for å anslå og kartlegge bestander av bjørn, jerv og ulv, dette er levert siden 2017. Siden 2019 har prosjektet levert årlige tetthetskart og estimater for bestandsstørrelse for ulv, jerv og bjørn i Norge, samt ulv og jerv i Sverige.

Kartene og anslagene tar hensyn til at ikke alle individer oppdages hvert år og at individer beveger seg over administrative grenser, landegrenser inkludert. Anslagene tar derfor ikke bare hensyn til antallet individer som bruker en region, men også til andelen av deres aktivitet som faller innenfor denne regionen.

RovQuant baseres på innsamlet informasjon som inkluderer lokal kunnskap, dette er DNA-materialer, inkludert prøver levert av publikum, informasjon fra døde rovdyr, inkludert data levert av jegere, samt rapporter om rovdyrobservasjoner registrert i Skandobs.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om pålitelig bestandsberegning
Detaljerte og pålitelige bestandsberegninger er tilgjengelige

Vi er enige i at pålitelige estimater for antall store rovdyr er avgjørende for forvaltningen og at overvåkingen har rom for forbedring. Når det er sagt, så er den skandinaviske overvåkingen av store rovdyr unik i omfang, nøyaktighet og presisjonsnivå, også globalt sett. Prosjektet RovQuant ved NMBU har utviklet metoder for å anslå og kartlegge bestander av bjørn, jerv og ulv siden 2017. Siden 2019 har vi levert årlige tetthetskart og estimater for bestandsstørrelse for ulv, jerv og bjørn i Norge, samt ulv og jerv i Sverige.

Man må ta hensyn til manglende registrering og grensekryssende individer

Kartene og anslagene tar hensyn til at A) ikke alle individer oppdages hvert år og B) individer beveger seg over administrative grenser og deles av ulike jurisdiksjoner (forvaltningsenheter og land). Anslagene tar derfor ikke bare hensyn til antallet individer som bruker en region, men også til andelen av deres aktivitet som faller innenfor denne regionen.

Integrerer lokal kunnskap

RovQuant integrerer flere informasjonskilder (inkludert informasjon levert av publikum) for å produsere kart og bestandsberegning av jerv, ulv og bjørn: 1) DNA-materiale samlet under årlige innsamlinger (inkludert prøver levert av publikum), 2) informasjon fra døde rovdyr (inkludert data levert av jegere), og 3) rapporter om rovdyrobservasjoner gjort av publikum (Skandobs).

Internasjonalt kvalitetssikret

NMBUs metoder allerede blitt kvalitetssikret internasjonalt gjennom publisering i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter. Våre metoder blir nå brukt for å beregne bestandsstørrelsen til rovdyr i Italia, Frankrike, Tyskland, Canada og USA. Vi mener de nå er klare for å bli brukt i adaptiv forvaltning av store rovdyr i Norge.

Rapporter, data og kart fra prosjektene er fritt tilgjengelige på følgende lenke
<https://www.nmbu.no/en/research/projects/rovquant>

Et system for å forbedre overvåkingen

RovQuant og relaterte prosjekter ved NMBU vil kontinuerlig forbedre metodene for bestandsberegning og kartlegging. I tillegg gjennomfører vi studier for å gjøre overvåkingen mer kostnadseffektiv. Som et eksempel studerer vi hvor finskala DNA-prøvetaking må være i landskapet for å få pålitelige bestandsestimater. Vi anbefaler også å utforske alternative metoder for DNA-prøvetaking (f.eks. bruk av hårfeller) for mer systematisk datainnsamling.

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om pålitelig bestandsberegning

Her nevnes mye viktig om overvåking av rowilt. Rowiltnemnda vil bruke av dette til å lage et innledende avsnitt under «Rowilt i region 8 – overvåking og bestandssituasjon»

NOAH – for dyrs rettigheter – de fire store rovdyrartene er sterkt eller kritisk truet på norsk rødliste

NOAH understreker at de fire store rovdyrartene (bjørn, jerv, ulv og gaupe) er kategorisert som sterkt eller kritisk truet på norsk rødliste, hvilket betyr at de har enten svært høy eller ekstrem høy risiko for å dø ut fra Norge. NOAH reagerer på at dette ikke nevnes én eneste gang i utkastet. Artsdatabanken er vår nasjonale kunnskapsbank for naturmangfold og leverer oppdatert informasjon om artene i naturen i Norge. På grunn av de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for rovdyr, tillates ikke antall ynglende dyr i Norge å øke. Dette betyr at

bjørn, jerv, ulv og gaupe ikke klarer å komme ut av sin truede tilstand.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – de fire store rovdyrartene er sterkt eller kritisk truet på norsk rødliste

Det er nasjonal politikk, gjennom bestandsmålene, at rovviltartene skal ha den bestandsstatusen i rødlista som de har i dag. Rovviltnemndas myndighet ligger innenfor rovviltforskriften, hvor det er et krav at uttak av rovvilt ikke kan være skadelig for bestandens overlevelse, mens rødlistestatus ikke er et eget kriterium. Vi er likevel enige i at det er bra å vise til rødlistestatus, og vi tar dette inn i innledningen.

Polmak flyttsamslag – bestandssituasjon for store rovdyr

Polmak Flyttsamslag (PFL) vil fremheve at grunnlaget for arbeidet til Rovviltnemnda i region 8 ligger i bestandssituasjon. Erfaringen fra utøvere med beitedyr i utmark er at bestand av de ulike rovdirene inkludert ørn er betydelig større enn det forvaltningen legger til grunn. Når bestandsfastsettelsen ikke samsvarer med den reelle bestand så blir virkemidlene til Rovviltnemnda avkortet. Polmak Flyttsamslag ber om at bestandsfastsettelse endres slik at den er i samsvar med det reelle antall ynglinger av de ulike predatorne.

Når bestandsfastsettelsen er feil så påvirker dette inntektsgrunnlaget for beitenæringene. Vi som har beitedyr i utmark, får en avkortet inntekt fordi beitedyr blir av Miljødirektoratet brukt til å fore en ikke økologisk bærekraftig rovviltstamme. Offentlig myndighet bruker inntektsstatistikker i andre sammenhenger hvor beitenæringene blir skadelidende. Dermed så får en feilslått rovdyrforvaltning en dobbel negativ effekt for beitenæringene.

PFL ber om at statistikker som viser rovviltunglinger endres slik at disse er i samsvar med virkeligheten som beitenæringene lever under.

Rovviltforliket som er vedtatt av Stortinget er bra - hadde dette blitt brukt av forvaltingsorganene.

Nemndas svar på uttalelse fra Polmak flyttsamslag – bestandssituasjon for store rovdyr

Rovviltnemnda arbeider både for mer pålitelige bestandsberegninger og for mer tillit til bestandsberegningene. Rovviltnemnda kan ikke endre på antall registrerte eller beregnede rovvilt, men vi tror beitebrukeres erfaringsbaserte kunnskap kan bidra i enda større grad enn i dag til at registreringene blir bedre.

Reinbeitedistrikt 23 Seainnus, Navggastat – bestandsberegninger

Reinbeitedistrikt 28 Cuokcavuotna, Bergsfjord – bestandsberegninger

Reinbeitedistrikt 30A Oarjjabealli – bestandsregistreringer

Reinbeitedistrikt 33 Spalca – bestandsregistreringer

En kritikk av bestandsberegningene er at det fokuserer på yngling og ikke tar hensyn til enkeltstående rovviltindivider. Reinbeitedistriktet anbefaler inkludering av enkeltindivider i bestandsmålene, samtidig som det påpekes om vanskelighetene knyttet til sporingsarbeidet og registreringen av rovvilt. Det fremmes forslag om veiledning og kursing for beitenæringen i sporingsmetoder og individregistrering, og at det må tildeles større økonomisk virkemidler til dette.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 23, 28, 30A og 33 – bestandsberegninger

Rovviltnemnda kan ikke velge metode for bestandsregistrering. Likevel, for bjørn så beregnes antall ynglinger basert på innsamlet DNA fra enkeltindivider, her er vi enige i at et mål om antall binner hadde vært enklere. Jerv registreres i dag både ved å dokumentere ynglinger og ved innsamling av DNA, det er godt samsvar mellom metodene, og vi ser for oss at registreringen kan gjøres utelukkende gjennom DNA-innsamling. Ulv registreres på individnivå, selv om bestandsmålet for Norge måles i antall ynglinger. Når det gjelder gaupe har det så langt ikke latt seg gjøre å registrere enkeltindivider på en måte som skiller disse og gir et tilstrekkelig godt bilde over bestanden, men fra prosjekter med radiomerkede gauper har vi gode estimater for hvor mange gauper som er i bestanden per yngling. For kongeørn overvåkes hekketerritorier, og vi har ut fra disse registreringene beregninger på antall individer.

Rovviltnemnda er enige i at beitenæringene kan og bør gis en større oppgave innenfor rovviltregistrering, og at det bør satses mer på kursing og også økonomisk godtgjørelse for registreringsarbeid som personer i beitenæringene gjør.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – rovviltregistrering

Rovviltforvaltningen i Norge er vanskelig å forholde seg til fordi det er flere forvaltningsnivå med forskjellig myndighet. Når det kommer til skadefelling og kvoter så blir dette sjelden overlatt til rovviltnemndene fordi bestandsmålene ikke er nådd. Skadefelling i beiteprioriterte områder avslås fordi bestandsmål nasjonalt/regionalt ikke er nådd. Dette mener vi i hovedsak skyldes beregningsmodellene og dokumentasjonskravene som er fastsatt heller enn den faktiske rovdyrbestanden. For at rovviltnemndene skal få overført myndighet i slike saker må beregningsmodellene for rovdyra forbedres.

Myndighetene har ikke oversikt over den faktiske rovviltbestanden. Observasjon og sporing av rovvilt er overlatt til tilfeldigheter, med vær og vind. Videre er det opp til publikum eller reieierne å melde inn sportegn og observasjoner. Hver av rovdyrene har forskjellige måter for å dokumentere en observasjon. Sporing av jerv og gaupe er avhengig av snøforhold. I vintre med ustabil vær og dårlige sporingsforhold blir dokumentasjonen svært usikker og derav bestandsestimatene. Dokumentasjon på bestand av rovdyr er kun godkjent når det er gjort av SNO. All annen dokumentasjon gjelder ikke for bestandsmål og regnes som en observasjon.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – rovviltregistrering

Rovviltnemnda tror at uansett hvor gode rovviltregistreringene blir, så vil bestandene forvaltes rundt bestandsmålene, og dyreeier vil oppleve at det er vanskelig å få skadefellingstillatelse. I region 8 er det ingen jerv eller gaupe som ikke dreper noens beitedyr. En rasjonell dyreeier vil forsøke å forhindre at dette skjer, klarer dyreeieren det, er det nærliggende å tenke at rovviltet tar noen andres dyr. Om det ikke er andre virkemidler for å forhindre tap kan forvaltningen vurdere skadefelling, men

forvaltningen kan ikke skadefelle alle jerv og gaupe som dreper sau og rein, for da er det ikke flere igjen.

Det er riktig at SNO registrerer rovvilt, og kontrollerer innmeldte meldinger som er av interesse for forvaltningen. Men det er ikke SNO som beregner hvor mye rovvilt som finnes, det er Rovdata som kontrollerer registreringene som SNO gjør, og har det nasjonale ansvaret for bestandsberegningene som forvaltninga legger til grunn.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – rovvilt i grenseland

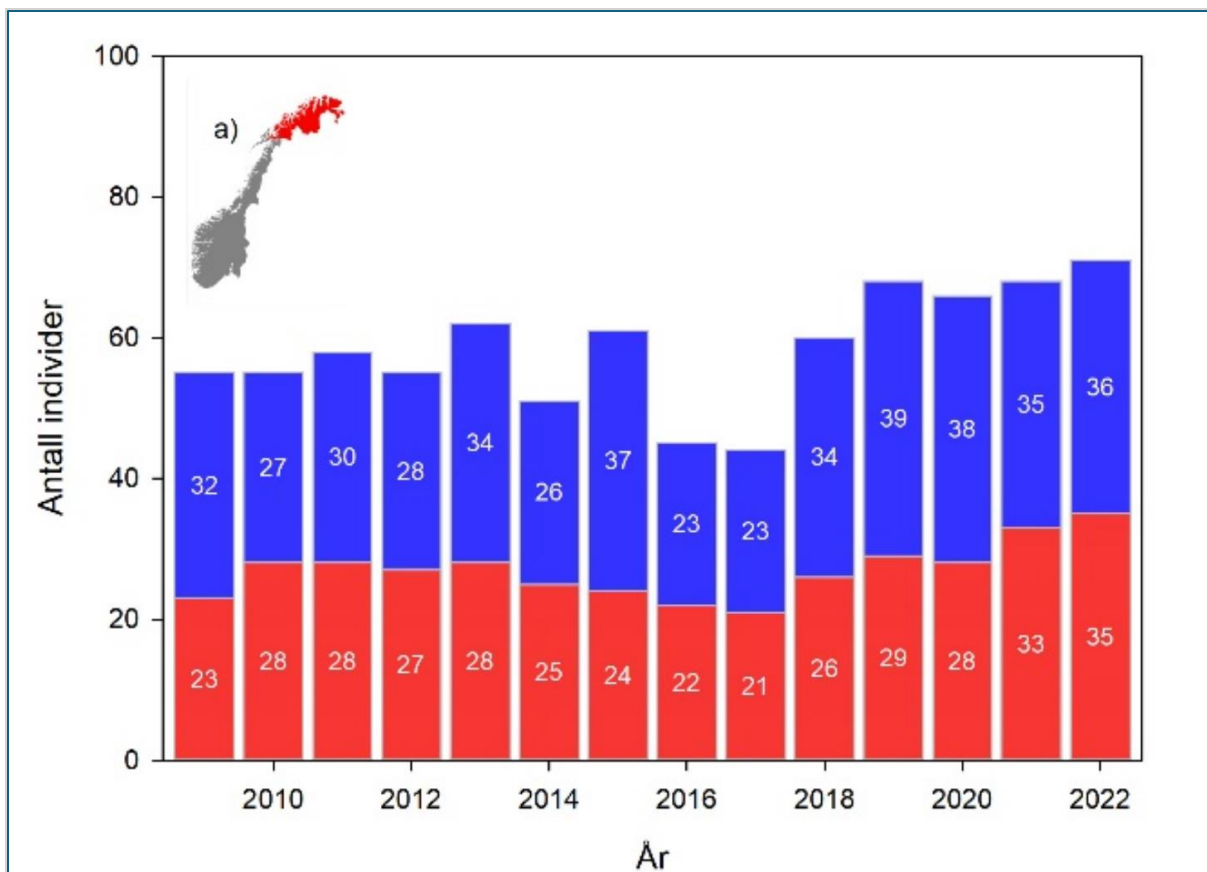
Norge er langt og smalt og rovdyrene kjenner ikke grensene som vi mennesker har tegnet inn på et kart. Verden stopper ikke på riksgrensen og rovdyrene bryr seg ikke om eget statsborgerskap. De bryr seg om maker og mattilgang. Det som for vår del skiller oss fra vårt naboland Russland, er at der har de ikke rein i grenseområdene. Det betyr at mattilgangen for rovdyrene som krysser fram og tilbake over grensa i hovedsak finnes i Norge.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – rovvilt i grenseland

Rovviltnemnda tenker det er et poeng at reindriften i Sør-Varanger vil være innebefattet med en større bjørnebestand enn det som kan leses ut fra simulerte ynglinger fra dette området, fordi en andel av hver av de simulerte ynglingene vil falle utenfor Norge. Samtidig er beregningene basert på registrert DNA funnet i Norge, og fangst-gjenfangst kan gi gode estimater på hvor stor andel av bjørnene det blir plukket DNA fra det enkelte år. Samme for jerv som også registreres ved DNA, her måles per i dag bestandsoppnåelsen i antall ynglinger, og da regnes ynglingen som helnorsk om ynglingen er registrert i Norge, uavhengig av avstand til grensen. Familiegrupper av gaupe som registreres på norsk side, men i grenseområdet til naboland deles ikke opp, men telles som en norsk familiegruppe.

Bjørn

I region 8 er det omtrent like mange hannbjørner som hunnbjørner (Figur X).

Figur X. Antall individer av brunbjørn i rovviltregion 8 påvist ved DNA-analyse i perioden 2009–2022. Hunnbjørner er illustrert med rød farge og hannbjørner med blå farge (NINA Rapport 2267).

Bjørnekullsimulering

Det er antall ynglinger, beregnet ved hjelp av Bischof & Swenson sin bjørnekullsimuleringsmodell, som brukes for å måle hvor nær bestandsmålet regionen er. Det er når denne modellen simulerer seks ynglinger i regionen, at bestandsmålet er nådd. Modellen forsøker ikke å estimere antall faktiske ynglinger det enkelte år, men er ment å gi et bilde på bestandsutviklingen over tid.

Modellen tar utgangspunkt i hunnbjørner det er samlet DNA fra det enkelte år. Den bruker data fra det skandinaviske bjørneprosjektet om alderssammensetning og hvor ofte binner i ulike aldre får unger, samt om størrelsen på binneres hjemmeområder. Basert på hvor det er funnet DNA fra bjørnen det enkelte år, simuleres et hjemmeområde rundt senter for observasjonene. Hvor mange prosent av det simulerte hjemmeområdet som er i Norge avgjør binnas bidrag til oppnåelsen av bestandsmålet. Dette betyr at når en i samme sesong finner DNA fra samme binne flere ganger, så vil funn langt fra grensa «trekke» hjemmeområdet inn i Norge, mens funn like ved grensa vil «trekke» en større del av hjemmeområdet inn i naboland. Altså kan binner registrert nærme grensen telle som ca. 50 prosent «norske», og der Norge utgjør en arm inn i naboland, som i Pasvik, kan en registrering telle som godt under 50 prosent «norsk».

I region 8 ble det i 2022 samlet DNA fra 35 hunnbjørner, ut fra disse ble det simulert 3,0 ynglinger, det tilsvarer 11,7 hunnbjørner per simulerte yngling. Om vi hadde visst at 10 av disse binnerne kom ut med unger som for første gang så dagslys våren 2022, eller om vi hadde visst at ingen av

disse 35 hunnbjørnene fikk unger i 2022, så hadde ikke det rokket ved at bidraget til bestandsmålet på 6 var 3,0. Modellen sier altså noe om bestandens potensial for ynglinger, heller enn den faktiske produksjonen fra år til år.

RovQuant har fra og med 2012 tilgjengelig regionale og kjønnsesifikke bestandsestimater, samt tetthetskart.

Finnmark sau og geit – bestandsregistrering på bjørn

Bestandsregistrering på bjørn bør vurderes styrket med inntak av eksterne og kompetente miljøer, som for eksempel NIBIO Svanhovd. Registrering av bjørn bør foregå i hele region 8, også økt registrering mot riksgrensa. Bestandstall på bjørn bør regnes ut fra registrerte binner ikke antall registrerte ynglinger.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark sau og geit – bestandsregistrering på bjørn

Rovviltnemnda er enig i at bestandsmål basert på registrerte binner hadde vært pedagogisk enklere. Samtidig ser vi at det i større grad vil kunne påvirkes av tilfeldigheter og av forvaltningsregimer i naboland, om en da ikke har en metode for å ta hensyn til nærheten til naboland for de registreringene som gjøres.

Bjørnekullsimuleringens styrke er slik rovviltnemnda ser det at den gir et godt bilde på bestandsutviklingen, og at den i liten grad vil påvirkes av tilfeldigheter. Modellen sier altså noe om bestandens potensial for ynglinger, heller enn den faktiske produksjonen fra år til år.

Foreningen våre rovdyr – bestandssituasjon for bjørn

Bestandsmålet for bjørn i region 8 er 6 årlige ungekull. Dette har aldri blitt nådd og antallet kull for regionen må dobles for å nå målet. Utviklingen av bjørnebestanden i Norge går sakte fremover, og det nasjonale bestandsmålet er heller ikke nådd. Det er kun 1 av 4 rovviltregioner med mål om yngling av bjørn som ligger på eller over sitt regionale bestandsmål. Pågående jakt og menneskelige forstyrrelser påvirker brunbjørnen i stor grad.

For å nå bestandsmålet for bjørn i regionen så må man ha en betydelig vekst i bjørnebestanden innenfor A-område for bjørn. Men binner som etablerer seg i B-områdene vil forventes å bidra mer til oppnåelse av bestandsmålet, fordi de i mindre grad vil dele hjemmeområde med naboland. Rovviltnemnda kan ikke påvirke avskytingen av bjørn i tilgrensende områder i våre naboland, og må så raskt som mulig bidra til å legge til rette for bestandsøkning i Norge.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – bestandssituasjon for bjørn

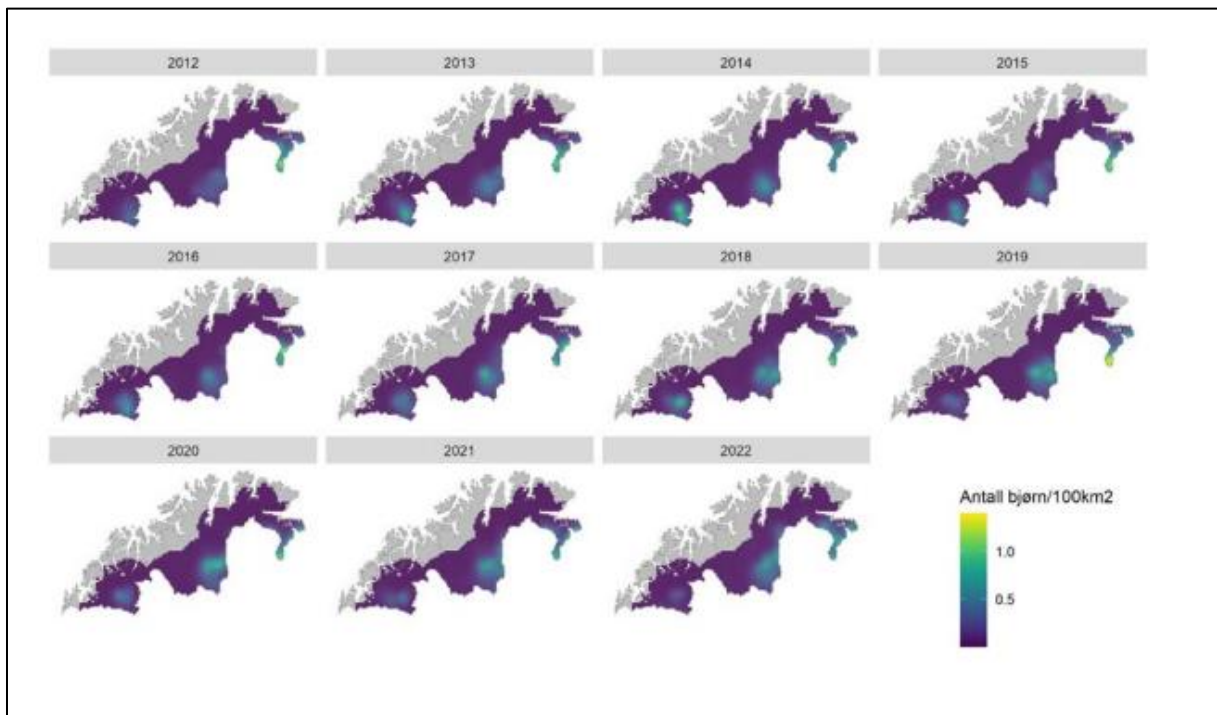
Nemnda er enig. I region 8 har vi deler av A-områdene for bjørn hvor det i liten grad er utfordringer for beitenæringene at det er bjørn, fordi det ikke er sau der, og reinen hovedsakelig er der på vinteren. Nemnda vil legge til rette for en fortetning i A-områdene, slik at bestandsmålet kan nåes.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om overvåking av antall bjørn

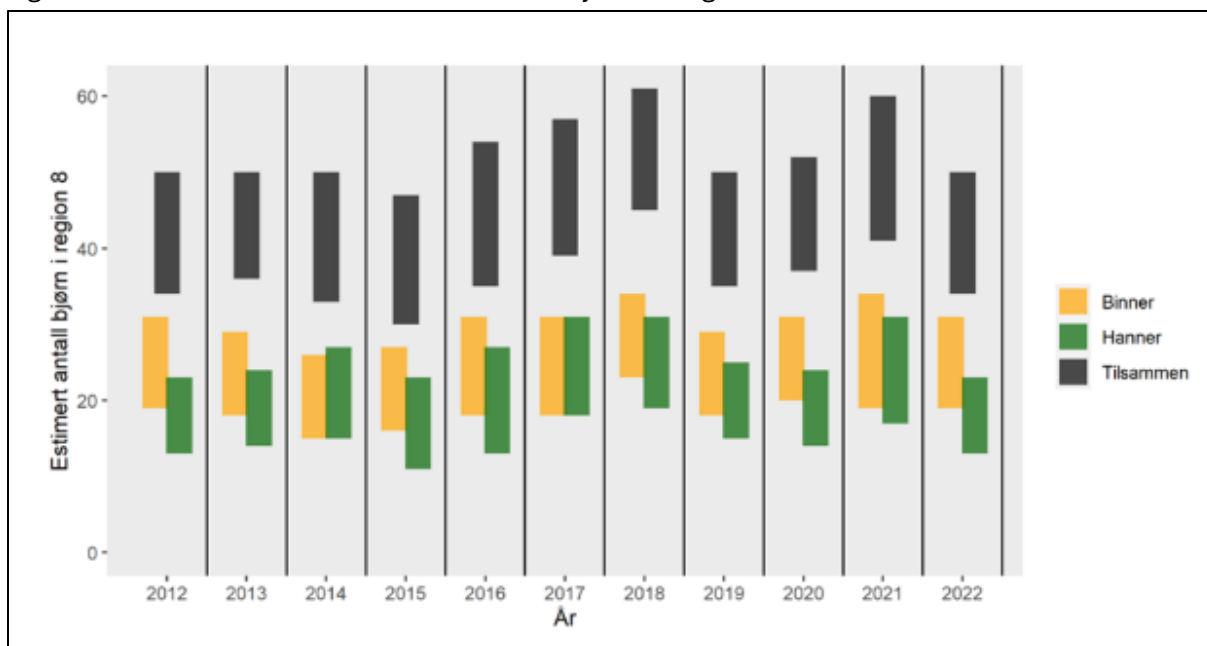
Det finnes mer detaljerte data på bjørn enn det som det er referert til i forvaltningsplanen

Regionale- og kjønnsspesifikke bestandsstørrelse, samt tetthetskart, er tilgjengelige årlig for perioden 2012-2022 fra RovQuant. Estimatenes produsert av RovQuant tar hensyn til individer som ikke er observert ett gitt år, samt det faktum at noen individer bare delvis oppholder seg i Norge.

Figuren nedenfor viser kart over bjørnetetthet i Region 8 fra 2012 til 2022. Anslag for 2023 vil være tilgjengelige sommeren 2024.

Figuren nedenfor viser det estimerte antallet bjørner i region 8 fra 2012 til 2022

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet - Om overvåking av antall bjørn

Roviltnemnda takker for innspillet, vi vil forsøke å se mer til RovQuant, og ikke minst videreformidle informasjonen fra prosjektet. Vi setter inn en henvisning til RovQuant i kapitlet om bjørn.

Det er per i dag et matematisk tall for antall ynglinger, justert for den norske andel av leveområdet til binner, funnet ved DNA det enkelte år, som legges til grunn for bestandsberegning i Norge. Modellen tar ikke hensyn til fangst-gjenfangst, som estimerer antall binner som ikke blir funnet ved DNA det enkelte år. Det vil være en utfordring å beregne hjemmeområde til den delen av binnene som ikke blir gjenfunnet det enkelte år, men kanskje kan en ved å se flere år tilbake på fangst-gjenfangst, kunne beregne den gjennomsnittlige norske andelen av hjemmeområdet til binner som ikke fanges opp ved DNA-registreringer det enkelte år. Å legge til dette kunne gitt et mer reelt estimat på antall ynglinger. Modellen kunne blitt ytterligere styrket om den også hadde tatt hensyn til det vi vet om alder hos binnene. Dette kan beregnes ut fra tidligere år det er plukket DNA fra samme individ, og det kan ytterligere forbedres om en legger inn og støtter seg på slektskapsanalyser. NIBIO Svanhovd har kompetanse på bjørnens genetik. En utfordring for NMBU og RovQuant?

Gaupe

For gaupe er det gjennomsnittlig antall registrerte familiegrupper de siste tre årene som avgjør om bestandsmålet for regionen er nådd. For årene 2021, 2022 og 2023 ble det i region 8 registrert henholdsvis 6, 6 og 9 familiegrupper (Tabell X). Av disse var henholdsvis 2, 0 og 1 i Finnmark.

Tabell X. Antall familiegrupper av gaupe før jakt i ulike rovviltregioner i perioden 2013–2023 (NINA Rapport 2307).

Region/ Ar	2013*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	16,5	16,5	16	9,5	9	15	15	16	15,5	12	14,5
3	7,5	5,5	7	3,5	5	6	7	5	6	7	7,5
4	1	5	4,5	1,5	1,5	1,25	1	0,5	3	3	4,5
5	5	4,5	2,5	7,5	9,5	7,25	6	8	8,5	10,5	11,5
6	8	12,5	17	14,5	18,5	15,5	15,5	15	18	14	13
7	10	4	5,5	6,5	6	8,5	5,5	11	10	6	11,5
8	10	5,5	8	9	6	4	5	11	6	6	9
SUM	59	53,5	60,5	52	55,5	57,5	55	66,5	67	58,5	71,5

*Tallene for 2014 og senere år er ikke direkte sammenlignbare med tidligere år, da overvåkingsmetodikken er endret i forbindelse med samordningen med Sverige.

I Norge blir gaupe overvåket ved årlig å registrere antall familiegrupper, som er mordyr fulgt av årsunger. De fleste registreringer skjer på sporsnø, men bilder, for eksempel fra viltkamera, kan også dokumentere familiegruppe. Registreringsperioden varer fra 1. oktober og ut februar. For dokumentasjon av familiegrupper må observasjoner av dyr, spor eller sportegn meldes til SNO, som da kan sende rovviltpersonell ut i felt for å dokumentere etter instruks fra Rovdata.

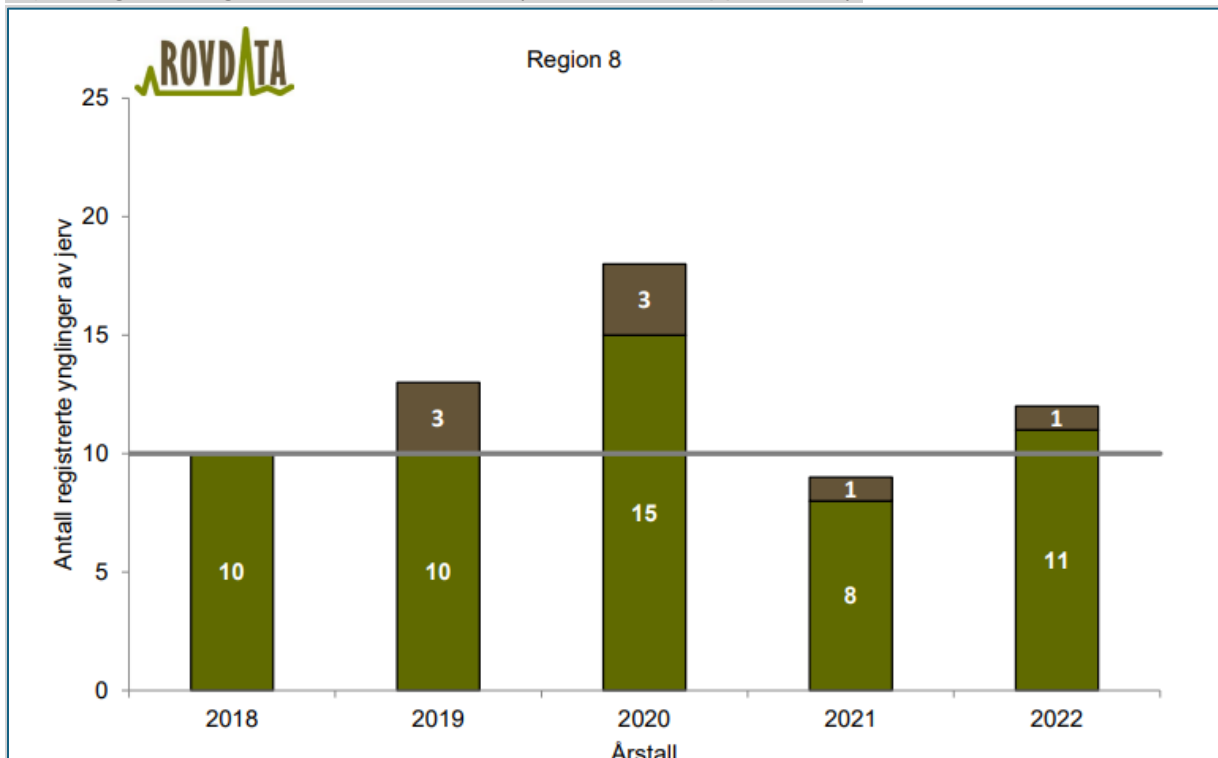
Ut fra alle bekreftede observasjoner, både dokumenterte og antatt sikre, beregner Rovdata hvor mange familiegrupper som minimum lever i Norge det enkelte år. Beregningene som har data tilbake til 1997 tar utgangspunkt i avstandsregler som brukes til å skille familiegrupper fra hverandre. Reglene er basert på data om hvor langt radiomerkede gauper i Skandinavia forflytter seg, og på hvilke leveområder de har. I beregningene inngår også data på døde årsunger og fotodokumentasjon av familiegrupper eller unger.

Familiegrupper som registreres i grenseområdet til naboregion deles opp og bidrar da med 0,5 familiegrupper til hver av regionene. Familiegrupper som registreres på norsk side, men i grenseområdet til naboland deles ikke opp, men telles som en norsk familiegruppe.

Jerv

Det er gjennomsnittlig antall registrerte ynglinger de tre siste årene som avgjør om regionen har nådd bestandsmålet for jerv. Over årene 2020, 2021 og 2022 ble det registrert henholdsvis 18, 9 og 12 ynglinger (Figur X), av disse var henholdsvis 7, 5 og 5 i Finnmark.

Figur X. Antall registrerte ynglinger av jerv i perioden 2018–2022 i rovviltregion 8. Den brune delen av søylene angir påviste ynglinger hvor tisper og/eller valp(ene)er tatt ut. Den horisontale grå linjen angir det regionale bestandsmålet (Kilde: NINA Rapport 2179).

Jervebestanden i Norge blir overvåket ved å registrere hvor mange valpekull som blir født hvert år, og ved å analysere DNA fra jerv. Statens Naturoppsyn kontrollerer fra mars og utover sommeren hiplasser, hvor det tidligere er registrert jerveyngling. Det blir også lagt ned betydelig innsats i å lete etter nye hiplasser. For jerv er det den eksakte hiplassen der ynglingen dokumenteres som avgjør til hvilket land eller region ynglingen regnes. Det er en dusørordning for tips som fører til funn av hiplasser som tidligere ikke var kjent for forvaltningen.

DNA-analysene gir grunnlag for sikrere estimater på bestandsstørrelsen, og de gir kunnskap om kjønnssammensetning, inn- og utvandring, overlevelse, reproduksjon og slektskapsforhold. Det blir også utført DNA-analyser av vevsprøver fra alle individene som er felt ved skadefelling eller lisensfelling. **RovQuant har fra og med 2012 tilgjengelig regionale og kjønnsspesifikke bestandsestimater, samt tetthetskart.**

Finnmark bondelag – jerv

Bestandsmålet på jerv har vært oppnådd for flere år siden allerede. Likevel gjøres det lite for å ta ut overskytende dyr. Felling av overskytende dyr må intensiveres siden jerv gjør stor skade på både rein og sau.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark bondelag – jerv

Den 3.5.2024 mottok Statsforvalteren brev fra KLD om tiltak for å redusere tap av tamrein under kalvingsperioden, her ble det oppgitt tre punkter som kunne iverksettes umiddelbart i områder med samisk tamreindrift:

1. Miljødirektoratet skal ha en økt innsats for å gjennomføre ekstraordinære uttak av jerv, med særlig fokus på områder hvor det over tid har vært store tap til jerv og i områder med bestandstall som har ligget over det regionale bestandsmålet. Uttak i eller i tilknytning til kalvingsområder for tamrein skal prioriteres.

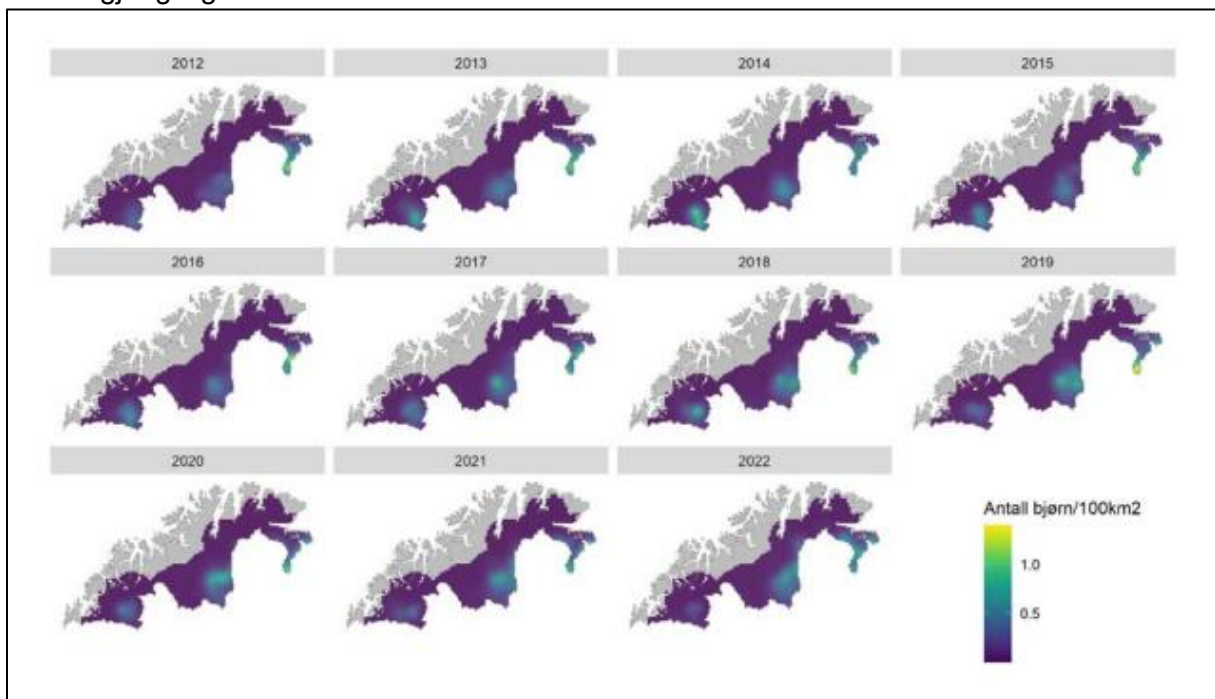
2. Der lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, skal miljøforvaltningen så langt det er mulig sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene der lisensfellingskvote er gitt. Uttak i eller i tilknytning til kalvingsområder for tamrein skal prioriteres. Miljødirektoratet skal gi dette svært høy prioritet.

3. Senket terskel for skadefelling av rovdyr i kalvingsområder for tamrein som ligger innenfor prioritert yngleområde for rowilt, innenfor rammene av rowiltforliket.

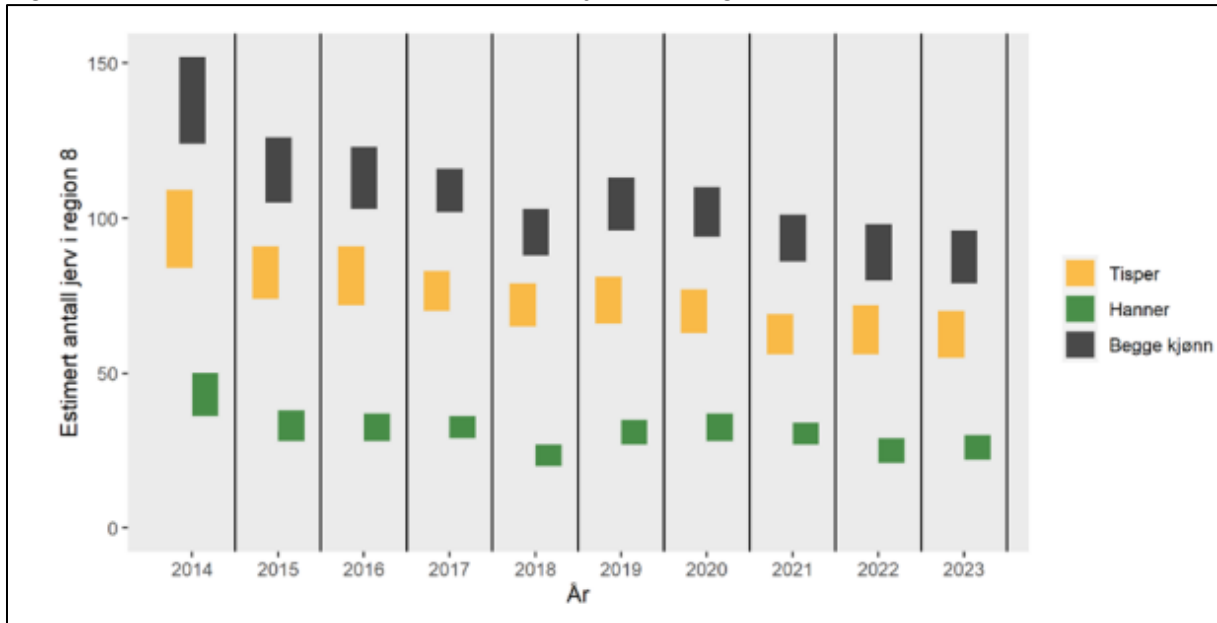
NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om overvåking av antall jerv
Også for jerv, finnes det mer detaljert informasjon enn det som kommer frem i forvaltningsplanen

Regionale og kjønnsspesifikke bestandsestimater, samt tetthetskart, er tilgjengelige årlig for perioden 2012-2023 fra RovQuant, og tar hensyn til de samme usikkerhetsestimaterne som nevnt for bjørn.

Figuren nedenfor viser kart over jervetetthet i Region 8 fra 2014 til 2023. Anslag for 2024 vil være tilgjengelige vinteren 2024

Figuren nedenfor viser det estimerte antallet jerver i Region 8 fra 2012 til 2022

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om overvåking av antall jerv

Rovviltnemnda takker for innspillet, vi vil forsøke å se mer til RovQuant, og ikke minst videreformidle informasjonen fra prosjektet. Vi setter inn en henvisning til RovQuant i kapitlet om jerv.

Kongeørn

Stortinget har satt et nasjonalt bestandsmål for hvor mange hekkende par med kongeørn vi skal ha i Norge. Det ble vedtatt i 2004 at bestanden av kongeørn skulle opprettholdes i hver region på det nivået som var situasjonen da. I 2003 var bestanden anslått til 850–1 200 hekkende par i landet. Rovdata vurderer dagens bestand som stabil og innenfor Stortingets nasjonale mål. Det er ikke satt regionale bestandsmål for kongeørn. [Vis til rapport 2024 om bestandsstatus kongeørn, og estimater for landet og for region 8.](#)

Kongeørnbestanden i Norge er over mange år blitt overvåket ekstensivt ved å kartlegge hekketerritorier over hele landet. Denne overvåkinga skal gi grov informasjon om endringer i ørnas bruk av arealer og leveområder. Gjennom denne overvåkinga er det også lagt opp til at man i fremtiden, i intervaller på for eksempel ti år, skal kunne kontrollere eventuelle endringer i antall territorier som er i bruk.

Fra våren 2013 er det i tillegg satt i gang en intensiv hekkeovervåking av arten i 12 utvalgte områder. I hvert av disse områdene vil 15 faste territorier bli fulgt opp over tid, innenfor en radius på cirka 50 kilometer. Den tette oppfølgingen skal gi bedre informasjon om endringer i årlig

overlevelse hos voksne individer og om variasjoner i den årlige produksjon av unger som flyr ut av reiret.

Analyser av mytefjær fra voksne fugler og fjær fra unger vil kunne belyse aktuelle problemstillinger, som kartlegging av territoriebruk for hekkende par og dødelighet blant voksne individer. Per 2023 blir det utført DNA-analyser på kongeørn gjennom Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt i to utvalgte intensivområder (Fauske og Finnmarksvidda).

BirdLife Norge – kongeørn

Bestandsanslaget for kongeørn fra 2003 er fremdeles det som blir referert til, for så vidt naturlig etter som det ligger til grunn for arten i rovviltforliket fra 2004, og konklusjonene fra Rovdata og fra de oppsummeringene BirdLife Norge (Norsk Ornitologisk Forening) har foretatt seinere, opererer med en bestandsstørrelse i samsvar med 2003, men basert på bedre konkretisering. Rovdata legger til grunn et utvalg av kontrollerte hekkelokaliteter og på en minimumsavstand mellom separate territorier på 10 km mellom reir, mens BirdLife Norge baserer sine estimer på innrapporterte og dokumenterte, aktive reir og har hele tiden ligget i overkant av Rovdata sine bestandsestimer, men likevel innafor definisjonen av «årlig hekkende par». Uansett er sumkonklusjonene for de siste 15-20 åra at kongeørnbestanden er tilnærmet stabil og innafor de politisk vedtatte bestandsmåla.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – kongeørn

Nemnda takker for presiseringen.

Finnmark Bondelag – kongeørn

Det må etableres en forvaltning av kongeørn, fordi tapene på både rein og sau øker for hvert år.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – kongeørn

Nemnda har i avsnittet om forskningsbehov etterspurt mer forskning på hvordan kongeørn og havørn påvirker beitenæringene. Vi vil samtidig føye til at vi imøteser et forskningsprosjekt med aktiv forvaltning av kongeørn innen et område.

Tana kommune – kongeørn

Tana kommune støtter Tana bondelagets innspill om at det må etableres regional forvaltning av kongeørn, fordi tapene på både rein og sau øker for hvert år.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – kongeørn

Nemnda har i avsnittet om forskningsbehov etterspurt mer forskning på hvordan kongeørn og havørn påvirker beitenæringene. Vi vil samtidig føye til at vi imøteser et forskningsprosjekt med aktiv forvaltning av kongeørn innen et område.

Finnmark sau og geit – behov for kunnskap om ørn

Det er et stort behov for mere kunnskap om kongeørn som skadevolder, og også om hvilken effekt havørna har på tap av sau og rein.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark sau og geit – behov for mer kunnskap om

ørn

Nemnda er enig. Vi har etterspurt dette i avsnittet om forskningsbehov.

Indre Lyngenfjord Beitelag – bestand kongeørn

Når det gjelder kongeørn, så erfarer vi at fravær av bestandsregulering har ført til en ubalansert vekst i bestanden. Dette har ført til et økende problem for beitenæringen, noe også statistikken fra Rovbase bekrefter. Vi ser behov for at det kommer på plass en plan for å regulere bestanden av kongeørn i region 8. Det er også nødvendig å raskt få fjernet eller tatt ut individer/familier som har begynt å skade og/eller avlive beitedyr. Dette for å avverge ytterligere lidelser. Vi med flere i beitenæringen har erfart at individ som har begynt å ta for seg av beitedyr, vil fortsette med det og også lære opp andre. Dersom man raskt får tatt ut de individene som har begynt å gjøre skade, så vil man også forebygge at de lærer opp flere. Med denne metoden vil man også forebygge og redusere behovet for ytterligere skadefelling.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord Beitelag – bestand kongeørn

Vi mener det er nødvendig med forskning på kongeørn som tar beitedyr, på forskjeller i drapstakt, og om tap til kongeørn i stor grad skyldes tap til noen få enkeltindivider som spesialiserer seg på sau og eller rein. Eller om det er andre forhold som påvirker kongeørns drapstakt på tamme beitedyr, og da igjen om rettet uttak av enkeltindivider vil ha betydelig effekt selv uten et bestandsregulerende uttak.

Karasjok kommune – forvaltning av ørn

Forslaget til bestandsplan sier ingenting om ørn. Etter forskriftens § 6 skal rovviltnemndene utarbeide regionale forvaltningsplaner for rovvilt. Kongeørn er inkludert i forskriftens definisjon av rovvilt. Forvaltningsplanen bør synliggjøre problematikken med ørn. Som minimum bør planen vise bestandsestimater og antall hekkinger innenfor forvaltningsområdet. Det burde også konkretiseres mål for ørnebestanden utover de generelle målene. Det må legges mer vekt på de samlede belastningene av rovvilt, inkludert kongeørn og havørn.

Nemndas svar på uttalelse fra Karasjok kommune – forvaltning av ørn

Det er per i dag ingen aktiv forvaltning av ørn. Statsforvalteren har myndighet til å vurdere skadefelling av kongeørn, denne myndigheten er mer begrenset enn for de andre rovviltartene. I 2024 skal det komme en ny rapport på bestandsstatus for kongeørn, vi vil vise til tall fra den rapporten under avsnittet om kongeørn. Videre så etterspør rovviltnemnda mer forskning på kongeørn og havørn og deres påvirkning på beitenæringene, dette under avsnittet om forskningsbehov.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – kongeørnregistrering

Når det gjelder kongeørn, mener vi at bestanden må overvåkes i større omfang enn i dag, da bestanden er større enn antatt av forvaltningen.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – kongeørnregistrering

Rovviltnemnda ønsker økt innsats på overvåking av kongeørnbestanden og at SNO må

gis et større ansvar for bestandsregistrering av ørn. Vi har et eget avsnitt om bedre bestandsregistrering av jerv, gaupe og ørn.

Troms fylkeskommune – nødvendig med tiltak for å begrense tap til kongeørn

Det er i enkelte områder store konsentrasjoner av kongeørn og erfaring viser at det er nesten umulig å gjete i forhold til kongeørn. Man må vurdere tiltak før reinkalving og slepp av lam på beite.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms fylkeskommune – nødvendig med tiltak for å begrense tap til kongeørn

Per i dag har ikke forvaltningen myndighet til å vurdere tapsforebyggende uttak av kongeørn. Det er også vanskelig å finne gode tapsforebyggende tiltak. Nemnda imøteser mer forskning på kongeørn som tapsårsak hos sau og rein. Forskningsresultater vil forhåpentligvis gjøre det lettere å finne de beste tapsforebyggende tiltakene.

Havørn

Havørn er ikke omfattet av rovviltforskriften, og heller ikke av rovviltnemndas myndighet. Det gis ikke rovvilterstatning for eventuelle tap til havørn. Rovviltnemnda mener likevel det er riktig å ha med havørn i denne forvaltningsplanen, fordi mange er opptatt av havørn og dens interaksjon med beitedyr og kongeørn.

Artsdatabanken viser til at den norske hekkebestanden i 2015 ble anslått til å være mellom 5600 og 8400 individer, og den ble da vurdert som økende. Ifølge BirdLife International (2017) er både hekke- og vinterbestanden i Europa økende. I den norske rødlista for arter 2011 vurderes havørn som livskraftig fordi arten er under spredning og bestanden er økende.

BirdLife Norge – havørn

Det er ikke korrekt at det ikke gis/kan gis erstatning for eventuell havørnskade. Hvis det skulle bli dokumentert at havørn aktivt har gått til angrep på, skadet eller avlivet beitedyr, gir dette etter erstatningsforskriften også grunnlag for å kreve og å få erstatning. Når det ikke etter 35 år med systematiske kadaverundersøkelser av drepte dyr mistenkte for å være drept av fredet rovvilt, ikke er påvist ett eneste tilfelle i Norge, er dette grunn til at det heller ikke har vært gitt erstatning for havørndrepte dyr. En større oppsummering av tilgjengelig kunnskap om havørnas som potensiell skadegjører på beitedyr, presentert på en internasjonal konferanse om havørn, konkluderte med at det ikke var kjent eller publisert ett eneste tilfelle av slik skade med unntak av tre rapporterte tilfeller hvor havørn hadde slått seg ned og begynt å spise på fremdeles levende, men kritisk hjelpeløse dyr på en måte som tydelig viser at havørnene ble tiltrukket av det som må oppfattes som «levende kadaver». Når havørnas rolle blir framstilt som «interaksjon med beitedyr og kongeørn» ser man bort fra den helt åpenbare rolle arten har som åtsel fugl/renovatør på den måten at ansamlinger av havørn hurtig fjerner åtsler som eller ville kunne tiltrukket seg andre rovviltarter som også opptrer som aktive jegere på beitedyr.

Artsdatabanken illustrerer manglende kunnskap om hvordan en havørnbestand er

sammensatt, ved åpenbart å doble antallet par av havørn for å få individtallene. Når den norske havørnbestanden ved dette tidspunkt var estimert til noe rundt 4000 territoriale par, ville den totale bestanden nødvendigvis inkludere ikke kjønnsmodne individer, dvs. rekrutteringsgenerasjoner opptil rundt 5 års alder. Havørnbestanden var i sterkest vekst fra ca. 1985 til ca. 2005, og i denne perioden var det like mange unge ørner som etablerte territoriefugler, altså i størrelsesorden 15-16.000 havørner totalt. Migrerende fugl fra naboland i øst er ikke regnet med. Ringmerking og satellittmerking de siste nær 50 åra har vist at yngre havørner er disponerte for vandringer i løpet av året og i ungfugltida (de første 4-5 åra). I denne perioden er den utpreget sosial og samles lett i grupper og flokker inntil mange titalls fugler, unntaksvis mer enn 100 individer rundt store næringskilder som stimdannende fisk, kystfiskeri eller store åtsler (ilanddrevet stor fisk eller åtsler fra større dyr). Den er en effektiv åtseleter («Nordens gribb»), men hos de fleste havørner er 70-90 % av næringsopptaket i form av fisk. Havørna er i kjønnsmoden alder strengt territorial hele året og hele livet. Når bestanden har fylte opp potensialet, viser ringmerkingsfunn og territoriekontroller og rapporter om funn av døde havørner at den viktigste dødsårsaken hos voksne havørner i Norge nå er territoriekamper. Parallelt har omfattende reirkontroller vist at årlige ungeproduksjon hos hekkende par har gått ned. Dette viser at når naturgitt grunnlag for antall territorier er nådd, balanseres bestanden rundt et likevektsnivå som i dag må regnes som oppnådd langs hele kysten sørover til Vestland og Rogaland fylker. Lenger sør og øst er bestanden fremdeles økende, men arealmessig utgjør dette bare en mindre del av potensialet. Samtidig er arten reetablert langs vassdrag og ved store vann og innsjøer i innlandet, slik historiske opplysninger viser at arten var utbredt helt fram til slutten av 1800-tallet. Når havørna i Norge i dag langt på vei har oppfylt det naturgitte potensialet og det fremdeles ikke er dokumentert ett eneste aktivt angrep av havørn på livsfriske beitedyr, har det ingen mening å teoretisere omkring havørna som potensiell skadegjører, direkte eller indirekte.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – havørn

Formålet med forskrift om rovvilterstatning for husdyr er:

å erstatte dyreeiers tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av husdyr på beite.

Formålet med forskrift om erstatning for tap av tamrein er:

å erstatte reindriftens tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av tamrein.

Begge forskrifter definerer rovvilt som: *gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn.*

Når SNO undersøker kadaver, er det normalt klostikk med kransblødning som gir grunnlag for å anta kongeørn som dødsårsak. Nøkternt sier dette at en klo har perforert skinnet mens dyret var i live. Det sagt, så har heller ikke rovviltnemnda grunnlag for å anta at havørn er en betydelig predator på beitedyr.

At havørn som åtsel fugl hurtig fjerner kadaver som ellers kunne ha tiltrukket seg andre arter som opptrer som aktive jegere på beitedyr, er jo klart en interaksjon med beitedyr og annet rovvilt. En annen tenkt interaksjon er om havørn overtar byttet fra kongeørn, og slik fører til at kongeørn tar et nytt bytte. Nemnda mener vi vet for lite om dette

samspeilet, derfor imøteser vi forskning om disse temaene. Nemnda takker for en grundig utredning om bestandsstatus for havørn.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – havørn

Vi er enig i rovviltnemndas vurdering i å innlemme havørn i forvaltningen av rovvilt.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – havørn

Vi opplever at mange i beitenæringene er opptatt av havørn, og mener det er riktig å ha med arten i forvaltningsplanen, og vi vil søke mer kunnskap om havørn og dens interaksjon med kongeørn og beitedyr.

Ulv

Stortinget har fastsatt et nasjonalt bestandsmål for hvor mange valpekull som skal fødes i Norge og grenserevir hvert år. Bestandsmålet er på 4-6 årlige ulvekull (ynglinger) i Norge og i grenserevir, hvorav minst tre kull skal være født i helnorske revir. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Videre vil ulvekull som fødes i grenserevir mellom Norge og Sverige medregnes med en faktor på 0,5. Rovdata publiserer omkring 1. juni hvert år sluttrapport med konklusjoner om bestandsstatus for ulv i Norge og totalt i Skandinavia. Ulven var praktisk talt utryddet på den skandinaviske halvøya i 1960-årene. For vinteren 2023-2024 viste beregninger at bestanden var på cirka 440 individer på skandinavisk nivå (Rovdata.no).

Den skandinaviske ulvebestanden er preget av innavl, og er på sikt avhengig av tilførsel av nye gener, dette kan skje naturlig gjennom innvandring fra den finskrussiske bestanden. I region 8 er det ikke bestandsmål for ulv, men enkeltindivider forekommer jevnlig, dette er i de fleste tilfeller individer fra den finskrussiske bestanden, som har ytterkanten av sin vestlige utbredelse mot Finnmark og Troms.

Dusør for meldinger om rovvilt

Registrering av fredet rovvilt er en viktig del av rovviltforvaltningen i Norge. Mye av registreringen gjøres på frivillig basis. I region 8 gis det dusør på inntil 15 000 kroner for enkelte meldinger som er viktige for bestandsovervåkingen av gaupe, jerv, bjørn og kongeørn. Se på rovviltnemndas og Statsforvalterens nettsider for oppdatert informasjon om hvilke meldinger som kan gi dusør.

Om rovviltforvaltninga

Felling av rovvilt

Skadefelling eller lisensfelling skal være et unntak og kan kun tillates hvis bestandens overlevelse ikke trues av fellingen og det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning. Kvotejakt er jakt på en art som produserer et høstingsverdig overskudd.

Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for skadefelling og kvote for jakt eller

lisensfelling når bestanden av ulv, brunbjørn, jerv eller gaupe ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen. Miljødirektoratet kan fatte vedtak om felling eller jakt når bestanden ligger under bestandsmålet. Statsforvalteren avgjør søknader om skadefellingstillatelser på kongeørn.

For ulv og brunbjørn baseres myndigheten på dokumenterte data om siste års ynglinger, mens det for jerv og gaupe baseres på gjennomsnittet de tre siste årene.

Kvotejakt

Er ordinær jakt på et bestemt antall individ av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 16 og viltloven § 9, og det er offentlige myndigheter som fastsetter kvoten. Gaupe er den eneste av rovviltartene som reguleres gjennom kvotejakt, fordi den ikke har et like strengt vern som de andre artene.

Lisensfelling

Jerv, brunbjørn og ulv har et strengere vern enn gaupa og kan derfor ikke forvaltes gjennom kvotejakt. Lisensfelling er en ordning hvor ansvarlig myndighet fastsetter kravene. Jegerne som vil delta må registreres som lisensjegere i jegerregisteret og fellingene er hjemlet i en unntaksbestemmelse i naturmangfoldloven. Fellingstypen brukes for å regulere bestandens størrelse og utbredelse.

Skadefelling

Brukes i akutte situasjoner for å forhindre skader på husdyr og tamrein. Skadefelling skal kun brukes mot enkelte individer og innenfor avgrensede områder.

Miljødirektoratet og statsforvalter behandler søknader og gir tillatelse til skadefelling, etter gitte kriterier. De kan også beslutte skadefelling etter egen vurdering. Kommunale skadefellingslag utfører de fleste skadefellingene.

Miljødirektoratet kan iverksette ekstraordinære uttak. For eksempel hiuttak av jerv eller skadefelling av bjørn om våren.

Naturmangfoldlovens § 18 sier at uttak av rovvilt bare kan gjøres hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Ifølge rovviltforskriften skal det ved vurdering av skadefelling legges vekt på føringer i forvaltningsplan for rovvilt. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Det skal særlig tas hensyn til

- a. områdets betydning som beitemark
- b. skadens omfang og utvikling
- c. potensialet for fremtidige skader
- d. muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak

Ytre forhold slik som for eksempel beitekrise kan påvirke forhold som særlig skal hensyntas, og vil da være en del av helhetsvurderingen når skadefelling vurderes.

BirdLife Norge – skadefelling

Viser til rovviltforskriften § 9, andre ledd punkt d. For store rovdyr som fra naturens side har klauvdyr og dermed også beitedyr som viktige og for enkelte også viktigste byttedyrgruppe, kan det være utfordrende å oppfylle forskriftens punkt d), men for kongeørn som grupperes som «meso-predator» og sammenlignet med «de fire store» må vurderes som en nokså liten predator (mindre enn fjerdeparten av selv den minste av «de store») burde forebyggende tiltak være sentralt for å unngå skade av betydning.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – skadefelling

Rovviltforskriften § 9 regulerer statsforvalterens myndighet til å iverksette betinget skadefelling på gaupe, jerv, bjørn og ulv. Mens rovviltforskriftens § 12 regulerer Statsforvalterens myndighet til å vurdere skadefelling av kongeørn. Det er en snevrere adgang til å gi skadefelling på kongeørn enn på de andre rovviltartene. Nemnda vet per i dag lite om den tapsforebyggende effekten som oppnås ved ulike forebyggende tiltak rettet mot å unngå tap til kongeørn.

Finnmark Bondelag – frist for skadefellingstillatelse

Fristen for skadefellingstillatelse på bjørn er i dag på en uke og oppleves som altfor kort. Den burde være på to uker.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – frist for skadefellingstillatelse

Det finnes ingen standard for hvor lenge en skadefellingstillatelse skal vare, dette må i hvert enkelt tilfelle vurderes av den som gir skadefellingstillatelse på rovvilt. Skadefellingstillatelse gis for å stoppe en akutt tapssituasjon, da er det ønskelig at rovviltet blir tatt ut så raskt som mulig.

Finnmark sau og geit – skadefelling

Skadevolder skal tas ut fra beiteprioriterte områder og skadefelling må gis umiddelbart. Skadefellingstillatelsen bør utvides med en uke, til å gjelde i 14 dager. Når en skadefelling er innvilget skal det være en «stående» dispensasjon til motorisert ferdsel og bruk av tekniske hjelpemiddel innenfor det området skadefellingingen gjelder. Det bør ytterligere prioriteres tilskudd til spesialtrening av hunder, til bruk under skadefellingsoppdrag, disse hundene må være lokalisert i region 8.

Skadefelling i beiteprioriterte områder skal innvilges, uten hensyn til om bestandsmål er oppnådd.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark sau og geit – skadefelling

Skadefelling kan bare gis etter en konkret vurdering av den enkelte situasjon og vurdering av en rekke momenter. Det finnes ingen standard for hvor lenge en skadefellingstillatelse skal vare, dette må i hvert enkelt tilfelle vurderes av den som gir skadefellingstillatelse på rovvilt. Når Miljødirektoratet gir fellingsoppdrag til SNO, har de samtidig adgang til å bruke motorisert kjøretøy og tekniske hjelpemidler. Trening av hunder til bruk under fellingsoppdrag er et satsningsområde, det trenes hunder som er

lokalisert i regionen og SNO har i tillegg egne hunder og avtaler med eksterne ekipasjer.

Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt – skadefelling

Ordningen slik den fungerer i dag, fungerer dårlig. Slik vi ser det burde skadefelling i større grad ta over for den ordinære jakten. På den måten ville vi være mere sikre på at de rette individene ble tatt ut. De som dreper mest rein. Dette er viktig for oss. I dag er ordningen altfor rigid.

Nemndas svar på uttalelse fra Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt – skadefelling

Per i dag er det slik at skadefelling generelt skal være siste mulighet for å avverge en akutt pågående skadesituasjon, mens lisensfelling og kvotejakt skal regulere en bestands størrelse og utbredelse. Nemnda har forståelse for innspillet.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om målrettet uttak av store rovdyr

Målrettet uttak av skadeindivider må ta hensyn til innvandring av nye individer

Rovdyr bruker store områder og kan bevege seg over lange avstander, særlig i ung alder. Målrettet fjerning av individer som gjør skade i spesifikke områder bør ta hensyn til «kilde-slukdynamikk». Kilde-sluk-dynamikk refererer til et fenomen der individer fra en del av en populasjon (kilde) beveger seg til et annet område (sluk) der dødeligheten er høyere enn rekrutteringen. For eksempel vil fjerning av jerver fra et lite område ikke nødvendigvis føre til en tydelig lokal nedgang i dette området, hvis det raskt blir gjenkolonisert av nye individer. Kilde-sluk-dynamikk mellom forvaltningsregioner og til og med mellom land bør tas i betraktning ved uttak av individer. Store uttak i relativt små områder kan ha A) overraskende effekter som at noen få eldre individer erstattes av flere unge individer og kan B) påvirke den generelle bestandsstatusen i et større område, utenfor målområdet.

Forvaltningsinngrep bør evalueres

Enhver forvaltningshandling, inkludert målrettet fjerning av skadeindivider, bør evalueres. Med andre ord, har den målrettede fjerningen av rovdyr i et område den ønskede effekten med tanke på å redusere tetthet og tap?

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om målrettet uttak av store rovdyr

Kilde-slukdynamikk er interessant både for de fire store artene og for kongeørn. Dessverre er det sjelden forvaltningen vet kjønn og alder på det individet en vurderer skadefelling på. Det er også vanskelig å måle hvorvidt en felling hadde positiv eller negativ effekt på tapene. Bare en liten del av tapte dyr blir gjenfunnet og undersøkt. Omkring 3–5 prosent av de dyrene Statsforvalteren erstatter som drept av fredet rovilt er etter undersøkelse dokumentert/antatt drept av fredet rovilt. En rekke faktorer slik som snø, vegetasjon, vær, topografi og hvor samlet beitedyrene er, vil påvirke hvor lett det er å finne kadaver. Både beitedyr og rovilt er i stadig bevegelse, alt dette og mye mer gjør det vanskelig å evaluere effekten av ulike forvaltningsgrep.

Nødverge

Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående eller umiddelbart forestående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe (naturmangfoldloven § 17). I tillegg kan jerv og gaupe avlives når det anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris (rovviltforskriften § 13a). I rovdysikre hegn som tilfredsstillende fastsatte krav kan rovdyr avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund (naturmangfoldloven § 17a). Bruk av nødverge for avlivning eller forsøk på avlivning av vilt skal straks meldes politiet.

Finnmark Bondelag – nødverge

Vi ser en antydning til svekkelse av nødvergeretten. Flere bønder som har avlivet rovvilt i nødverge har blitt dømt og har måttet sone. Lovverket bør derfor gjennomgås på dette punktet.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – nødverge

Nemnda har ingen myndighet knyttet til vurderinger omkring nødverge, vi vil likevel vise til at det finnes en slik rett. Det blir opp til den enkelte å vurdere om en situasjon krever nødverge. Det vil uansett være en politisak, og vi konstaterer at flere påberopte nødverger har gått for domstolene.

Erfaringskunnskap i skadefellingslagene

Lokale jegere, sauebønder og reingjetere som har erfaringskunnskap knyttet til områdene, er uvurderlige ressurser i skadefellingssammenheng. At deltakerne på skadefellingslagene har lokal tilknytning og kontakt med eller tilhørighet til beitenæringa i området, er dessuten avgjørende for å oppnå effektiv skadefelling, uten å utgjøre en ytterligere belastning på beitedyrene. Rovviltnemnda mener at skadefellingslagene i størst mulig grad bør bestå av beitedyreiere og jegere med god kjennskap til lokal beitenæring. Derfor anbefaler vi at kommunene retter framtidig rekrutteringsarbeid mot disse miljøene.

Jakt- og lisensfellingskvoter

Rovviltnemnda vil ved vedtak om kvote for jakt- og lisensfelling av rovvilt dele inn regionen etter grensen mellom Troms og Finnmark, og uten at skadefelling eller annen avgang kan belastes disse kvotene på tvers av denne grensen. Rovviltnemnda oppfordrer Miljødirektoratet til den samme praksisen.

Bruk av hund til skadefelling

Rovviltnemnda mener det er viktig med utdanning og oppretthold av gode hunder til bruk ved skadefelling. Vi tror det er klokt at disse hundene i størst mulig grad holdes av ansatte hos Statens Naturoppsyn, for å sikre profesjonalitet, kontinuitet og god dialog med beitenæringa.

Tiltak for å effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt

Rovviltnemnda vil bruke prosjektet Næring og rovvilt til å skape interesse for rovviltjakt gjennom

kurs, møtevirksomhet og tilskudd. Dette bidrar også til økt kompetanse og lettere rekruttering til skadefellingslagene.

Etter visse kriterier i forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst § 34 er det i dag tillatt å benytte kamera kombinert med elektronisk overvåking som tilsyn ved båsfangst av jerv. Videre er det etter samme forskrift § 29a tillatt å bruke fast montert kunstig lys ved åtejakt på jerv som gjennomføres som ledd i lisensfelling.

Forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 5b sier at

Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til bruk av snøscooter på vinterføre for utkjøring og tilsyn med jervebåser som er tillatt av statsforvalteren etter forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst § 31 første ledd bokstav a). Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til bruk av snøscooter på vinterføre for utkjøring av åte og åtebuer i forbindelse med felling av jerv. Kjøring etter første og annet punktum skal skje etter bestemte traseer som angis i kommunens vedtak. Antall tillatte turer etter annet punktum skal avgrenses og framgå av tillatelsen. Lisenshaver skal føre logg som på forespørsel må forevises til naturoppsynet.

Samarbeid med naboland og rovviltregion 7

Finmark Bondelag – Samarbeid med naboland må styrkes innen forskning og forvaltning
Våre rovdyr er ikke utstyrt med pass og bryr seg ikke om statsgrensene i nord. Til tross for at rovdyrene beveger seg på tvers av grensene, så er samarbeidet innen rovdyrforvaltning mellom landene nærmest ikke-eksisterende. Særlig når det gjelder bjørn er dette et betydelig problem, i og med at det ikke eksisterer noen felles mål mellom Norge, Finland og Russland for hvordan felles bjørnestammer skal forvaltes. Det er et stort paradoks at Norge regner inn en grensefaktor i sin bjørnetelling og praktiserer et sterkt vern, mens Finland årlig har jaktkvoter på flere titalls bjørn i reindriftsområdene i nord.

Finmark Bondelag opplever det som meningsløst at naboland har helt ulik tilnærming til hvordan felles bestander skal forvaltes, og mener derfor at det må legges opp til et sterkere samarbeid med Finland om forskning og forvaltning av bjørnestammen.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – samarbeid med naboland må styrkes innen forskning og forvaltning

Rovviltsamarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland omfatter i hovedsak dokumentasjon og forskning. Rovviltnemnda vil utvikle dette samarbeidet med sikte på en felles plan for rovviltforvaltning på tvers av fylkesgrensene.

Samarbeidsavtale mellom rovviltnemndene i region 7 og 8

Det er et formalisert samarbeid med region 7. Rovviltnemndene i region 7 og 8 har inngått følgende avtale om kvotejakt på gaupe, lisensfelling av jerv, samt kvoter for betingede skadefellinger av jerv, gaupe, bjørn og ulv:

1. Ved fastsetting av:

o kvote for jakt på gaupe,

o kvote for lisensfelling av jerv,

o kvoter for betingede skadefellinger av jerv, gaupe, bjørn og ulv

i grenseområdene mellom Nordland og Troms, skal følgende område i Nordland omfattes av kvotevedtak for Troms:

Fastlandsdelen av Tjeldsund kommune, Hele Evenes kommune og den delen av Narvik kommune som ligger nord for Rombaken (fra Rombaksbotn går grensa for området i Norddalen opp til Ofofbanen og langs Ofofbanen til svenskegrensa).

2. Kvotevedtak i dette området fastsettes av rovviltnemnda for region 8, som en del av fellingsområdene på Troms-sida av grenseområdet.

3. Sekretariatet for rovviltnemnda i region 8 skal ved utarbeidelse av saksframlegg for fastsetting av kvoter, legge vekt på:

o bestandssituasjonen for de aktuelle artene i området,

o fastsatt bestandsmål for de aktuelle artene i Nordland,

o føringer i gjeldende forvaltningsplan for rovvilt i Nordland

o tapssituasjonen for sau og rein i området

4. Rovviltnemnda i region 7 skal gis anledning å komme med merknader til saken før det fattes vedtak om slike kvoter.

5. Kvotejakt og lisensfelling i dette området administreres av Statsforvalteren på Troms-sida. Søknader om skadefelling av jerv, gaupe, ulv og bjørn i dette området skal behandles av Statsforvalteren på Troms-sida i nært samarbeid med Statsforvalteren i Nordland.

6. I de tilfeller der Miljødirektoratet har myndigheten til å fastsette slike kvoter i en eller begge rovviltregionene, oppfordres det til at direktoratet fatter vedtak i samsvar med denne avtalen. Det legges til grunn at rovviltnemnda i region 8 kan fatte vedtak om kvoter i det aktuelle området i Nordland også i tilfeller hvor myndigheten til å fastsette slike kvoter i region 7 er tillagt direktoratet.

7. Denne avtalen gjelder inntil en av nemndene sier den opp. Avtalen kan oppheves umiddelbart dersom en av nemndene ønsker det.

Utdypende om samarbeidsavtale mellom region 7 og region 8

Samarbeidsavtalen med region 7 rører ikke ved bestandsmålene for de ulike regionene, heller ikke ved regiongrensen når en beregner hvor mange ynglinger en har i de ulike regionene.

Samarbeidsavtalen gir rovviltnemnda i region 8 myndighet til å fatte vedtak om kvote for et område nord i Nordland. Når rovviltnemnda gjør dette ser den til bestandssituasjonen for rovviltet i området, fastsatt bestandsmål for rovviltet i Nordland, føringer i gjeldende forvaltningsplan for rovvilt i Nordland og til tapssituasjonen for sau og rein i området.

Rovviltregistreringer i samarbeidsområdet regnes ikke inn i antall ynglinger i region 8, de telles fortsatt inn i antall ynglinger i region 7. Det nye er at kvoten administreres fra region 8, avgang belastes kvoten for region 8. I dette området er det nemlig i stor grad er de samme rovdirene

som bruker begge sider av grensa, og dermed framstår Rombaken–svenskegrensa mer naturlig som forvaltningsgrense enn fylkesgrensa.

Videre samarbeid med region 7 og med naboland

Rovviltnemnda vil videreføre og styrke samarbeidet med region 7. Rovviltsamarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland omfatter i hovedsak dokumentasjon og forskning. Rovviltnemnda vil utvikle dette samarbeidet med sikte på en felles plan for rovviltforvaltning på tvers av grensene.

Det er flere overordnede forhold og utviklingstrekk som, på tvers av landegrenser, vil kunne påvirke forvaltning av rovviltbestandene, men også ivaretagelse av beitenæring i både Norge, Sverige, Finland og Russland. Et område som utpeker seg som særlig aktuelt er klimaendringenes påvirkning på natur og klimatiske forhold, som igjen vil ha en innvirkning for både rovvilt og beitenæring på Nordkalotten. Klimautfordringenes påvirkning på rovvilt og beitenæring vil skje uavhengig av nasjonale grenser og avgrensede forvaltningsområder.

Enhetlige og omforente modeller for kartlegging, dokumentasjon og beregning på tvers av landegrenser vurderes som noe som vil kunne sørge for en mer troverdig forvaltning av rovviltbestandene.

Landegrenser vurderes i dag å kunne by på praktiske og reelle utfordringer for beitenæringen knyttet til eksempelvis skadefellinger. Tettere samarbeid omkring skadefellinger på tvers av landegrenser vurderes å være positivt for å bedre forutsigbarheten knyttet til forvaltning av rovvilt og for beitenæring på Nordkalotten.

Rovviltnemnda vil jobbe for felles årlig rovviltmøte/-konferanse mellom Norge, Sverige og Finland. Arrangementet bør rulleres mellom landene og ha fokus på en forutsigbar rovviltforvaltning i nord, felles utfordringer og problemstillinger knyttet til forvaltningen og sameksistens mellom rovvilt og beitenæring.

Informasjonsflyt mellom landene om forvaltning i grenseområdene er et særlig aktuelt behov. Da det i 2013 ble opprettet/gjort endringer av A-områdene i Norge, så var dette en endring som ikke finsk beitenæring var kjent med. Endringen påvirket dem negativt uten at de var rigget for å håndtere det.

Foreningen våre rovdyr – samarbeid med tilliggende rovviltregioner

Region 8 bør i større grad tilpasse sine forvaltningsområder og soner til tilliggende rovviltregion i sør. Rovdyrene vandrer over store områder og tar ikke hensyn til gamle fylkesgrenser. Det sier seg selv at sonene og forvaltningsområdene må vurderes og tilpasses hvilke soner som ligger inntil fylkesgrensene. Slik kan også rovviltnemndene øke sjansen for å oppnå de regionale bestandsmålene, selv om både region 7 og 8 ligger langt under bestandsmålene på gaupe og bjørn. Her må det vises større vilje til å legge til rette for å oppnå bestandsmålene og ikke bare tilpasses næringsinteressene.

Nemndas svar uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – samarbeid med tilliggende rovviltregioner

Rovviltnemnda i region 8 opplever at vi har et godt samarbeid med nemnda i region 7. Der fylkesgrensa er en lite naturlig grense for hjemmeområder for rovvilt har vi en

samarbeidsavtale som ivaretar en enhetlig forvaltning i disse områdene. Det er topografiske og praktiske hensyn som gjør at forvaltningssonene for jerv og bjørn ikke overlapper på fylkesgrensa. Tilbake i forvaltningsplan vedtatt i 2007 var jervesonen i region 8 trukket ned til fylkesgrensa, det ga en høy belastning til reindrifta i grenseområdet og det viste seg at det ble mye tilsig av jerv også vestover i sauetette områder i Sør-Troms og nord i Nordland, med tap av beitedyr, skadefellingstillatelser og ekstraordinære uttak som resultat. Jervesonen ble derfor justert i 2013, og det har vist seg å fungere bedre. Mindre tap av beitedyr og bestandsmålet nåes.

I indre grenseområdet mellom Troms og Nordland er det et massivt fjellområde, ikke en fysisk hindring for bjørn, men vi vet at den foretrekker å gå rundt heller enn over. Veien rundt på norsk side går om viktige sauebeiter. Vi ser det ikke som hensiktsmessig å gjøre disse områdene til forvaltningssone for bjørn. Forvaltningssonen for gaupe overlapper fra Bjerkvik til svenskegrensa.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om videre samarbeid med region 7 og naboland

RovQuant bruker alle tilgjengelige overvåkingsdata for rovdyr i omfattende modeller som dekker hele utbredelsesområdet. Våre modeller beregner derfor allerede antall individer på bestandsnivå, på tvers av land og andre administrative grenser og tar hensyn til delvis tilstedeværelse av enkeltrovilt i ulike jurisdiksjoner og land. Resultatene brukes til å generere både totale og regionale anslag for rovdyrbestander på en måte som unngår problemer med dobbelttelling og uklarhet om tilordning av individer til regioner/land. Det er viktig at overvåking forblir koordinert på tvers av administrative grenser. Koordinering i forvaltningen ville være like viktig, fordi forvaltningsgrepene som gjøres i hver region vil påvirke populasjonene og deres utvikling utenfor egen grense.

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om videre samarbeid med region 7 og naboland

Det er veldig bra at RovQuant bruker tilgjengelig data på tvers av landegrenser og har metoder for å telle uten at det blir uklarhet om individers tilordning til regioner og land. Nemnda er enig i at koordinering i forvaltningen vil være like viktig.

Samordnet virkemiddelbruk

Bedre samordning av tilskuddsordninger vil kunne gi bedre totaleffekt av tiltakene, hindre at ulike tilskuddsordninger motvirker hverandre og synliggjøre virkemiddelbruken. Dette kan i neste omgang forenkle arbeidet i forvaltningen.

Dagens løsning for søknadsprosess og saksbehandling av forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT) i Elektronisk søknadssenter (ESS), har ingen kobling til andre støtteordninger. I Hansen et al. (2020) sin vurdering av FKT-ordningen ble det dessuten anbefalt å legge til en enkel funksjon i ESS sin søknadsportal, hvor søker kan opplyse om andre tilskuddsordninger er omsøkt, og i så fall hvilke. Rovviltnemnda støtter dette forslaget.

Regjeringen har i sin politiske plattform vektlagt digitalisering som et viktig verktøy for forenkling og innovasjon av offentlig sektor («tillitsreformen»). Dette blir en viktig plattform for å lette oversikten over ulike støtteordninger i framtida. I tillegg forvalter både Mattilsynet og Statsforvalteren et lov- og forskriftsverk som stiller krav til hold av husdyr og tamrein. For en enda bedre samordning av virkemiddelapparatet, kan det være grunn til å gå gjennom disse regelverkene for å vurdere ev. endringer/differensieringer for en bedre total måloppnåelse.

Flere av tilskuddsordningene innen landbruk og reindrift kan bidra til å redusere tap og konflikter til rovvilt. Disse bør i større grad samordnes med FKT-midlene. Av de landbrukspolitiske virkemidlene er det mest naturlig å samordne «Tilskudd til tiltak i beiteområder» og «Områderettet innsats - bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord» (2023-2025) med FKT-midler. Av de reindriftspolitiske virkemidlene er det tilskuddsordningene i Sametinget som kan være aktuelle å samordne med FKT-midlene. «Tilskudd til reindrifftsanlegg» (RUF) kan indirekte bidra til reduksjon i tap av beitedyr, ved at det gis midler til anlegg (eks. inngjerding/samlehegn som også kan benyttes i forbindelse med føring, kalving i gjerde eller ved flytting av rein).

Rovviltnemnda mener tilskuddsforvaltningen må se produksjonskrav i sammenheng med tap til rovvilt, slik at ikke lav inntekt fra slakteuttak på grunn av rovvilttap i neste omgang fører til uteblitt produksjonstilskudd.

Tilskuddsordninger i landbruket

Det er en rekke tilskuddsordninger som støtter opp under beiting og bidrar til skjøtsel av kulturlandskapet. Beitenæringen benytter seg i stor grad av disse ordningene. Eksempler er SMIL-midler (spesielle miljøtiltak i landbruket), RMP-midler (regionalt miljøprogram), herunder OBB-midler (midler til drift av beitelag), og tilskudd til tiltak i beiteområder (Tabell X).

Tabell 1. Tilskuddsordninger i landbruket

RMP – Regionalt miljøprogram	Miljøtiltak på egen gård eller leiejord. For å søke må du drive vanlig jordbruksproduksjon og være registrert i Enhetsregisteret. Hvert fylke har et eget miljøprogram med et utvalg miljøtiltak for å redusere forurensning til vann og luft, ivareta kulturlandskap og kulturminner, tilrettelegge for friluftsliv og ivareta biologisk mangfold.		
	Søk her Altinn	Søknadsfrist 15.10 (2023)	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
SMIL – spesielle miljøtiltak i jordbruket	Skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket. Midlene forvaltes av kommunene. Statsforvalteren gir føringer i regionalt miljøprogram.		
	Søk her Altinn	Søknadsfrist Kommunen setter	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til tiltak i beiteområder	Tiltak som bidrar til å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Lag, foreninger og foretak som driver næringsmessig beitedrift kan søke. Enkeltforetak kan søke når det på grunn av naturgitte eller driftsmessige forhold ikke ligger til rette for samarbeid.		

	Søk her Altinn	Søknadsfrist Kommunen setter	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
Områderettet innsats – bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord	Ordningen skal styrke produsentmiljøer i Nordland, Troms og Finnmark, motvirke bruksnedgang, øke arealbruken og heve kompetansen til landbruksnæringen og verdikjeden for mat, samt å utnytte regionale fortrinn og muligheter innen arktisk landbruk. Dette er en treårig tildeling (2023–2025) over Statsbudsjettet.		
	Søk her Regionalforvaltning.no	Søknadsfrist 01.10 (2023)	Mer informasjon Troms/Finnmark fylkeskommune
Regionale rekrutterings- og kompetansetiltak i landbruket (RK-midler)	Ordningen skal legge til rette for regional rekruttering og kompetanseheving med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket. Kommuner, organisasjoner og forsknings- og utviklingsinstitusjoner registrert i Enhetsregisteret kan søke.		
	Søk her Regionalforvaltning.no	Søknadsfrist 24.03 (2023)	Mer informasjon Landbruksdirektoratet.no
Regionale tilretteleggingstiltak i landbruket (RT-midler)	Skal legge til rette for regional næringsutvikling med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket gjennom tilretteleggingstiltak som bidrar til utvikling av konvensjonell eller økologisk drift i landbruket eller til utvikling av andre landbruksbaserte næringer. Kommuner, organisasjoner og forsknings- og utviklingsinstitusjoner registrert i Enhetsregisteret, kan søke. Foretak kan søke hvis tiltaket har som formål å fremme fellesgoder knyttet til næringsutvikling. Her er det også krav om at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret.		
	Søk her Regionalforvaltning.no	Søknadsfrist 24.03 (2023)	Mer informasjon Troms/Finnmark fylkeskommune

Tilskuddsordninger i reindriften

RK-midler og RT-midler: Disse tiltaksordningene forvaltes av fylkeskommunen i Troms og Finnmark. Fylkeskommunen er klar på at virkemidler når det gjelder rovvilt skal prioriteres av FKT-midler, ikke av RK- og RT-midlene.

Flokkstruktur i reindriften

I dagens tilskuddssystem stimuleres det til flokker med høy andel produksjonsdyr, da dette er regnet for å gi en optimal flokkstruktur. Videre er tilskudd for slakt av kalv regnet som et tiltak som har en tapsreducerende effekt av forvaltningen. I tillegg til tilskuddene over reindriftsavtalen har rovviltneemnda mulighet til å gi FKT-tilskudd til tidlig slakt av kalv. Ønsket effekt er høynet kjøttproduksjon og lønnsomhet i reindriften, og argumenter for at tilskuddet gir det, er at kalv generelt er mer utsatt enn voksne dyr for tap, at tilveksten hos kalv uansett er begrenset utover senhøsten, at rovdyr tapet øker utover høsten samt at en lavere andel kalv på vinterbeitene belaster beitene mindre, og simlene kan prioritere egen kondisjon fremfor å ta vare på kalven.

Landbruksdirektoratet har gjort en Utredning av dagens kalveslakttilskudd og produksjonspremie, rapport nr. 35/2020. Rapporten anbefalte en videreføring av kalveslakttilskuddet, fordi det inngår som en viktig del av den samlede satsningen langs hele

verdikjeden for økt næringsretting og produksjonsoptimalisering. Rapporten anbefaler videreføring av produksjonspremien, fordi den er viktig for økonomien i reindrifta, og den bidrar til god flokkstruktur ved at dyr fra alle årsklasser blir slaktet. Denne vurderingen inkluderer imidlertid ikke næringas egen erfaringskunnskap på området, noe som er avgjørende for å sikre en tilskuddsforvaltning som legger til rette for at utøverne kan ta gode valg for sin flokk i sitt beiteområde.

Roviltnemda ønsker et bredere kunnskapsgrunnlag om effekten av kalveslakt. Det kan vi få gjennom et prosjekt der en vurderer flokkstrukturens betydning for skadeforebygging i et mer helhetlig perspektiv og med utgangspunkt i reindrifas erfaringsbaserte kunnskap, herunder:

- hva er optimal flokkstruktur ved vanskelige beiteforhold og ved rovviltangrep
- hvordan bidrar andelen okserein til tilgjengeliggjøring av beite
- hvordan påvirker flokkstrukturen flokkens adferd generelt og ved rovviltangrep
- hvordan påvirker flokkstrukturen genetisk utvalg i avlsarbeidet og dermed flokkens fitness over tid
- hvordan påvirkes dyrevelferd av kalveslakt. Kalveslakt strider imot tradisjonell dyreetikk i reindrifta, blant annet pga. simlas sorg når kalven slaktes.

Tabell 2. Tilskuddsordninger i reindriften

Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak	Søknad kan sendes inn fra reindrift ved reinbeitedistrikt eller siida på den ene siden, og landbruk og/eller annen berørt part slik som grunneier og kommune på den andre siden. Parter som er enige om det kan søke om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak til bygging av gjerder som verner innmarksareal, kulturbeite, plantefelt og bebygde områder mot reinbeiting. Under spesielle forhold kan det gis tilskudd til andre tiltak som vil virke konfliktdepende mellom reindrift og andre parter. Ved særlige tilfeller kan det innvilges tilskudd til bruk av helikopter, så fremt reindriften ønsker det.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	Før start av tiltak	Landbruksdirektoratet.no
Ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap i reindriften	Gjelder ekstraordinært tilskudd til beredskap når beredskapsutvalget har fastslått beitekrise, og eget krisefond ikke er tilstrekkelig. Distrikt/reinlag kan søke om tilskudd til gjennomføring av nødvendige tiltak til en sats på 4,50 (2023) per rein per døgn og om tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite til en sats på 0,18 kroner (2023) per rein per km.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no
Tilskudd til frakt av rein i forbindelse med slakting	Gjelder tilskudd til frakt av levende rein fra samlingsgjerde til godkjent slakteri, eller frakt av reinskrott fra slakteri til videreføring. Søknadsfristen er innen utgangen av måneden etter at frakteoppdraget er utført.		
	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon
	Landbruksdirektoratet.no	Se Landbruksdir.	Landbruksdirektoratet.no

Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag	Tilskuddet skal bidra til utvikling av reindriften i en bærekraftig retning, avsetning til kriseberedskap, diverse administrative ordninger, arbeid med HMS og avløsning ved ferie og fritid. Reinbeitedistrikt og reinlag kan søke om tilskudd. Ordningen må ses i sammenheng med ordningen ekstraordinært tilskudd til beredskap.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> <td>15. juli (2023)</td> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Landbruksdirektoratet.no	15. juli (2023)
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Landbruksdirektoratet.no	15. juli (2023)	Landbruksdirektoratet.no				
Tilskudd til siidaandeler og reinlag	Siidaandeler og reinlag kan få produksjonspremie, kalveslakte- og simleslaktetilskudd. Siidaandeler kan også få driftstilskudd til ungdom og kvinner, etableringstilskudd og ektefelle-/samboertillegg. Siidaandelsleder og representant for reinlaget kan søke om tilskudd. Hvis siidaandelen har to ledere, står begge lederne som søkere med alle rettigheter og plikter dette innebærer.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> <td>31. mai (2023)</td> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Landbruksdirektoratet.no	31. mai (2023)
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Landbruksdirektoratet.no	31. mai (2023)	Landbruksdirektoratet.no				
Tilskudd til ulike utviklingstiltak (RUF)	Formålet med Reindriftens Utviklingsfond (RUF) er å bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål gjennom bruk av økonomiske virkemidler. Gjelder ordninger i RUF-forskriften som det ikke er egne søknadsskjemaer for. Det er tilskudd til praktiske tiltak, strukturtiltak, faglige tiltak, tilrettelegging av kurs og tiltak som følge av klimaskapte endringer.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> <td>løpende</td> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Landbruksdirektoratet.no	løpende
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no				
Tilskudd til reindriftsanlegg (RUF)	Gjelder tilskudd til å dekke utgifter til oppføring av gjerder og reindriftsanlegg. Siidaandeler, siida, reinbeitedistrikt eller reinlag kan søke om tilskudd.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> <td>løpende</td> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Landbruksdirektoratet.no	løpende
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no				
Tilskudd til sikring av reindriftens arealer (RUF)	Gjelder tilskudd til større tiltak i forbindelse med arealinngrep, slik som høringsuttalelse, utredninger med videre. Reinbeitedistrikter kan søke om tilskudd.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> <td>løpende</td> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Landbruksdirektoratet.no	løpende
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Landbruksdirektoratet.no	løpende	Landbruksdirektoratet.no				
Reinpramming	Siidaandeler som i henhold til godkjente bruksregler har beiterett i Finnmark og Nord-Troms og behov for transport av rein til og fra sommerbeitene, kan søke om prammeplass. Søknadsfrist for vårpramming er 15. januar og søknadsfrist for høstpramming er 15. juni.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> <td>15. jan og 15 juni</td> <td>Landbruksdirektoratet.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Landbruksdirektoratet.no	15. jan og 15 juni
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Landbruksdirektoratet.no	15. jan og 15 juni	Landbruksdirektoratet.no				

Ut på vidda	Ut på vidda er en tilleggsnæring der reindrifta kan tilby lærings- og omsorgstjenester som bygger på samisk kultur, tradisjoner, duodjii (samisk håndverk), historie, mennesker, dyr, natur og reindrift. For å kunne tilby Ut på vidda må du gjennomføre kurs og bli godkjent av Statsforvalteren i Troms og Finnmark. Disse kursene arrangeres årlig og har temaer slik som HMS, førstehjelp, mathygiene og samisk kulturformidling. Ut på vidda-programmet kan hjelpe reineier med råd og veiledning ved etablering av en forretningsplan, gi informasjon om tilskuddsordninger, tips om potensielle kunder og hjelp til å videreutvikle tjenestene.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>utpaavidda.no</td> <td>løpende</td> <td>utpaavidda.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	utpaavidda.no	løpende
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
utpaavidda.no	løpende	utpaavidda.no				
Tilskudd til reindrift	Målet er å styrke og utvikle familiebasert reindrift gjennom økt inntjening og lave tapstall til rovvilt. Det kan gis tilskudd til; investeringer som bidrar med betydelig grad av nyskaping og utvikling av reindriften, prosjekter og tiltak som styrker tradisjonell kunnskap i familiebasert reindrift, tiltak og prosjekter som bidrar til dokumentasjon av rein drept av rovvilt, tiltak med mål om å lære bort tradisjonell kunnskap, tiltak som bidrar til økt interesse, innsats og effektivisering av lisens- og kvotejakt på rovdyr, krisetiltak i reindriften ved ekstraordinære forhold, samt investeringer, tiltak og prosjekter som bidrar til dokumentering av rein tatt av rovvilt.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>sametinget.no</td> <td>01.11 (2023)</td> <td>sametinget.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	sametinget.no	01.11 (2023)
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
sametinget.no	01.11 (2023)	sametinget.no				
Reindrifftsbasert vekst og verdiskaping	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskaping skal oppnå en større verdiskaping innen produksjon, kommersialisering og salg av reinkjøtt samt biprodukter fra rein. Det kan gis tilskudd til en kombinasjon av tilskudd og lån til nyskaping og bedriftsutvikling, produktutvikling (inkl. utvikling av emballasje), konsulentbistand og kompetanseutvikling. På mat og reiselivsområdet kan det også gis støtte til felles omdømme- og markedsføringstiltak.					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Søk her</th> <th>Søknadsfrist</th> <th>Mer informasjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Innovasjon norge.no</td> <td>01.02. (2023)</td> <td>Innovasjon norge.no</td> </tr> </tbody> </table>	Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon	Innovasjon norge.no	01.02. (2023)
Søk her	Søknadsfrist	Mer informasjon				
Innovasjon norge.no	01.02. (2023)	Innovasjon norge.no				

Rammer for rovviltforvaltning i Troms og Finnmark

Lowverk i norsk rovviltforvaltning

Rovviltsforskriften

Rovviltnemndas myndighet er hjemlet i rovviltforskriften, som har hjemmel i naturmangfoldloven og i viltloven. Rovviltforskriften setter rammene for rovviltforvaltningen i Norge og har som formål å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, ulv, bjørn og kongeørn. Innenfor den rammen skal forvaltningen også ivareta hensynet til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forskriften skal dessuten sikre en forutsigbar forvaltning som vektlegger lokal medvirkning.

Forvaltningen som rovviltnemnda er en del av, får fortløpende oppdateringer på hvordan rovviltforskriften skal forstås. Dette gis gjennom klageavgjørelser, rettsavgjørelser og andre føringer fra overordnet myndighet.

Nasjonale og regionale bestandsmål for de ulike rovviltartene er gitt i forskriften. Forskriften slår fast mandatet og oppgavene til rovviltnemndene og gir også føringer for forvaltningsplan, myndighetsforhold og jakt- og fellingsformer.

Grunnlovens § 108

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Grunnlovens § 108 har betydning for samisk reindrift. Det skyldes at samisk språk og kultur er nært knyttet til reindrifta. Samisk reindrift er definert som en del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. I Grunnlovens § 108 står det at de statlige styresmaktene skal legge til rette for at det samiske folket, som urfolk, kan utvikle og trygge språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt.

Grunnlovens § 112

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterlekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd. Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

Naturmangfoldloven

Omfatter forvaltningen av all natur og alle som kan ta avgjørelser som kan ha konsekvenser for naturen, inkludert rovvilt. Det er denne loven som legger føringer for de øvrige lovene og forskriftene som omhandler rovvilt, deriblant viltloven og rovviltforskriften.

Etter naturmangfoldloven § 1 og § 5 er det et mål at rovviltet og dets genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at rovviltet finnes i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Forvaltningsmålene og fastsatte bestandsmål ble fremmet gjennom St. mld. nr.15 (2003-2004) Rovdyr i norsk natur og Stortingets rovviltforlik fra 16. juni 2011.

Lovens § 8 handler om kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet. Beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på både vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap om arters bestandssituasjon,

naturtypers utbredelse og økologiske tilstand i tillegg til effekten av påvirkninger. Ifølge naturmangfoldloven er det altså like viktig å innhente og bruke erfaringsbasert kunnskap i beslutningsgrunnlaget, som det er å innhente og bruke vitenskapelig kunnskap.

I lovens § 14 går det frem at når samiske interesser berøres direkte, skal det innenfor de rammene som gjelder, legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur. Dette betyr at rovviltnemnda i sin forvaltning av rovviltet skal vektlegge andre viktige samfunnsinteresser, særlig hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

Kapittel 3 omhandler artsforvaltning, blant annet prinsipper for forvaltning og hjemmel for jakt (§ 16), lisensfelling og skadefelling (§ 18), samt nødverge (§ 17).

BirdLife Norge – naturmangfoldloven

§ 8 i naturmangfoldloven kan vanskelig oppfattes som en vekting av erfaringsbasert eller vitenskapelig kunnskap i forhold til hverandre ut over det å konstatere at både erfaringsbasert og vitenskapelig kunnskap skal benyttes. Uansett må også den erfaringsbaserte kunnskapen, nødvendig som den er i denne sammenheng, være faktabasert og dokumenterbar.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – naturmangfoldloven

Ifølge Inge Lorange Backer sin kommentarutgave av oktober 2010, s. 88– 89, så angir naturmangfoldloven § 8 betydningen av vitenskapelig kunnskap, begrenset til nærmere angitt økologisk kunnskap, mens erfaringsbasert kunnskap gjelder for kunnskap som etter sitt innhold «kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet. Beslutningene skal «bygge på» vitenskapelig kunnskap, mens det skal «legges vekt på» generasjonsbasert kunnskap.

I på kommentarutgavens s. 94 utdypes forholdet mellom vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap:

Vitenskapelig kunnskap og erfaringsbasert kunnskap vil ofte gjelde forskjellige spørsmål og derfor utfylle hverandre. Men de kan også angå samme spørsmål. Står de da i motsetning til hverandre, må det vurderes konkret hvilken kunnskap som beslutningen skal bygge på. Den vitenskapelige kunnskapen kan avkrefte den erfaringsbaserte kunnskapen og vise at den er ufundert og bygd på uholdbare forutsetninger. På den annen side kan det tenkes at den erfaringsbaserte kunnskapen kan vise svakheter ved den vitenskapelige kunnskapen, f.eks. fordi denne ikke bygger på tilstrekkelig innsikt i den sosiale kontekst som det aktuelle spørsmål oppstår i.

NOAH – for dyrs rettigheter – plikt til å forbedre bevaringsstatus for de fire store rovdyrene
Naturmangfoldloven (nml.) § 5 fastsetter som forvaltningsmål for arter at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Forvaltningsplanen for region 8 viser ikke til noen tidsramme for å bringe rovdyrene ut av status som sterkt og kritisk truet, og det finnes heller ingen beskrivelse av andre måter målet i § 5 vil bli nådd. NOAH vil understreke at forpliktelsen i § 5 nml innebærer å ta tiltak for å forbedre bevaringsstatusen, slik at de store rovdyrene ikke lenger ville være utrydningstruet. Norge har denne forpliktelsen overfor det internasjonale samfunnet, på grunnlag av Bernkonvensjonens

artikkel 2.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – plikt til å forbedre bevaringsstatus for de fire store rovdyrene

Bernkonvensjonens artikkel 2 forplikter Norge til å treffe nødvendige tiltak for å opprettholde eller tilpasse rovviltbestandene til et nivå som blant annet skal tilfredsstillе økologiske, vitenskapelige og kulturelle krav. Høyesterett har gjort det klart at det norske bestandsmålet for ulv ikke bryter denne forpliktelsen «så lenge den norske delbestanden er så stor at dette bestandsmålet nås» I Norge og i Skandinavia er ulv den fåtalligste av rovviltartene.

Klima- og miljødepartementet har i avgjørelse av klager på vedtak om kvote og supplerende kvote for betinget skadefelling av bjørn i region 8, datert 12. juli 2024, vurdert at Høyesteretts uttalelse ikke kan fortolkes motsetningsvis, slik at forpliktelsen brytes dersom bestandsmålet for en art ikke er nådd. KLD viser da særlig til bestemmelsens ordlyd som ikke spesifikt angir et bestemt nivå eller andel den enkelte stat skal ivareta.

Rovviltnemnda sin forvaltningsplan legger opp til at bestandsmålene skal nåes og opprettholdes, men den legger ikke opp til en ytterligere økning av bestandene, utover bestandsmålene. Dette er etter rovviltnemndas mening vår oppgave jf. rovviltforskriften og naturmangfoldloven, og vi ser til Høyesterett når vi sier at dette ivaretar forpliktelsen ovenfor det internasjonale samfunnet, på grunnlag av Bernkonvensjonens artikkel 2.

Viltloven

Regulerer alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr. Lovens formål er at viltet og dets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne rammen kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Mange av bestemmelsene i den gamle viltloven ble opphevet og erstattet av naturmangfoldloven da den trådte i kraft. De konkrete høstningsvedtakene vedtas derimot fortsatt med hjemmel i viltloven, innenfor rammene og prinsippene til naturmangfoldloven. Det betyr at viltloven regulerer når, hvor og hvordan det skal høstes, mens naturmangfoldloven regulerer vilkårene og de hensyn som skal vektlegges ved avgjørelsen om høsting.

Lov om dyrevelferd

Berører også rovviltforvaltningen i Norge. Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. Loven gjelder for både rovvilt og beitedyr. Loven gir bestemmelser om både dyrehold og jakt.

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak, FKT-forskriften har som mål at det blir iverksatt effektive forebyggende tiltak for å begrense de skadene rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket. I tillegg er formålet å stimulere til konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Målgruppen

er foretak som driver med produksjonsdyr i landbruket, herunder reindrift. Kommuner og lokalsamfunn er også i målgruppen for forskriften. Lokale, regionale og landsdekkende organisasjoner og forskningsinstitusjoner kan også søke om tilskudd. Forskriften gir oversikt over tiltakstyper det kan søkes om og gis midler til, og informasjon om saksbehandling, blant annet hva det skal legges vekt på ved behandling av søknader.

Forskrift om rovvilterstatning for husdyr

Har som formål å erstatte dyreeiernes tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av husdyr på beite.

BirdLife Norge – forskrift om rovvilterstatning for husdyr

Etter forskriftens § 1 skal forskriften medvirke til å redusere tap av beitedyr, og etter § 4, a), b), c) og d) stilles det konkrete krav til dyreholder som i seg selv skal være med på å oppfylle forskriftens intensjoner om å redusere tapene av dyr på beite. Dette gjelder tiltak som dyreeieren har et selvstendig ansvar for og som skal være med på å forebygge tap. Igjen er det grunn til å understreke at for en mulig skadegjører som kongeørn, som i utpreget grad blir trigget av og i ikke ubetydelig grad er avhengig av bakenforliggende årsaker/svakheter som gjør beitedyra sårbare for nettopp denne type predator.

Rovviltnemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – forskrift om rovvilterstatning for husdyr

Rovviltnemnda forstår påminnelsen fra BirdLife Norge, samtidig mener vi det er behov for mer kunnskap om flere mekanismer som kan påvirke tap. Slik som i hvor stor grad påvirkes ørnas predasjon på sau av alternativ mattilgang? I hvor stor grad er det individuelle forskjeller i kongeørnas drapstakt på sau? Er drapstakt knyttet til kjønn, alder, om ørnen er hekkende eller ikke? Når det gjelder kongeørntap til rein oppgir reineiere at det ofte er de reinkalvene som fødes først som er mest utsatt for kongeørn, dette er gjerne de kalvene som er størst og sterkest fra fødselen av. Er det en tilsvarende effekt når de første lammene slippes på beite? Og har dette sammenheng med ørnas tilgang på reinkalv i området? Rovviltnemnda har disse spørsmålene og mange flere, som vi fortsatt mener vi vet for lite om, tross flere tiårs intensiv forskning på kongeørn.

Forskrift om erstatning av tamrein

Har som formål og erstatte reindriftnas tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av tamrein.

Internasjonale avtaler

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP)

Artikkel 27 i konvensjonen er særlig viktig for samiske forhold. Den gir et rettslig vern for minoriteter og urfolks rett til blant annet kultur og kulturutøvelse.

FNs barnekonvensjon

Barnekonvensjonen er den første internasjonale menneskerettighetskonvensjonen som gir barn en spesiell juridisk status. Den stadfester at barn har menneskerettigheter, og krav på spesiell beskyttelse. Ett eksempel på en rettighet i FNs barnekonvensjon er at

Alle barn har rett til å bli hørt og bli tatt hensyn til

Konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven (UNESCO)

Med «immateriell kulturarv» menes praksis, fremstillinger, uttrykk, kunnskap, ferdigheter – samt tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom – som samfunn, grupper og, i noen tilfeller, enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv. Denne immaterielle kulturarven, som er overført fra generasjon til generasjon, blir stadig gjenskapt av samfunn og grupper i relasjon til deres miljø, i samspill med naturen og med deres historie og gir dem en følelse av identitet og kontinuitet, noe som fremmer respekt for kulturelt mangfold og menneskelig kreativitet.

Formålet med konvensjonen er:

- a, å verne den immaterielle kulturarven,
- b, å sikre respekt for den immaterielle kulturarven til berørte samfunn, grupper og enkeltpersoner,
- c, å øke bevisstheten lokalt, nasjonalt og internasjonalt om betydningen av den immaterielle kulturarven, og sørge for gjensidig anerkjennelse av dette,
- d, å sørge for internasjonalt samarbeid og bistand.

Konvensjon om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk (UNESCO)

En av målsettingene er å bekrefte staters suverene rett til å bevare, vedta og gjennomføre politikk og tiltak som de anser for hensiktsmessige for å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk innenfor sine territorier.

Konvensjonen erkjenner betydningen av tradisjonell kunnskap som kilde til åndelig og materiell rikdom, herunder spesielt urfolks kunnskapssystemer, og denne kunnskapens positive bidrag til bærekraftig utvikling, samt nødvendigheten av å verne og fremme den på adekvate måter.

Konvensjonen tar i betraktning hvor viktig kulturens livskraft er for alle, herunder for personer som tilhører minoriteter og for urfolk, slik det kommer til uttrykk gjennom deres frihet til å skape, formidle og spre sine tradisjonelle kulturuttrykk og gjennom å ha tilgang til disse for å fremme egen utvikling.

Verdenserklæringen om menneskerettigheter

FN sin verdenserklæring om menneskerettigheter artikkel 17 sier at:

1. Enhver har rett til å eie eiendom alene eller sammen med andre.
2. Ingen må vilkårlig fratras sin eiendom.

Konvensjon mot rasediskriminering (ICERD)

Denne FN-konvensjonen forbyr diskriminering på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal eller etnisk opprinnelse.

Bernkonvensjonen

Bernkonvensjonen setter krav til bevaring av flora og fauna i deres naturlige leveområder. Norge har forpliktet seg til å ta vare på bjørn, gaupe, jerv, ulv og kongeørn. Konvensjonene ble ratifisert av Norge i 1986.

Konvensjon om biologisk mangfold

EU og 195 land har sluttet seg til konvensjonen som pålegger alle medlemslandene å jobbe sammen for å sikre naturmangfoldet på kloden. Konvensjonen har tre hovedmål:

1. Å bevare klodens biologiske mangfold
2. Å fremme bærekraftig bruk av ressursene
3. Å dele godene av genetiske ressurser rettferdig.

Aichimålene

I 2010 ble politikere fra alle medlemslandene i FN-konvensjonen om biologisk mangfold enige om en ny, tiårig plan for bevaring av det biologiske mangfoldet. Planen består av 20 delmål. Mål nr. 18 sier:

Innen 2020 er urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap, innovasjoner og skikker som er relevante for vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og deres tradisjonelle bruk av biologiske ressurser respektert, i samsvar med nasjonal lovgivning og relevante internasjonale forpliktelser, og er til fulle integrert og reflektert i gjennomføringen av konvensjonen med full og reell deltakelse fra urfolk og lokalsamfunn på alle relevante nivåer.

Naturpanelet (Ipbes)

Det internasjonale naturpanelet (Ipbes) fremskaffer økt kunnskap og bidrar til å hindre tap av biologisk mangfold og økosystemtjenester. En av panelets rapporter er om verdier og verdsetting av natur (2022).

BirdLife Norge – konvensjoner og erklæringer

Det er udiskutabelt at det norske storsamfunnet har mye å svare for i forhold til vår forhistorie så langt det gjelder den samiske befolkningen, urfolks rettigheter og overgrep mot et bredt spekter av samisk kultur. Det er også viktig at det bevisstgjøres i forvaltning av næringsutøvelse som går på tvers av ulike former for tradisjonell kulturbakgrunn generelt hvis og når samisk kultur står i fare for eller blir særlig skadelidende. Men det er da også nødvendig å sette det inn i en total sammenheng og definere på hvilken måte og i hvilken grad rovviltforvaltning er en spesiell trussel mot den delen av samisk kultur som er knyttet til beitedyrsdrift (tamrein og sauedrift/ «same-sauen»). Da må det bevisstgjøres at samisk reindrift i utgangspunktet fullt og helt var utvikling av å benytte reinen som det avgjørende leddet for å få tilgang til og bli et ledd i det naturgitte økosystemet som ellers var vanskelig tilgjengelig for mennesker – en form for «menneske-i-pakt-med-naturen», styrt og avhengig av naturgitte prosesser som også kan sammenlignes andre distriktstradisjoner i andre deler av norsk distriktsbosetting. Men det må også bevisstgjøres at disse tradisjonene i nyere tid har endret seg og blir endret og angrepet i betydelig større grad av andre samfunnsendringer, ikke minst gjennom teknifisering, pengehushold og regelverk som også angriper tradisjonene og kulturen som var en del av forutsetningen for å kunne leve av og

med det naturgitte grunnlaget. Bevisstgjøring av de mange konvensjonene og rettighetene som skal ivareta kulturer, aldersgrupper og enkeltmennesker er på sin plass, og vil være element i de fleste forvaltningsutfordringer og politiske vurderinger, men kan vanskelig løses som del av regional rovviltforvaltning.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – konvensjoner og erklæringer

Rovviltnemnda er enig, selv om regional rovviltforvaltning alene ikke kan løse alle forvaltningsutfordringer knyttet til konvensjoner og erklæringer, skal disse være inkludert i det regelverket rovviltnemnda styrer etter, og det er viktig at vi i rovviltnemnda er bevisste dette.

NOAH – for dyrs rettigheter – rovvilt og menneskerettighetsforpliktelser

NOAH viser til «Report of the Special Rapporteur on the environment» som ble publisert i 2020. Formålet var å undersøke hvor godt Norge har implementert sine menneskerettighetsforpliktelser knyttet til miljøvern, samt identifisere gode praksiser og utforske de miljømessige utfordringene landet står overfor. Rapporten anbefalte følgende tiltak: «Rethink current policies that prioritize killing endangered carnivores rather than fostering their recovery».

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – rovvilt og menneskerettighetsforpliktelser

Rovviltnemnda mener rovviltforvaltningen er en gjennomtenkt forvaltning som prøver å balansere det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

Roller i den regionale rovviltforvaltningen

Rovviltforvaltninga er sammensatt og involverer mange aktører og interessegrupper.

Regjeringen

Norge er etter Grunnloven av 1814 et monarki der makten er fordelt på en lovgivende og bevilgende myndighet: Stortinget, en utøvende myndighet: Regjeringen, og en dømmende myndighet: domstolene. Det er folket i valg som indirekte utpeker Regjeringen, siden Regjeringen utgår fra det/de partiene på Stortinget som har flertall eller styringsdyktig mindretall. Dette innebærer at stortingsvalg kan føre til regjeringsskifte, men ikke nødvendigvis. Det innebærer også at regjeringsskifte kan komme uavhengig av stortingsvalg, dersom det oppstår en situasjon der en regjering ikke lenger har Stortingets tillit.

Klima- og miljødepartementet

Ivaretar helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk. Har den overordnet myndighet i rovviltforvaltningen.

Landbruks- og matdepartementet

Har hovedansvaret for mat- og landbrukspolitikken. Det omfatter arealforvaltning, jord- og skogbruk, husdyrhold, reindrift og utvikling av nye næringer med utgangspunkt i landbruket.

Miljødirektoratet

Har ansvaret for rovviltforvaltningen på nasjonalt nivå med blant annet saksbehandling etter naturmangfoldloven og viltloven, innhenter kunnskap gjennom finansiering av forskningsprosjekter og formidler kunnskap og informasjon. Er klageinstans på rovviltvedtak som statsforvaltere gjør. Gir faglige råd til departementet.

Landbruksdirektoratet

Skal sette landbrukspolitikken og handelspolitikken på landbruksområdet ut i livet. Skal bidra til å sikre et godt kunnskapsgrunnlag og på bakgrunn av dette gi råd for politikkutviklingen. Er et støtte- og utredningsorgan for Landbruks- og matdepartementet.

Sametinget

Sametinget arbeider for at samene skal få sikret og utviklet sine språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. I arbeidet med forvaltningsplanen er Sametinget konsultert. Videre har sametinget to medlemmer i rovviltnemnda.

Fylkestinget

Er det øverste politiske organet i fylkeskommunen. Rovviltnemnda har fire representanter fra fylkestinget.

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL)

Er en interesseorganisasjon for reindriftsamene i Norge. NRL's mål er å fremme reindriftsamenes interesser, økonomisk, faglig, sosialt og kulturelt. NRL skal arbeide for samhold blant reindriftsamene og for at reindriftsamene skal styre utviklingen av næringen, slik at denne skjer på grunnlag av den sedvanemessige rettsoppfatning og de prinsipper reindriftsamenes næringsvirksomhet bygger på.

Svenske Samers Riksforbund (SSR)

SSR er en politisk uavhengig interesseorganisasjon for reindrift og samisk nærings- og samfunnsspørsmål. Formålet med organisasjonen er å ivareta og fremme de svenske samenes økonomiske, sosiale, juridiske, administrative og kulturelle interesser, med særlig hensyn til reindriften og fortsatt eksistens og sunn utvikling av dens biprodukter. SSR er et demokratisk organ og representerer samer knyttet til samebyer eller sameforeninger.

Rovviltnemnda har konsultasjonsplikt til SSR.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Er en næringspolitisk interesseorganisasjon for bønder og andre som er opptatt av norsk jordbruk.

Norges Bondelag

Arbeider for å bedre vilkårene for landbruket og synliggjøre landbrukets betydning for samfunnet.

Beitenæringas kunnskapsbærere

Sauenæringa og reindrifta har erfaringsbasert kunnskap om beitedyr og rovvilt, om hvordan de påvirker og blir påvirket av hverandre og den øvrige naturen dyrene og mennesket er en del av. Som naturen er også kulturen alltid i endring. Naturen er hjemmet, og kulturen er hvordan vi ter oss og kommuniserer når vi er hjemme. Gjennom erfaringsbasert kunnskap tilpasses kulturen fortløpende og over generasjoner til naturen.

På samme måte som reinflokken «vet» hvordan den best skal bruke terrenget for beite og overlevelse, er den erfaringsbaserte kunnskapen avhengig av kontinuerlig samspill med naturen. Om dette samspillet blir brutt, for eksempel gjennom utstrakt tilleggsfôring, så får ikke kalven fulgt simla og erfart denne finstemte tilpasningen. Beitenæringas erfaringskunnskap er en kulturarv, og rovviltnemnda vil bidra til å sikre dens videre utvikling, fordi beitenæringa selv trenger kunnskapen, og rovviltforvaltninga trenger den for å på en best mulig måte nå målet om både rovvilt og beitedyr.

Kanskje er det en fundamental forskjell at erfaringskunnskap handler om hvordan mennesket tilpasser seg naturen, mens naturvitenskapens tilnærming er hvordan naturen kan tilpasses kulturen, så mennesket kan hente ut mest mulig avkastning, enten det er i form av kilowatt eller kilo kjøtt.

BirdLife Norge – beitenæringas kunnskapsbærere

Det må konstateres at det som synes å være omforent kunnskapsbakgrunn og «kulturarv» i praksis, neppe kan forsvare karakteristikken. Dette fordi viktige deler av beitenæringa erklærer at de har lite eller ingen problemer med kongeørnskaade, selv i områder med de tettste hekkebestander av kongeørn kombinert med den største tetthet av beitende sau på landsbasis, mens andre oppfatter kongeørn som en hovedtrussel mot beitenæringa. Det kan derfor stilles spørsmål ved framstilling av beitenæringas erfaringskunnskap som en kulturarv. Med så vidt forskjellig erfaringskunnskap fra ulike områder er det tvingende nødvendig at det ikke er enkelte beitedyreieres utsagn som representerer virkeligheten, men faktagrunnlag og dokumentasjonsgrunnlag som beitedyrmiljøer kan konkretisere.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – beitenæringas kunnskapsbærere

Rovviltnemnda ser ingen motsetning mellom fremstillingen av beitenæringas erfaringskunnskap som en kulturarv og det at oppfattelsen av kongeørnas betydning som predator på tamme dyr spriker mye mellom områder. Nemnda vil heller se på dette med nysgjerrighet, og stimulere til at næringene og forskningsmiljøer sammen kan undersøke årsakene til forskjellene.

Mattilsynet

Forvalter lovverket knyttet til dyrevelferd, dyrehelse, dyrevern, husdyravl, matproduksjon og mattrygghet og har ansvaret for å påse at forskriftene følges. Kan pålegge dyreholder å gjennomføre tiltak for å redusere dyrelidelse og har i konkrete tapstilfeller hjemmel til å fatte nødvendige tiltak.

BirdLife Norge – Mattilsynet

Mattilsynet er en viktig myndighet i forhold til dyrevelferd (både husdyr og ville dyr!) og til matsikkerhet. Nettopp derfor har tilsynet et spesielt ansvar for å bygge sine beslutninger og eventuelle tiltak på et bredt og solid faktagrunnlag, ikke minst i forhold til den todelte målsettingen for rovviltforvaltning.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – Mattilsynet

Nemnda har tillit til at Mattilsynet gjør dette.

Mattilsynet region nord – om Mattilsynet

Til avsnitt om Mattilsynet på s. 36 Her står det; «Forvalter lovverket knyttet til dyrevelferd, dyrevern, husdyravl...» Ordet dyrevern bør byttes ut med dyrehelse. Dyrevelferd og dyrevern er begreper som favner samme område og samme regelverk.

Nemndas svar på uttalelse fra Mattilsynet region nord - om Mattilsynet

Nemnda bytter ut «dyrevern» med «dyrehelse»

Rovviltnemndene

Har ansvaret for at bestandene av rovvilt opprettholdes på det nivået Stortinget har fastsatt. Skal utarbeide en forvaltningsplan for rovvilt innen sin region, hvor de setter av forvaltningsområder for rovvilt. Har myndighet til å fastsette kvoter for skadefelling og lisensfelling på ulv, brunbjørn og jerv, samt skadefelling og kvotejakt på gaupe, dersom bestandsmålene er nådd.

Statsforvalteren

Har en rådgivende funksjon overfor rovviltnemndene i tillegg til å være sekretariat. Har ansvaret for å behandle enkeltsøknader om FKT-tiltak, erstatning for tap av husdyr og tamrein, skadefelling og søknader om utsetting av jervebås. Har det administrative ansvaret for jakt og felling av rovvilt i fylket.

Kommunene

Administrerer skadefellingslag. Skal varsle om skadet rovvilt. Skal bidra med praktisk bistand knyttet til arbeidet med forebyggende tiltak mot rovviltskader.

Statens naturoppsyn (SNO)

SNO er en del av Miljødirektoratet. SNO driver ikke forvaltning, heller ikke forskning, men er et praktisk feltapparat som dekker hele landet, med over 50 lokalkontorer. SNO har omfattende oppgaver på rovvilt. I tillegg til tilsyn og arbeid med å forebygge miljøkriminalitet, så gjennomfører SNO bestandsregistreringer, skadedokumentasjon, og de utfører felling på oppdrag fra forvaltningen. SNO har et landsdekkende nettverk av tolv regionalt rovviltansvarlige med over 200 kontaktpersoner rundt om i landet. De utfører dokumentasjon av skader på husdyr og tamrein forvoldt av rovvilt. I tillegg jobber mange med bestandsregistreringer av rovvilt.

Rovdata

Er en uavhengig leverandør av overvåkingsdata og bestandstall på gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i Norge. Rovdata er en selvstendig enhet i NINA, de har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. Rovdata arbeider også for å samordne overvåkingsmetoder med våre naboland. Rovdata mottar store mengder data fra en rekke

aktører og privatpersoner. De koordinerer overvåkingen på landsbasis og sørger for en nasjonal og enhetlig bearbeiding, sammenstilling og formidling av dataene. I forvaltningen av rovvilt er det bestandstallene fra Rovdata som brukes. For å påse at overvåkingen av gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn i Norge er best mulig har Klima- og miljødepartementet oppnevnt et fagråd. Rovdata er sekretariat for fagrådet. Alle som ønsker, kan gi innspill til fagrådet på overvåkingsmetoder og annet som hører under dets mandat.

Kunnskapsleverandører

Forskningsinstitusjoner, høyskoler, universiteter, fagsentre, næringsutøvere og andre aktører bidrar med kunnskap som skal brukes i den kunnskapsbaserte rovviltforvaltningen. Eksempler er Samisk høgskole, Nordlandsforskning, RovQuant, Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO).

BirdLife Norge – kunnskapsleverandører

Hva er hensikten med å formulere selvfølgeligheter når kunnskapsleverandører tilsynelatende omfatter «alle». Det er viktigere å ha en oppfatning av hvordan kunnskap fra et bredt spekter av leverandører skal kunne samordnes, konkretiseres og konkluderes.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – kunnskapsleverandører

Vi mener det er viktig å være bevisste at kunnskapen kan komme fra «alle», det er første skritt, neste skritt er å samordne denne kunnskapen.

Det norske folk

Er mangfoldige, mange har meninger omkring rovvilt. Vi har egeninteresser og økonomiske interesser. Vi har kunnskap, erfaringer og verdier, vi gjør betraktninger og finner ståsted. Vi er stemmegivere og lobbyister. Vi bruker media, vi har fagforeninger, lag og organisasjoner å uttrykke oss gjennom. Vi er politiske aktører. Det er det norske folk som stemmer frem politikere med agenda i rovviltpolitikken. Derfor er det viktig at forskningsresultater og fakta om rovvilt når befolkningen.

Ansvar for beitedyrenes velferd hviler på eierne. Samfunnet har også ansvar gjennom å definere rammebetingelsene for beitenæringene. Reineieren eller bufeeieren som har sine beitedyr i utmark hvor det forekommer rovvilt, fører tilsyn med dyra og er gjerne den første til å registrere rovviltaktivitet. Dyreeierens observasjoner er viktig for at han selv, og andre i området, raskt skal kunne iverksette skadeforebyggende tiltak. Dyreeierens observasjoner er nyttige for forvaltningen og SNO. Derfor er det ønskelig med god dialog og informasjonsflyt mellom dyreeier og forvaltning.

En rovviltforvaltning som er i tråd med Regjeringens rovviltpolitikk er helt avhengig av motiverte jegere med kompetanse innen lisens- og kvotejakt på rovvilt. Den samme kompetansen og de samme folkene er det behov for ved skadefelling. Kunnskap om rovvilt blant jegere og allmennheten er vesentlig. Folket er SNO sine observatører over hele landet, og bidrar med informasjon om spor, observasjoner, og DNA-innsamling.

BirdLife Norge – det norske folk

Selvfølgelig har dyreeierne førsteansvar og hovedansvar for dyrenes velferd. Dette ansvaret er konkretisert gjennom lover og regelverk som bl.a. har som formål, dels å forutse hva som kan føre til problemer, og hvis eller når problemer oppstår, hvordan de skal kunne løses og hvem som må involveres. Hele tiden må rovviltnemndas oppgaver løses ut fra oppfylging av den todelte målsettinga som følger av Rovviltforliket.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – det norske folk

Rovviltnemnda er ikke uenig, men mener at også selvfølgeligheter bør nevnes enkelte ganger, ellers blir de kanskje ikke så selvfølgelige.

Karasjok kommune – samarbeid mellom næringene og myndighetene

Rovviltforvaltningen består i dag av flere aktører med forskjellig myndighet. Bestandsmål og regioner fastsettes i forskrift på departementsnivå. Region 8 mens myndigheten til å tillate jakt eller skadefelling er fordelt på flere ulike nivåer. Tapsforebyggende tiltak og erstatninger behandles av rovviltnemnd og statsforvalter. Bestandsestimater og registreringer gjøres igjen av andre. En mer forenklet og samordnet forvaltning kunne ha bidratt til enklere samarbeid mellom næringene og myndighetene.

Nemndas svar på uttalelse fra Karasjok kommune – samarbeid mellom næringene og myndighetene

Rovviltnemnda forstår det kan være innviklet å sette seg inn i de ulike aktørenes roller i rovviltforvaltninga, og det er en detaljert og kostbar forvaltning. Rovviltnemnda mener likevel det er verdt prisen. Fordi et tydelig skille mellom forskning, registreringsarbeid og forvaltning er godt egnet til å ivareta rettssikkerheten til berørte parter. Flere myndighetsnivå ser nemnda også som en styrke, da det legger til rette for at forvaltningen både er enhetlig og at den kan makte å se og hensynta regionale og lokale faktorer. Rovviltnemnda selv, som er del av forvaltningen, består av politikere i fylker og sameting, og utgjør en direktelinje mellom regjeringen og beitebrukere. Slik er en av nemndas oppgaver å formidle begge veier.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om rollene i regional forvaltning av store rovdyr

RovQuant er en kilde til oppdatert informasjon om rovdyrbestandenes størrelse og fordeling i Skandinavia, basert på de nyeste vitenskapelige metodene innen bestandsberegning. I tillegg til totale og regionale anslag for bestanden og tetthetskart, gir vi også anslag for overlevelse og reproduksjon, og jobber med modeller for å forutsi rovdyrbestandens respons på ulike forvaltningstiltak, som uttak av skadegjørende enkeltindivider. NMBU kan derfor være en ressurs for rovdyrforvaltningen i Region 8, på lik linje med andre regioner.

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – om rollene i regional forvaltning av store rovdyr

Rovviltnemnda er enig. Vi tar med RovQuant som et av eksemplene under avsnittet om kunnskapsleverandører.

Forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov

Et av rovviltnemndas delmål er å være en tankesmie for forbedring innenfor vedtatt nasjonal rovviltpolitikk. I denne delen av forvaltningsplanen vil rovviltnemnda argumentere for endringer som vi mener vil kunne bedre oppnåelsen av den todelte målsettingen om både rovvilt og beitedyr i norsk natur.

Implementering av erfaringskunnskap i rovviltforvaltningen

Rovviltnemnda viser til arbeidsgruppe for implementering av tradisjonell kunnskap sitt innspill til forvaltningsplanen, og vi tiltrer konklusjonene fra deres innspill. Rovviltnemnda mener det må igangsettes et nasjonalt arbeid for å utvikle en plattform for tradisjonell kunnskap som forvaltningen kan bruke i sin daglige saksbehandling. Rovviltnemnda ser for seg at dette innebærer en kobling av eksisterende baser slik som Rovbase og Reindriftskart, mulig gjennom en videreutvikling av en base, eller gjennom utvikling av en ny plattform. Plattformen må være brukervennlig for både beitenæring, forskning og forvaltning, og disse må alle både kunne legge inn data og hente ut data som er nyttig for dem. Den må følgelig utvikles av disse i felleskap.

BirdLife Norge – implementering av erfaringskunnskap

Rovviltnemnda henviser til implementering av såkalt tradisjonell kunnskap uten at dette er klart definert, men synes å skulle være en form for viktigere og mer relevant kunnskap enn det som uttrykkes som faglig eller vitenskapelig kunnskap. Da er det viktig å kunne ha en klar definisjon av hva som er tradisjonell kunnskap, hvordan den defineres og kvantifiseres og hvordan den skal verddivurderes i forhold til det som benevnes faglig og vitenskapelig kunnskap. Uansett må også tradisjonell kunnskap konkretiseres og gjøres tilgjengelig for dokumentasjon og sammenlignende forståelse i forhold til faglig og vitenskapelig kunnskap.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – implementering av erfaringskunnskap

Nemnda viser til arbeidsgruppe for implementering av tradisjonell kunnskap sitt innspill til forvaltningsplanen, her vises det til Arktisk råds permanente deltagere sin definisjon av tradisjonell kunnskap (oversettelse fra Turi & Eira, 2016):

Tradisjonell kunnskap er en systematisk måte å tenke og vite på som er utarbeidet og brukes på fenomener på tvers av biologiske, fysiske, kulturelle og språklige systemer. Tradisjonell kunnskap er eid av innehaverne av denne kunnskapen, ofte kollektivt, og er unikt uttrykt og overføres gjennom urfolksspråk. Kunnskapen er generert gjennom kulturell praksis, levde erfaringer, blant annet omfattende, flere generasjoners observasjoner, leksjoner og ferdigheter. Det har blitt utviklet og verifisert i løpet av årtusener og er fremdeles under utvikling i en levende prosess, herunder kunnskap ervervet i dag og i fremtiden, og det går i arv fra generasjon til generasjon.

For øvrig vises det til en grundig begrepsavklaring i Eira og Saras (2017, s. 5) og Turi og Eiras (2016, s. 99) rapporter.

Den tradisjonelle kunnskapen i primærnæringene har dyptgående kunnskap om mennesker og dyrs samhandling i ulike landskap, værforhold og årstider. Den er lagret i næringenes kollektive hukommelse og i liten grad nedskrevet. Den overføres fra generasjon til generasjon muntlig og gjennom praktisk arbeid, mens den gjennomgår en fortløpende seleksjonsprosess; nyttig kunnskap anvendes, kunnskap som ikke lenger er nyttig fases gradvis ut, nye betingelser og behov genererer ny kunnskap, og summen av dette overføres videre til nye utøvere og kunnskapsbærere. Termen 'tradisjonell' viser til at kunnskapen er fundert i tidligere generasjoners opparbeidede erfaringer, men feiltolkes gjerne til å handle om noe gammeldags og utdatert. Det ligger imidlertid i kunnskapsformens natur at den er det stikk motsatte; innovativ, fleksibel og stadig oppdatert.

Kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas

Nye arealinngrep forverrer konflikten mellom beitenæring og forvaltning fra år til år. For hver gang arealene reduseres eller forringes, presses beitedyr og rovviltbestander sammen. Konsekvensen er mindre leveområder for rovviltet, innskrenket beiteareal for beitedyra og større rovvilttrykk kombinert med økte forstyrrelser. Arealinngrep kan gjøre det vanskeligere å lykkes med differensiert forvaltning, og det kan gjøre at bestandsmål ikke oppnås.

Rovviltnemnda vil arbeide for et system som registrerer gjennomførte og planlagte arealinngrep med mulig påvirkning på beitedyr og rovvilt. Den samlede belastningen må vurderes både sett fra et beiteperspektiv og fra et rovviltperspektiv. Det må gjøres en konkret vurdering av hvilken effekt inngrepene har på muligheten til å nå målet om både beitedyr og rovvilt. Den spesifikke vurderingen av det enkelte inngrep bør gjøres på tiltakets myndighetsnivå. Den kumulative effekten bør vurderes overordnet, og beslutningen om det er beitenæringene som skal tåle større rovvilttrykk eller det er bestandsmålene for rovvilt som skal justeres, må tas av den instansen som har myndighet. Det er Stortinget som har fastsatt de nasjonale bestandsmålene.

Rovviltnemnda forventer at Klima- og miljødepartementet holder Stortinget oppdatert om hvilke kumulative effekter gjennomførte og planlagte arealinngrep har på muligheten til å nå målet om både beitedyr og rovvilt.

En god start vil være å med dagens kunnskap, erfaringsbasert og vitenskapelig, vurdere om fastsatte bestandsmål for rovvilt, og fordelingen av disse, da de ble satt, var ideelle for å ivareta det todelte målet om både rovvilt og beitedyr i norsk natur. Neste ledd vil være å vurdere kumulative effekter av gjennomførte og planlagte arealinngrep siden bestandsmålene ble satt, og ut fra de samlede vurderingene se om den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt, bedre kan nåes med justerte bestandsmål og/eller en endret geografisk fordeling av disse.

ARV – Aktivt Rovdyrvern – kumulative effekter

ARV støtter rovviltnemnds tanker om kumulative effekter og belastningen ved arealinngrep i naturen. Dette rammer både beitedyra og rovdya. ARV støtter tanker om at denne må vurderes på myndighetsnivå.

Nemndas svar på uttalelse fra ARV – Aktivt Rovdyrvern – kumulative effekter

Takker for tilbakemelding.

BirdLife Norge – kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas

I utgangspunktet er siktemålet relevant, men det er vanskelig å skjønne hensikten med en retrospektiv tilnærming til en problemstilling som var aktuell i fortid når utfordringen nå nødvendigvis må være hvordan man i dag og i framtida best skal kunne oppfylle den todelte målsettingen.

Nemndas svar på uttalelse fra BirdLife Norge – kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas

Vi mener retrospektivet er vesentlig for å kunne si noe om hvor vi er i dag.

Finnmark fylkeskommune – kumulative effekter av arealinngrep

Fylkesutvalget støtter forslaget om å starte en registrering av arealinngrep som kan utfordre sameksistensen mellom rovvilt og beitedyr.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark fylkeskommune – kumulative effekter av arealinngrep

Takker for tilbakemelding.

Kautokeino flyttsamslag – samlet belastning

Det er også oppløftende å se at rovviltnemnda setter fokus på den samlede belastningen arealinngrep har på beitedyr og rovvilt.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamslag – samlet belastning

Takker for tilbakemelding.

Mattilsynet region nord – Kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas

Mattilsynet støtter ut fra et dyrevelferdsmessig ståsted at det ut fra dagens kunnskapsnivå og erfaringer med tanke på tap av beitedyr og rovviltbestand, gjøres ei vurdering av om det fastsatte bestandsmålet og tettheten av beitedyr er etisk forsvarlig med tanke på velferden til beitedyra i disse områdene.

Nemndas svar på uttalelse fra Mattilsynet region nord – Kumulative effekter av arealinngrep må hensyntas

Takker for tilbakemelding.

Polmak Flyttsamslag – forvaltningssoner i offentlige arealkart

Polmak Flyttsamslag ber om at forvaltningsområdene for de ulike rovviltartene kommer frem på offentlige arealkart. Det er i dag slik at offentlige organer som forvalter areal ikke tar hensyn til disse forvaltningsområdene.

Kommunal arealforvaltning må ta hensyn til disse områdene når det vurderes inngrep i utmark. Det kommer frem av forskning foretatt i Norge at redusert ødemark fører til større konflikt mellom beitedyr og rovvilt.

Når offentlig arealforvaltning styres på denne måten så gir dette dobbelt negativ effekt for næringer med beitedyr i utmark. Rovviltforvaltningen er helt avhengig av at arealforvaltningen i Norge tar hensyn til forvaltningsområdene for rovvilt for at det skal bli en økologisk forsvarlig forvaltning.

Nemndas svar på uttalelse fra Polmak Flyttsamelag – forvaltningssoner i offentlige arealkart

Nemnda er enig. Derfor har vi også under «Strategier» punkt 5., «Forutsigbarhet og lokal medvirkning i rovviltforvaltninga» oppfordret kommunene til å se til denne planen som del av kunnskapsgrunnlaget i egne plansaker.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – samlet belastning

Det er oppløftende se at rovviltnemnda setter fokus på den samlede belastningen arealinngrep har på beitedyr og rovvilt.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – samlet belastning

Takker for tilbakemelding.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – rovvilt og arealforvaltning

Det er helt klart at det er behov for en ny forvaltningsmodell som gir gehør hos de som har beitedyr i utmark. Rovdyrområder må også være en viktig brikke i arealforvaltningen slik at ødemarksområdene ikke blir forringet. Dette må bli en del av plan og bygningsloven samt statlig forvaltning.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5 A/C Pasvik – rovvilt og arealforvaltning

Takker for tilbakemelding.

Tana kommune – system for registrering av tiltak som påvirker rovvilt og beitedyr

Rovviltnemnda vil arbeide for et system som registrerer gjennomførte og planlagte arealinngrep med mulig påvirkning på beitedyr og rovvilt. Tana kommune støtter rovviltnemnda i dette arbeidet.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – system for registrering av tiltak som påvirker rovvilt og beitedyr

Takker for støtten.

Omfordeling av måltallene for gaupe

Rovviltnemnda mener det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8.

Gauper i region 8 er det kattedyret i verden som har størst revir. Det umuliggjør soneforvaltning av gaupe i regionen, og dermed også realisering av det todelte målet. Gauper lengre sør i Norge

bruker langt mindre områder, de har bedre produksjon og lever i mye større grad av naturlige viltlevende byttedyr som rådyr.

Beitenæringene har erfart at det ikke finnes effektive forebyggende tiltak mot tap til gaupe i region 8. Gaupene her lever i all hovedsak av tamme beitedyr. Gjennom Scandlynx sitt arbeid i Troms og Finnmark er det bekreftet at gaupas matseddel i regionen i hovedsak består av tamme beitedyr, dette i motsetning til områder hvor gauper har tilgang til rådyr. Scandlynx har vist at i regionen har gauper med tilgang til rein hele året bedre produksjon enn gauper som har tilgang på rein bare deler av året.

Det er et paradoks at desto bedre beitenæringene lykkes i å gjøre det vanskelig for gaupene å ta beitedyr, desto dårligere blir ynglesuksessen til gaupene. Det fører igjen til at beitenæringa må fø flere gauper før bestandsmålet nåes. Rovviltnemnda mener det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig, verken for beitedyr eller for gauper, å forvalte en gaupebestand hvor eksistens avhenger av at de dreper tamme beitedyr. I sin Beitedyrrapport oppsummert 2022, av 30.5.2023, til Landbruks- og matdepartementet skriver Mattilsynet:

Mattilsynet kan ikke akseptere at beitedyra brukes som levende åte til rovdyra. Det er et alvorlig brudd på dyrevelferdsloven. I henhold til dyrevelferdsloven § 14 er det forbudt å bruke levende dyr som fôr. Dette er den faktiske konsekvens av dagens forvaltning av rovviltforliket.

Rovviltforliket av 2004 hadde sitt fundament i stortingsmelding nr. 15 (2002–2003) Rovvilt i norsk natur, og Stortingets behandling av denne gjennom innstilling til Stortinget nr. 174. I disse forarbeidene til rovviltforskriften var det ikke bestandsmål for gaupe eller jerv i Finnmark. Det var begrunnet i hensynet til dyrevelferden til husdyr og tamrein i utmark, og at Finnmark er det viktigste området for samisk reindrift. Den politiske behandlingen førte imidlertid til et helt annet resultat, nemlig et bestandsmål på 10 familiegrupper i regionen.

I tillegg har Scandlynx gitt kunnskap som underbygger at bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift. I tillegg har Scandlynx gitt kunnskap som viser at gaupe i region 8 i all hovedsak lever av tamme beitedyr. Rovviltnemnda mener bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift. Scandlynx har også vist at gaupe tydelig prefererer rein som byttedyr foran sau, og at sau i alle fall utgjør en mindre andel av dietten sammenliknet med rein.

ARV – Aktivt Rovdyrvern – bestandsmål for gaupe i region 8

Antall tamrein påvist tatt av gaupe 2022/2023: 277 rein. Likevel hevder rovviltnemnda at gaupe i regionen utelukkende har predasjon på reinkalver og at dette er et omfattende problem og konkluderer med at bestandsmål for gaupe i regionen er helt uforenlig med tamreindrift.

Rovviltnemnda hevder at Scandlynx sier at bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift. Dette medfører ikke riktighet. Det er svært oppsiktsvekkende og kritikkverdig at rovviltnemnda feilsiterer forskning for å ta denne til inntekt for sitt syn.

Nemndas svar på uttalelse fra ARV – Aktivt Rovdyrvern – bestandsmål for gaupe i region 8

Rovviltnemnda har skrevet «I ettertid har Scandlynx gitt kunnskap som underbygger at bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift». Dette var ikke ment som et sitat fra Scandlynx, vi beklager måten dette ble skrevet på. Vi retter dette til: «I ettertid har Scandlynx gitt kunnskap som viser at gaupe i region 8 i all hovedsak lever av tamme beitedyr. Rovviltnemnda mener bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift.»

Foreningen våre rovdyr – feilsitering og feiltolkning om gaupas påvirkning på reindrift

I forvaltningsplanen som nå er på høring skriver roviltnemnda følgende på s. 39: "I ettertid har Scandlynx gitt kunnskap som underbygger at bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift». Vi har kontaktet forskerne i Scandlynx for å diskutere denne påstanden og de hevder at det ikke stemmer. Det er svært alvorlig at roviltnemnda feilsiterer og feiltolker forskning for å skape støtte for sitt standpunkt på denne måten. Det oppfordres derfor til at Scandlynx bes om å uttale seg om denne påstanden fra roviltnemnda.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – feilsitering og feiltolkning om gaupas påvirkning på reindrift

Dette var ikke ment som et sitat fra Scandlynx, vi beklager måten det ble skrevet på. Sekretariatet har pratet med Scandlynx om denne saken. Vi retter dette til: «I ettertid har Scandlynx gitt kunnskap som viser at gaupe i region 8 i all hovedsak lever av tamme beitedyr. Rovviltnemnda mener bestandsmål for gaupe i region 8 ikke er forenlig med bærekraftig tamreindrift.»

Finnmark bondelag – omfordeling av måltallene for gaupe

Finnmark Bondelag støtter forslaget om at det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8. Gaupa hører egentlig ikke til i Finnmark, den har etablert seg her på grunn av beitenæringene. Det er ikke næringsgrunnlag av annet vilt i Finnmark for at den skal kunne etablere seg her.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark bondelag – omfordeling av måltallene for gaupe

Takker for tilbakemelding.

Finnmark sau og geit – tamme beitedyr er nødvendig for å nå bestandsmålene

Finnmark Sau og Geit finner det uakseptabelt og umoralsk at tamme byttedyr er nødvendig for å nå rovvilt målsetningene. Vi støtter forslaget om at det ikke skal være bestandsmål for gaupe i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark sau og geit – tamme beitedyr er nødvendig for å nå bestandsmålene

Takker for tilbakemelding.

Foreningen våre rovdyr – bestandsmål for gaupe

Vi er svært overrasket over at roviltnemnda i region 8 foreslår å fjerne hele bestandsmålet for gaupe i regionen. Dette er et drastisk og lite kunnskapsbasert tiltak som vi mener ikke kan

bli vedtatt. Region 8 har mål om 10 familiegrupper av gaupe, men dette målet har aldri blitt nådd. Det lave måltallet for gaupe er allerede satt som et kompromiss mellom det å bidra til å ivareta rovviltartenes overlevelse på den ene siden og det å ivareta beitenæringene og andre distriktpolitiske hensyn på den andre siden. Det er ikke faglig forsvarlig å redusere dette ytterligere i den norske bestanden av gaupe.

Forskningen som er gjennomført bekrefter at rovdyr kan ta mange rein, men peker også på at redusert tilgang på beiteressurser på grunn av store besetninger av tamrein, overbeiting og ugunstige klimatiske forhold har langt større innvirkning på tapene. For den enkelte reineier er imidlertid et høyt reintall gunstig fordi det gir mange kalver i år med gode klimatiske betingelser, og høye erstatningsutbetalinger for rovdyrskader i dårlige år. Følgelig finnes det liten motivasjon for å tilpasse reintallet den økologiske bærekraften på beiten.

I 2016 fikk NINA i oppdrag fra Miljødirektoratet å evaluere regional rovviltforvaltning og de regionale bestandsmålene i Norge med hensyn på måloppnåelse i gjeldene rovviltpolitikk (Krange mfl). Her påpekes det at dagens bestandsmål for gaupe er spredt over store arealer og at det derfor har vist seg å være vanskelig å oppnå målsettingen om 10 ynglinger i Troms og Finnmark. Gaupene i nord benytter større leveområder enn lengre sør, og produserer få unger. Gaupenes arealbruk og reproduksjon tilsier at man trenger betydelig større arealer for å nå målsetting om ynglinger i nord sammenlignet med rådyrrike områder i sør. Dette må rovviltnemnda ta hensyn til når de skal lage soner for de ulike rovdirene. Sammenhengende grønne leveområder er helt avgjørende for at gaupas leveområder skal være tilpasset deres biologiske behov.

Rett over grensen for region 8 i Sverige og Finland har man både tamreindrift og langt mer gaupe enn det vi har på norske side. Det kan henge sammen med erstatningsordningene som f.eks i Sverige utløser tilskudd per gaupefamilie som finnes i reinbeitedistriktene. Den norske erstatningsordningen legger ikke opp til insentiver for å akseptere gaupefamilier i de norske tamreinområdene.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – bestandsmål for gaupe

Rovviltnemnda foreslår ikke å redusere bestandsmålet for gaupe i Norge, vi mener ynglingene som per nå skal være i region 8, kan oppnås med mindre tap av tamme beitedyr i andre deler av landet. I region 8 bruker gaupene svært store områder, og deres evne til å få frem unger er korrelert med tilgangen på tamrein gjennom hele året. For at bestandsmålet skal kunne nåes i region 8 må gaupene kunne bruke tilnærmet alt fastlandsareal, og de må gis god tilgang på tamrein. Altså er oppnåelse av bestandsmålet avhengig av at reinen ikke gjøres for vanskelig tilgjengelig, og av at gaupene bruker fastlandsarealet uavhengig av hvor stor del av arealet som er definert som A- eller B-område.

Nemnda er ikke kjent med at det skal være langt mer gaupe rett over landegrensene fra region 8. Om vi ser på Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia nr. 2 2024, figur 1, så er det sparsomt med gaupeynglinger nord i Sverige. I Finland er det ikke tilsvarende registreringsmetode, så her er det vanskelig å sammenligne, men i *Management Plan for the Lynx Population in Finland, 2021*, kan vi lese:

The lynx may cause considerable damage in the reindeer herding area, and reindeer husbandry as an industry thus limits the proliferation of the lynx population in this area.

Indre Lyngenfjord beitelag – bestandsmål for gaupe

Vi støtter fullt ut forslaget til rovviltnemnda om å omfordele bestandsmålet for gaupe i region 8. All kunnskap og objektive fakta, for eksempel gjennom Scandlynx tilsier at det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig for verken beitedyr eller rovdyr å ha et bestandsmål for gaupe i regionen. Dette samsvarer også med våre erfaringer.

Vi ønsker å berømme rovviltnemndas forslag om å fjerne bestandsmål for gaupe i region 8, på tross av at det for flere kan oppfattes som et kontroversielt forslag. Vi som har drevet lenge med beitedyr i regionen og har opparbeidet oss erfaringer gjennom mange generasjoner erfarer at det er det eneste rette for å ivareta dyrevelferden til både rovvilt og beitedyr. Vi mener at det samme kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for å ikke ha bestandsmål for gaupe i region 8 (bl.a. Scandlynx), også legger til grunn at det ikke er tilrådelig å ha bestandsmål for jerv i region 8. Dersom det er ønskelig å ha en kunnskapsbasert rovviltforvaltning i regionen, så bør det ikke være noen bestandsmål for gaupe eller jerv i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord beitelag – bestandsmål for gaupe

Nemnda takker for tilbakemeldingen. Jerv lever i større grad enn gaupe på kadaver, også av andre dyr enn sau og rein, og dens behov for hjemmeområder er ikke riktig så store som gaupas. Jerv og sau kan i stor grad skilles i tid og rom, og nemnda tror reindrifta og dyrevelferden kan ivaretas selv om regionen har bestandsmål for jerv, så lenge en har en helhetlig tilnærming til den samlede belastningen som reindriften utsettes for.

Indre Lyngenfjord beitelag – bestandsmål for jerv

Vår erfaring er at jerven har et mye større skadepotensiale enn gaupa, med at den kan gjøre enorme skader på svært kort tid. Den dreper og lagrer mye mer enn den har behov for, så lenge det er beitedyr tilgjengelig. Siden det ligger i jervens natur å gjemme unna kadaver, ofte på utilgjengelige plasser så kan det ofte ta tid før en oppdager et pågående angrep. Vi har opplevd at jerven har lagret så mye kadaver i eller i nærheten av drikkevannskilder, at folk har blitt syke av å drikke vannet.

Bestandsmålet for gaupe og jerv i region 8 er for tiden begge på 10 ynglinger. Dersom jerven spiser mer åtsler som ikke er beitedyr enn det gaupa gjør, så skulle man forventet at jerv gjør mindre skade på beitedyr enn gaupa. Når en ser på statistikken på Rovbase som er vedlagt, så ser en tydelig at dette ikke er tilfellet. Jerven utgjør et like stort problem som gaupa for beitenæringen, om ikke større. I sluttrapporten til Scandlynx, Gaupe og jerv i reinbeiteland (2015) konkluderer de med at jerven i region 8 ikke benytter seg av gaupedrept reinåtsler, som andre lignende studier i Sverige har vist. De har også funnet at forvaltningsområdet i region 8 til jerv, på samme måte som gaupa; er for lite for å kunne opprettholde bestandsmålet og at dagens soner bryter med forutsetningene for at sonering skal fungere tapsreducerende. I Nord Norge har tispene i gjennomsnitt et leveområde på 480 kvadratkilometer og hanner i gjennomsnitt 1150 kvadratkilometer (scandlynx). Noe som er et mye større område tilsvarende studier lenger sør i landet har vist.

Vi oppfordrer på det sterkeste at man følger scandlynx sin anbefaling om «... at man tar utgangspunkt i gaupenes og jervenes biologi når man utarbeider fremtidige forvaltningsplaner ...». Vi deler oppfatningen til forfatterne av scandlynx om at dagens forvaltningspraksis for jerv i region 8 bryter en av de grunnleggende forutsetningene for at sonering skal fungere tapsreducerende og stiller spørsmål ved om soneforvaltningen i

regionen av jerv, på lik linje med gaupe har noen hensikt. Vi mener og erfarer at det mest hensiktsmessige vil være å omdisponere bestandsmålet for jerv på samme måte som gaupe, all den tid jerven hovedsakelig har tamme beitedyr som hovednæringskilde. Det vil også være i tråd med ambisjonene om å ta i bruk erfaringsbasert kunnskap, når offentlige planer skal utformes.

Dersom det mot formodning ikke skulle være mulig å møte oss på dette, så må bestandsmålet i region 8 reduseres slik at jervens arealbehov samsvarer med tilgjengelig areal i A-området i region 8. Selv om en reduksjon i bestandsmålet kan føre til at jerven holder seg innenfor bestemt området. Så fører jervens nærvær stor belastning for beitebrukerne som er i og i nærhet til A-området, nettopp fordi den hovedsakelig dreper og spiser tamme beitedyr. Dette vil med sikkerhet føre til at flere avslutter driften, som igjen fører til at tapene hos de beitebrukerne som er igjen øker. Dette vil medføre at det blir for lite tilgang på beitedyr for jerven, at den vil vandre ut av forvaltningsområdet og etablere seg hvor det er tilgang på mat, i beiteprioritert område. Dette har vi erfart de siste 15 årene, hvor vi ser en sterk sammenheng mellom uttak av jerv under jakt, skadefelling og tapstall. For hvert toppår med store tap mister vi beitebrukere. Dette fører til at neste gang vi opplever store tap, så overgår det tapsprosenten gamle rekorder. Vi mener derfor at det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig for verken beitedyr eller rovdyr å ha et bestandsmål for verken jerv eller gaupe i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Indre Lyngenfjord beitelag – bestandsmål for jerv

Når vi ser tilbake på tidligere år med tap til jerv i deres beiteområde, er det med stor forståelse vi leser deres uttalelse. Dere har gjennom mange år hatt jerv i beiteområdene som åpenbart har ført til store tap. Dette hovedsakelig i beitedyrprioritert område i forhold til jerv. Vi må konstatere at differensiert forvaltning ikke har fungert i deres område, dere er ikke enestående i så måte. Likevel er det mange områder der forvaltningen lykkes med å holde jerv og sau adskilt, og vi mener det er potensial for å klare dette også i de andre områdene. KLD sitt brev *Om tiltak for å redusere tap av tamrein under kalvingsperioden*, gir forvaltningen føringer som også kan påvirke vurderinger om ekstraordinære uttak forut for slipp i deres beiteområder.

Kautokeino flyttsamelag – bestandsmål for gaupe

GJS er enig med rovviltnemndas vurdering om at det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamelag – bestandsmål for gaupe

Takker for tilbakemelding.

Mattilsynet region nord – omfordeling av måltallene for gaupe

Til avsnittet om Omfordeling av måltallene for gaupe på s. 38 Mattilsynet ser det som dyreetisk svært betenkelig når forskning viser at gaupas matseddel i regionen i hovedsak består av tamme beitedyr. Vi ser også at det er få eller ingen effektive forebyggende tiltak mot tap til gaupe. Mattilsynet er derfor enig rovviltnemndas uttalelse i utkastet; «Rovviltnemnda mener det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig, verken for beitedyr eller for gauper, å forvalte en gaupebestand hvor eksistens avhenger av at de dreper tamme beitedyr.»

Nemndas svar på uttalelse fra Mattilsynet region nord – omfordeling av måltallene for gaupe

Takker for tilbakemelding.

NOAH – for dyrs rettigheter – omfordeling av måltallene for gaupe

Det er uakseptabelt at rovviltnemnda ønsker å fjerne bestandsmålet for gaupe i region 8. Gaupe er klassifisert som sterkt truet på norsk rødliste, og har følgelig svært høy sannsynlighet for å utrykkes fra norsk natur. I tillegg er gaupe klassifisert som sårbar i Sverige og bestanden er i nedgang. Det vil være en skam for Norges naturbevaring dersom sterkt truet gaupe blir «fjernet» fra regionen. NOAH mener forslaget strider med norsk lov og internasjonale forpliktelser om bevaring av gaupe. NOAH gjør oppmerksom på målet i naturmangfoldloven § 5 om å ivareta artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengig av. Naturmangfoldloven § 4 setter som mål at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas. Gaupe har en nøkkelfunksjon i intakte økosystemer som naturmangfoldloven pålegger å tilstrebe (§ 4 / 5). Å «fjerne» gaupe fra en region som anses for gaupens naturlige utbredelsesområde, vil stride med §§ 4 og 5 i naturmangfoldloven. NOAH vil også påpeke at gaupe bidrar til å opprettholde den økologiske balansen i naturen ved å regulere byttedyrbestander. De gjør at bestandene av byttedyr blir mer robuste når rovdyrene tar svake og syke individer. NOAH forventer at det gjennomføres en grundig høringsrunde med berørte parter som miljøorganisasjoner, jf. Århuskonvensjonen artikkel 9, slik at det er mulig å gi relevante innspill om kunnskapsgrunnlaget, samt de negative virkningene av en eventuell slik endring, herunder hvordan dette kan ytterligere forverre den høyst bekymringsfulle statusen til gaupebestanden i Norge.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – omfordeling av måltallene for gaupe

Nemnda presiserer at dette ikke er noe nemnda kan vedta, det er et innspill fra nemnda, fordi vi ser at gaupene i region 8 er avhengige av tamme beitedyr som noen eier, og har ansvar for å forhindre at blir drept av gaupe. Tamme beitedyr skal ikke være en byttedyrbestand. Besetningen eller reintallet skal reguleres gjennom slakteuttak.

Polmak Flyttsamelag – ulv og gaupe

Polmak Flyttsamelag ber om at region 8 blir ett forvaltningsområdet som ikke skal ha ulv eller gaupe.

Nemndas svar på uttalelse fra Polmak Flyttsamelag – ulv og gaupe

Takker for innspillet.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – gaupe

Reinbeitedistriktet er enig med rovviltnemndas vurdering om at det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 33T Ittunjårga – gaupe

Takker for innspillet.

Tana kommune – ikke dyrevelferd i bestandsmål for gaupe i region 8

Tana kommune støtter rovviltnemnda på at det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8. Det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig, verken for beitedyr eller for gauper, å forvalte en

gaupebestand hvor eksistens avhenger av at de dreper tamme beitedyr. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 14.

Tana kommune mener rovviltforliket må ligge til grunn for hvordan forvaltningssoner for rovvilt og beitedyr forvaltes. Når det gjelder gaupe så må rovviltnemnda jobbe for å fjerne bestandsmålet for gaupe i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Tana kommune – ikke dyrevelferd i bestandsmål for gaupe i region 8

Takker for innspillet.

Troms fylkeskommune – bestandsmålet for gaupe bør reduseres

Troms fylkeskommune støtter Rovviltnemnda i at arealdifferensiert forvaltning av gaupe i region 8 ikke fungerer. Det er positivt at det er åpnet for gaupejakt i deler av Troms selv om forvaltningsmålet for regionen ikke er oppfylt. I tråd med Institutt for naturforskning (NINA) sine vurderinger, bør bestandsmålet for gaupe reduseres betydelig i region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms fylkeskommune – bestandsmålet for gaupe bør reduseres

Takker for innspillet. Vi vil presisere at ikke NINA har uttalt at bestandsmålet for gaupe bør reduseres betydelig i region 8. Det er rovviltnemnda som på bakgrunn av blant annet forskningsresultater fra NINA, har trukket den konklusjon at bestandsmålet for gaupe bør omfordeles fra region 8.

Troms reindriftssamers fylkeslag – gaupe i region 8

Vi registrerer at 80-90 % av rovviltet en skal ha i Norge er kanalisert innenfor reinbeiteområdene. Da det er begrenset med småvilt i Nord-Norge, vil det si at man baserer overlevelsen av rovviltstammene på rein og sau. Det må også innføres forvaltning på ørn. Bestandsmålene må halveres i region 8, og gaupe må flyttes ut av region 8.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms reindriftssamers fylkeslag – gaupe i region 8

Takker for innspillet.

WWF Verdens naturfond – gaupe i region 8

Forslag om å fjerne bestandsmålet for gaupe i region 8 er mildt sagt overraskende. Gaupe er en sterkt truet art i Norge. Målet med alle truede arter er i prinsipp å få bestanden på et levedyktig nivå på sikt, som innebærer blant annet at arten får ha sin naturlige utbredelse. Ulven er allerede ekskludert fra hele reinbeiteområdet og å fortsette i det sporet med andre arter vil være i strid med både biomangfoldloven og internasjonale forpliktelser (Bernkonvensjonen og Kunming-Montreal naturavtalen). Å gå fra bestandsmålet av 10 familiegrupper til null er uansvarlig, og WWF vil sterkt fraråde dette. Det finnes allerede mekanismer for å ivareta beitedyrs og beitedyreieres behov der det er nødvendig. Fjerning av bestandsmålet er ikke forsvarlig.

Nemndas svar på uttalelse fra WWF Verdens naturfond – gaupe i region 8

Takker for innspillet.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – gaupe i region 8

Når det kommer til gaupe er det betimelig å spørre hvorvidt det er bærekraftig å ha gaupe i regionen. Gaupas hovednæringskilde i vårt område er reinsdyr, i mangel på rådyr (som sørpå). Ja, gaupe tar også småvilt (hare), men ei gaupe som har lært seg å ta reinsdyr dreper langt mere enn den kan spise. Dette skyldes at gaupa ikke spiser frossent kjøtt, og gjennom vinteren må gaupa drepe jevnlig for å overleve på ferskt kjøtt. Dette gjør tapene for reieneierne uforholdsmessige og belastningen stor.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3 og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – gaupe i region 8

Takker for innspillet.

Utfordringer med bjørnebestanden

I høring om endringer i rovviltforskriften, datert 1.4.2012 ble det formidlet at Bischof & Swenson sin bjørnekullsimuleringsmodell avløste den tidligere metoden med dokumenterte antall ynglinger.

Rovviltnemnda mener modellen gir en god indeks på utviklingen i bjørnebestanden, men at den ikke på en tilfredsstillende måte beregner hvor mange årlige ynglinger vi har i Norge. Det hadde vært bedre med et mål for hvor mange binner vi skal registrere. I Rovviltforliket av 2011 ble antall binner satt til 6,5 per yngling. Hadde vi i dag regnet med dette forhåndstallet ville regionens **35 registrerte binnene i 2022 gitt $35/6,5 = 5,4$ ynglinger.** **38 registrerte binner i 2023 gitt $38/6,5 = 5,8$ ynglinger.**

Rovviltnemnda i region 8 har erfart at sau på utmarksbeite i vår region ikke er forenlig med fast tilhold av bjørn i samme område. Videre har vi erfart problematikken med bjørn i kalvingsområder for rein og i flytteleier for rein om våren. Vi har derfor tilpasset A-sonen for bjørn for i størst mulig grad å unngå de mest konfliktfylte områdene. Men bufferen er liten og vi ser at binner som til dels bruker B-områdene skaper problemer. I 2023 ble det registrert 38 binner i regionen. Det ga en beregning på 3,1 ynglinger. Bestandsmålet er seks ynglinger. For at bestandsmålet skal nåes med dagens beregningsmetode må vi altså forvente en dobling i antall binner. Det vil trolig ta mange år før vi er der.

Binner som etablerer seg i B-områdene vil forventes å bidra mer til oppnåelse av bestandsmålet, fordi de i mindre grad vil dele hjemmeområde med naboland (jf. bjørnekullsimuleringsmodellen som oppgir ynglinger nær riksgrensen i desimaler). Samtidig vil de binnene måtte være i beiteområder for sau og kalvingsområder og flytteleier for rein, for i beitedyrprioriterte områder er det ikke plass til et hjemmeområde for bjørn som ikke berører disse.

En binne som får etablere seg i et beitedyrprioritert område vil medføre en vedvarende dyrevelferdsmessig uholdbar situasjon. I parringstiden, som sammenfaller med beiteperioden for sau, vil binner tiltrekke seg hannbjørner. Når binnene har unger, har de et sterkt vern mot skadefelling, slik at handlingsrommet for skadeavverging vil være begrenset. Erfaringer viser også at sanking i forbindelse med bjørneangrep er utfordrende og tar lang tid.

For å ha en fortsatt vekst i bjørnebestanden innenfor A-områder for bjørn, er regionen avhengig av at avskytingen ikke er for høy i tilgrensende områder i våre naboland. For å ivareta den delen av den todelte målsettingen som går på beitedyr, er regionen avhengig av et effektivt forvaltningsuttak av binner i beitedyrprioriterte områder. Det vil ikke være til hinder for at bestandsmålet nåes på sikt, men det vil uansett ta mange år før bjørnekullsimuleringsmodellen beregner seks ynglinger i regionen.

Finnmark bondelag – endre og styrke bestandsregistrering på bjørn

Bestandsregistrering på bjørn styrkes, med særlig vekt på å utvikle forskningsmiljøet ved NIBIO Svanhovd. Bestandstall på bjørn bør regnes ut fra registrerte binner og ikke antall registrerte ynglinger.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark bondelag – endre og styrke bestandsregistrering på bjørn

Nemnda er enig. Per i dag er det heller ikke antall registrerte ynglinger som legges til grunn, men antall simulerte ynglinger ut fra registrerte binner.

NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om utfordringer med bjørn og behovet for bestandsestimater

Bestandsstørrelse i stedet for reproduksjon

NMBU produserer allerede årlige anslag over antall bjørnebinner i hver region, korrigert for uoppdagede individer og individer som delvis oppholder seg utenfor Norge. De nyeste resultatene er tilgjengelige her:

https://static02.nmbu.no/mina/publikasjoner/mina_fagrappport/pdf/mif86.pdf

På lang sikt anbefaler vi en overgang til forvaltning der bestandsmålet oppgis i antall individer i stedet for antall reproduksjoner. Dette vil bedre utnytte dagens overvåkings- og beregningsmetoder og gi forvalterne en mer direkte kontroll over populasjonen, uten behov for å regne om fra antall individer til antall reproduksjoner. Generelt bør slike omregningsprosedyrer unngås, da de ofte antas å være konstante i tid og rom, en antagelse som sannsynligvis ikke gjelder i virkeligheten.

Nemndas svar på uttalelse fra NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – Om utfordringer med bjørn og behovet for bestandsestimater

Dette er akkurat hva nemnda mener bør legges til grunn, i stede for et simulert antall ynglinger.

NOAH – for dyrs rettigheter – utfordringer med bjørnebestanden

Det er svært alarmerende at rovviltnemnda prioriterer næringsinteresser fremfor bevaring av bjørn. Det finnes ingen konkrete mål eller tiltak i forvaltningsplanen som vil øke sannsynligheten for å få bjørnebestanden opp til bestandsmålet (som bør være et minimum). NOAH mener at det bør tas inn i planen at binner og binner med unger skal unntas fra all skadefelling og lisensfelling i region 8, uavhengig av hvilken sone de befinner seg i.

NOAH påpeker at forvaltning av bjørn slik den foregår i dag er i svært liten grad basert på kunnskap om mulige innvirkninger av felling på bjørnebestandens overlevelse på lang sikt. NOAH vil i den forbindelse henvise til en studie publisert i 2001 av International Association

for Bear Research and Management som anbefaler følgende (s. 77-78): «Our results suggest that the death of about 20% of the adult males in a local area significantly reduced cub survival. We do not recommend that adult males not be harvested, but we recommend that the potential consequences be considered when modeling the effects of hunting on bear populations and when considering the problem adult males in control actions in threatened and endangered populations. (...) Until this question is adequately resolved, managers should act conservatively and assume a population consequence of harvesting adult male bears». Disse funnene er bekreftet og videreutviklet av resultater fra forskning gjennomført i Sverige 1991-2011 og publisert i Journal of Animal Ecology i 2017 hvor det var påvist at fjerning av individer gjennom jakt/felling kan destabilisere den sosiale strukturen og påvirke dynamikken i bjørnebestanden. Økende kvoter på jakt/felling og antall felte hannbjørner vil øke sannsynligheten for at en hunnbjørn befinner seg i et område hvor en hannbjørn er blitt fjernet. Dermed forventes ungeooverlevelse å være generelt lavere i perioder med høyt jakttrykk.

I Norge har jaktinteresser argumentert for at streifende hannbjørner bør skytes og at de ikke har noe å si for bestanden. Men når det gjelder bjørnen har det nesten lik effekt på bestandstilveksten uansett hvilket kjønn man skyter. En hannbjørn kan pare seg med flere binner, mens binner kan pare seg med flere hanner. Det er flere grunner til at skyting av hannbjørner har negative effekter på bestanden. Hannbjørner vandrer vesentlig lengre fra hjemmeområdene enn det binnene gjør, men dette betyr ikke at de ikke kan ta del i reproduksjonen og bestandsøkningen. Årsaken til dette er at hannbjørnene kan dekke et stort område i løpet av en paringssesong. Når en hannbjørn blir skutt kan dette være et individ som kunne ha høy reproduktiv suksess, men som nå ikke får ført genene videre.

Brunbjørn har lang reproduksjonstid og ny forskning har vist at jakt på bjørn gjør at binnene beholder ungene i lenger tid, slik at det går lengre tid mellom hver gang de får unger. Et resultat av jakt på bjørn slik den praktiseres i Skandinavia i dag er altså at totalreproduksjonen i bjørnebestanden reduseres. I et evolusjonært perspektiv er dette svært lite hensiktsmessig. NOAH vil henvise til en annen studie gjennomført av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Der kom forskerne til samme konklusjon at jakttrykket har påvirket hvor lenge binner beholder ungene sine. I perioden 2005 til 2015 har antallet binner som beholder ungene et ekstra år økt fra 7 % til 36 %. Professor Jon Swenson påpekte at hunner som beholder ungene lenger, lever tryggere, men på den annen side får de unger sjeldnere. Dette reduserer deres totale antall avkom gjennom livet. Mennesket har altså blitt en evolusjonær kraft i bjørnens liv ved at jakten vi utsetter dem for fører til at hunnbjørner beholder ungene lenger for å unngå å bli skutt.

En studie gjennomført i årene 2008 til 2015 om den skandinaviske brunbjørnen viser på lignende måte at felling kan ha indirekte effekter som påvirker bjørnebestandens levedyktighet på lang sikt. Detaljert atferdsmessig informasjon fra individuelt overvåkede brunbjørner i en bestand der fellingen hadde forårsaket «sexually selected infanticide» (ungedrap), avslørte at hannbjørner endret bruken av leveområder etter en nabo-hannbjørn ble drept ved jakt. Hannbjørner økte bruken av hjemmeområdene til de felte nabohannene i det andre året etter deres død. Den nøyaktige mekanismen bak økning i ungedrap forårsaket av felling er fortsatt ukjent. Den mest sannsynlige forklaringen er at endring i bruk av leveområder på grunn av felling av hannbjørner kan øke sannsynligheten for at en hunnbjørn vil møte en ny hannbjørn som sannsynligvis ikke er far til hennes unger.

Det er videre en studie publisert i 2015 som viser at bjørnebestanden vokste da trykk fra felling/jakt var lavt, men denne tendensen endret seg i perioden med høyt felling-/jakttrykk.

Ifølge undersøkelsen kan bestanden på lang sikt falle med ca. 2 % årlig, hvis fellingen fortsetter i samme grad hvert år. I tillegg henviste undersøkelsen til bevis på at ungedrap-atferd kan være arvelig. Dette kan føre til en økoevolusjonær feedback-mekanisme i bestandsdynamikken. Undersøkelsen konkluderer med at atferd hos enkeltindivider og den sosiale strukturen til en art har vesentlige effekter på bjørnebestandens utvikling. Sammen med felling/jakt kan disse ha ytterligere negative effekter på bestanden.

Studier bekrefter at jakt på bjørn har alvorlige økologiske konsekvenser. Jakt påvirker ikke bare bjørn alene, men hele økosystemet. Rovdyr er en del av naturen, og fravær av dem skaper negative økologiske endringer. NOAH mener det er på høy tid at rovviltnemnda tar hensyn til kunnskap om jaktens økologiske effekter, og flytter fokus vekk fra å skyte mest mulig rovdyr, til ikke-letal konfliktforebygging og sameksistens med rovdyr. Nyere forskning viser også at dreping av rovdyr ikke hjelper for å skape mer toleranse for rovdyr, men kan ha motsatt effekt.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – utfordringer med bjørnebestanden

Nemnda er ikke i tvil om at lisensfelling og skadefelling av bjørn påvirker bjørnebestanden negativt, eller om at det er mange mekanismer bak det. Vi er likevel tydelige på at bestandsmålet må nåes innenfor forvaltningsområdene for bjørn, her er konfliktene med tamme beitedyr akseptable, fordi områdene i stor grad er lagt der rein har vinterbeite, og der det ikke er sau. I motsetning til gaupe er ikke bjørnens ynglesuksess i vesentlig grad avhengig av tamme beitedyr. Likevel er skadepotensialet svært stort om det er bjørn i kalvingsland under kalvingen eller om det er bjørn der det går sau på utmarksbeite. Forvaltningsområdene for bjørn er store nok til at bestandsmålene vil nåes innenfor disse på sikt. Det vil ta mange år, men bjørnebestanden i regionen er i vekst.

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – bestandsmål

Det er vanskelig å forstå hvorfor bestandsmålene for gaupe og jerv beregnes under andre forutsetninger enn for bjørn med tanke på våre naboland. Ynglinger for de førstnevnte blir dokumentert som helnorske utfra observasjon, mens for bjørn blir de teoretisk beregnet utfra avstand til riksgrensen. Dette er uforståelig og provoserende for oss som blir såpass berørt av bjørn. Siden årtusenskiftet har vi hatt årlige tap til bjørn i kalvingslandet, enkelte år har kalvetapet beløpt seg til 70%. De seineste årene har vi bidratt til dokumentasjon av bjørneynglinger, hvert av de siste årene er det dokumentert mellom 2 og 4 ynglinger i Jarfjord. I Pasvik dokumenteres årlig det dobbelte. Alle disse ynglingene blir desimert gjennom beregningsmodellen som benyttes. I praksis er bestandsmålene for bjørn i regionen allerede nådd bare med ynglinger i Sør-Varanger.

Underestimeringen av den faktiske bjørnebestanden gjør av bjørn sprer seg over hele Finnmark. Bjørn yngler både i A- og B-områder. Vi som har rein i et B-område (beiteprioritert) blir nektet å felle skadegjørende bjørnebinne fordi de teoretiske bestandsmålene ikke er nådd. Likeledes ble sauebønder i Tana nektet skadefelling ennå de er over 100km unna A-område for bjørn. Med stadig underestimering av den faktiske bjørnebestanden vil konfliktnivået mellom bønder, rein og bjørn bare øke i årene framover. Vi ber om at beregningene for bestandsmålet gjøres på en måte som i større grad stemmer med den faktiske bjørnebestanden. Distrikt 1-2-3 har grense til Russland, mens Distrikt 5A Pasvik har

grense til Russland og Finland, vi blir dermed stående med alle ynglinger selv om Norge deler dette med andre land i statistikken. Bjørnene blir ikke delt og er fortsatt i Norge. Våre distrikt blir dermed belastet med rovdyrskader fra en mye høyere faktisk andel av bjørnebestanden enn hva de teoretiske modellene tilsier. Den teoretiske metodikken for ynglinger stemmer ikke med virkeligheten når en ser dette opp mot bestanden som er dokumentert.

Det er kun Statens Naturoppsyn som kan dokumentere ynglinger som blir godtatt i bestandsstatistikk. Det må dermed stilles med tilstrekkelig med ressurser til rådighet slik at denne jobben blir gjort tilfredsstillende.

Nemndas svar på uttalelse fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3- og Reinbeitedistrikt 5A/C Pasvik – bestandsmål

Nemnda er enige i at antall individer heller bør legges til grunn for om bestandsmålet er nådd, heller enn en modell som simulerer antall ynglinger. Vi ser at det for dere som har beiteland mot landegrensene så betyr en bjørn eller en yngling like mye som den ville gjort om landegrensene var milevis ifra. Når det gjelder bjørn kan heller ikke SNO dokumentere ynglinger som går inn i simuleringen av antall ynglinger, men SNO bidrar gjennom å samle DNA fra hår og skit, det legges til grunn i simuleringene.

Tiltak for å effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt

Rovviltnemnda vil fortløpende se på om det er mulig å jobbe for endringer i lovverket som kan effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt. Slike endringer vil rovviltnemnda vurdere både etisk, dyrevelferdsmessig og med tanke på god jaktmoral og sikkerhet.

Rovviltnemnda mener at når Statsforvalteren gir skadefellingstillatelse så må det være adgang til å bruke motorkjøretøy til å avlede viltets oppmerksomhet, og under visse forhold til å forfølge og avlive viltet.

Finnmark Bondelag – skadefelling

Skadevolder skal tas ut fra beiteprioriterte områder og skadefelling bør gis umiddelbart. Skadefellingstillatelsen bør utvides med en uke, til å gjelde i 14 dager. Når en skadefelling er innvilget bør det være en «stående» dispensasjon til motorisert ferdsel innenfor det området skadefelling gjelder.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – skadefelling

Nemnda takker for innspillet.

Finnmark fylkeskommune – skadefelling

Fylkesutvalget støtter forslaget om å prøve ut en ordning med bruk av motoriserte kjøretøy ved skadedyrfelling.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark fylkeskommune – skadefelling

Nemnda takker for innspillet.

Foreningen våre rovdyr – bruk av motorkjøretøy ved felling

Vi er sterkt kritiske til rovviltnemndas ønske om å bruke motorkjøretøy til å avlede viltets oppmerksomhet, og til og med å forfølge og avlive store rovdyr under jakt. Det er en viktig årsak til at viltloven § 21 har forbud mot bruk av motorkjøretøy, luftfartøy eller motorfartøy under jaktutøvelse her til lands. Dette bør rovviltnemnda forholde seg til. Rovviltnemnda må hensynta dyrevelferden både til tamme og ville dyr. Slike jaktformer vil også bidra til å øke konfliktene på nasjonalt nivå.

Nemndas svar på uttalelse fra Foreningen våre rovdyr – bruk av motorkjøretøy ved felling

Nemnda takker for innspillet. Vi presiserer at vårt forslag gjelder skadefelling, ikke jakt. Når skadefelling gis er den normalt rettet mot ett bestemt individ, og det er ønskelig med effektivt uttak, for å ta ut riktig individ og for å ivareta dyrevelferden både til rovviltet og til beitedyrene. Skadefelling kan bare gis om det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger, jf. det todelte målet om både beitedyr og rovvilt og differensiert forvaltning.

Kautokeino flyttsamelag – effektivisere jakt

Det er viktig å effektivisere jakt.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamelag – effektivisere jakt

Nemndas mål er at jakt skal regulere bestandenes størrelse og utbredelse, mens skadefelling skal være effektivt de gangene det er et nødvendig tiltak.

NOAH – for dyrs rettigheter – Tiltak for å effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt

Det er alarmerende at rovviltnemnda har som mål å øke effektiviteten av drap på truede dyr i naturkrisens tid, og jobber for innføring av uetiske jaktmetoder på kant med føringene i dyrevelferdsloven. Rovviltnemnda mener for eksempel at det bør være «adgang til å bruke motorkjøretøy til å avlede viltets oppmerksomhet, og under visse forhold til å forfølge og avlive viltet.» Rovviltnemnda ignorerer fullstendig at forfølgelse av rovdyr også har dyrevernmessige konsekvenser for rovdyrene. NOAH mener at effektivisering av fellingsforsøk ikke kan være et grunnlag for å fravike lovens regler om jaktmetoder. Dette vil føre (og har faktisk ført) til en absurd situasjon der lover ikke gjelder i beiteprioriterte områder fordi jegermiljøer ikke vil bli bundet av visse regler med formål å beskytte ville dyr. Den utviklingen i forvaltningspraksis er neppe i samsvar med lovgivers intensjon og er svært klanderverdig.

NOAH gjør oppmerksom på at bruk av motorkjøretøy under jakt og felling forstyrrer alt annet dyreliv i det aktuelle området det foregår. Dyrelivet er spesielt sårbart om vinteren. Med begrenset næringstilgang er ville dyr avhengig av ro for å få i seg nok mat. Forskning viser at bruk av snøskuter – som ofte brukes ved skadefelling på vinterstid – kan ha svært negative konsekvenser på ville dyr. Det er dokumenterte effekter som forhøyet hjertefrekvens, økt stressnivå, økt fluktdistanse og habitatfragmentering som følge av forstyrrelser fra snøskutere.

Det er fastsatt et forbud mot bruk av motorisert fremkomstmiddel under jakt i § 21 i viltloven som gjennomfører Bernkonvensjonen artikkel 8. Ifølge Vedlegg IV "Prohibited means and methods of killing, capture and other forms of exploitation" til Bernkonvensjonen er det

forbudt å bruke "Motor vehicles in motion" under jakt på ville dyr som er vernet i Vedlegg II eller Vedlegg III. Unntak fra artikkel 8 kan kun gjøres hvis dette verken truer bestandens overlevelse, eller formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det betyr bl.a at det ikke kan være en generell adgang til å bruke motorkjøretøy under jakt på store rovdyr.

Effektivitet av jakten er ikke et argument som er dokumentert nødvendig i henhold til truede arter, og det er heller ikke dokumentert som viktigere veid opp mot andre samfunnsinteresser (bl.a. respekt for dyr, dyrevelferdsloven) som i dette tilfellet etter NOAHs mening klart må veie tyngre. NOAH mener derfor at unntak fra forbudet mot bruk av motorisert kjøretøy under jakt ikke kan forsvares som forholdsmessig i henhold til de etablerte etiske standardene og samfunnsinteressene knyttet til respekt for dyr og den skaden som slik felling kan medføre.

En kontinuerlig lemping av krav til tillatte jaktmetoder mot store rovdyr har bidratt til utvikling av ukultur i jaktmiljøer som man har vært vitne til de siste årenes lisensfelling av ulv. Dette bidrar også til å øke konfliktnivået i rovdyrforvaltning.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – Tiltak for å effektivisere kvotejakt, lisensfelling og skadefelling av rovvilt

Nemnda takker for innspillet. Vi presiserer at vårt forslag gjelder skadefelling, ikke jakt. Når skadefelling gis er den normalt rettet mot ett bestemt individ, og det er ønskelig med effektivt uttak, for å ta ut riktig individ og for å ivareta dyrevelferden både til rovviltet og til beitedyrene. Skadefelling kan bare gis om det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger, jf. det todelte målet om både beitedyr og rovvilt og differensiert forvaltning.

Polmak Flyttsamelag – skadefelling

Polmak Flyttsamelag viser til forvaltningen i Finland. Det må endres i Norge slik at vi kan bruke tilgjengelige tekniske midler for å få en rask skadefelling. Dette vil redusere tidsbruken og aktiviteten i beiteområder betraktelig. Bruken av helikopter til skadefelling må brukes i mye større utstrekning enn i dag.

Nemndas svar på uttalelse fra Polmak Flyttsamelag – skadefelling

Per i dag er det bare SNO som kan felle fra helikopter i Norge, og de kan bare gjøre det etter fellingsoppdrag gitt av Miljødirektoratet.

Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – jakt

Det er viktig å effektivisere jakt.

Nemndas svar på uttalelse fra Reinbeitedistrikt 33T Ittunjárga – jakt

Nemndas mål er at jakt skal regulere bestandenes størrelse og utbredelse, mens skadefelling skal være effektivt de gangene det er et nødvendig tiltak.

Troms reindriftssamers fylkeslag – kvote- og lisensjakt

Dette har over tid ikke fungert godt nok. Årlig blir bare en del av kvotene tatt ut. Dette kan ha mange årsaker som, vær, føre og mørketid, men også tidsavgrensninger. (på gaupejakt)

Gjennomgang av forskriftene for kvote- og lisensjakt, slik at en sikrer uttak av tildelte lisenser og kvoter.

Nemndas svar på uttalelse fra Troms reindriftssamers fylkeslag – kvote- og lisensjakt

Nemndas mål er at jakt skal regulere bestandenes størrelse og utbredelse.

Bedre bestandsregistrering av jerv, gaupe og ørn

Dagens overvåkingsmetoder fungerer ikke optimalt i Troms og Finnmark. I regionen er det store arealer med lite menneskelig ferdsel og tilsvarende færre rovdyrregistreringer. I løpet av registreringsperioden for gaupe er det få og korte dager med sporingsforhold. Klimaendringer har gitt vanskeligere føre- og sporingsforhold. Dette aktualiserer behovet for å involvere lokale kunnskapsbærere i rovviltovervåkingen. Det er viktig at de som utfører gaupeføring har kjennskap til, og dialog med, den lokale beitenæringa, slik at jobben blir utført effektivt uten å belaste beitedyrene. Rovviltnemnda mener SNO må gis mer ressurser til å drive bestandsregistrering, og de må i større grad samarbeide med, og lønne, lokale kunnskapsbærere i denne jobben.

Systematisk utdeling av ekskrementtuber og opplæring av gjetere til innsamling kan være et grep for å bidra til bedre oversikt over jervebestanden. Opplæring av gjeterne og betalte sporingsoppdrag til næringa vil gi bedre oversikt over gaupebestanden, jf. dagens metode og samarbeid med NJFF. Ved bruk av viltkamera til gaupeovervåking, er beitenæringas erfaringskunnskap relevant for optimal utplassering og røkting av kamera.

Rovviltnemnda mener SNO må gis et større ansvar for bestandsregistrering av ørn.

8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – bestandsregistrering og SNO

Vi ser det som positivt at Rovviltnemnda ønsker at det gis mer ressurser til SNO for å drive med bestandsregistrering og at dere oppfordrer til et bedre samarbeid med lokale kunnskapsbærere. Og ikke minst bra at SNO også blir gitt et større ansvar i forbindelse med bestandsregistrering av ørn.

Det er viktig både med tanke på overvåking av bestandsstørrelse og igangsetting med skadeforebyggende tiltak at SNO får tips om spor og observasjoner av rovvilt slik at de kan dra mer målrettet ut i felt for å dokumentere. Men dette krever både ressurser og vilje. Det nytter lite at det meldes om observasjoner, også kommer man sent ut i felt eller mulig aldri grunnet manglende ressurser. Det krever gjerne også at befolkningen er klar over at de bør melde observasjoner og hvem de skal melde observasjonene til. Her bør rovviltnemnda lage opplysningstiltak som når ut til folket.

Det er også høye dokumentasjonskrav for å bevise at det er rovvilt i et område og at de eventuelt påfører skade. I forbindelse med bestandsregistrering bør man se på muligheter om å lette på noe av dokumentasjonskravene slik at f.eks. fotodokumentasjon kan være godt nok. Særlig så lenge som SNO har for lite ressurser til å følge opp tips.

Nemndas svar på uttalelse fra 8 representanter fra landbruksnæringa i Dyrøy kommune – bestandsregistrering og SNO

Vi vil jobbe mer med å få ut informasjon om hvordan melde rovviltobservasjoner. Når det gjelder bestandsregistrering så har SNO i dag mulighet til å vurdere fotodokumentasjon av jerv med unger og av familiegruppe av gaupe. Mens for dokumentasjon av familiegruppe ved spor, så må rovviltkontakt SNO ut i felt å følge sporet som beskrevet i deres instruks for registrering av familiegruppe.

Finnmark Bondelag – innsamling av DNA fra bjørn

En vellykket rovviltforvaltning må være kunnskapsbasert. Det er ikke i tilstrekkelig grad tilfelle i dag, og det svekker tilliten til forvaltningen. Bestandsmålet for bjørn er et estimat av antall ynglinger. Det å vurdere hvorvidt bestandsmålet er nådd eller ikke avhenger derfor av en rekke matematiske og biologiske variabler. Hva man setter inn i formelen har derfor stor betydning for hvilket resultat man får. Registrering av DNA fra bjørner er en viktig innsatsfaktor i dette arbeidet.

Innsamlingen av DNA er i stor grad basert på frivillighet. At folk samler inn DNA på frivillig basis er svært positivt, og noe som bør oppmuntres til også i fortsettelsen. Etter Finnmark Bondelags mening er det imidlertid en ansvarsfraskrivelse når man i altfor stor grad baserer registreringsarbeidet på dugnad. Det observeres mye bjørn i sone 8, men hvis man ikke har bilder eller DNA kan ikke disse regnes med i bestandsmålet. Finnmark Bondelag stiller også spørsmål ved at det ikke «finnes» bjørn i Kautokeino- og Alta-området, jfr NIBIOS kart over DNA-funn i Finnmark. Er det fordi det virkelig ikke finnes eller er det fordi at det ikke registreres?

Finnmark Bondelag konstaterer at vi per i dag ikke har gode nok tall på antall bjørn og ynglinger i region 8. Innsamling av DNA må derfor premieres og systematiseres i mye større grad. Antall hårfeller må økes i alle aktuelle områder i Finnmark. Finnmark Bondelag mener det må settes av i størrelsesorden 5-6 millioner kroner per år de neste årene for å få på plass en tilfredsstillende registrering. DNA-laben ved NIBIOS stasjon i Pasvik bør gjenopprettes for å støtte opp under dette arbeidet. Metodikken for kartlegging av rovdyr bør også gjennomgås og forbedres.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark Bondelag – innsamling av DNA fra bjørn

Rovviltnemnda mener bestandsmålet for bjørn ikke bør simuleres i antall ynglinger men heller regnes i antall individer eller binner. Vi er enig i at det bør satses mer på innsamling av SNO og i at en bør utnytte den gode kompetansen på bjørn som NIBIO Svanhovd besitter. Så er det stadig gjennomgang og forbedringer på metodikken for kartlegging og beregning av rovviltbestandene.

Finnmark fylkeskommune – bestandsregistrering av ørn

Fylkesutvalget støtter forslaget om å gi mer ansvar til Statens naturoppsyn for bestandsregistrering av ørn.

Nemndas svar på uttalelse fra Finnmark fylkeskommune – bestandsregistrering av ørn

Nemnda takker for innspillet.

Kautokeino flyttsamelag – effektivisere bestandsregistrering

Det er viktig å effektivisere bestandsregistrering. Er også enig i rovviltnemndas vurdering om å innlemme havørn i forvaltningen av rovvilt. Når det gjelder kongeørn, mener vi at bestanden må overvåkes i større omfang enn i dag, da bestanden er større enn antatt av forvaltningen.

Nemndas svar på uttalelse fra Kautokeino flyttsamelag – effektivisere bestandsberegning

Vekting av hensynene til rovvilt og beitenæring

I rovviltforskriftens formålsparagraf sies følgende:

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Rovviltnemnda ser det som problematisk at bærekraftig forvaltning av rovviltartene, vektet tyngre enn hensynet til beitenæringas bærekraft og rettigheter, og spør oss hvordan rovvilts utbredelse kan være overordnet menneskets matbehov. Denne vektingen gjenspeiler et natursyn der mennesket står utenfor økosystemet og ikke er en tellende faktor i forvaltningsøymed.

Vi mener at norsk miljølovgivning må vurderes i at også mennesket er en del av næringsnettet. Lovgivningen bør være koblet til en realistisk strategi rundt hvordan vi skal forsyne oss selv på bærekraftig vis og med det som er av lokalt tilgjengelige ressurser. Utmarksbeite har vært en ressurseffektiv, stabil næringsvei og velfungerende matberedskap i våre områder i tusenvis av år. Det faktum at det er hensynet til vern av rovvilt som legger premisser for beitenæringa, og at beitenæringa kun hensyntas innenfor rammene av det som er definert som en bærekraftig forvaltning av rovviltartene, medfører at enkelte utøvere må tåle store økonomiske tap og dyrelidelser år etter år. Mange tvinges til å slutte i næringa som følge av belastningen.

Avvikling av primærnæringene har omfattende konsekvenser for den enkeltes identitet, for kulturutøvelse og tilknytning til lokalområdene, for videreføring av tradisjonskunnskap, beiteutnytting og vedlikehold av beitelandskap, for matberedskap, samt for mangfoldet av naturtyper og arter knyttet til utmarksbeite.

Rovvilt har sin plass i naturen, men vi anser det som uansvarlig å tilsidesette hensynet til beitenæringas framtid gjennom en betingelsesløs ivaretagelse av rovdyrene, uavhengig av hvilken kostnad dette har for beitenæringas mulighet til å praktisere og videreføre sin tradisjonelle næringsvei og kunnskap.

Vi mener at den klart viktigste faktoren i artsvern, er ansvarlig arealforvaltning og vern av både beitedyrs og ville dyrs leveområder, slik at flest mulig dyr kan oppholde seg i områdene med lavest mulig konfliktnivå. Vi registrerer at rovvilts og beitedyrs leveområder stadig viker for nye arealinngrep, og at beitenæringa ventes å tolerere de kumulative effektene av alle slags inngrep samtidig med voksende rovviltbestander fordelt på krympende areal. Følgelig er det etter vårt

syn nødvendig å endre vektingen av de to hensynene ved endring av lovene som omhandler rovvilt, beitenæring og arealforvaltning, herunder viltloven, naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven.

Restkvoter skal tas ut

Gjennom Stortingsforliket av 2011 ble forvaltningen pålagt å ta ut resterende kvote etter lisensfelling. Per i dag gjør Miljødirektoratet ekstraordinære uttak etter en vurdering av kriterier for skadefelling.

Rovviltnemnda mener at i tilfeller det ikke lykkes å ta ut vedtatte kvoter for felling av rovvilt, så bør disse tas ut ekstraordinært med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd jf. første ledd bokstav b og c.

I løpet av året er det tamme beitedyr i hele regionen. Jerv og gaupe i region 8 lever hovedsakelig av tamme beitedyr. Bjørn har stort skadepotensial i sauebeiteområder og kalvingsområder for rein. Derfor er det beste tapsforebyggende tiltaket å regulere rovviltbestandenes størrelse, og samtidig regulere den geografiske utbredelsen jf. målet om differensiert forvaltning.

Lav terskel for skadefelling av rovvilt i B-områder

I kommentarer til rovviltforskriften § 9 står følgende:

Tilfeller hvor det nylig har skjedd angrep som også ligger an til å fortsette, og som samlet sett er å betrakte som vesentlige, ligger i kjernen av bestemmelsens virkeområde. Hvor det har skjedd skade i det aktuelle området for lengre tid tilbake, typisk sist beitesesong, vil det også være hjemmel til å fatte fellingsvedtak forutsatt at øvrige omstendigheter åpner for dette. Det gjelder selv om det ennå er en tid frem til neste beitesesong, så lenge omstendighetene tilsier at store problemer kan forventes i det aktuelle området når bufe eller tamrein kommer på beite. Hvor oppstått skade i seg selv ikke er omfattende, men hvor den sammen med fremtidige skader samlet sett vurderes å være vesentlige, kan det åpnes for felling for å unngå skade i fremtiden. Hvor det er tale om fremtidig skade, uten at skade har oppstått på vedtakstidspunktet, er det også hjemmel til å gi fellingstillatelse dersom øvrige vilkår er oppfylt.

Vi vet at gaupe og jerv i regionen i hovedsak lever av tamme beitedyr. Vår erfaring er at gaupe eller jerv i områder hvor det også er tamme beitedyr vil gi vesentlige tap, selv om en iverksetter tapsforebyggende tiltak. Likevel opplever vi at Miljødirektoratet og statsforvalteren er svært tilbakeholdne med å gi skadefellingstillatelse for å unngå tap i fremtiden, uten at det er en akutt pågående skadesituasjon.

Rovviltnemnda mener Klima- og miljødepartementet må gi forvaltningen en føring om i større grad å bruke skadefelling tapsforebyggende.

Uttak av jerv og gaupe er mest effektivt på vinteren, samtidig har regionen mange beitedyrprioriterte områder hvor det nesten ikke er beitedyr om vinteren. Følgelig er rovvilttapet lavt om vinteren. Når reinen kommer til kalvingsområdene og sauene slippes på utmarksbeite er det bart, rovviltet blir ikke oppdaget og det er tilnærmet umulig å dokumentere tap på barmark. Rovviltet har et strengere vern fordi det er yngletid. Skulle det bli gitt skadefelling er det uansett svært vanskelig å lykkes på barmark. Rovviltnemnda mener forvaltningen i slike situasjoner må være i forkant, og gi skadefellingstillatelser tapsforebyggende i områder der skadefelling under

pågående angrep sjeldent er et reelt alternativ.

Stående fellingstillatelse

Det skal være lav terskel for felling av rovvilt i B-områder, særlig i kalvingsland. Uttak av rovvilt må bli mer effektivt enn i dag, og rovviltnemnda ønsker å få i gang et prøveprosjekt med stående fellingstillatelse i et reinbeitedistrikt i regionen.

Involvering og synliggjøring av erfaringskunnskap i Rovdata og Fagrådet

Fagrådet for Nasjonalt overvåkingsprogram må få inn bærere av erfaringsbasert kunnskap fra beitenæringene, og Fagrådet må møtes oftere. Det er viktig at også utøvere i grenseområdene er representert i Fagrådet. Videre må erfaringsbasert kunnskap tas inn i instruks for overvåking av rovdyr, og kunnskapsbærerne må være med å utvikle disse.

Forskningsbehov

Rovviltnemnda ser frem til forskningsprosjekter som søker å besvare problemstillingene vi har listet opp under, og som utføres i henhold til forskningsetiske retningslinjer og i samarbeid med berørt beitenæring og kunnskapsmiljø.

1. Er Hurdalsplattformens mål om 50 % selvforsyning mulig å nå innenfor dagens rammer gitt av offentlig rovdyrforvaltning, beitedyrforvaltning og arealforvaltning? Hva må eventuelt gjøres for å nå målet?

2. Tilskuddsordningene i landbruks- og reindriftsforvaltninga stiller strenge krav til produksjon pr. beitedyr som virkemiddel for å oppnå en såkalt bærekraftig matproduksjon. Hvilken effekt har arealtap og rovvilttap på innfrielsen av disse kravene?

3. Hvilke effekter har produksjonskravene med tilhørende virkemiddelbruk på dyrevelferd, rovvilttap og beiteutnyttelse? Hvordan påvirker avlsarbeid og flokkstruktur beitedyrs robusthet mot rovvilt, både direkte og indirekte? Hvilke konsekvenser har økonomiske incentiver til kalveslakt for flokkstrukturen? Hvordan påvirker flokkstrukturen flokkens atferd og sårbarhet ved vanskelige beiteforhold og ved rovviltangrep? Hva er optimal flokkstruktur i reindriftas perspektiv og med basis i næringas erfaringsbaserte kunnskap?

4. Hvordan påvirker kongeørn og havørn beitenæringene? Også havørna observeres som skadevoldende rovdyr både direkte og indirekte, til tross for enkelte forskningsmiljøers påstand om at dette ikke er tilfelle. **Nemnda ser frem til et forskningsprosjekt med aktiv forvaltning av kongeørn innen et område. Er det sammenheng mellom frekvensen av kongeørnskade og naturgitte eller driftspåvirkede forhold?**

5. Hvilke psykososiale og samfunnsøkonomiske konsekvenser har de voksende rovviltbestandene på menneskene i beitenæringa, og hva vil konsekvensene være ved en oppnåelse av dagens bestandsmål? Prosjektet Reindriftens hverdag har allerede konstatert at rovdyrforvaltninga har en negativ effekt på utøvernes helse, men vi etterlyser en dybdeforskning med utgangspunkt i dette arbeidet, med fokus på begge næringene og både de som står i næringa og de som har forlatt den som konsekvens av rovvilt.

6. Hvilken betydning har beitedyr og deres områdebruk for rovviltbestandene og deres eksistensgrunnlag i rovviltregion 8?

7. Hva er dyrevelferd i beitenæringas perspektiv? Spesielt for reindrifta: hva er viktige faktorer for reinens velferd, vurdert som semidomestisert dyr?

8. Tatt i betraktning Mattilsynets økende bekymring for rovvilttrykkets konsekvenser på beitedyrs dyrevelferd; hvilke tiltak er nødvendige for å forbedre beitedyrs dyrevelferd?

9. Hvilke følger har klimaendringene for samspillet mellom beitedyr og rovvilt?

10. Rovviltnemnda ønsker ny forskning hvor en registrerer andelen simler som er drektige.

NOAH – for dyrs rettigheter – eksakte bestandsmål for jerv og gaupe fungerer ikke
Når det gjelder bestandsmål for jerv og gaupe har Norsk institutt for naturforskning (NINA) kommet frem til at bruken av eksakte bestandsmål ikke fungerer: «Bruken av eksakte bestandsmål har ikke fungert for jerv og gaupe. Små bestander er sterkt påvirket av tilfeldig variasjon i demografiske rater. (...) Dette betyr at dagens rovviltregioner er for små til at man kan forvente å holde bestanden stabil på et eksakt måltall. (...) Vi anbefaler derfor å omdefinere målsetning fra et eksakt tall til minimumstall eller intervall med minimum og maksimumbestand.» 2 Rovviltnemnda bør gå grundig gjennom anbefalingene som er lagt frem av NINA i deres rapport. Det er svært uansvarlig å ikke ta alvorlig de svakhetene i dagens forvaltning som er pekt på av NINA, og som hvis ignorert, vil føre til stadig økt konflikt fremover.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – eksakte bestandsmål for jerv og gaupe fungerer ikke

Nemnda er klar over at det er en umulighet å forvalte rovviltbestandene eksakt på et bestandsmål over år, vi ser likevel ikke noe bedre alternativ enn å forsøke nettopp det. Vi mener et eksakt mål er konfliktdempende, for da kan en legge den beste kunnskapen en har til grunn for en forvaltning på bestandsmålet. Så snart en hadde hatt et intervall å forholde seg til ville konflikten vært hvor i dette intervallet en skulle sikte. Nemnda mener likevel det hadde vært en bedre løsning om vår myndighet var regulert innen et intervall rundt bestandsmålet, og ikke om et minimumstall som i dag. Etter vår vurdering har vi lyktes like dårlig om bestanden er en yngling under bestandsmålet som om den er en yngling over bestandsmålet. Det må ses i lys av at det å regulere rovviltbestandenes størrelse og utbredelse reduserer tap av rein og sau.

NOAH – for dyrs rettigheter – mål om langsiktig overlevelse av store rovdyr i Norge

Rovviltnemndene har en sentral rolle i å ivareta rovdyrene og bidra til at artene ikke blir utryddet fra norsk natur. NOAH mener derfor at forvaltningsplanen bør inkludere et konkret mål om at rovdyrartene skal komme ut av status som truede arter, og en beskrivelse av hvordan og når man vil oppnå dette målet. Det finnes ikke noen forvaltningsplan om langsiktig overlevelse av store rovdyr i dag. Derimot foreligger det en slik forvaltningsplan for fjellrev. NOAH mener det ikke er noe faglig eller juridisk grunnlag til å gjøre en slik forskjell mellom forvaltning av ville arter. Tvert imot er Norge forpliktet til å beskytte ulv, bjørn, jerv og gaupe på samme måte som fjellrev. NOAH mener at målet bør være å fjerne de potensielle uønskede effektene av at rovdyr kommer i kontakt med menneskelig aktivitet. Det er ikke

målet at rovdirene selv skal fjernes, slik rovviltnemnda ser ut til å ønske. Fokuset bør ligge på ikke-letal forebygging av tap av tamme husdyr, samt økt aksept og toleranse for de store rovdirene.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – mål om langsiktig overlevelse av store rovdire i Norge

Forvaltningsplanen har et konkret mål om å forvalte rovviltartene eksakt på bestandsmålene, dette er rovviltnemndas oppgave jf. rovviltforskriften og naturmangfoldloven, og Høyesterett har så langt konkludert med at denne forvaltningen er i tråd med internasjonale forpliktelser Norge har til å sikre overlevelsen til store rovdire.

NOAH – for dyrs rettigheter – forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov

I denne delen av forvaltningsplanen har rovviltnemnda foreslått endringer de mener vil bedre oppnåelsen av den todelte målsetningen om både rovvilt og beitedyre i norsk natur. NOAH mener at ingen av disse forslagene vil bedre situasjonen for rovdire i region 8. Tvert imot, ramser nemnda opp forslag som at det ikke bør være bestandsmål for gaupe i region 8, effektive uttak av binner i beiteprioriterte områder og effektivisering av kvotejakt, lisensfelling og skadefelling. NOAH ber om at rovviltnemnda skrinlegger denne delen av forvaltningsplanen, da den fremmer feilaktige påstander og dårlige holdninger til rovdire. NOAH mener at nemnda går langt utover sitt mandat når de tar stilling for å skyte flere sterkt truede dyre. Etter NOAHs syn vil nemndas oppfordringer i forvaltningsplanen kunne være til skade på både dyrevelferden til de ville dyrene og dyrene på beite. Dersom nemnda ønsker å fremme kunnskapsbehov, bør dette i stedet fokusere på økt kunnskap om hvordan man kan hindre tap av husdyr uten at truede rovdire skytes.

Det er svært alvorlig at en regional rovviltnemnd fremmer slike forslag. NOAH minner om at det verken er i samsvar med Bernkonvensjonen eller naturmangfoldloven å ty til skyting som hovedtiltak; myndighetene er forpliktet til å finne og igangsette andre ikke-letale løsninger og skyting kan påberopes kun unntaksvis. Rovviltnemnda tar ikke hensyn til rovdirenes egenverdi, som bør innebære at forvaltningen i størst mulig grad må forsøke å unngå «skadefelling», og aktivt satse på å finne løsninger som legger til rette for sameksistens med og toleranse for ville dyre, herunder rovdire. NOAH kan ikke finne et eneste tiltak i forvaltningsplanen som vil bedre situasjonen for rovdire, eller som vil bidra til økt toleranse for rovdire i befolkningen. NOAH er svært kritisk til hvordan rovviltnemnda håndterer situasjonen med tap av tamme husdyr til rovdire. Dette viser at nemnda ikke er oppdatert på utviklingen innenfor dette feltet i forskningsmiljøer og i andre land i Europa. Det er svært kritikkverdigg at rovviltnemnda viderefører den feilaktige myten om at skyting av rovdire er det eneste effektive tiltaket for å bevare beitedyre, mens forskningen sier at forebyggende tiltak uten skyting er langt mer effektivt.

Nemndas svar på uttalelse fra NOAH – for dyrs rettigheter – forslag til politiske endringer og kunnskapsbehov

Nemnda mener vi har begrunnet de forslagene vi har fremmet. Vi ser ikke at dette fremmer feilaktige påstander eller dårlige holdninger til rovdire. Vi forholder oss til vårt mandat og forvalter etter gjeldende føringer. I dette kapitlet har vi begrunnede innspill til endringer vi mener ville bedre oppnåelsen av den todelte målsetningen om både rovvilt og beitedyre i norsk natur.

Kart – forvaltningsområder for bjørn, jerv og gaupe i region 8